

Nejvyšší soud

SBÍRKA soudních rozhodnutí a stanovisek

Ročník: LXXIV

2²⁰²²

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu je jediným pramenem, který obsahuje výlučně judikaturu vycházející z kolektivní procedury upravené zákonem, jejím vydavatelem je Nejvyšší soud. Výběr rozhodnutí provádějí a o zařazování rozhodují kolegia Nejvyššího soudu.

Před projednáním jednotlivých vybraných rozhodnutí jsou tyto judikáty zasílány na připomínková místa. Rozhodnutí publikovaná v této Sbírce nepředstavují názor jednotlivce, ale jsou výsledkem kolektivního projednání a kolektivního názoru o vhodnosti zveřejnění řešení nového nebo dosud neřešeného problému.

Redakční rada:

Předseda: JUDr. Petr Angyalossy, Ph.D.
Místopředseda: JUDr. Petr Šuk
Členové: JUDr. Antonín Draštík, JUDr. Václav Duda, JUDr. Roman Fiala,
JUDr. František Púry, Ph.D., JUDr. Zdeněk Krčmář

Adresa redakce:

Nejvyšší soud, Burešova 20, 657 37 Brno
tel.: +420 541 593 111, fax: +420 541 213 493
e-mail: sbirka@nsoud.cz

Ročník LXXIV

Číslo 2/2022 vychází 25. 5. 2022

Připomínková místa:

Nejvyšší správní soud, Vrchní soud v Praze, Vrchní soud v Olomouci, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo vnitra, Česká advokátní komora, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Právnická fakulta Palackého univerzity, Právnická fakulta Západočeské univerzity, Ústav státu a práva Akademie věd ČR, Krajský soud v Ústí nad Labem, Krajský soud v Hradci Králové, Krajský soud v Plzni, Krajský soud v Brně, Krajský soud v Ostravě, Krajský soud v Českých Budějovicích, Krajský soud v Praze, Městský soud v Praze, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Nejvyšší státní zastupitelství

Vzor citace rozhodnutí uveřejněných ve Sbírce:

- stanovisko pléna Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2017, sp. zn. Plsn 1/2015 (uveřejněné pod č. 1/2017 Sb. rozh. st.)
  - rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. 29 Cdo 300/2010 (uveřejněný pod č. 32/2013 Sb. rozh. obč.);
- nebo
- rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod č. 99/1995 Sb. rozh. tr.

Vzor citace rozhodnutí neuveřejněných ve Sbírce:

- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 3 Tdo 225/2012

Rozhodnutí uveřejněná ve Sbírce jsou redakčně zpracovávána.

OBSAH

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH TRESTNÍCH.....	7
č. 7	
Usnesení velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2021, sp. zn. 15 Tdo 525/2021	8
č. 8	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2021, sp. zn. 7 Tdo 17/2021	28
č. 9	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 10. 2021, sp. zn. 5 Tdo 973/2021	34
č. 10	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 8. 2021, sp. zn. 8 Tdo 699/2021	43
ROZHODNUTÍ VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH, OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH	55
č. 11	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 04. 2021, sp. zn. 30 Cdo 1926/2020	56
č. 12	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 05. 2021, sp. zn. 25 Cdo 3771/2020	66
č. 13	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 04. 2021, sp. zn. 28 Cdo 509/2021	70
č. 14	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 05. 2021, sp. zn. 23 Cdo 2475/2019	85
č. 15	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 04. 2021, sp. zn. 25 Cdo 1198/2019	96
č. 16	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 05. 2021, sp. zn. 24 Cdo 638/2021	100
č. 17	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 03. 2021, sp. zn. 27 Cdo 451/2019	110
č. 18	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 05. 2021, sp. zn. 29 Cdo 3310/2020	118
č. 19	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 04. 2021, sp. zn. 29 Cdo 2435/2019	138
č. 20	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2021, sen. zn. 29 NSČR 25/2019.....	150
č. 21	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 04. 2021, sp. zn. 21 Cdo 2738/2019	158

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH TRESTNÍCH

č. 7

I. Pokud senát trestního kolegia Nejvyššího soudu dospěje při svém rozhodování k právnímu názoru, který je odlišný od právního názoru zaujatého v dřívějším rozhodnutí senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu, postoupí věc podle § 20 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů, k rozhodnutí velkému senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu, který je k takovému rozhodnutí příslušný, nebyla-li věc dosud řešena ve stanovisku pléna nebo některého z kolegií Nejvyššího soudu.

Postoupení věci velkému senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu

§ 20 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů

č. 7

II. Přechinu porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku podle § 227 tr. zákoníku se nedopustí ten, kdo uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje v seznamu majetku podle § 104 odst. 1 písm. a) nebo § 392 odst. 1 písm. a) zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), ve znění pozdějších předpisů. Přechin porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku lze v insolvenčním řízení spáchat jen ve vztahu k prohlášení o majetku podle § 214 až § 216 insolvenčního zákona.

Usnesení velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2021, sp. zn. 15 Tdo 525/2021, ECLI:CZ:NS:2021:15.TDO.525.2021.1

Porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku

§ 227 tr. zákoníku

Nejvyšší soud z podnětu dovolání obviněné M. H. podle § 265k odst. 1 tr. ř. v celém rozsahu zrušil ohledně obviněné M. H. a za použití § 265k odst. 2 a § 261 tr. ř. i ohledně obviněného K. A. H. usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 9. 12. 2020, č. j. 12 To 201/2020-530, a rozsudek Okresního soudu v Kolíně ze dne 16. 9. 2020, č. j. 4 T 22/2020-494, a za použití § 265k odst. 2 a § 261 tr. ř. ohledně obviněné N. V. zrušil usnesení Okresního soudu v Kolíně ze dne 16. 9. 2020, č. j. 4 T 22/2020-492, které téhož dne nabylo právní moci. Podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil také další rozhodnutí obsahově navazující na zrušená rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. pak Nejvyšší soud přikázal Okresnímu soudu v Kolíně, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.**Rozhodnutí soudů nižších stupňů**

1. Rozsudkem Okresního soudu v Kolíně ze dne 16. 9. 2020, sp. zn. 4 T 22/2020, byla obviněná M. H. uznána vinnou pomocí k přečinu porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku podle § 24 odst. 1 písm. c) a § 227 tr. zákoníku. Za to jí byl podle § 227 tr. zákoníku uložen trest odnětí svobody v trvání 8 měsíců, jehož výkon jí byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 18 měsíců. Tímto rozsudkem byl uznán vinným také obviněný K. A. H., a to pro návod podle § 24 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku k uvedenému trestnému činu. Ohledně spoluobviněné N. V. soud prvního stupně v hlavním líčení svým usnesením ze dne 16. 9. 2020, sp. zn. 4 T 22/2020, které téhož dne nabylo právní moci, podle § 307 odst. 1 tr. ř. podmíněně zastavil trestní stíhání pro skutek uvedený v obžalobě (zkušební dobu stanovil na 12 měsíců).

č. 7

2. Uvedené pomoci k trestnému činu se obviněná M. H. podle rozsudku soudu prvního stupně dopustila (zjednodušeně uvedeno) tak, že po předchozí domluvě s obviněnou N. V. pro účely podání návrhu na oddlužení s ní jménem občanského sdružení D. podepsala fiktivní pracovní smlouvu, aby tak N. V. mohla doložit budoucí příjem a splnila podmínky pro povolení oddlužení, ač obě současně věděly, že obviněná N. V. nebude u občanského sdružení D. fakticky zaměstnána a nebude pro ně vykonávat žádné práce. Následně mezi lety 2013 a 2017 postupně obviněný K. A. H., který v obou obviněných vyvolal uvedený nápad, podal za N. V. ke Krajskému soudu v Praze celkem 4 návrhy na povolení oddlužení dlužníka – N. V. Všichni přitom věděli, že zmíněná fiktivní pracovní smlouva bude předložena společně s návrhy na povolení oddlužení v řízení před soudem. Poslední návrh na povolení oddlužení byl soudem akceptován a N. V. bylo na základě nepravdivých dokladů schváleno oddlužení formou splátek.

3. Proti rozsudku soudu prvního stupně podali obvinění M. H. a K. A. H. odvolání, o nichž rozhodl Krajský soud v Praze usnesením ze dne 9. 12. 2020, sp. zn. 12 To 201/2020, tak, že je podle § 256 tr. ř. zamítl jako nedůvodná.

II.**Dovolání obviněné M. H.**

4. Obviněná podala proti uvedenému usnesení Krajského soudu v Praze prostřednictvím své obhájkyň dovolání z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., neboť měla za to, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku.

5. Obviněná nejprve zrekapitulovala dosavadní průběh řízení. Podle jejího názoru spočívají rozhodnutí soudů nižších stupňů na nesprávném právním posouzení skutku a jiném nesprávném hmotně právním posouzení, zejména pokud jde o protiprávnost jejího jednání. Namítla, že soudy nižších stupňů dospěly k nesprávnému závěru o vině v případě skutku, který byl soudem prvního stupně kvalifikován jako účastenství ve formě pomoci k přečinu porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku podle § 24 odst. 1 písm. c) a § 227 tr. zákoníku. Obviněná vyjádřila přesvědčení, že uzavřením pracovní smlouvy s N. V. nemohlo dojít k zastření pravé majetkové situace pro účely povolení oddlužení a věřitelé nebyli zkráceni v přímé souvislosti s uzavřenou pracovní smlouvou. Soud prvního stupně také vadně dovodil úmyslné zavinění obviněné, neboť neměla úmysl obcházet podmínky insolvenčního řízení

a nedošlo ke zkrácení věřitelů. Existoval zde totiž dostatek finančních prostředků na pokrytí měsíčních splátek pro oddlužení, byť nemusely pocházet z pracovního poměru, za což obviněná nemohla odpovídat. Soudy nižších stupňů nezohlednily prohlášení N. V. týkající se trvání pracovního poměru, učiněné na schůzi věřitelů u Krajského soudu v Praze, a potvrzení vystavené Všeobecnou zdravotní pojišťovnou České republiky, že pracovní poměr prokazatelně trval. V tomto směru obviněná odkázala na usnesení Městského soudu v Praze ze dne 12. 9. 2001, sp. zn. 7 To 337/2001, podle kterého sdělení nepravdivých údajů o tom, zda a od koho pobírá obviněný mzdu nebo jiný pravidelný příjem, u kterého peněžního ústavu má účet a jaké je číslo tohoto účtu, učiněné na základě výzvy soudu podle § 260 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů (a to v tehdy účinném znění; dále ve zkratce jen „o. s. ř.“ pro nyní platné a účinné znění), není prohlášením o majetku, a proto takovým sdělením nepravdivých údajů obviněný nenaplnuje skutkovou podstatu trestného činu podle § 256 odst. 1 písm. d) zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, ve znění pozdějších předpisů (dále ve zkratce jen „tr. zák.“).

č. 7

6. Podle obviněné její jednání není společensky škodlivé, neboť podepsáním pracovní smlouvy nebyla naplněna skutková podstata žádného trestného činu. Obviněná pouze poskytla zaměstnání N. V. a nebylo prokázáno, že by se nějak podílela na podání insolvenčních návrhů za N. V. Tento fakt potvrdil i obviněný K. A. H. Proto měla být v plném rozsahu zproštěna obžaloby.

7. Obviněná s ohledem na výše uvedené navrhla, aby Nejvyšší soud vyhověl jejímu dovolání a zrušil rozhodnutí soudů obou nižších stupňů a aby poté věc přikázal soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí. Následně též vyjádřila souhlas s projednáním dovolání v neveřejném zasedání.

III.

Vyjádření k dovolání

8. Dovolání obviněné bylo zasláno nejvyššímu státnímu zástupci, který se k němu vyjádřil prostřednictvím státního zástupce Nejvyššího státního zastupitelství. Podle názoru státního zástupce námitky obviněné v podstatné části neodpovídají uplatněnému dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., protože ten nemůže být naplněn námitkami, které představují polemiku se skutkovými zjištěními soudů, se způsobem hodnocení důkazů nebo s postupem při provádění důkazů apod. Obviněná ve svém dovolání předkládá vlastní verzi skutkového děje a snaží se o prosazení takových skutkových okolností, které by negovaly její podíl na spáchání trestného činu v souvislosti s insolvenčním řízením vedeným proti N. V. Dílem šlo také o opakování námitek, jimiž se už soudy nižších stupňů v předchozích řízeních zabývaly.

9. S jistou mírou tolerance by podle státního zástupce bylo možno formálně podřadit pod uplatněný dovolací důvod ty námitky obviněné, které se vztahovaly k účastenství ve formě pomoci podle § 24 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku k přečinu porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku podle § 227 tr. zákoníku, avšak při respektování skutkového děje zjištěného soudem prvního stupně. Jejich opodstatněnost však státní zástupce neshledal. Ustanovení § 227 tr. zákoníku sankcionuje nesplnění nebo nikoli řádné splnění zákonem uložené povinnosti určitých osob, aby soud či jiný orgán veřejné moci mohl řádně zjistit jejich majetkové poměry. Ve vztahu k prohlášení o majetku v rámci insolvenčního řízení,

resp. k podání návrhu na povolení oddlužení, poukázal státní zástupce na odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 6. 2015, sen. zn. [29 NSČR 47/2013](#), publikovaného pod č. 24/2016 Sb. rozh. obč., z něhož mimo jiné vyplývá, že jednou z nejdůležitějších povinností dlužníka podávajícího insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení je připojit k insolvenčnímu návrhu seznam svého majetku obsahující všechny předepsané náležitosti. Státní zástupce konstatoval, že význam, jaký má splnění této povinnosti pro insolvenční řízení, je zdůrazněn i požadavkem, aby se dlužník tzv. osobně zaručil za správnost a úplnost takového seznamu tím, že jej podepíše a výslovně uvede, že seznam majetku je správný a úplný. Úmyslné porušení této povinnosti je podle státního zástupce sankcionováno též normami trestního práva. Při předpokládaném zásahu do majetkových práv věřitelů, k němuž dochází v důsledku podání insolvenčního návrhu, je třeba mít k dispozici úplné, nezkrácené a pravdivé informace od dlužníka, který je soudu stvrzuje.

č. 7

10. Dále státní zástupce uvedl k námitkám obviněné o omezeném významu jejího podílu na podání insolvenčních návrhů, že k trestnosti účastníka na trestném činu jiného ve formě pomoci podle § 24 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku se nevyžaduje, aby svým jednáním naplnil všechny zákonné znaky skutkové podstaty trestného činu spáchaného hlavním pachatelem, k němuž pomoc směřovala. Podstatné je, aby pomocník přispěl ke spáchání úmyslného trestného činu hlavního pachatele, a státní zástupce odkázal také na rozhodnutí pod č. [35/2020](#) Sb. rozh. tr. Jestliže obviněná podepsala s dlužnicí (jako hlavní pachatelkou) N. V. fiktivní pracovní smlouvu vztahující se k jejímu zaměstnání v občanském sdružení D. jak její zástupkyně, resp. jednatelka, za účelem jejího předložení v rámci insolvenčního řízení před Krajským soudem v Praze, jak vyplývá z dostupného materiálu, vykazovalo toto jednání znaky pomoci. Smysl fiktivní pracovní smlouvy lze vyložit jako uzavření vztahu, jehož obsah následně nebyl naplňován po právu. Předstíral se potenciál výplaty mezd ze zaměstnání, tedy majetková situace dlužníka, která předepsaným způsobem neodpovídala skutečnosti. Tímto byla mařena možnost soudu náležitě ji zjistit. Případná oznámení o trvání pracovního poměru např. Všeobecné zdravotní pojišťovny České republiky mohla znamenat pouhé deklarování administrativního stavu vzniklého v návaznosti na předložení fiktivní pracovní smlouvy. Státní zástupce odmítl námitky obviněné, kterými brojila proti způsobení následků, resp. poškození věřitelů. Ty rovněž neobstály potud, pokud skutková podstata přečinu porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku podle § 227 tr. zákoníku je vybudována jako tzv. abstraktně ohrožovací delikt. K jeho dokonání se nevyžaduje materiální výsledek, škodlivý následek nebo účinek. Ve shodě s názorem vysloveným v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2020, sp. zn. [5 Tdo 294/2020](#), není nutné, aby došlo ke zmaření uspokojení pohledávky věřitele dlužníka ani k jakékoli jiné škodě na cizím majetku.

11. Státní zástupce z uvedených důvodů uzavřel, že ty námitky obviněné, které byly částečně podřaditelné pod uplatněný dovolací důvod, jsou neopodstatněné. Proto navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněné jako zjevně neopodstatněné.

12. Vyjádření státního zástupce bylo zasláno k případné replice obviněné, která tohoto práva nevyužila.

IV.

Postoupení věci velkému senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu

13. Trestní věci obviněné M. H. se původně zabýval senát č. 5 trestního kolegia Nejvyššího soudu (dále též jen „senát č. 5“), jemuž byla věc přidělena k rozhodnutí podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu. Tento senát svým usnesením ze dne 28. 4. 2021, sp. zn. [5 Tdo 300/2021](#), rozhodl podle § 20 odst. 1, 2 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů (dále ve zkratce jen „ZSS“ nebo „zákon o soudech a soudcích“), o postoupení věci velkému senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu (dále též jen „velký senát trestního kolegia“ nebo „velký senát“). Senát č. 5 totiž dospěl k závěru, že porušením povinnosti uvést pravdivé údaje v insolvenčním návrhu spojeném s návrhem na povolení oddlužení podle § 104 odst. 1 písm. a) a § 392 odst. 1 písm. a) zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „insolvenční zákon“), nemůže být spáchán přečin porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku podle § 227 tr. zákoníku, jak to dříve uvedl v odůvodnění svého usnesení jiný senát Nejvyššího soudu (senát č. 29 občanskoprávního a obchodního kolegia), a to konkrétně v odůvodnění usnesení ze dne 17. 6. 2015, sen. zn. [29 NSČR 47/2013](#), které bylo poté publikováno pod č. 24/2016 Sb. rozh. obč.

č. 7

14. Senát č. 5 pak obsáhle pod body 17. až 39. svého usnesení zdůvodnil svůj názor, proč v uvedeném případě nejde o prohlášení o majetku ve smyslu § 227 tr. zákoníku, stejně tak vysvětlil i zvolený procesní postup, proč věc předkládá velkému senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu. V tomto směru lze odkázat jak na uvedené usnesení senátu č. 5, tak i na další pasáže odůvodnění tohoto rozhodnutí velkého senátu, protože argumentaci předloženou senátem č. 5 akceptoval jako správnou i velký senát trestního kolegia a použil ji v tomto rozhodnutí.

V.

Posouzení důvodnosti dovolání

a) Obecná východiska

15. Velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu nejprve zjistil, že jsou splněny všechny formální podmínky pro konání dovolacího řízení, a zabýval se otázkou povahy a opodstatněnosti dovolacích námitek obviněné ve vztahu k uplatněnému dovolacímu důvodu.

16. Dovolání je svou povahou mimořádným opravným prostředkem, který na rozdíl od odvolání není možné podat z jakéhokoli důvodu, ale jen z některého z taxativně vymezených důvodů podle § 265b odst. 1 písm. a) až l) tr. ř., resp. podle § 265b odst. 2 tr. ř. Podání dovolání z jiného důvodu je vyloučeno. Přitom nestačí, aby zákonný dovolací důvod byl jen formálně deklarován, ale je třeba, aby mu námitky dovolatele také svým obsahem odpovídaly.

17. Obviněná M. H. uplatnila dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., pro který je možno dovolání podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo na jiném nesprávném hmotně právním posouzení. Jde tedy o nesprávný výklad a použití norem trestního práva hmotného, případně na něj navazujících hmotně právních norem jiných

č. 7

právních odvětví. Podstatou je vadné uplatnění příslušných ustanovení hmotného práva na skutkový stav zjištěný soudem prvního a druhého stupně. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je dán zejména tehdy, jestliže skutek, pro který byl obviněný stíhán a odsouzen, vykazuje znaky jiného trestného činu, než jaký v něm spatřovaly soudy nižších stupňů, anebo nenaplnuje znaky žádného trestného činu. Tento dovolací důvod ovšem nespočívá v případném procesním pochybení soudů nižších stupňů ani v tom, že se dovolatel sice domáhá použití norem hmotného práva, ale na takový skutek, k němuž dospěl vlastní interpretací provedených důkazů, které soudy prvního a druhého stupně vyhodnotily odlišně od názoru dovolatele. Dovolání s poukazem na citovaný důvod tudíž nemůže být založeno na námitkách proti tomu, jak soudy hodnotily důkazy, jaká skutková zjištění z nich vyvodily, jak postupovaly při provádění důkazů, v jakém rozsahu provedly dokazování apod. Dovolání je koncipováno jako mimořádný opravný prostředek, a je tudíž určeno k nápravě pouze závažných právních vad pravomocných rozhodnutí.

18. Ve skutečnosti ale měla obviněná na mysli spíše dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. v jeho druhé alternativě, neboť se domáhala přezkumu rozhodnutí odvolacího soudu, který svým usnesením rozhodl o zamítnutí odvolání proti odsuzujícímu rozsudku soudu prvního stupně, tj. proti rozsudku uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) tr. ř., přestože byl podle jejího přesvědčení v řízení mu předcházejícím dán důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Toto pochybení by ovšem samo o sobě nemohlo být důvodem pro odmítnutí dovolání obviněné.

19. Dále je vhodné připomenout, že v trestních věcech rozhodují o dovoláních senáty trestního kolegia Nejvyššího soudu v souladu se stanoveným rozvrhem práce pro dané období. Pokud podle § 20 odst. 1 ZSS dospěje senát Nejvyššího soudu při svém rozhodování k právnímu názoru, který je odlišný od právního názoru již vyjádřeného v rozhodnutí Nejvyššího soudu, postoupí věc k rozhodnutí velkému senátu příslušného kolegia. Senát trestního kolegia postupuje věc k rozhodnutí velkému senátu trestního kolegia (senátu č. 15), senát občanskoprávního a obchodního kolegia pak velkému senátu tohoto kolegia (senát č. 31). Zákon o soudech a soudcích ani jiné právní předpisy (a v návaznosti na to ani rozvrh práce Nejvyššího soudu) nepočítají se žádným tzv. konfliktním senátem, který by rozhodoval v konkrétním případě, pokud senát jednoho kolegia se chce odchýlit od právního názoru vyjádřeného v rozhodnutí senátu jiného kolegia. Proto je třeba užít úpravy obecné, podle níž senát trestního kolegia může věc předložit pouze velkému senátu trestního kolegia, byť se chce odchýlit od právního názoru zaujatého v rozhodnutí senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu. Nyní posuzovaná otázka zároveň dosud nebyla řešena ve stanovisku Nejvyššího soudu (viz § 20 odst. 3 ZSS *a contrario*), a to ani některého z kolegií ani pléna Nejvyššího soudu (viz § 14 odst. 3 a § 21 odst. 1, 2 ZSS). Z uvedených důvodů je k projednání této věci příslušný velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu.

b) K vlastním námitkám obviněné

20. Jak bylo uvedeno, obviněná M. H. napadla svým dovoláním usnesení odvolacího soudu, jímž bylo zamítnuto její odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně. Obviněná zčásti zpochybňovala skutková zjištění soudu prvního stupně a v tomto směru její námitky zásadně neodpovídaly uplatněnému, avšak ani žádnému jinému dovolacímu důvodu, jak též správně

poukázal ve svém vyjádření k dovolání státní zástupce. Nicméně zčásti obviněná zpochybnila to, že by vůbec byly naplněny znaky skutkové podstaty přečinu porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku podle § 227 tr. zákoníku, na němž se měla účastnit. Je sice pravdou, že příliš nerozlišovala mezi pachatelstvím a účastenstvím jako formou trestné součinnosti, jak poukazoval státní zástupce, přesto však (byť s poněkud odlišnou argumentací) vytkla, že nedošlo k učinění nepravdivého prohlášení o majetku, resp. že označené jednání nebylo protiprávní a postižitelné prostředky trestního práva. V tomto směru je třeba se zabývat námitkami obviněné.

21. Přečinu porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku podle § 227 tr. zákoníku (v nyní účinném znění) se dopustí, kdo „v řízení před soudem nebo jiným orgánem veřejné moci odmítne splnit zákonnou povinnost učinit prohlášení o majetku nebo se takové povinnosti vyhýbá nebo v takovém prohlášení uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje“. Novelizací provedenou zákonem č. 55/2017 Sb. s účinností od 18. 3. 2017 přitom bylo nahrazeno původní sousloví „zákonou povinnost učinit prohlášení o svém majetku nebo o majetku právnické osoby, za kterou je oprávněn jednat“, souslovím „zákonou povinnost učinit prohlášení o majetku“, nicméně z hlediska obsahového ve vztahu k nyní řešenému problému je tato změna bez významu. V daném případě byla za pachatelku označena N. V., přičemž trestní stíhání vedené proti ní bylo podle § 307 odst. 1 tr. ř. podmíněně zastaveno. Obviněná N. V. se měla dopustit uvedeného přečinu v jeho třetí alternativě, tj. měla v řízení před soudem uvést v prohlášení o majetku nepravdivé nebo (sic!) hrubě zkreslené údaje. Obviněná M. H. jí měla umožnit spáchat tento čin ve smyslu § 24 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku (aniž by v právní větě byla tato pomoc podle uvedeného ustanovení specifikována některou z demonstrativně vypočtených alternativ), a to tím, že s ní jménem občanského sdružení D. sjednala fiktivní pracovní smlouvu. Obviněný K. A. H. je k tomu měl navést ve smyslu § 24 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku.

22. Jak již vysvětlil státní zástupce ve svém vyjádření k dovolání, postup soudů nižších stupňů, které v nepravdivé deklaraci o majetku, resp. o příjmech a zaměstnavateli, v insolvenčním návrhu spojeném s návrhem na povolení oddlužení podle § 104 odst. 1 písm. a) a § 392 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona spatřovaly znaky přečinu porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku podle § 227 tr. zákoníku, odpovídal názoru obsaženému v odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 6. 2015, sen. zn. [29 NSČR 47/2013](#), publikovaného pod č. 24/2016 Sb. rozh. obč. Podle odůvodnění tohoto rozhodnutí je jednou z nejdůležitějších povinností dlužníka podávajícího insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení připojit k insolvenčnímu návrhu seznam svého majetku [§ 104 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona] obsahující všechny předepsané náležitosti (§ 104 odst. 2 insolvenčního zákona). Význam, jaký má splnění této povinnosti pro insolvenční řízení, je zdůrazněn i požadavkem, aby se dlužník tzv. osobně zaručil za správnost a úplnost takového seznamu tím, že jej podepíše a výslovně uvede, že seznam majetku je správný a úplný (§ 104 odst. 4 insolvenčního zákona). Úmyslné porušení zmíněné povinnosti dlužníkem spočívající v tom, že dlužník odmítne splnit tuto povinnost, vyhýbá se jejímu splnění nebo v seznamu majetku uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje, je podle uvedeného rozhodnutí sankcionováno též normami trestního práva, a to jako přečin porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku podle § 227 tr. zákoníku. Neuvede-li dlužník v seznamu svého majetku podstatnou část svého majetku, je to (ve shodě se závěry obsaženými především v rozhodnutí pod č. [86/2013](#) Sb. rozh. obč.) podkladem pro závěr, že dosavadní

výsledky řízení dokládají lehkomyšlný nebo nedbalý přístup dlužníka k plnění povinností v insolvenčním řízení [§ 395 odst. 2 písm. b) insolvenčního zákona]. Kdyby se prokázalo, že se tak stalo úmyslně, bylo by již na tomto základě možné důvodně předpokládat, že dlužník sleduje podáním návrhu na oddlužení nepoctivý záměr [§ 395 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona].

č. 7

23. Velký senát trestního kolegia (ve shodě se senátem č. 5) ovšem z důvodů dále rozvedených dospěl k jinému závěru. V ustanovení § 104 insolvenčního zákona jsou upraveny náležitosti tzv. dlužnického insolvenčního návrhu a jeho přílohy. Jednou z těchto příloh je též v § 104 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona uvedený seznam vlastního majetku dlužníka, jehož náležitosti jsou blíže specifikovány v § 104 odst. 2 insolvenčního zákona. Je sice pravdou, že zde dlužník svým podpisem stvrzuje správnost svého podání včetně jeho příloh, nicméně jde „jen“ o podání dlužníka, které činí z vlastní vůle, bez předchozí ingerence orgánu veřejné moci a bez poučení o případných následcích řádného nesplnění uvedené zákonné povinnosti. Navíc ani samotný insolvenční zákon neoznačuje tento seznam majetku, který je povinnou přílohou insolvenčního návrhu, výslovně jako „prohlášení o majetku“, což je *terminus technicus* užívaný v § 227 tr. zákoníku (a ve spojitosti s tím, jak bude níže poukázáno, i v dalších právních předpisech, včetně samotného insolvenčního zákona). Ve své podstatě platí totéž i o přílohách návrhu na oddlužení podle § 392 insolvenčního zákona, zejména pak o seznamu majetku ve smyslu § 392 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona (takový návrh, jako tomu bylo v daném případě, se podle § 391 odst. 3 insolvenčního zákona podává na formuláři).

24. Přitom uvedené slovní spojení „prohlášení o majetku“ zná i samotný insolvenční zákon, který jej užívá ve svých ustanoveních § 214 až § 216. Tento institut se též v řadě ohledů znatelně odlišuje od předložení (pouhého) seznamu majetku dlužníkem spolu s insolvenčním návrhem. Podle § 214 insolvenčního zákona je to insolvenční soud, který na návrh insolvenčního správce nebo věřitelského výboru je oprávněn předvolat dlužníka nebo osoby jednající za dlužníka k výslechu a vyzvat je k „prohlášení o majetku“. Předvolání k prohlášení o majetku pak musí obsahovat účel výslechu a především i poučení o následcích odmítnutí prohlášení nebo uvedení nepravdivých, neúplných nebo hrubě zkreslujících údajů, čímž se jednoznačně míní poučení o trestních následcích, tj. o tom, že v případě nikoli řádného splnění zmíněné povinnosti by se dlužník mohl dopustit právě přečinu porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku podle § 227 tr. zákoníku. I proto se předvolání doručuje předvolanému do vlastních rukou, a to nejméně 10 dnů před výslechem, předvolaný je povinen se osobně dostavit k výslechu, jinak může být k němu předveden, před započítím výslechu je třeba vyslychaného znovu poučit i o trestních následcích (viz zejména § 214 odst. 2 a 3 insolvenčního zákona). O prohlášení o majetku se sepisuje protokol (§ 216 odst. 1 insolvenčního zákona), jehož případnou přílohou může být seznam majetku sepsaný dlužníkem. Přitom tento protokol zahrnuje též obsah poučení poskytnutého insolvenčním soudem podle § 214 insolvenčního zákona a výslovné prohlášení předvolaného o tom, že uvedl jen úplné a pravdivé údaje o majetku dlužníka, přičemž dlužník musí protokol podepsat. Úkony insolvenčního soudu v takovém případě může činit jen soudce (tj. nikoli pomocný administrativní aparát). Přejímá se tak podoba tzv. přísěžného výslechu dlužníka či jeho statutárního orgánu z ustanovení § 260a a násl. o. s. ř. (viz níže).

25. Z uvedeného jsou patrné jednoznačné rozdíly mezi seznamem majetku jako přílohy insolvenčního návrhu podle § 104 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona, resp. návrhu na oddlužení podle § 392 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona, a prohlášením o majetku podle § 214 až § 216 insolvenčního zákona. Předně je třeba uvést, že samotný insolvenční zákon zná institut prohlášení o majetku, sám zákonodárce odlišuje i slovním označením „prohlášení o majetku“ a „seznam majetku“ (k vůli zákonodárce ovšem viz níže). Dále je třeba uvést, že aktivita při získání prohlášení o majetku vychází od orgánu veřejné moci, nikoli od soukromé osoby, která podává insolvenční návrh nebo návrh na oddlužení. S tím je spojeno i to, že dlužník (případně jiná osoba) je při předvolání k prohlášení o majetku a následně před započítáním výsledku (tedy dokonce dvakrát) poučen o trestních následcích nesplnění výzvy, zatímco v případě podání insolvenčního návrhu či návrhu na oddlužení se mu nedostává takového poučení. O prohlášení o majetku sepisuje insolvenční soud protokol (jde o veřejnou listinu), jehož součástí musí být i obsah podaného poučení, a úkony zde činí soudce. Naproti tomu seznam majetku jako součást insolvenčního návrhu a návrhu na oddlužení sepisuje dlužník sám (popřípadě za pomoci dalších osob) a jde o soukromou listinu. Mezi oběma instituty tak lze nalézt zřejmé a z hlediska uplatnění trestní represe podstatné rozdíly (viz k tomu ještě dále).

26. Na druhé straně je třeba připustit, že i judikatura civilních soudů přiznává seznamu majetku ve smyslu § 104 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona určitou specifičnost a vyšší závažnost, protože nejde jen o pouhé tvrzení obsažené v samotném insolvenčním návrhu nebo v jiném podání adresovaném insolvenčnímu soudu, neboť podle § 104 odst. 4 insolvenčního zákona *in fine* musí obsahovat prohlášení, že je správné a úplné a musí být podepsáno, byť se zde nepožaduje ověření podpisu (na rozdíl od dalších právních úprav prohlášení o majetku v jiných právních předpisech – viz níže a rozhodnutí pod č. [111/2011](#) Sb. rozh. obč.). Pokud by insolvenční návrh neobsahoval takové prohlášení, dlužník by řádně nesplnil svou povinnost předložit seznam majetku (viz též rozhodnutí pod č. [26/2011](#) Sb. rozh. obč.).

27. Současná odborná literatura z oblasti trestněprávní v případě insolvenčního zákona výslovně označuje za prohlášení o majetku ve smyslu § 227 tr. zákoníku zpravidla jen institut uvedený v § 214 až § 216 insolvenčního zákona (zatímco ustanovení § 104 či § 392 insolvenčního zákona pomíjí, resp. se k němu nijak nevyjadřuje) – viz zejména ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 2281 a 2282; JELÍNEK, J. a kol. Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 8. vydání. Praha: Leges, 2020, s. 366; ŠČERBA, F. a kol. Trestní zákoník. Komentář. Svazek 2. § 205 až 421. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 1859; ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 704. Jen výjimečně se za prohlášení o majetku označuje i seznam majetku ve smyslu § 104 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona – viz zejména DRAŠTÍK, A., FREMR, R., DURDÍK, T., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. a kol. Trestní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 1460 a násl.

28. Ani v současné odborné literatuře k insolvenčnímu právu se zpravidla neuvádí, že nepodání úplného a pravdivého seznamu majetku jako přílohy insolvenčního návrhu či návrhu na oddlužení by mělo být sankcionováno jako trestný čin podle § 227 tr. zákoníku. Tak např. v jednom komentáři (HÁSOVÁ, J., MORAVEC, T. a kol. Insolvenční zákon. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 370) se zmiňují v rámci trestněprávních konsekvencí podání nepravdivého seznamu majetku dva tzv. úpadkové trestné činy – uvedené v § 222 a § 223

č. 7

tr. zákoníku, kterých by se nepoctivý navrhovatel mohl dopustit, přičemž o ustanovení § 227 tr. zákoníku se tento komentář nezmiňuje. V jiném velmi podrobném komentáři od téhož nakladatele (SPRINZ, P., JIRMÁSEK, T., ŘEHÁČEK, O., VRBA, M., ZOUBEK, H. a kol. Insolvenční zákon. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 250 a násl.) autor Tomáš Jirmásek velmi podrobně rozebírá na několika stranách následky nepředložení řádných příloh (odmítnutí insolvenčního návrhu, odpovědnost za škodu nebo jinou újmu, odmítnutí návrhu na vyhlášení moratoria, na povolení reorganizace a na povolení oddlužení, nepoctivý záměr dlužníka a jeho následky, domněnka platební neschopnosti dlužníka), stejně tak se podrobně věnuje seznamu majetku, nikde se však nezmiňuje o tom, že by nepředložení řádného seznamu majetku mělo být trestným činem podle § 227 tr. zákoníku (a to ani v pasáži o následcích nepředložení řádného seznamu majetku pod bodem III.3., marginální čísla 42 a 43 na s. 254 uvedeného komentáře, ale ani pod bodem I.2., marginální číslo 7 na s. 250, kde autor poukazuje jen na možnost spáchání trestných činů poškození věřitele podle § 222 tr. zákoníku a porušení povinnosti v insolvenčním řízení podle § 225 tr. zákoníku); takový důsledek neuvádějí ani autoři Petr Sprinz a Petr Chytil v pasáži k § 392 (s. 1020 a násl. posledně citovaného díla), kde přitom výslovně zmiňují i rozhodnutí pod č. [24/2016](#) Sb. rozh. obč. Zmíněné důsledky, tedy že by mělo jít o trestný čin podle § 227 tr. zákoníku, nebude-li podán řádný seznam majetku podle § 104 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona, resp. podle § 392 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona, neuvádí ani další dva komentáře (KOZÁK, J., BROŽ, J., DADAM, A., STANISLAV, A., STRNAD, Z., ZRŮST, L., ŽIŽLAVSKÝ, M. Insolvenční zákon. Komentář. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 353 a násl., resp. s. 1370 a násl.; MARŠÍKOVÁ, J. a kol. Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES č. 1346/2000 a prováděcími předpisy. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 174 a násl., resp. s. 698 a násl.).

29. Vedle metody jazykového výkladu se pak nabízí i užití metody historického výkladu ustanovení § 227 tr. zákoníku, resp. souvisejících ustanovení insolvenčního zákona (§ 104, § 214 až § 216 a § 392 insolvenčního zákona), a jim předcházejících právních úprav. Ani z tohoto pohledu není řešení zcela jednoznačné, byť je třeba uznat, že na základě této metody výkladu není vyloučeno ani řešení zvolené v rozhodnutí pod č. [24/2016](#) Sb. rozh. obč. Na jedné straně, jak již bylo uvedeno, zákonodárce od samého počátku i terminologicky rozlišoval označení „prohlášení o majetku“ v § 214 až § 216 insolvenčního zákona od „seznamu majetku“ v § 104 odst. 1 písm. a) a § 392 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona. Přitom institut prohlášení o majetku byl v době přijetí insolvenčního zákona znám a zákonodárce i podle důvodové zprávy si jej byl dobře vědom. Z důvodové zprávy k insolvenčnímu zákonu totiž vyplývá, že právě ustanoveními § 214 až § 216 insolvenčního zákona má být pro insolvenční řízení „nahrazena“ úprava obsažená v § 260a až § 260k o. s. ř., tedy institutu, který byl pro uvedenou úpravu v insolvenčním zákoně též vzorem a který má jednoznačně povahu „prohlášení o majetku“ ve smyslu § 227 tr. zákoníku. Pro případ porušení této povinnosti se ovšem v důvodové zprávě výslovně nedovolával trestněprávní ochrany. Naproti tomu při zdůvodnění § 104 insolvenčního zákona nijak neodkazoval na obecný institut prohlášení o majetku, resp. na inspirační vzor úpravy obsažené v § 260a a násl. o. s. ř. (jako v případě § 214 až § 216 insolvenčního zákona), ale zase se výslovně dovolával trestněprávní ochrany prostřednictvím tehdejší skutkové podstaty trestného činu poškození věřitele podle § 256 odst. 1 písm. d) tr. zák., kterou se poskytovala ochrana před nesplněním povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku. I v důvodové zprávě se kladl důraz na požadavek, aby dlužník podepsal předložené seznamy a tímto podpisem stvrdil povinné

prohlášení o jejich správnosti a úplnosti, což mělo být též důvodem pro možný trestněprávní postih uvedení nepravdivých informací. V případě § 392 insolvenčního zákona nic takového důvodová zpráva neuváděla.

30. K tomu je třeba doplnit, že ustanovení § 256 odst. 1 písm. d) tr. zák. bylo formulováno takto: „Kdo i jen částečně zmaří uspokojení svého věřitele tím, že ... v řízení před soudem odmítne splnit zákonnou povinnost učinit prohlášení o svém majetku nebo o majetku právnické osoby, za kterou je oprávněn jednat, nebo v takovém prohlášení uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo peněžitým trestem.“ Oproti nyní platné právní úpravě obsažené v § 227 tr. zákoníku tak bylo dřívější ustanovení znatelně užší, neboť se týkalo jen porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení v řízení před soudem, které se ovšem postihovalo (spolu s dalšími alternativami poškození věřitele) pouze tehdy, pokud došlo k alespoň částečnému zmaření uspokojení vlastního věřitele. Současná právní úprava je obecnější v tom směru, že se již netýká jen prohlášení o majetku v řízení před soudem, ale může jít i o jiné případy prohlášení o majetku (např. v přípravném řízení před státním zástupcem nebo policejním orgánem podle § 7a tr. ř. – viz též dále). Především však je rozdíl v tom, že podle nyní platné právní úpravy jde o tzv. abstraktně ohrožovací trestný čin, který není podmíněn poruchou a dokonce ani konkrétním ohrožením majetkového práva jiného (jde vlastně o předčasně dokonaný trestný čin, u něhož prosté zákonem popsané jednání postačuje k naplnění skutkové podstaty, výsledek ani v podobě konkrétního ohrožení se nežadá). Změnou právní úpravy tak došlo k výraznému zosílení trestní represe, což zřejmě odpovídá vůli zákonodárce. Na tu lze usuzovat z velmi stručné důvodové zprávy k § 227 tr. zákoníku: „Nový trestný čin porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku podle § 225 (resp. po přečíslování § 227 – poznámka velkého senátu), který byl dříve nesystémově zařazen do poškozování věřitele, byl při nové úpravě rozšířen na všechna prohlášení o majetku před státními orgány činěná na základě zákonné povinnosti a navíc, pokud jde o formy jednání popsané ve skutkové podstatě, i na vyhýbání se takové zákonné povinnosti, které se v praxi také poměrně často vyskytuje.“ Nejvýraznější změně spočívající v posunu od výsledného trestného činu k trestnému činu abstraktně ohrožovacímu tak důvodová zpráva nevěnovala pozornost (pomine-li se zmínka o nesystémovém zařazení skutkové podstaty), navíc nebyla ani zcela přesná a v souladu se zákonnou dikcí, neboť zmiňovala poněkud nepřesně „státní orgány“, a nikoli „jiné orgány veřejné moci“ (uvedené pojmy mají různý obsah, tak např. podle důvodové zprávy by nebylo postiženo prohlášení o majetku před soudním exekutorem, zatímco podle dikce § 227 tr. zákoníku je postižitelné – viz k tomu též dále). V naznačeném směru tak ani historický výklad pomocí zjištění vůle zákonodárce příliš nepřispívá k řešení nastíněného problému, a to ani při pohledu hlouběji do historie, kdy byl trestněprávní postih porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku zahrnut do tehdejšího § 256 odst. 1 písm. d) tr. zák. novelizací provedenou zákonem č. 253/1997 Sb. (stručná důvodová zpráva uváděla pouze, že „skutková podstata trestného činu poškozování věřitele se doplňuje tak, aby zahrnovala i jednání spočívající v odmítnutí pachatele splnit zákonnou povinnost učinit před soudem úplné a pravdivé prohlášení o svém majetku“, a že „navazuje na stávající úpravu postupu soudu ve vykonávacím řízení v rámci občanského soudního řízení“). Podle odborné literatury ovšem tato změna přinesla možnost trestního postihu podle § 256 odst. 1 písm. d) tr. zák. i dlužníka, který v návrhu na prohlášení konkursu nebo poté na výzvu soudu, nepodával-li sám návrh, neposkytl seznam svého majetku a závazků (podepsaný a s výslovným prohlášením, že je správný a úplný), jak vyplývalo z ustanovení § 4 odst. 3 a posléze i § 4a

odst. 1 písm. b), odst. 2 tehdy platného zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů (viz k tomu např. ŠÁMAL, P., PÚRY, F., RIZMAN, S. Trestní zákon. Komentář. II. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 1551; toho se dovolává i komentář k současnému trestnímu zákoníku DRAŠTÍK, A., FREMR, R., DURDÍK, T., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. a kol. Trestní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 1460 a násl.).

č. 7

31. Uvedené historické expozé lze shrnout tak, že z legislativních změn v oblasti trestněprávní není na základě důvodových zpráv sice zcela jednoznačná vůle zákonodárce, zda má být postihováno prostředky trestního práva i sepsání nepravdivého seznamu majetku podle § 104 a § 392 insolvenčního zákona, nicméně z důvodové zprávy k prvně uvedenému ustanovení je to vcelku patrné. Tento záměr navazuje též na dobovou odbornou literaturu, která i za předchozí právní úpravy zamýšlela takový postih, ovšem při neexistenci nyní platných ustanovení § 214 až § 216 insolvenčního zákona. Zostření trestní represe při rekodifikaci trestního práva hmotného na tom nic nezměnilo. Z hlediska historického výkladu se tak názor uvedený v rozhodnutí pod č. [24/2016](#) Sb. rozh. obč. jeví být do jisté míry důvodným.

32. Dále se však nabízí možnost využít komparativní metodu. Institut prohlášení o majetku lze totiž najít i v dalších právních předpisech, s nimiž je možno učinit stručné porovnání sledovaných základních parametrů.

33. Předně lze upozornit na již výše zmíněná ustanovení § 260a a násl. o. s. ř., kde je obsažen institut prohlášení o majetku, který byl do občanského soudního řádu zaveden jeho velkou novelou provedenou zákonem č. 30/2000 Sb., přičemž se zde navazovalo na tzv. vyjevovací přísahu, která byla upravena v rakouském exekučním řádu (§ 47 až § 49 zákona č. 79/1896 ř. z.; bezprostředně ovšem tato úprava navazovala na jiná ustanovení o činnosti soudu před nařízením výkonu rozhodnutí a bez podrobností se zmiňovala o „prohlášení o svém majetku“ v § 259 o. s. ř. od roku 1992, podobný institut takto výslovně neoznačený byl do roku 1991 obsažen v § 260 o. s. ř.). Institut prohlášení o majetku podle § 260a a násl. o. s. ř. měl podle důvodové zprávy sloužit věřitelům jako prostředek k umožnění výkonu rozhodnutí (byť jeho účinnost bývá zpochybňována). K prohlášení o majetku v tomto případě může dojít jen na základě návrhu věřitele s peněžitou pohledávkou přiznanou vykonatelným rozhodnutím před samotným podáním návrhu na nařízení výkonu takového rozhodnutí. Soud pak předvolává povinného k prohlášení o majetku a předvolání musí podle § 260d odst. 1 o. s. ř. obsahovat mimo jiné vedle účelu výsledku i poučení o následcích, jestliže prohlášení bude odmítnuto nebo jestliže v něm budou uvedeny nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje. Citované ustanovení přitom výslovně odkazuje na trestní předpisy, byť na již neplatnou právní úpravu obsaženou v § 256 odst. 1 písm. d) tr. zák. I v tomto případě se jednak dostává předvolané osobě opětovného poučení před započítím výsledku – viz § 260e odst. 1 o. s. ř., jednak se pořizuje protokol o prohlášení o majetku (§ 260e odst. 3 o. s. ř.), v němž se uvede i obsah poučení, kterého se dostalo vyslýchanému, který pak musí tento protokol podepsat, jednak může činit uvedené úkony jen soudce (§ 260e odst. 4 o. s. ř.). Je tak zřejmé, že tato obecná úprava byla vzorem pro institut prohlášení o majetku upravený v § 214 až § 216 insolvenčního zákona (nikoli však pro pouhé předložení seznamu majetku jako součást insolvenčního návrhu, resp. návrhu na oddlužení), jak ostatně vyplývá z důvodové zprávy k insolvenčnímu zákonu uvedené shora.

34. Je třeba odkázat rovněž na další právní předpis týkající se výkonu rozhodnutí, konkrétně na zákon č. 120/2001 Sb., exekuční řád, ve znění pozdějších předpisů (dále ve zkratce jen „EŘ“), upravující exekuční řízení. Exekutor je při výkonu exekuční činnosti a při činnostech vykonávaných z pověření soudu nebo státního zástupce úřední osobou ve smyslu § 127 odst. 1 písm. f) tr. zákoníku (dříve veřejným činitelem podle § 89 odst. 9 tr. zák.), a tedy i tzv. jiným orgánem veřejné moci, nikoli však státním orgánem (k postavení exekutora viz § 1 a násl. EŘ a též např. stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 12. 9. 2006, sp. zn. [Pl. ÚS st 23/06](#)). Podle § 50 odst. 2 EŘ může exekutor, považuje-li to za účelné, předvolat povinného a vyzvat ho k dobrovolnému splnění povinnosti, kterou mu ukládá exekuční titul, a k prohlášení o majetku povinného (pozn. redakce: s účinností od 1. 1. 2022 však byla z citovaného ustanovení vypuštěna právě část týkající se prohlášení o majetku povinného). Podle § 50 odst. 3 EŘ je exekutor také oprávněn nahlédnout do soudního spisu o prohlášení o majetku povinného. Podle § 52 odst. 1 EŘ se pro exekuční řízení použijí přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu, tedy pro prohlášení o majetku se přiměřeně užijí ustanovení § 260a až § 260h o. s. ř., přičemž úkony, které jsou svěřeny soudci, v tomto řízení podle § 52 odst. 2 EŘ provádí soudní exekutor. I zde tedy platí, že iniciativa vychází od soudního exekutora jako úřední osoby nadané k tomu svěřenou pravomocí [§ 127 odst. 1 písm. f) tr. zákoníku], a povinnému se rovněž dostává dokonce dvojího poučení o případných trestních následcích nevyhovění výzvě, sepisuje se protokol o úkonu jako veřejná listina atd.

35. Dále je možno zmínit též právní úpravu prohlášení o majetku obsaženou v § 180 zákona č. 280/2009 Sb., daňového řádu, ve znění pozdějších předpisů (dále ve zkratce jen „DŘ“). I v tomto případě vychází aktivita od orgánu veřejné moci (státního orgánu), konkrétně správce daně může vyzvat daňového dlužníka, jehož dluh nebyl a nemohl být uhrazen daňovou exekucí příkázáním pohledávky z účtu u poskytovatele platebních služeb, aby ve stanovené lhůtě, která nesmí být kratší než 15 dnů od doručení výzvy, podal prohlášení o majetku. Ve výzvě musí podle § 180 odst. 1 DŘ správce daně poučit dlužníka o povinnostech spojených s doručením výzvy a o případných následcích spojených s nepodáním prohlášení nebo uvedením nepravdivých anebo hrubě zkreslených údajů, čímž se opět (jednoznačně) míní důsledky v rovině trestněprávní. Výslovně se též uvádí, že ohledně nesplnění této povinnosti není správce daně vázán povinností mlčenlivosti pro účely trestního řízení. Prohlášení o majetku přitom může daňový dlužník učinit více způsoby, o čemž je též poučen (písemně s ověřeným podpisem, ústně do protokolu, prostřednictvím datové zprávy s uznávaným elektronickým podpisem nebo prostřednictvím datové schránky), tedy způsobem, kterým lze ověřit, že takové prohlášení o majetku skutečně učinil osobně on sám. I v případě prohlášení o majetku v daňovém řízení vychází aktivita od orgánu veřejné moci, který též poskytuje povinné osobě poučení o případných trestních následcích neuposlechnutí takové výzvy.

36. Z daňového práva lze uvést rovněž institut prohlášení o majetku podle § 38zc až § 38ze zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů. I podle uvedených ustanovení vyzývá v zákonem předvídaných případech k podání prohlášení o majetku správce daně (tedy státní orgán jako orgán veřejné moci). Podle § 38zc odst. 3 citovaného zákona přitom poučí poplatníka o povinnostech spojených s oznámením výzvy a o případných následcích spojených s nepodáním prohlášení o majetku nebo uvedením nepravdivých anebo hrubě zkreslených údajů; ohledně nesplnění této povinnosti není správce daně vázán

povinností mlčenlivosti pro účely trestního řízení. Prohlášení o majetku podává poplatník ústně do protokolu, písemně s úředně ověřeným podpisem nebo prostřednictvím datové zprávy. I v tomto případě je tedy osoba podávající prohlášení o majetku předem poučena o případných trestních následcích.

č. 7

37. V neposlední řadě je třeba zmínit institut prohlášení o majetku obsažený v trestněprocesním předpisu, a sice v § 7a tr. ř., do něhož byl novelizací provedenou zákonem č. 55/2017 Sb. za jeho současné modifikace přesunut ze zákona č. 279/2003 Sb., o výkonu zajištění majetku a věcí v trestním řízení a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Pro účely trestního řízení se u tohoto institutu zvláště upravují s ohledem na princip *nemo tenetur se ipsum accusare* (princip zákazu nucení k sebeobviňování) případy, kdy vyzvaná osoba nemusí vyhovět výzvě k prohlášení o majetku. Jinak i v tomto případě podává označená osoba prohlášení o majetku na výzvu orgánu veřejné moci, konkrétně předsedy senátu a v přípravném řízení státního zástupce nebo policejního orgánu, ve výzvě je třeba upozornit osobu, která má učinit prohlášení o majetku, vedle práva odepřít učinění prohlášení o majetku i na následky nevyhovění této výzvě, čímž se též rozumí poučení o možnosti trestněprávního postižení. I zde se jí tak dostává předem poučení o trestněprávních následcích neoprávněného nevyhovění výzvě, resp. podání nepravdivého či hrubě zkresleného prohlášení (které jinak vyzvaná osoba podává v písemné podobě a v případě nesrovnalostí může být k němu vyslechnuta – viz § 7a odst. 4 tr. ř.).

38. Z podaného komparativního přehledu je patrné, že institut prohlášení o majetku je obsažen ve více právních předpisech, především procesních, v nichž jej zákonodárce standardně takto výslovně označuje, zároveň stanovuje v zásadě podobný procesní postup orgánů veřejné moci, resp. úředních osob vykonávajících státem svěřenou pravomoc, při němž mohou žádat po určitých osobách prohlášení o majetku. Vždy přitom vychází iniciativa od orgánu veřejné moci (státního nebo jiného), resp. úřední osoby, vždy se v rámci výzvy k učinění prohlášení o majetku dostává vyzvané osobě nejméně jednou (mnohdy i vícekrát) poučení o trestních následcích nevyhovění výzvě nebo uvedení nepravdivých údajů. Podává-li se prohlášení o majetku ústně (ať obligatorně, jako např. v civilním soudním řízení, nebo fakultativně, jako např. v daňovém řízení), sepisuje se o takovém prohlášení protokol, tj. veřejná listina. V tom všem se uvedený procesní postup zřetelně odlišuje od prostého sepsání seznamu majetku, podává-li dlužník insolvenční návrh podle § 104 insolvenčního zákona nebo návrh na oddlužení podle § 392 insolvenčního zákona, kdy iniciativa vychází výlučně od něho samého, nedostává se mu předem poučení o trestních následcích podání nepravdivého či hrubě zkresleného seznamu majetku, resp. při jeho nepodání, nadto takový seznam je pouze soukromou listinou, přílohou podání (byť v tomto ohledu by to mohlo být do určité míry srovnatelné s případy prohlášení o majetku, které se podává písemně – např. v daňovém řízení, pak se však zpravidla žádá vyšší standard autentizace podání ověřením podpisu, popřípadě podáním prostřednictvím datové zprávy – viz § 180 odst. 2 DŘ). Kromě toho i samotný insolvenční zákon terminologicky rozlišuje mezi instituty seznamu majetku a prohlášení o majetku.

39. Insolvenční zákon přitom má vlastní účinné sankce uplatňované přímo v insolvenčním řízení pro případ uvedení nepravdivých či hrubě zkreslených údajů o vlastním majetku dlužníka při podání insolvenčního návrhu nebo návrhu na povolení oddlužení, jak ostatně vyplývá i ze samotného rozhodnutí pod č. [24/2016](#) Sb. rozh. obč., které v této rovině ani velký senát

trestního kolegia nehodlá zpochybňovat. Ve shodě se shora uvedenou odbornou literaturou je možno zmínit především odmítnutí insolvenčního návrhu, odpovědnost za škodu nebo jinou újmu, odmítnutí návrhu na vyhlášení moratoria, na povolení reorganizace a na povolení oddlužení, možnost učinit závěr o nepoctivém záměru dlužníka s jeho vlastními následky, domněnka platební neschopnosti dlužníka). Velký senát trestního kolegia (ve shodě s jeho senátem č. 5) zaujal odlišný názor od dříve prezentovaného názoru v rozhodnutí pod č. [24/2016](#) Sb. rozh. obč. pouze v tom směru, že uvedení nepravdivých či hrubě zkreslených údajů v seznamu majetku jako příloze insolvenčního návrhu (resp. návrhu na oddlužení) nemůže být trestným činem podle § 227 tr. zákoníku. Rozhodující pro zaujetí zmíněného stanoviska jsou především první dva základní aspekty zdůrazněné shora. Jde o to, že ve všech ostatních srovnatelných případech je osoba, již je uložena povinnost učinit úplné a pravdivé prohlášení o majetku, vyzvána k takovému prohlášení orgánem veřejné moci, resp. Úřední osobou, přičemž je jí předem poskytnuto poučení o možných trestněprávních důsledcích nevyhovění takové výzvě. Tak tomu ovšem v případě seznamu majetku podle § 104 odst. 1 písm. a) a § 392 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona není (jde přitom o jediný ze všech zmíněných případů, u nichž se zvažuje, že porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku má být trestným činem podle § 227 tr. zákoníku). V tom velký senát trestního kolegia spatřuje nejvýznamnější a zásadní deficit při porovnání jinak srovnatelných institutů podřaditelných pod ustanovení § 227 tr. zákoníku.

č. 7

40. Vychází-li iniciativa od orgánu veřejné moci, vyjevuje se tím totiž jeho zvláštní zájem na splnění povinnosti učinit věrné, tedy úplné a správné prohlášení o majetku, vyzvaná osoba je pak pod pohrůzkou trestní sankce nucena ke splnění zmíněné povinnosti, a to nejen k tomu, aby byl soupis majetku úplný a správný, ale i k tomu, aby vůbec učinila prohlášení (odmítnutí splnění této povinnosti je pak první a nejzávažnější formou jednání postižitelného podle § 227 tr. zákoníku). Naproti tomu k podání insolvenčního návrhu a návrhu na oddlužení zákonodárce obecně nenutí, nestanovuje obecnou povinnost dlužníka podat tyto návrhy (a tím i předložit seznam majetku jako jejich přílohu). Povinnost dlužníka podat vůči sobě samému insolvenční návrh platí omezeně jen pro právnické osoby a pro fyzické osoby – podnikatele (viz § 98 insolvenčního zákona); důsledkem nepodání takového návrhu, a tedy nesplnění této povinnosti, je především vznik nové povinnosti k náhradě škody (viz § 99 insolvenčního zákona). Samotné nepodání insolvenčního návrhu, ač k tomu byla ze zákona určitá osoba povinna, již od 1. 1. 2008 není sankcionováno prostředky trestního práva, a to na rozdíl od předchozí právní úpravy – viz k tomu § 126 odst. 2 tr. zák., ve znění účinném do 31. 12. 2007. Trestnost postihu nesplnění zákonné povinnosti podat návrh na prohlášení konkursu byla totiž zrušena ještě za působnosti předchozího trestního zákona jeho novelou provedenou zákonem č. 296/2007 Sb. [a to s tímto odůvodněním: „V pojetí nové úpravy úpadkového práva působí zmíněný trestní postih proti tendenci motivovat dlužníka ke včasnému řešení krizové situace především pozitivně. Namísto trestní sankce zavádí nová úprava soukromoprávní sankce majetkové (§ 98 a násl. insolvenčního zákona), jdoucí ku prospěchu věřitelů dlužníka, kteří jsou porušením povinnosti podat návrh zpravidla poškozeni nejvíce. Vztahy primárně soukromoprávní povahy, mezi něž vztah dlužníka a věřitele nepochybně patří, je nutné řešit primárně prostředky mimo obor trestního práva, nikoli trestní sankcí.“]. Pokud tedy dlužník (jde-li o fyzickou osobu – nepodnikatele) není vůbec nucen podat insolvenční návrh, resp. návrh na oddlužení, není ani ze zákona nucen předložit seznam majetku. Ten je jen přílohou jeho dobrovolného insolvenčního návrhu (resp. návrhu na oddlužení), přitom sám insolvenční zákon i aplikační praxe počítají s eventualitou

č. 7

(celkem běžnou), že dlužník vůbec nepřipojí tento seznam majetku ke svému návrhu, nebo jej sice připojí, ale neopatří jej podepsaným prohlášením, že je správný a úplný ve smyslu § 104 odst. 4 insolvenčního zákona, což se považuje za nesplnění povinnosti předložit seznam (viz rozhodnutí pod č. [26/2011](#) Sb. rozh. obč.), důsledkem je pak vždy odmítnutí návrhu dlužníka podle § 128 odst. 1 insolvenčního zákona, není-li tento nedostatek ve stanovené lhůtě napraven. Pokud by měla platit teze, že uvedení hrubě zkreslených či nepravdivých údajů v seznamu majetku jako přílohy insolvenčního návrhu (resp. návrhu na oddlužení) je postižitelné podle § 227 tr. zákoníku, pak by i úplné nesplnění této povinnosti, resp. nikoli řádné splnění této povinnosti, muselo být též stejným trestným činem, a to v jeho první či druhé alternativě (odmítnutí splnění povinnosti nebo vyhýbání se jí), jinými slovy prakticky vždy, kdy by došlo k odmítnutí insolvenčního návrhu podle § 128 odst. 1 insolvenčního zákona pro nedostatky v seznamu majetku, by podle takového přístupu, s nímž velký senát trestního kolegia nesouhlasí, mělo být zvažováno vyvození trestní odpovědnosti pro přečin podle § 227 tr. zákoníku. To by ovšem bylo zcela proti smyslu a logice úpravy insolvenčního práva, pro dlužníky by vždy byla výhodnější situace vůbec nepodávat insolvenční návrh, tedy zřetelně by se tak popíral záměr zákonodárce při shora zmíněné dekriminalizaci nepodání insolvenčního návrhu.

41. V rámci porovnání jednotlivých institutů je možno také upozornit, že v právním řádu existuje celá řada dalších právních předpisů, v nichž se po různých osobách vyžaduje jistá deklarace vlastního majetku vůči jiným osobám, a to dokonce i vůči orgánům veřejné moci, typicky jako součást či příloha jiného návrhu. Zákonodárce označuje takové povinnosti různě (např. jako osvědčení, oznámení apod.) a je přitom zřejmé, že v těchto případech při nesplnění povinnosti učinit uvedenou deklaraci se nepočítá se sankcionováním prostředky trestního práva, nečiní tak ani odborná literatura, která se soustředí (vyjma zmíněného sporného seznamu majetku jako přílohy insolvenčního návrhu a návrhu na oddlužení) jen na případy výslovně označené jako prohlášení o majetku, jak byly zmíněny shora. Jako jejich protipól tak lze uvést například osvědčení nemajetnosti určité osoby v trestním řízení při žádosti o bezplatné zastoupení či zastoupení za sníženou odměnu (v případě obviněného viz § 33 odst. 2 tr. ř., v případě poškozeného v trestních věcech viz § 51a odst. 1 tr. ř.), podobně musí prokázat majetkové poměry i žadatel o osvobození od soudních poplatků podle § 138 odst. 1 o. s. ř. (na stejné podmínky je mimo jiné vázáno i právo na ustanovení zástupce podle § 30 odst. 1 o. s. ř.), sankcí za nesplnění zmíněných povinností je v takových případech neúspěšnost návrhu. Z dalších předpisů je možno zmínit např. oznámení o majetku, resp. o příjmech a závazcích podle § 10 a § 11 zákona č. 159/2006 Sb., o střetu zájmů, ve znění pozdějších předpisů, podle nichž veřejný funkcionář ve smyslu § 2 uvedeného zákona je též povinen přesně, úplně a pravdivě oznámit svůj majetek a příjmy a závazky (a to ke dni před zahájením výkonu funkce i periodicky v jejím průběhu), nesplnění této povinnosti je pak pouhým přestupkem – viz § 23 odst. 1 písm. f) citovaného zákona. Povinností k deklaraci o vlastním majetku (např. pro tzv. politicky exponované osoby) vůči povinným osobám (např. finančním institucím) stanovuje rovněž zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů (viz např. jeho § 15 odst. 2), a tento zákon sám řeší důsledky neposkytnutí součinnosti. Takto by bylo možno citovat i další právní předpisy (např. prohlášení dědiců o pozůstalostním majetku podle § 1687 odst. 2 o. z. a § 172 odst. 1 a dalších zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů). Povinnost podat úplný a správný seznam majetku jako přílohu insolvenčního návrhu případně spojeného s návrhem na oddlužení tak

lze spíše zařadit do této druhé skupiny jiných povinných deklarací o vlastním majetku (činěných na základě zákona), s nimiž právní řád sice taktéž počítá, avšak neformalizuje je tak, jak to činí u shora popsaných prohlášení o majetku, a rozhodně nepočítá se sankcionováním porušení takové povinnosti prostředky trestního práva.

42. Zmíněný závěr, že nesplnění povinnosti podat úplný a správný seznam majetku jako přílohu insolvenčního návrhu, resp. návrhu na oddlužení, není žádným trestným činem a že plně postačí ochrana plnění této povinnosti prostředky civilněprávními, danými insolvenčním zákonem, je též zcela v souladu s principem subsidiarity trestní represe a použitím trestního práva jako *ultima ratio*, který má mít na zřeteli již zákonodárce a následně ho musí uplatňovat podle § 12 odst. 2 tr. zákoníku i soudy rozhodující v trestních věcech. Jak vyplývá z názorů obsažených v odborné literatuře, ale i v mnoha rozhodnutích Ústavního a Nejvyššího soudu (viz např. nálezy Ústavního soudu ze dne 12. 10. 2006, sp. zn. [I. ÚS 69/06](#), ze dne 10. 2. 2011, sp. zn. [III. ÚS 2523/10](#), nebo ze dne 20. 2. 2014, sp. zn. [III. ÚS 934/13](#)), nesmí docházet k zapovězenému přepínání trestní represe, trestní odpovědnost má být uplatňována jen v případech, kdy jiné prostředky se jeví jako neúčinné či nedostatečné, tedy jako ten nejzazší nástroj pro nápravu závažného bezpráví (princip *ultima ratio*). Obecně uznávaný princip subsidiarity trestní represe vyžaduje, aby prostředky trestního práva byly v právním státě používány jen tam, kde nepostačí ochrana poskytovaná jinými právními odvětvími (právem občanským, obchodním, správním, finančním atd.). Tímto principem se musí řídit především zákonodárce, avšak uplatní se i při použití trestního zákona v praxi orgánů činných v trestním řízení. Je tak možno jej chápat ve dvojím smyslu. Jednak jako pravidlo limitující intenzitu trestní represe při definování skutkových podstat trestných činů a při stanovení dalších obecných podmínek trestní odpovědnosti. Tímto principem se vyjadřuje myšlenka, že k použití tak přísného prostředku, jakým je trestní právo spojené s razantními zásahy do lidských práv a svobod, se má sáhnout až v nezbytných případech, tj. jen tehdy, jestliže k nápravě důsledků protiprávního jednání a k účinné ochraně společnosti nepostačují jiné, mírnější prostředky, ať již prostředky, jimiž disponují jiná právní odvětví, nebo prostředky mimoprávní. Tyto mimotrestní prostředky mají mít zásadně přednost. Jednak má princip subsidiarity trestní represe své uplatnění také v aplikační praxi orgánů činných v trestním řízení při projednávání jednotlivých trestních věcí jako korektiv zabráňující posouzení konkrétního protiprávního jednání jako trestného činu a vyplývá z ustanovení § 12 odst. 2 tr. zákoníku. Taková potřeba zpravidla nastává tehdy, jestliže se v daném individuálním případě vyskytnou mimořádné skutkové okolnosti, které způsobují, že stupeň trestního bezpráví je extrémně nízký, takže nejsou naplněny definiční znaky trestného činu, někdy je s ohledem na atypické okolnosti nezbytné, aby dolní hranici škodlivosti určil sám orgán činný v trestním řízení, aby tak zabránil očividně nespravedlivému trestnímu postihu.

43. Zmíněné principy musí být zvažovány především v těch případech, kdy i sám zákonodárce považuje určitý typ jednání za méně společensky závažný a škodlivý, což vyjadřuje i relativně nižší trestní sazbou trestu odnětí svobody (v případě § 227 tr. zákoníku v rozpětí 6 měsíců až 3 roků), podobně lze uvažovat i u trestných činů ryze formálních, abstraktně ohrožovacích, jejichž znakem není nějaký právem zapovězený výsledek (účinek). V tomto směru lze odkázat na bohatou odbornou literaturu k danému tématu (např. JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 7. vydání. Praha: Leges, 2019, s. 135 a násl.), jakož i na judikaturu Nejvyššího soudu. Především lze připomenout stanovisko trestního

kolegia Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2013, sp. zn. [Tpin 301/2012](#), publikované pod č. 26/2013 Sb. rozh. tr., zejména pak jeho druhou právní větu, podle níž zásada subsidiarity trestní represe a z ní vyplývající princip použití trestního práva jako *ultima ratio* má význam i interpretační, neboť znaky trestného činu je třeba vykládat tak, aby za trestný čin byl považován jen čin společensky škodlivý. Podle třetí právní věty téhož stanoviska kritérium společenské škodlivosti případu je doplněno principem *ultima ratio*, z něhož vyplývá, že trestní právo má místo pouze tam, kde jiné prostředky z hlediska ochrany práv fyzických a právnických osob jsou nedostatečné, neúčinné nebo nevhodné.

č. 7

44. To je i případ přečinu porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku podle § 227 tr. zákoníku. Tento trestný čin patří spíše mezi ty méně závažné, tedy bagatelní trestné činy, které i zákonodárce zařadil do kategorie méně závažných trestných činů, tedy přečinů. Jde o specifický majetkový delikt, který je obvykle přiřazován k úpadkovým trestným činům, ač úpadek není jeho znakem, ani jeho zařazení mezi poškozovací trestné činy by však nebylo přesné. Tento přečin má totiž specifickou povahu abstraktně ohrožovacího deliktu, který se v uvedeném ohledu znatelně odlišuje od dřívějšího postihu učinění nepravdivého prohlášení o majetku jako jedné z alternativ trestného činu poškozování věřitele podle § 256 odst. 1 písm. d) tr. zák. V případě této právní úpravy šlo výsledčný delikt, jehož základem byl postih poškozovacího jednání, které spočívalo v alespoň částečném zmaření uspokojení vlastního věřitele, muselo tedy vést k nějakému (byť v základní skutkové podstatě nekvantifikovanému) výsledku, který měl podobu poruchy (újmy na majetku poškozeného věřitele, uspokojení jehož pohledávky bylo zmařeno), přičemž porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku bylo jen jednou z alternativně stanovených forem způsobení takového výsledku. Oproti tomu současná právní úprava obsažená v § 227 tr. zákoníku vychází z prostého postihu porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku jako formálního deliktu, který nemá vzápětí žádný výsledek, jde o pravý omisivní delikt (v podobě odmítnutí splnění povinnosti či vyhýbání se jí) nebo čistě činnostní delikt (v podobě uvedení nepravdivých nebo hrubě zkreslených údajů v takovém prohlášení). I z tohoto úhlu pohledu jde o významné zpřísnění právní úpravy, které nutí i aplikační praxi zvažovat, na jaké případy má adekvátně dopadnout a na které nikoli (třebaže v dřívější době za jiných předpokladů se klamání při sdělování údajů o vlastním majetku postihovalo). Tato myšlenka vychází nejen ze změny ve vymezení objektivní stránky skutkové podstaty zmíněných deliktů, ale též ze související změny jejich objektu, tj. zájmu, který byl, resp. Je danými ustanoveními chráněn. Zatímco v případě § 256 odst. 1 písm. d) tr. zák. šlo o ochranu majetkových práv věřitelů, v případě § 227 tr. zákoníku jde primárně o ochranu zájmu na řádné činnosti soudů a jiných orgánů veřejné moci směřující k náležitému zjištění existence majetku a jeho rozsahu pro účely soudního či jiného podobného řízení (a vlastně tím jen zprostředkovaně, sekundárně, jsou chráněny i majetkové zájmy věřitelů). Také problematické vymezení z hlediska objektivní stránky i objektu bylo důvodem zcela nové koncepce postihu porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku při rekodifikaci trestního práva hmotného, jak bylo zmíněno shora. Uvedené zostření trestní represe spočívající především v posunu od výsledčného k formálnímu deliktu, od deliktu poruchového k tzv. abstraktně ohrožovacímu, jehož základem je pouhé nesplnění povinnosti, aniž by se žádalo porušení či alespoň konkrétní ohrožení něčích práv (coby účinku na určitém hmotném předmětu útoku), opravňuje též ke kritickému náhledu na vymezení jednotlivých povinností podle mimotrestních předpisů, které lze podřadit pod ustanovení trestního zákoníku. K takové úvaze je třeba přistoupit právě u blanketních nebo odkazovacích

skutkových podstat, které musejí být natolik přesné a ve svých důsledcích předvídatelné, aby byly dostatečným vodítkem pro chování svých adresátů (viz přiměřeně nález Ústavního soudu ze dne 12. 10. 2006, sp. zn. [I. ÚS 69/06](#)).

45. Jádrem odlišení proto může spočívat právě v pojetí prohlášení o majetku v mimotrestních předpisech. Standardně totiž zákonodárce vyžaduje určitou vyšší závažnost a rozhodnost pachatele spáchat čin, podmiňuje-li trestnost dodržáním zákonného postupu příslušného orgánu veřejné moci, především jde-li o splnění jeho poučovací povinnosti. Proces prohlášení o majetku je tak standardně formalizován, pod ustanovení § 227 tr. zákoníku (vyjma sporného seznamu majetku) lze podřadit jen taková prohlášení o majetku, která zákonodárce takto výslovně označuje v mimotrestních předpisech, která jsou poskytována jen z podnětu orgánu veřejné moci a která mají formalizovaný postup s povinnou poučovací povinností vůči osobě, od níž se žádá takové prohlášení, o trestněprávních důsledcích nesplnění zmíněné povinnosti. V tom všem se však seznam majetku jako příloha insolvenčního návrhu nebo návrhu na oddlužení odlišuje, neboť je podáván z vůle navrhovatele a bez náležitého poučení, jde o soukromý seznam (jakkoliv o něm musí navrhovatel prohlásit, že je úplný a pravdivý a musí jej podepsat). Navíc z hlediska úvahy o subsidiaritě trestní represe a pojetí trestního práva jako *ultima ratio* je třeba doplnit, že i právní odvětví insolvenčního práva nabízí dostatečně účinné nástroje k zamezení takového protiprávního jednání a k jeho nápravě (působí preventivně i restorativně). Tyto konkrétní sankce za neposkytnutí pravdivého a úplného seznamu majetku ve smyslu § 104 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona a § 392 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona jsou uplatnitelné přímo v insolvenčním řízení, popřípadě v samostatných navazujících civilních řízeních (např. o náhradě škody) a jeví se jako dostačující.

46. Z výše uvedených důvodů má velký senát trestního kolegia za to, že nemůže jít o trestný čin podle § 227 tr. zákoníku při porušení povinnosti podat věrný, tedy správný a úplný seznam majetku podle § 104 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona, resp. § 392 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona, protože nejde o srovnatelný institut s případy zákonodárcem výslovně označenými jako „prohlášení o majetku“, jak byly popsány výše.

VI.

Závěrečné shrnutí

47. Ze všech shora uvedených důvodů dospěl velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu k závěru, že odsouzení obviněné M. H. v tomto trestním řízení nemůže obstát. Obviněná se totiž měla účastnit na jednání jiné osoby (obviněné N. V.) spočívajícím v předložení nepravdivého seznamu majetku jako přílohy k návrhu na oddlužení podle § 392 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona, jež však nemohlo naplnit znaky přečinu porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku podle § 227 tr. zákoníku, který v něm byl spatřován. Pokud obviněná N. V. označená jako pachatelka zmíněného trestného činu ho nemohla popsaným jednáním spáchat, nemůže být ani účastenství na takovém trestném činu ve formě pomoci (u obviněné M. H.), ale ani návodu k němu (u obviněného K. A. H.) trestné. To vyplývá z principu akcesority účastenství (v rovině kvalitativní), neboť není-li trestného činu hlavního pachatele, není ani účastenství dalších osob na něm (viz návětí § 24 odst. 1 tr. zákoníku).

č. 7

48. Proto velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil k dovolání obviněné M. H. v celém rozsahu jak napadené usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 9. 12. 2020, č. j. 12 To 201/2020-530, tak i rozsudek Okresního soudu v Kolíně ze dne 16. 9. 2020, č. j. 4 T 22/2020-494. Učinil tak nejen ohledně obviněné M. H., která jediná podala dovolání, ale za použití § 265k odst. 2 a § 261 tr. ř. též ohledně obviněného K. A. H. Podle stejných ustanovení § 265k odst. 2 a § 261 tr. ř. zrušil také ohledně obviněné N. V. usnesení Okresního soudu v Kolíně ze dne 16. 9. 2020, č. j. 4 T 22/2020-492, které téhož dne nabylo právní moci, o podmíněném zastavení trestního stíhání. Ohledně dvou posledně uvedených obviněných lze uvést, že i jim prospívají důvody, pro které byla zrušena rozhodnutí soudů nižších stupňů z podnětu dovolatelky. Podstatou argumentace totiž bylo, že uvedením nepravdy v seznamu majetku podle § 104 odst. 1 písm. a) a § 392 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona nemůže dojít ke spáchání přečinu porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku podle § 227 tr. zákoníku, což bylo kladeno za vinu obviněné N. V. Zároveň nemůže být trestný ani návod k němu, což bylo kladeno za vinu obviněnému K. A. H. Bylo proto namístež užít tzv. *beneficia cohaesionis* (dobrodiní v souvislosti) a podle § 265k odst. 2 tr. ř. za užití § 261 tr. ř. zrušit i ohledně obviněného K. A. H. v celém rozsahu napadené usnesení odvolacího soudu i jemu předcházející rozsudek soudu prvního stupně, resp. ohledně obviněné N. V. také usnesení o podmíněném zastavení jejího trestního stíhání jako součásti vadného řízení předcházejícího zrušenému napadenému usnesení odvolacího soudu. Podle § 265k odst. 2 tr. ř. byla zrušena také další rozhodnutí obsahově navazující na zrušená rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

49. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. bylo Okresnímu soudu v Kolíně přikázáno, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Nejvyšší soud připomíná, že podle § 265s odst. 1 tr. ř. jsou v dané věci soudy nižších stupňů vázány právním názorem Nejvyššího soudu vysloveným v tomto dovolacím rozhodnutí a jsou také povinny respektovat zákaz *reformationis in peius* ve smyslu § 265s odst. 2 tr. ř. Závazný právní názor zde vyplývá ze shora rozvedeného rozboru a zjednodušeně ho lze shrnout tak, že uvedení nepravdy v seznamu majetku podle § 104 odst. 1 písm. a) a § 392 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona nenaplní znaky přečinu porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku podle § 227 tr. zákoníku.

50. Protože vady napadeného rozhodnutí zjištěné na podkladě důvodně podaného dovolání obviněné nebylo možno odstranit v případném veřejném zasedání dovolacího soudu, rozhodl velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu o tomto dovolání podle § 265r odst. 1 písm. b) tr. ř. v neveřejném zasedání.

Č. 8

Předmětem útoku u trestného činu poškození cizí věci podle § 228 odst. 1 tr. zákoníku mohou být i vstupní dveře domu, jehož vlastníkem není pachatel tohoto trestného činu, byť by je sám opatřil z vlastních prostředků a instaloval do domu. Vstupní dveře jsou součástí takového domu, a tedy pro pachatele cizí věci. Při stanovení výše škody podle § 137 tr. zákoníku ji není možné vyjádřit jako rozdíl mezi cenou nepoškozených dveří a cenou poškozených dveří, nýbrž je třeba vycházet z nákladů účelně vynaložených na uvedení poškozeného domu v předešlý stav.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2021, sp. zn. 7 Tdo 17/2021, ECLI:CZ:NS:2021:7.TDO.17.2021.1

Č. 8

Poškození cizí věci, Cizí věc, Škoda

§ 137, § 228 odst. 1 tr. zákoníku

Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněného M. K. proti usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 26. 8. 2020, sp. zn. 12 To 149/2020, v trestní věci vedené u Okresního soudu v Semilech pod sp. zn. 4 T 67/2020.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Okresního soudu v Semilech ze dne 10. 6. 2020, sp. zn. 4 T 67/2020, byl obviněný M. K. uznán vinným přečiny porušování domovní svobody podle § 178 odst. 1, 2 tr. zákoníku a poškození cizí věci podle § 228 odst. 1 tr. zákoníku, za což byl odsouzen podle § 178 odst. 2 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1 a § 67 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku k úhrnnému peněžitému trestu ve výměře 40 denních sazeb po 500 Kč, celkem tedy ve výši 20 000 Kč. Podle § 69 odst. 1 tr. zákoníku byl obviněnému pro případ nezaplacení peněžitého trestu stanoven náhradní trest odnětí svobody v trvání 6 měsíců. Dále bylo rozhodnuto, že podle § 228 odst. 1 tr. ř. je obviněný povinen nahradit škodu způsobenou trestným činem poškozené E. T. ve výši 14 300 Kč. Podle § 229 odst. 2 tr. ř. byla poškozená odkázána se zbytkem nároku na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních. Podle § 229 odst. 1 tr. ř. byli poškození E. T. a AAAAA (pseudonym) odkázáni s nárokem na náhradu nemajetkové újmy na řízení ve věcech občanskoprávních.

2. Podle skutkových zjištění soudu se obviněný dopustil uvedených trestných činů tím, že v XY dne 7. 2. 2020 kolem 15:20 hodin v části XY zazvonil na domovní zvonek domu č. p. XY a poté otevřel vstupní dveře domu jeho syn AAAAA, který, když zjistil, že zvonil obviněný, chtěl ihned zavřít vstupní dveře a nepustit ho do domu, avšak obviněný nejprve rychle strčil nohu do vstupních dveří, aby je AAAAA nemohl zavřít, a začal se s AAAAA přetlačovat o tyto dveře, čímž došlo k jejich vyvrácení z kovových závěsů a k nemožnosti jejich dalšího zavření, a následně obviněný vnikl do tohoto domu patřícího jeho bývalé partnerce E. T. a v domě

setrval, ačkoli ho AAAAA opakovaně vyzýval, aby dům opustil, přičemž poškozením vstupních dveří domu způsobil jeho majitelce E. T. škodu ve výši nejméně 14 300 Kč.

3. Odvolání obviněného, kterým napadl rozsudek soudu prvního stupně ve všech výrocích, a poškozených E. T. a AAAAA směřující proti výroku o náhradě škody a nemajetkové újmy Krajský soud v Hradci Králové usnesením ze dne 26. 8. 2020, sp. zn. 12 To 149/2020, podle § 256 tr. ř. zamítl.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 8

4. Proti tomuto usnesení odvolacího soudu podal obviněný M. K. dovolání, kterým jej napadl v celém rozsahu a v němž uplatnil dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g) a l) tr. ř. Namítl, že odvolací soud se při řešení otázky právního posouzení skutku odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, přičemž v rozhodnutích dovolacího soudu je podobná otázka posuzována rozdílně.

5. Obviněný především vytkl, že soud nesprávně posoudil skutek jako trestný čin, ačkoli nešlo o žádný trestný čin. Ve vztahu k přečinu poškození cizí věci podle § 228 odst. 1 tr. zákoníku poukazuje na nesprávně zjištěnou výši škody. Základním znakem výše uvedeného přečinu je existence škody nikoli nepatrné, která podle nyní platné právní úpravy činí 10 000 Kč. Podkladem pro závěr soudu o způsobené škodě bylo odborné vyjádření, podle kterého je poškození dveří neopravitelné, přičemž škoda na dveřích jako takových je ve výši 12 500 Kč a náklady na práci činí 1 800 Kč. Soud tedy určil výši škody součtem v částce 14 300 Kč. Tento způsob stanovení výše škody je podle obviněného nesprávný. Škoda měla být stanovena toliko částkou 12 500 Kč, za kterou se věc v místě činu obvykle prodává. Kritérium uvedení do původního stavu se užije až jako třetí v pořadí, když není možné zjistit nebo použít výši škody podle předchozích alternativ.

6. Dále u tohoto přečinu obviněný namítá, že nedošlo k poškození věci cizí, ale věci vlastní. Podle jeho názoru bylo prokázáno, že poškozené dveře jsou jeho vlastnictvím. Soudy nesprávně vycházely z toho, že dveře jsou ve vlastnictví poškozené E. T., která je vlastníkem nemovitosti, v níž se dveře nacházely. S odkazem na občanskoprávní judikaturu obviněný dovozuje, že otázku, zda se dané dveře staly součástí domu, je třeba posuzovat podle zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále ve zkratce „obč. zák.“). V souladu s rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2017, sp. zn. [22 Cdo 4311/2016](#), obviněný dospěl k závěru, že předmětné dveře nejsou součástí nemovitosti, jelikož nešlo o dveře na míru, ale o obyčejné, interiérové dveře. Tyto dveře instaloval do nemovitosti odsouzený v roce 2007. Dveře lze jednoduchým způsobem demontovat. Při demontáži dveří nedochází k jejich poškození a lze je vsadit do zárubní i v jiné nemovitosti.

7. Ve vztahu k přečinu porušování domovní svobody podle § 178 odst. 1, odst. 2 tr. zákoníku obviněný namítá, že soud opřel své závěry o jediný přímý důkaz a o další důkazy pouze nepřímé, které spolu nekorespondují a obsahují zásadní nesrovnalosti.

8. Obviněný poukázal i na subsidiaritu trestní represe a pojmání trestního práva jako *ultima ratio*, přičemž jen obecně vymezuje, co tyto pojmy znamenají, aniž by je konkretizoval na projednávanou věc.

9. Závěrem obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil usnesení Krajského soudu v Hradci Králové napadené dovoláním a přikázal soudu prvního stupně, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl, nebude-li moci dovolací soud při zrušení napadeného rozhodnutí také sám hned ve věci rozhodnout ve smyslu § 265m odst. 1 tr. ř.

10. Státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství ve vyjádření k dovolání obviněného uvedl, že námitky v něm obsažené zčásti neodpovídají formálně deklarovaným dovolacím důvodům, zčásti jde o námitky zjevně nedůvodné. Dovolacími námitkami podřaditelnými pod uplatněný dovolací důvod jsou námitky týkající se některých znaků trestného činu poškození cizí věci podle § 228 odst. 1 tr. zákoníku. První z nich je, zda poškozené dveře byly ve vztahu k obviněnému cizí věci. Státní zástupce má za to, že k rodinnému domu podle jeho povahy náleží vstupní dveře a že jejich oddělením by došlo ke znehodnocení domu, neboť by se tak stal prakticky volně přístupným neoprávněným osobám a nebylo by zaručeno soukromí osob v něm oprávněně bydlících. Jsou tedy neoddelitelné od samotné nemovitosti. Vstupní dveře byly nepochybně jako součást domu vlastnictvím E. T. jako jediné vlastnice předmětného domu, a byly tedy – tak jako celý dům – ve vztahu k dovolateli cizí věci. Důvodnými pak státní zástupce neshledal ani námitky týkající se výše škody. Podle něj zabudované vstupní dveře jako součást domu nemohou být samostatným předmětem obchodu, a dojde-li jednáním pachatele k jejich poškození, nelze při použití kritérií pro zjišťování výše škody uvedených v § 137 tr. zákoníku vycházet z ceny, za kterou se poškozená věc v době a v místě činu obvykle prodává, resp. není možné vyjádřit výši škody jako rozdíl mezi cenou věci nepoškozené a cenou věci poškozené, nýbrž je třeba vycházet z účelně vynaložených nákladů na opravu dveří, tj. na jejich uvedení v předešlý stav. Pokud jde o zbylé námitky, ty formálně neodpovídají uvedenému dovolacímu důvodu.

11. Státní zástupce proto navrhl, aby Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř., protože jde o dovolání zjevně neopodstatněné.

III.

Posouzení důvodnosti dovolání

12. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) shledal, že dovolání je přípustné [§ 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř.], bylo podáno osobou k tomu oprávněnou, tj. obviněným prostřednictvím obhájce [§ 265d odst. 1 písm. c), odst. 2 tr. ř.], v zákonné lhůtě a na místě k tomu určeném (§ 265e tr. ř.) a splňuje i náležitosti obsahu dovolání (§ 265f odst. 1 tr. ř.), je však zjevně neopodstatněné.

13. Dovolací námitky obviněného týkající se právní kvalifikace skutku jako přečinu porušování domovní svobody podle § 178 odst. 1, 2 tr. zákoníku směřují proti skutkovým zjištěním soudů a obsahově neodpovídají deklarovanému dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

14. Obdobně je pak možné pohlížet i na námitku týkající se subsidiarity trestní represe a pojetí trestního práva jako *ultima ratio*. Obviněný sice v dovolání obsáhle citoval konstantní

judikaturu, ale neuvedl žádné konkrétní důvody, pro které by s ohledem na uvedenou zásadu proti němu nemělo být použito prostředků trestního práva. Takto nedostatečně formulovaná námitka nezakládá přezkumnou povinnost dovolacího soudu.

15. Pod uplatněný dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. však lze podřadit dvě námitky obviněného k přečinu poškození cizí věci podle § 228 odst. 1 tr. zákoníku. První se týká stanovení výše škody způsobené poškozením dveří, druhá spočívá v tvrzení, že poškozené dveře nebyly ve vztahu k obviněnému cizí věci.

16. Námitku vadného právního vyhodnocení znaku škody u trestného činu poškození cizí věci z důvodu chybného užití ustanovení § 137 tr. zákoníku obviněný konkretizoval tak, že určení výše škody ve vztahu k trestnému činu poškození cizí věci podle odborného vyjádření bylo vadné a škoda takto vyčíslená není řádným způsobem stanovena, neboť určení výše škody uvedením v předešlý stav je uvedeno v citovaném zákonném ustanovení jako alternativa k účelně vynaloženým nákladům na pořízení stejné nebo obdobné věci, což je však možné teprve poté, když nelze stanovit výši škody podle obvyklé ceny, za kterou se věc podává.

17. Podle § 137 tr. zákoníku se při stanovení výše škody vychází z ceny, za kterou se věc, která byla předmětem útoku, v době a v místě činu obvykle prodává. Nelze-li takto výši škody zjistit, vychází se z účelně vynaložených nákladů na obstarání stejné nebo obdobné věci nebo na uvedení věci v předešlý stav.

18. Podle rozhodnutí uveřejněného pod č. [39/2002](#) Sb. rozh. tr. je ustanovení § 137 tr. zákoníku koncipováno tak, že vyjadřuje celkem tři kritéria pro stanovení výše škody. Těmito kritérii jsou: cena, za kterou se věc v době a v místě činu obvykle prodává, účelně vynaložené náklady na obstarání stejné nebo obdobné věci nebo účelně vynaložené náklady na uvedení věci v předešlý stav. Vzájemný vztah těchto kritérií není takový, že by šlo o alternativy, z nichž by si orgány činné v trestním řízení mohly podle volného uvážení zvolit tu, kterou použijí. Mezi uvedenými kritérii je určitá hierarchie, která vyjadřuje, že primárním hlediskem je hledisko ceny, za kterou se věc v době a v místě činu obvykle prodává, a že teprve v případě, kdy výši škody není možné zjistit podle tohoto hlediska, je použitelné některé z dalších dvou hledisek, to znamená hledisko účelně vynaložených nákladů na obstarání stejné nebo obdobné věci nebo hledisko účelně vynaložených nákladů na uvedení věci v předešlý stav.

19. Podle téhož rozhodnutí jestliže zákonným znakem trestného činu je způsobení škody na věci, je třeba výši škody vyjádřit jako rozdíl mezi cenou věci nepoškozené a cenou věci poškozené. To však platí pouze v případech, kdy i poškozené věci jsou předmětem obchodu, typicky v případech poškození motorových vozidel. Teprve není-li možné škodu takto vyčíslit, protože jde o věc, s níž po poškození nelze obchodovat, lze vycházet z účelně vynaložených nákladů na opravu věci, tj. na její uvedení v předešlý stav.

20. Ve výroku rozsudku soudu prvního stupně je uvedeno, že obviněný M. K. svým jednáním způsobil na vstupních dveřích domu poškozené E. T. škodu ve výši 14 300 Kč. V odůvodnění tohoto rozhodnutí pak soud konstatoval, že podle odborného vyjádření je škoda na dveřích samotných ve výši 12 500 Kč a náklady na práci (sundání a instalace opravených dveří) představují minimálně částku 1 800 Kč, přičemž bylo zohledněno, že jde o dveře interiérové, které však sloužily jako exteriérové.

21. Podle obviněného měla být škoda stanovena částkou toliko ve výši 12 500 Kč, za kterou se věc v místě činu obvykle prodává, jelikož kritérium uvedení do původního stavu se užije až jako třetí v pořadí, když není možné zjistit výši škody podle předchozích alternativ. Nejvyšší soud však poukazuje na své usnesení ze dne 4. 8. 2005, sp. zn. [11 Tdo 810/2005](#), z něhož vyplývá, že v případě, když škoda vznikla poškozením několika vstupních dveří do různých prostor jejich vylomením, vyštípáním, vypáčením apod., se její výše stanoví podle účelně vynaložených nákladů na opravu věci, tj. na její uvedení v předešlý stav. Poškozené dveře (ať už dveřní křídla, panty, zámkové mechanismy či zárubně) nejsou standardně předmětem obchodu, a proto není možné výši škody vyjádřit jako rozdíl mezi cenou věci nepoškozené a cenou věci poškozené, nýbrž je třeba vycházet z účelně vynaložených nákladů na opravu věci, tj. na uvedení domu v předešlý stav. Lze také poukázat na stanovisko Nejvyššího soudu uveřejněné pod č. [45/2006](#) Sb. rozh. tr., z jehož závěrů vyplývá, že stanovení výše škody podle účelně vynaložených nákladů na uvedení poškozené věci do stavu před jejím poškozením přichází v úvahu zejména tehdy, pokud je z okolností zřejmé, že výše způsobené škody je ve značném nepoměru k celkové ceně poškozené věci nebo jde o poškození části většího funkčního celku, které se neprojeví na jeho prodejní ceně.

22. Soud prvního stupně v projednávané věci stanovil výši škody ve smyslu § 137 tr. zákoníku za použití kritéria účelně vynaložených nákladů na uvedení domu v předešlý stav. Postupoval tak zcela v souladu s výše uvedeným respektovaným výkladem citovaného zákonného ustanovení.

23. Druhá námitka obviněného spočívá v tom, že nedošlo k poškození cizí věci, jelikož on je vlastníkem poškozených dveří. Tyto zakoupil a do nemovitosti poškozené E. T. namontoval v roce 2007. Je toho názoru, že dveře se nestaly součástí nemovitosti, jelikož nešlo o dveře na míru, ale o obyčejné, interiérové dveře, které lze jednoduchým způsobem demontovat. Při demontáži dveří nedochází k jejich poškození a lze je vsadit do zárubně i v jiné nemovitosti. Nejvyšší soud se neztotožnil s touto námitkou obviněného. Podle § 120 obč. zák. bylo součástí věci vše, co k ní podle její povahy náleželo a nemohlo být odděleno, aniž by se tím věc znehodnotila. Zcela shodně je pojem součástí věci vymezen i v nyní platném zákoně č. 89/2012 Sb., občanském zákoníku, ve znění pozdějších předpisů, a to v § 505 o. z. Je zřejmé, že k rodinnému domu podle jeho povahy náleží vstupní dveře a že jejich oddělením by došlo ke znehodnocení domu, neboť by se tak stal prakticky volně přístupným neoprávněným osobám a nebylo by zaručeno soukromí osob v něm oprávněně bydlících. Vstupní dveře byly v době útoku obviněného nepochybně součástí domu ve vlastnictví E. T., a tudíž ve vztahu k obviněnému věci cizí, a to bez ohledu na skutečnost, že podle jeho tvrzení měly být v minulosti pořízeny z jeho finančních prostředků. Podle názoru Nejvyššího soudu nelze klást rovnítko mezi kuchyňskou linkou zhotovenou na míru (argumentace obviněného rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2017, sp. zn. [22 Cdo 4311/2016](#)) a zabudovanými venkovními dveřmi domu, jak tvrdí obviněný, jelikož jejich míra oddělitelnosti je zcela odlišná, stejně jako funkce a nezbytnost pro nemovitost jako celek.

24. Z hlediska dovolacího důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je dovolání obviněného zjevně neopodstatněné.

25. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. obviněný uplatnil v návaznosti na důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., tedy ve druhé alternativě. Jestliže je však dovolání

zjevně neopodstatněné ve vztahu k důvodu dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., z logiky věci plyne, že je zjevně neopodstatněné také ve vztahu k důvodu dovolání podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř.

26. Nejvyšší soud závěrem konstatuje, že dovolací námitky obviněného nejsou zčásti podřaditelné pod uplatněné ani žádné jiné dovolací důvody, ve zbylé části jsou neopodstatněné. Proto podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněného M. K.

č. 9

Podstatou návodu ve smyslu § 24 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku je jednání, jímž návodce úmyslně vzbudil v jiném rozhodnutí spáchat trestný čin, o který se hlavní pachatel alespoň pokusil, přičemž návod musí směřovat k individuálně určené osobě a k individuálně určenému trestnému činu. Zákon blíže nevymezuje konkrétní formy návodu, může tedy jít např. o příkaz, přemlouvání, poučení atd., přičemž trestný čin, k němuž směřuje, musí být vyjádřen alespoň v hrubých rysech, ale nevyžaduje se, aby návodce podrobně instruoval hlavního pachatele. Individuální určitost trestného činu nespočívá v absolutní totožnosti skutkových okolností trestného činu tak, jak je vymezil návodce, a okolností, za kterých následně došlo ke spáchání trestného činu hlavním pachatelem. Mezi návodem k trestnému činu a samotným trestným činem mohou existovat odchylky, pokud nedosáhnou zjevného excesu hlavního pachatele z návodného jednání.

č. 9

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 10. 2021, sp. zn. 5 Tdo 973/2021, ECLI:CZ:NS:2021:5.TDO.973.2021.1

Návod

§ 24 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku

Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání, které podal obviněný P. L. proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 23. 3. 2021, sp. zn. 9 To 73/2021, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 4 pod sp. zn. 6 T 101/2020.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 27. 1. 2021, sp. zn. 6 T 101/2020, byl obviněný P. L. (dále též jen „obviněný“ nebo „dovolatel“) uznán vinným návodem k přečinu vydírání podle § 24 odst. 1 písm. b) a § 175 odst. 1 tr. zákoníku, kterého se dopustil skutkem podrobně popsáním ve výroku o vině v citovaném rozsudku. Za tuto trestnou činnost byl obviněný odsouzen podle § 175 odst. 1 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání 8 měsíců, jehož výkon mu byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 20 měsíců. Podle § 67 odst. 2 písm. a) a § 68 odst. 1 tr. zákoníku byl obviněnému uložen peněžitý trest ve výměře 60 denních sazeb po 500 Kč, tedy celkem ve výši 30 000 Kč. Týmž rozsudkem byl odsouzen i spoluobviněný R. K.

2. Skutek, jímž byl dovolatel uznán vinným, spočíval ve stručnosti v tom, že v souvislosti s řízením o vydání společného územního rozhodnutí a stavebního povolení ve věci změny územního rozhodnutí a změny stavby před dokončením pro stavbu nazvanou „Bytový dům T. č. p. XY“, zahájeným na základě žádosti obchodní společnosti T. L. S. M., s. r. o., dne 4. 5. 2018, se obviněný dne 8. 7. 2020 dostavil jako jednatel této obchodní společnosti do budovy Úřadu městské části XY, odbor stavební, na adrese XY, do kanceláře poškozeného

J. Z., úřední osoby Úřadu městské části XY, odboru stavebního, který prováděl uvedené řízení, a obviněný po poškozeném požadoval, aby bylo rozhodnutí napsáno ve lhůtě sedmi dnů, jinak přijdou tvrdší vymahači a už to nebude legrace, toto zopakoval následně i před svědkyní H. R., vedoucí oddělení, které sdělil, že pokud se řízení neposune, budou „posláni rusáci“. Následně si obviněný k provedení své výhrůžky a za účelem návštěvy výše jmenovaného úřadu zjednal svého známého, obviněného R. K., o němž věděl, že byl na Slovensku ve výkonu trestu odnětí svobody, tomuto předal dne 15. 7. 2020 kolem 9:00 hodiny na parkovišti plnou moc s pověřením jednat jménem obchodní společnosti T. L. S. M., s r. o., se slovy „Tady máš plnou moc, běž to zařídit“. Obviněný R. K. navštívil zmíněný úřad v doprovodu svého známého z výkonu vazby – svědka F. M., společně vešli do kanceláře poškozeného J. Z., svědek F. M. zavřel dveře do kanceláře, u nichž zůstal stát, obviněný R. K. přistoupil k poškozenému, začal mu tykat, oslovoval ho „ty kokot“, používal vůči poškozenému i další nadávky, začal jej nahrávat na mobilní telefon s tím, že z něj na internetu udělá „největšího pedofila“, bránil mu v odchodu z kanceláře, přičemž jej i strčil rukou do hrudníku, to vše za současného požadavku, aby bylo rozhodnutí napsáno do sedmi dnů. Obviněný R. K. zanechal svého jednání vůči poškozenému poté, co do kanceláře vešla svědkyně H. R., kterou se poškozenému podařilo přivolat, následně obviněný R. K. opustil budovu úřadu, a to za pokračujících slovních útoků, přičemž poté videozáznam pořízený s poškozeným zaslal obviněnému P. L., s nímž si jej i následně přehrávali, a obviněný P. L. reagoval na situaci, k níž došlo v kanceláři poškozeného, smíchem.

3. Proti zmíněnému rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 4 podal obviněný odvolání, které Městský soud v Praze usnesením ze dne 23. 3. 2021, sp. zn. 9 To 73/2021, podle § 256 tr. ř. zamítl, neboť ho shledal nedůvodným.

II.

Dovolání obviněného a vyjádření k němu

4. Obviněný P. L. podal proti tomuto usnesení Městského soudu v Praze prostřednictvím svého obhájce dovolání, které opřel o dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Podle názoru obviněného je napadené rozhodnutí vadné především proto, že jím došlo k porušení zásad spravedlivého procesu v celém trestním řízení, zejména k omezení práva obviněného hájit se. Dále vytkl tzv. extrémní nesoulad mezi skutkovými zjištěními a provedeným dokazováním a také nesprávné právní posouzení skutku, jímž byl uznán vinným. Obviněný namítl i porušení svého práva být podrobně seznámen s povahou a důvody obvinění po celou dobu trestního řízení [čl. 6 odst. 3 písm. a) Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod], přičemž v trestním řízení došlo k podstatnému rozšíření skutku, čímž byla porušena obžalovací zásada (§ 2 odst. 8 tr. ř. ve spojení s § 220 odst. 1 tr. ř.), a obviněný tak nebyl schopen ve své obhajobě z přípravného řízení adekvátně reagovat na obvinění vznesené vůči němu až obžalobou, neboť s ním nebyl seznámen. Obviněný poukázal na logický rozpor odůvodnění usnesení odvolacího soudu, podle kterého nedošlo rozšířením skutku o jednání obviněného ze dne 8. 7. 2020 k narušení totožnosti skutku, na druhé straně z tohoto rozhodnutí vyplývá, že je to právě jednání ze dne 8. 7. 2020, které konstituuje popis subjektivní stránky trestného činu údajně spáchaného obviněným dne 15. 7. 2020, která v popisu skutku v usnesení o zahájení trestního stíhání zcela chyběla. Tímto nesprávným postupem se odvolací soud vypořádával s odvolací námitkou obviněného o nenaplnění subjektivní i objektivní stránky návodu k danému přečinu v usnesení o zahájení

trestního stíhání ve vztahu k objektu chráněnému trestním zákoníkem. Nicméně obviněnému tím bylo fakticky znemožněno obhajovat se ohledně naplnění subjektivní stránky trestného činu, který mu byl kladen za vinu, přičemž při vyvrácení závěru o naplnění tohoto znaku skutkové podstaty trestného činu obhajobou by nebylo možné dovozovat trestní odpovědnost obviněného.

5. Podle obviněného bylo porušeno jeho právo mít přiměřený čas a možnost k přípravě své obhajoby [čl. 6 odst. 3 písm. b) Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod], neboť přípravné řízení netrvalo ve vztahu k obviněnému ani měsíc, ačkoliv policejní orgán již od 28. 7. 2020 považoval obviněného za osobu podezřelou. Usnesení o zahájení trestního stíhání přitom bylo obviněnému doručeno až dne 9. 11. 2020, nicméně v tomto okamžiku již byly učiněny všechny procesní úkony, významné z pohledu obhajoby. V procesním postavení podezřelého se obviněný nemohl účinně hájit, jelikož provádění důkazů, které vůči němu byly později použity, nebyl přítomen jeho obhájce, ale ani on sám.

č. 9

6. Obviněný rovněž upozornil na to, že ze spisového přehledu, z položky č. 55, vyplývá, že součástí úředních záznamů o vyhodnocení údajů o telekomunikačním provozu mobilního telefonu obviněného je nosič DVD se všemi výpisy v původní podobě. Tento nosič však obviněný ani obhájce nenašli ve spise při seznámení se s výsledky vyšetřování, ani jim nebylo vyhověno ohledně žádosti o předložení uvedených výpisů, po skončení odvolacího řízení však byl zmíněný nosič připojen ke spisu. Obviněný tak neměl od počátku přístup k těmto důkazům, ačkoli na jejich podkladě bylo rozhodnuto o jeho vině.

7. Obviněný dále vytkl vnitřní rozpor v případě argumentace odvolacího soudu při konstatování, že výpovědi svědků z přípravného řízení učiněné před sdělením obvinění obviněnému nejsou vůči němu procesně účinné, ovšem uvedení závěrů z nich vyplývajících ve skutkové větě rozsudku nepovažoval odvolací soud za problematické. V tom obviněný spatřuje porušení svého práva obhajovat se osobně nebo za pomoci obhájce podle vlastního výběru nebo, pokud nemá prostředky na zaplacení obhájce, aby mu byl poskytnut obhájce bezplatně, jestliže to vyžadují zájmy spravedlnosti [čl. 6 odst. 3 písm. c) Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod]. Obviněný zde shledal i porušení svého práva vyslyšet nebo dát vyslyšet svědky proti sobě a dosáhnout předvolání a výsledku svědků ve svůj prospěch za stejných podmínek jako svědků proti sobě [čl. 6 odst. 3 písm. d) Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod]. Výsledků, z nichž jsou vyvozovány závěry odsuzujícího rozsudku, se totiž nemohl účastnit obhájce obviněného v přípravném řízení a nemohl pokládat svědkům otázky.

8. Obviněný dále namítl tzv. extrémní rozpor mezi skutkovými zjištěními a provedeným dokazováním. Následkem byly nesprávné právní závěry, které soudy učinily, když vinu obviněného vyslovily na základě neuceleného řetězce nepřímých důkazů, čímž došlo k porušení práva obviněného na spravedlivý proces, jelikož tento postup nebyl v souladu se zásadami *in dubio pro reo* a presumpce nevinoty. Extrémní nesoulad spatřoval obviněný zejména v tom, že soudy nižších stupňů neodůvodnily rozpory patrné z údajů o telekomunikačním provozu, ani nevysvětlily, čím je podle nich tvořen řetězec nepřímých důkazů, přičemž obviněný odkázal na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 10. 2007, sp. zn. [3 Tdo 668/2007](#), z něhož se podává, že o extrémní nesoulad učiněných skutkových zjištění a právních závěrů nejde v případě, kdy soudy založily svá skutková zjištění a z nich

č. 9

plynoucí právní závěry na pečlivém rozboru provedených důkazů a ve svých rozhodnutích je v souladu s ustanovením § 125 odst. 1 tr. ř. náležitě vyložily a odůvodnily. Dále obviněný připomenul usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 5. 2020, sp. zn. [4 Tdo 439/2020](#), podle kterého extrémní rozpor mezi skutkovými zjištěními a provedenými důkazy spočívá zejména v tom, že skutková zjištění nemají žádnou vazbu na obsah důkazů, jestliže skutková zjištění nevyplývají z důkazů při žádném z logicky přijatelných způsobů jejich hodnocení, nebo pokud jsou skutková zjištění pravým opakem toho, co je obsahem důkazů, na jejichž podkladě byla učiněna tato zjištění, apod. V projednávaném případě byl extrémní nesoulad podle obviněného v tom, že na základě údajů o telekomunikačním provozu byla učiněna taková skutková zjištění, která jsou pravým opakem toho, co je obsahem těchto údajů. Údaje o telekomunikačním provozu prokazují, že oba obvinění se dne 15. 7. 2020 po incidentu na Úřadu městské části XY (dále jen „Úřad“) již v P. nesešli, avšak podle svědka F. M. se tento svědek sešel s obviněnými na nějaké venkovní terase, takže jednotlivá skutková zjištění byla navzájem protichůdná a nemohla vytvořit ucelený řetězec důkazů. Obviněný se rovněž bránil tím, že byl uznán vinným na základě svědecké výpovědi zmíněného svědka, jehož věrohodnost byla založena na výpisu údajů o telekomunikačním provozu, v němž jsou ovšem patrné nesrovnalosti, a není tak podle obviněného spolehlivým zdrojem informací. Výpověď svědka F. M. navíc byla podle obviněného ryze účelová, neboť uvězněním obviněného R. K. se svědek F. M. na čas zbavil svého věřitele.

9. Podle názoru obviněného byla jeho trestní odpovědnost dovozována právě z výpovědi svědka F. M., byť v hlavním líčení byla za účelem odstranění rozporů podle § 211 odst. 3 písm. a) tr. ř. přečtena část jeho výpovědi z přípravného řízení, která byla následně odvolacím soudem zhodnocena jako procesně nepoužitelná a neúčinná ve vztahu k obviněnému. Výslech svědka byl totiž proveden ještě před zahájením trestního stíhání obviněného, tudíž jedinou procesně použitelnou výpovědí svědka F. M. vůči obviněnému byla jeho výpověď z hlavního líčení, podle které si svědek přesně nepamatoval, co měl dovolatel sdělit obviněnému R. K. při předání plné moci. Jde-li o plnou moc, argumentoval obviněný tím, že tato byla udělena mezi dvěma obchodními korporacemi, které z objektivního hlediska spolupracovaly v minulosti na celé řadě stavebních akcí. Přes všechny tyto skutečnosti odvolací soud dovodil trestní odpovědnost obviněného pro návod k trestnému činu vydírání.

10. Obviněný rovněž upozornil na svědeckou výpověď poškozeného J. Z., z níž nevyplynulo, že by jednání obviněného vzbudilo v poškozeném strach, obavu či osobní nebo pracovní nejistotu. Ani svědkyně H. R. nevypověděla, že by jednání obviněného vnímala jako vydírání. Z části výpovědi poškozeného J. Z., která je vůči obviněnému použitelná, rovněž nevyplynulo, že by obviněný žádal o vydání rozhodnutí ve lhůtě sedmi dnů, jak je uvedeno ve výroku odsuzujícího rozsudku.

11. Obviněný argumentoval ve svém dovolání i nesprávnou hmotně právní kvalifikací svého jednání, protože z popisu skutku ani z provedeného dokazování podle něj nevyplynulo, že by byl obviněný R. K. jakkoliv instruován k jednání, které se odehrálo dne 15. 7. 2020, nebo že by byl obeznámen s jednáním dovolatele na Úřadu dne 8. 7. 2020. Jde-li o udělenou plnou moc, lze jednání obviněného R. K. posuzovat jako „exces z účastenství“. Z provedených důkazů nelze dojít ani k závěru, podle něhož by obviněný jednal v rámci tzv. nepravé lhostejnosti, a měl tak pozitivní vztah k následku, který by mohl objektivně

předpokládat. Obviněný se neztotožnil ani se závěrem soudů nižších stupňů, že si byl vědom kriminální minulosti a způsobu chování obviněného R. K. Podle obviněného soud prvního stupně navíc nezjistil přesnou formu zavinění, když v odůvodnění svého rozsudku konstatoval, že obviněný „jednal minimálně v úmyslu nepřímém“. Tento závěr hodnotí obviněný jako alternativní a nejistý, a proto je rozhodnutí z jeho hlediska nepřezkoumatelné a nemůže obstát pro chybějící elementární podmínku trestní odpovědnosti. Naplnění subjektivní stránky trestného činu navíc soudy dovodily na základě pokynu „běž to zařídit“, který obviněný adresoval obviněnému R. K., přestože byl tento pokyn zjištěn z výpovědi svědka F. M. z přípravného řízení, která je vůči obviněnému procesně nepoužitelná. Z výše uvedených důvodů má obviněný za to, že jeho jednání nenaplnilo znaky návodu k přečinu vydírání podle § 24 odst. 1 písm. b) a § 175 odst. 1 tr. zákoníku.

12. Závěrem svého dovolání obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil napadené usnesení Městského soudu v Praze a jemu předcházející rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 a aby podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil i všechna další rozhodnutí obsahově navazující na zrušená rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž dojde zrušením, pozbydou podkladu. Dále obviněný učinil návrh, aby Nejvyšší soud podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Obvodnímu soudu pro Prahu 4, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

13. Nejvyšší státní zástupce se vyjádřil k dovolání obviněného P. L. prostřednictvím státního zástupce činného u Nejvyššího státního zastupitelství. Podle jeho názoru námitky obviněného zčásti neodpovídají formálně deklarovanému dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. a zčásti jde o námitky zjevně nedůvodné. Ryze procesními shledal státní zástupce tvrzení označené jako „právo dovolatele podle čl. 6 odst. 3 písm. a) Úmluvy“, které se fakticky týká procesního institutu totožnosti skutku, ale i po věcné stránce je nedůvodné, neboť byla dána alespoň částečná shoda jednání a následku ve vymezení skutku mezi usnesením o zahájení trestního stíhání, obžalobou a rozsudkem. Další procesní námitka se podle státního zástupce týká rychlosti přípravného řízení. Pokud jde o tvrzení obviněného ohledně nepřípustnosti některých důkazů provedených v přípravném řízení ještě před doručením usnesení o zahájení trestního stíhání obviněnému, státní zástupce ho považuje za nadbytečné s odkazem na odůvodnění rozhodnutí odvolacího soudu, který se k této problematice vyjádřil, navíc jde rovněž o námitku procesního charakteru. Polemika o přípustnosti začlenění údaje o jednání obviněného na Úřadu dne 8. 7. 2020 do skutkové věty ve výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně podle názoru státního zástupce nemůže nic změnit na zjištění podstatném pro závěr o vině obviněného. Státní zástupce neshledal ani extrémní nesoulad mezi skutkovými zjištěními a provedenými důkazy v tomto případě, neboť obviněný v dovolání nevytkl vadu, která by mohla založit tento nesoulad. Námitky vytýkající nesprávnou hmotně právní kvalifikaci skutku obviněný pojal do značné míry jako námitky skutkové. Státní zástupce dodal, že u účastenství ve formě návodu není nutné, aby návodce podrobně instruoval hlavního pachatele, jak má postupovat. Nakonec státní zástupce uvedl, že formulací „nejméně v nepřímém úmyslu“ soud prvního stupně naznačil, že by mohlo jít o přímý úmysl. Z výše uvedených důvodů proto státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněného, neboť jde o dovolání zjevně neopodstatněné.

III.

Posouzení důvodnosti dovolání

a) Obecná východiska

14. Nejvyšší soud zjistil, že byly splněny všechny formální podmínky k podání dovolání. Obviněný P. L. opřel své dovolání o dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., který je naplněn tehdy, jestliže napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo na jiném nesprávném hmotně právním posouzení. I když měl obviněný uplatnit citovaný dovolací důvod prostřednictvím důvodu dovolání podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř., jde o vadu, která sama o sobě nemohla vést k odmítnutí dovolání.

č. 9

b) K dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

15. K výkladu dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Nejvyšší soud připomíná, že je dán především tehdy, jestliže skutek, pro který byl obviněný stíhán a odsouzen, vykazuje znaky jiného trestného činu, než jaký v něm spatřovaly soudy nižších stupňů, anebo nenaplnuje znaky žádného trestného činu. Nesprávné právní posouzení skutku může spočívat i v okolnosti, že rozhodná skutková zjištění neposkytují dostatečný podklad k závěru o tom, zda je stíhaný skutek vůbec trestným činem, popřípadě o jaký trestný čin jde. Podobně to platí o jiném nesprávném hmotně právním posouzení, které lze dovodit pouze za situace, pokud byla určitá skutková okolnost posouzena podle jiného ustanovení hmotného práva, než jaké na ni dopadalo. Dovolání, které se opírá o dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., je tedy určeno k nápravě právních vad rozhodnutí ve věci samé, pokud tyto vady spočívají v právním posouzení skutku nebo jiných skutečností podle norem hmotného práva, nikoliv z hlediska procesních předpisů.

16. Pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., na němž obviněný založil své dovolání, lze s jistou mírou tolerance pořadit jen námitku obviněného týkající se údajného excesu obviněného R. K. z toho, v čem by mohlo být spatřováno účastenství dovolatele na trestném činu jmenovaného obviněného. K tomu Nejvyšší soud připomíná, že podstatou návodu ve smyslu § 24 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku je jednání, jímž návodce úmyslně vzbudí v jiném rozhodnutí spáchat trestný čin, o který se navedený alespoň pokusil, přičemž návod musí směřovat k individuálně určené osobě a k individuálně určenému trestnému činu. Zákon ovšem blíže nevymezuje konkrétní formy návodu, může tedy jít např. o příkaz, přemlouvání, poučení atd., nicméně trestný čin, k němuž návod směřuje, musí být vyjádřen alespoň v hrubých rysech, ale nevyžaduje se, aby návodce podrobně instruoval hlavního pachatele. Individuální určitost trestného činu tedy nespočívá v absolutní totožnosti skutkových okolností tak, jak je vymezil účastník (v tomto případě návodce), a okolností, za kterých následně došlo ke spáchání trestného činu hlavním pachatelem. Mezi návodem k trestnému činu a samotným trestným činem mohou existovat odchylky, pokud nedosáhnou zcela zřejmého excesu hlavního pachatele z návodného jednání (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2016, sp. zn. [6 Tdo 548/2016](#)). Podmínkou účastenství je také příčinný vztah mezi činem účastníka a trestným činem jiné osoby, tj. hlavního pachatele. Účastenství je možné jen ve vztahu k činu, který má znaky trestného činu, a to znaky obecné i typové, a zároveň jde o protiprávní čin.

17. Nejvyšší soud pak pokládá námitku obviněného poukazující na údajný „exces z účastenství“ v projednávané věci za nedůvodnou. Plná moc ze dne 15. 7. 2020 měla obviněnému R. K. sloužit k nahlížení do spisu a archivních materiálů, přestože do tohoto spisu měl možnost nahlédnout sám dovolatel o dva dny dříve, když se dne 13. 7. 2020 na Úřadu sešel se svědkyní H. R. Z toho lze usuzovat, že obviněný byl dobře informován o stavu daného řízení a neexistoval objektivní důvod k tomu, aby o pouhé dva dny později posílal někoho dalšího nahlédnout do spisu. Argumentace obviněného, podle níž úkony správního řízení jsou prováděny průběžně, a proto měl zájem na zjištění aktuálních informací, je tedy zjevně účelová. Obviněný R. K. se navíc u poškozeného J. Z. ani nedomáhal nahlédnutí do spisu, pouze opakovaně žádal vydání rozhodnutí, stejně jako obviněný dne 8. 7. 2020. Proto se Nejvyšší soud ztotožňuje se závěrem soudu prvního stupně, že jediným účelem plné moci bylo, aby se obviněný R. K. snadněji dostal do kanceláře poškozeného J. Z. Při zohlednění všech souvislostí případu nejde podle Nejvyššího soudu o žádný „exces z účastenství“, jak se mylně domnívá obviněný. V daném případě totiž obviněný R. K. nemohl nijak vybočit z udělené plné moci, která byla vydána toliko účelově a fakticky nepředstavovala pokyny dovolatele, jak má tento obviněný postupovat na Úřadu.

18. S tím souvisí námitka obviněného o nenaplnění znaků subjektivní stránky skutkové podstaty trestného činu, přičemž podle obviněného nezjistil soud prvního stupně přesnou formu zavinění, když ve svém rozhodnutí konstatoval, že obviněný „jednal minimálně v úmyslu nepřímém“. Proto je rozhodnutí podle obviněného nepřezkoumatelné. Přitom k naplnění znaků subjektivní stránky trestného činu vydírání je třeba úmyslného zavinění a může jít o úmysl přímý nebo nepřímý. Totéž platí o návodu jako jedné z forem účastenství podle § 24 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku, kterou byl obviněný uznán vinným.

19. Podle názoru Nejvyššího soudu nelze z formulace „minimálně v nepřímém úmyslu“ dovozovat, že nebyly naplněny znaky subjektivní stránky návodu k trestnému činu, neboť obviněný v tomto smyslu jednal alespoň v úmyslu nepřímém, který zde zcela postačuje. Zmíněná formulace ovšem nabízí závěr o možném přímém úmyslu, nikoli o vědomé nedbalosti, jak v dovolání naznačuje obviněný. Z provedeného dokazování před soudy nižších stupňů jasně vyplynulo, že dovolatel se dobře zná s obviněným R. K. a dovolatel rovněž věděl o jeho kriminální minulosti a musel předpokládat i jeho případné agresivnější chování při jednání na Úřadu dne 15. 7. 2020. Jestliže dovolatel nijak konkrétněji neinstruoval obviněného R. K. o jednání na Úřadu a dovolatel mu nestanovil jasné „mantinely“, kam až může tento obviněný zajít, lze dovodit kladný postoj dovolatele jak k možnosti, že chováním obviněného R. K. na Úřadu dojde k ohrožení či porušení zájmu chráněného trestním zákoníkem, a tím i k naplnění skutkové podstaty trestného činu vydírání, tak k možnosti, že k ohrožení či porušení těchto zájmů vůbec nedojde. Dovolatel nadto nepočítal se žádnou konkrétní okolností, která by mohla zabránit trestněprávně relevantnímu jednání ze strany obviněného R. K. Lze proto uzavřít, že v projednávaném případě šlo o tzv. nepravou lhostejnost dovolatele. Zavinění obviněného tedy bylo shledáno ve formě nepřímého úmyslu ve smyslu § 15 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku, který zde postačí (byť soud prvního stupně nevyloučil ani přímý úmysl), a námitka obviněného proto není důvodná.

20. Jde-li o argument obviněného, že jeho jednání dne 8. 7. 2020 nevzbudilo v poškozeném J. Z. žádné obavy a svědkyně H. R. rovněž nevnímala dané jednání jako vydírání, Nejvyšší soud k tomu dodává, že účastník na trestném činu sám nenaplní znaky konkrétní skutkové

podstaty trestného činu, na němž participuje, nicméně přispívá k tomu, aby došlo k jejich naplnění (viz např. DRAŠTÍK, A., FREMR, R., DURDÍK, T. a kol. Trestní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 204). Z uvedeného vyplývá, že k tomu, aby byl obviněný uznán vinným za návod k přečinu vydírání, nemusí on sám naplnit znaky skutkové podstaty tohoto trestného činu, ale postačí, jestliže vzbudil v jiném rozhodnutí spáchat daný trestný čin. Zmíněná námitka obviněného tudíž není důvodná, neboť v projednávané věci došlo k naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu vydírání až jednáním obviněného R. K. dne 15. 7. 2020, na základě čehož byl dovolatel uznán vinným jako návodce k trestnému činu vydírání. Pokud by totiž dovolatel svým jednáním ze dne 8. 7. 2020 sám naplnil znaky skutkové podstaty tohoto trestného činu, byl by takový skutek kvalifikován jako samostatný trestný čin, přičemž obviněný by byl jeho pachatelem, a nikoli návodcem k němu.

č. 9

c) Námitky neodpovídající dovolacím důvodům

21. Ohledně zbylých námitek obviněného P. L. Nejvyšší soud shledal, že věcně neodpovídají uplatněnému hmotně právnímu dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., jelikož jsou založeny jen na zpochybnění skutkových zjištění a výsledků provedeného dokazování před soudy nižších stupňů nebo jsou procesního charakteru.

22. To se týká i údajného extrémního rozporu mezi skutkovými zjištěními a výsledky provedeného dokazování, protože z takového tvrzení není zřejmé, které ustanovení hmotného práva mělo být porušeno, v čem toto porušení spočívá a jaký vliv má na právní posouzení skutku nebo na jiné hmotně právní posouzení. Navíc obviněný nijak nespecifikoval, mezi kterým důkazem a kterým skutkovým zjištěním je rozpor a proč by mělo jít o rozpor extrémní povahy. Samotný odlišný názor dovolatele na hodnocení důkazů a na skutkové závěry z nich vyvozené nezakládá žádný rozpor v uvedeném smyslu, natož rozpor extrémní.

23. K námitce obviněného, podle které nebyla dodržena totožnost skutku mezi usnesením o zahájení trestního stíhání a obžalobou, Nejvyšší soud připomíná, že jde o institut trestního práva procesního (viz ustanovení § 176 odst. 2 a § 220 odst. 1 tr. ř.) a netýká se hmotně právního posouzení skutku, na němž je založen dovolací důvod uplatněný obviněným. To vyplývá už ze skutečnosti, že zákon odlišuje totožnost skutku (§ 220 odst. 1 tr. ř.) a právní posouzení skutku (§ 220 odst. 3 tr. ř.). Navíc v posuzované věci byla dodržena totožnost skutku, která zůstává zachována i tehdy, pokud je dána shoda alespoň v jednání při rozdílném následku nebo v následku při rozdílném jednání, ale rovněž v případě, jsou-li jednání nebo následek (případně obojí) shodné alespoň částečně za předpokladu, že bude dána shoda v podstatných okolnostech, jimiž se rozumí zejména skutkové okolnosti charakterizující jednání nebo následek z hlediska právní kvalifikace, která přichází v úvahu. V této věci je možné konstatovat, že jednání dovolatele ohledně pokynů obviněnému R. K., jakož i následné jednání tohoto obviněného bylo v usnesení o zahájení trestního stíhání, v obžalobě i v rozsudku vymezeno shodně.

24. K námitce obviněného, že bylo porušeno jeho právo mít přiměřený čas a možnost k přípravě obhajoby ve smyslu čl. 6 odst. 3 písm. b) Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, když přípravné řízení ve vztahu k obviněnému netrvalo ani měsíc, Nejvyšší soud uvádí, že jde o námitku procesního charakteru, která neodpovídá hmotně právní povaze uplatněného dovolacího důvodu. Navíc s ohledem na zásadu rychlosti řízení podle

§ 2 odst. 4 tr. ř., podle níž musí být trestní věci projednávány urychleně bez zbytečných průtahů, jde o námitku zcela nedůvodnou.

25. Nejvyšší soud neakceptoval ani tvrzení obviněného týkající se údajné procesní neúčinnosti částí svědeckých výpovědí svědka F. M. a poškozeného J. Z., ohledně nichž byl v hlavním líčení přečten protokol o dřívějších výpovědích podle § 211 odst. 3 písm. a) tr. ř. Jde totiž o námitku, která rovněž neodpovídá hmotně právní povaze uplatněného dovolacího důvodu, jak je ostatně zcela zřejmé z jejího charakteru i z poukazu obviněného na citované procesní ustanovení.

IV.

Závěrečné shrnutí

č. 9

26. Na podkladě všech výše popsaných skutečností dospěl Nejvyšší soud k závěru, že obviněný P. L. podal dovolání proti rozhodnutí, jímž nebyl naplněn dovolací důvod § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. V dovolání však zčásti uplatnil takové námitky, které by za jiných okolností mohly být dovolacím důvodem uvedeným v citovaném ustanovení, nicméně Nejvyšší soud neshledal tyto námitky opodstatněnými, proto odmítl dovolání obviněného podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. jako zjevně neopodstatněné, takže nepřezkoumával zákonnost a odůvodněnost napadeného rozhodnutí ani správnost řízení mu předcházejícího. Jde totiž o závěr, který lze učinit bez takové přezkumné činnosti pouze na podkladě spisu a obsahu dovolání, aniž by bylo třeba opatřovat další vyjádření dovolatele či ostatních stran trestního řízení nebo dokonce doplňovat řízení provedením důkazů podle § 265r odst. 7 tr. ř.

27. Podle § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. mohl Nejvyšší soud rozhodnout tímto způsobem o dovolání obviněného v neveřejném zasedání, proto tak učinil.

č. 10

Vážně míněný nesouhlas s pohlavním stykem ve formě soulože může oběť zločinu znásilnění podle § 185 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku, která je v důsledku stresu neschopna verbální komunikace, projevit pouze způsobem chování, zejména polohou těla v podobě zaujetí pasivní obranné pozice, znemožňující provedení soulože. Pachatel naplní svým jednáním znak donucení objektivní stránky uvedeného zločinu, jestliže tuto její polohu násilně změnil tak, aby mohl souložit provést.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 8. 2021, sp. zn. 8 Tdo 699/2021, ECLI:CZ:NS:2021:8.TDO.699.2021.1

č. 10

Znásilnění

§ 185 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku

Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněného P. Č. proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 11. 11. 2020, sp. zn. 8 To 260/2020, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 6 pod sp. zn. 2 T 53/2018.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 15. 7. 2020, sp. zn. 2 T 53/2018, byl obviněný P. Č. uznán vinným zločinem znásilnění podle § 185 odst. 1 alinea 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku, kterého se dopustil tím, že mezi 04:06 a 04:17 hod. dne 12. 12. 2017 v XY v ulici XY jako řidič vozidla taxi zn. XY úmyslně nedovezl poškozenou E. Z. na místo, které mu udala jako bydliště, přestože měl ve vozidle navigaci, zastavil na málo frekventovaném místě, vypnul motor, zhasl světla vozidla, vytáhl klíček ze zapalování a požadoval po poškozené zaplacení finanční částky za odvoz, poškozená v rychlosti a zmatku nemohla najít ve své tašce peněženku s hotovostí, požadovala zaplacení zakázky platební kartou, kterou měla při sobě, což obviněný bezdůvodně odmítl, přestože měl ve vozidle platební terminál, s tím, že chce pouze hotovost a hned, zatímco poškozená ve zmatku hledala peněženku, začal opakovaně požadovat okamžité zaplacení zakázky poskytnutím sexuálních služeb, následně využil šoku a překvapení poškozené a dále své zjevné fyzické převahy, přešel z místa řidiče přes ruční brzdu do zadní části vozidla, kde seděla poškozená s pokrčenýma nohama a s koleny u brady, v tzv. klubíčku, silou roztáhl poškozené nohy, povalil ji na sedadlo do pololehu na zádech a sundal jí spodní kalhotky. Poškozená byla touto stresovou situací tak paralyzována, že nedokázala adekvátně reagovat ani se bránit, protože v důsledku reakce na stres došlo k jejímu útlumu a znehybnění, čehož obviněný využil, vyhrnul jí šaty a vykonal na ní nechráněnou vaginální soulož s vyvrcholením na břicho poškozené, které poté sdělil, že její peněženka leží na podlaze, poškozená v rychlosti posbírala své věci a vyběhla z vozidla, které vyfotografovala mobilním telefonem, čehož si obviněný povšiml a rozeběhl se za ní, poškozená před ním utekla do neosvětlené uličky, kde se skrývala

do příjezdu hlídky policie, přičemž lékařským vyšetřením bylo u poškozené zjištěno poranění zevního genitálu – drobná asi 0,5 cm krvácející ragáda.

2. Za tento zločin byl obviněný odsouzen podle § 185 odst. 2 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání 2 roků, jehož výkon mu byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 3 roků. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. byla obviněnému uložena povinnost zaplatit poškozené E. Z. jako náhradu majetkové škody částku ve výši 41 707,70 Kč a 736,76 EUR a náhradu nemajetkové újmy v penězích ve výši 200 000 Kč. Podle § 229 odst. 2 tr. ř. byla poškozená se zbytkem nároku na náhradu škody a nemajetkové újmy odkázána na řízení ve věcech občanskoprávních.

3. Městský soud v Praze jako soud odvolací usnesením ze dne 11. 11. 2020, sp. zn. 8 To 260/2020, podle § 256 tr. ř. zamítl odvolání podané obviněným proti shora citovanému rozsudku soudu prvního stupně.

č. 10

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Obviněný podal proti tomuto rozsudku odvolacího soudu prostřednictvím obhájkyň z důvodů podle § 265b odst. 1 písm. g), h) a l) tr. ř. dovolání, které zaměřil proti všem výrokům, protože soudy nedostály povinnosti podle § 265s odst. 1 tr. ř. respektovat závazné pokyny vyslovené Nejvyšším soudem v usnesení ze dne 27. 8. 2019, sp. zn. [8 Tdo 935/2019](#) (dále jen „usnesení sp. zn. [8 Tdo 935/2019](#)“). Přezkoumávaná rozhodnutí podle obviněného trpí ve výroku o vině tzv. extrémním nesouladem mezi skutkovými zjištěními a provedenými důkazy (viz nálezy Ústavního soudu ze dne 28. 11. 2005, sp. zn. [IV. ÚS 216/04](#)) a ve výroku o náhradě škody a nemajetkové újmy nedostatečným uvážení příčinné souvislosti mezi vzniklou újmou a trestným činem. Výroku o trestu obviněný vytýkal, že mu byl uložen nepřipustný trest.

5. Nedostatky výroku o vině obviněný spatřoval v nedostatečném objasnění činu, protože tvrzení uváděná poškozenou, jimiž doplnila svou výpověď v průběhu nového hlavního líčení konaného dne 1. 7. 2020, nejsou věrohodná, jsou oproti její dřívější výpovědi změněná ohledně „násilného jednání“ ze strany obviněného. Tuto změnu označil za účelovou v duchu usnesení sp. zn. [8 Tdo 935/2019](#), protože poškozená ji upravila tak, aby v ní bylo zmíněno alespoň nějaké „násilné chování“, a proto popsala, že se schoulila na zadním sedadle do klubíčka, dala si kolena k bradě, obviněný jí údajně silou roztáhl nohy od sebe, použil střední sílu, měla modřiny na lýtkách. K této pozici obviněný uvedl, že je těžko představitelná a navíc i v rozporu s tím, že s ohledem na zimní období by od jejích šněrovacích bot, které měla mít na nohou, muselo dojít k zašpinění sedačky vozidla, avšak nic takového nebylo při ohledání místa činu zjištěno (viz policejní fotodokumentace z ohledání místa činu a videozáznamy pořízené palubní kamerou). Tyto nově uváděné informace jsou podle obviněného v extrémním rozporu s předchozí výpovědí, jak to dokladují podání vysvětlení před policejním orgánem ze dne 17. 12. 2017 a odpovědi na otázky kladené poškozené při její svědecké výpovědi policejním orgánem dne 12. 1. 2018 a u hlavního líčení dne 30. 7. 2018. Není pravdou, že by poškozená nebyla tázána na podrobný průběh pohlavního styku a předcházející přípravy, případně na to, zda proti ní obviněný použil násilí. Obviněný rovněž poukázal na rozpory v jejím popisu jeho jednání po sundání bot, z čehož dovedl, že tato výpověď potvrzuje jeho obhajobu, že po dohodě a za souhlasu poškozené nejprve

(otočený s jednou nohou kolenem na sedadle) manipuloval s roletou zavazadelníku a pokoušel se i sklopit zadní sedadlo pro větší pohodlí při konsensuálním dohodnutém pohlavním styku, čemuž poškozená napomáhala tím, že se přesunula na druhou část sedačky.

6. Chování poškozené při činu bylo podle obviněného zcela jiné, než jak to sama prezentuje zejména v poslední výpovědi. Znak bezbrannosti není možné z jejího chování dovozovat, neboť po celou dobu s obviněným komunikovala, což je zřejmé z krátkých záznamů zvuku z palubní videokamery, navíc měla k dispozici mobilní telefon, kterým si mohla přivolat pomoc, a vozidlo nebylo po celou dobu zamčeno. Samotnému pohlavnímu styku předcházelo delší období, v němž poškozená i podle své vlastní výpovědi zaznamenala, že si obviněný rozvazuje boty, poté přelézá z přední části vozidla k ní a že se svléká. Poškozená podala obviněnému během jízdy ruku, drželi se za ruce a vzájemně se představili křestními jmény, v průběhu pohlavního styku s obviněným komunikovala o způsobu zakončení, přičemž on její preference akceptoval. Nebyla vyvrácena ani verze obviněného, že se pro větší pohodlí společně snažili sklopit sedačky. Obviněný vznesl výhrady i proti vadnému a nekvalitnímu kamerovému záznamu, přičemž část záznamů z inkriminované doby se nepodařilo ani policejnímu orgánu obnovit.

7. Soudy podle obviněného neobjasnily jeho zavinění, jímž se ani přes výslovný pokyn Nejvyššího soudu nezabývaly, a neprovedly žádné důkazy, které by svědčily o jeho úmyslu znásilnit poškozenou, a to i s odkazem na výpověď soudního znalce z odvětví psychologie PhDr. M. P., Ph.D., jenž potvrdil jako možnou variantu odlišného vnímání probíhající situace, a znalkyně PhDr. T. S., Ph.D., že obviněný si nemusel vůbec všimnout, že se poškozená nachází ve stresovém stavu a nesouhlasí s jeho jednáním. Na rozdíl od ní však znalec PhDr. M. P., Ph.D., při hlavním líčení dne 1. 7. 2020 konstatoval, že pojem „mrtvý brouk“ není exaktní a definovatelný pojem, nýbrž spíše pojem popisný a symbolický, což vylučuje možnost spáchání trestného činu znásilnění, který vyžaduje zavinění ve formě úmyslu. Soudy i přesto vadně dovodily úmysl obviněného a nemístně poukazovaly na rozhodnutí Nejvyššího soudu ve věci vedené pod sp. zn. [3 Tdo 1498/2017](#), v němž byla situace zcela odlišná, a proto ho nelze užít na tuto projednávanou věc.

8. Podle výsledků doplněného dokazování nebylo možné dojít k závěru, že šlo o odlehlé místo, protože vyšlo najevo, že poškozená se nacházela prakticky v místě svého bydliště, místo druhé zastávky je osvětleno pouličními lampami a rezidenční čtvrť XY je navíc považována za klidnou a bezpečnou.

9. Obviněný poukázal rovněž na existenci tzv. opomenutých důkazů, neboť soudy neprovedly „skutkový pokus“ na místě samém, který byl nedůvodně zamítnut, obzvláště když jde o situaci „tvrzení proti tvrzení“ (viz např. nález Ústavního soudu ze dne 22. 6. 2016, sp. zn. [I. ÚS 520/16](#)), a zmínil i ovlivnění poškozené feminismem i její angažovanost v neziskových organizacích s vazbou na feministická témata a problematiku sexuálního zneužívání žen.

10. Obviněný směřoval své výtky i proti výroku o náhradě škody a nemajetkové újmy s poukazem na to, že poškozená v novém hlavním líčení po zrušení věci Nejvyšším soudem uplatnila nový nárok na náhradu nemateriální újmy ve výši 1 000 000 Kč (tedy dvojnásobný než v předchozím řízení), v čemž obviněný spatřoval její motivaci k dosažení odsuzujícího rozsudku, a to v souladu s názorem znalce psychologa PhDr. M. P., Ph.D. Obviněný označil výrok o povinnosti k náhradě za nesprávný a neodpovídající pokynům

Nejvyššího soudu z hlediska nutnosti zkoumat zejména příčinnou souvislost mezi údajným jednáním obviněného a způsobenými následky.

11. U bolestného se podle obviněného soudy nevypořádaly důsledně s námitkou, že stav poškozené nelze přirovnat k „difúznímu axonálnímu poranění mozku za akutní stres“ ohodnocenému 100 body, neboť u ní nedošlo k žádnému poranění mozku a případnou stresovou situaci nelze srovnávat s poraněním mozku s trvalými následky. Rovněž se nevypořádaly ani s položkou „poranění zevního genitálu“ ohodnocenou 30 body, neboť drobná ragáda tohoto typu vzniká i nahodile u zcela dobrovolného pohlavního styku.

12. Obviněný brojil i proti přiznání náhrady za výdaje spojené s léčbou a dalším nárokům spojeným s přerušením studia a ztráty statutu studenta, doplatku jízdného městské hromadné dopravy v XY, jakož i náhrady platby sociálního a zdravotního pojištění na Slovensku, protože v tomto směru neprovedly potřebné důkazy, jež jim uložil Nejvyšší soud. Přestože byla dokladována výše nákladů, které vynaložila poškozená, nebylo doloženo, že zmíněná péče byla nezbytná pro odstranění následků, a už vůbec nebylo prokázáno, že by tyto náklady musela účelně vynaložit v důsledku projednávaného trestného činu.

č. 10

13. Vadu ve výroku o trestu spatřoval dovolatel v tom, že došlo k porušení zákazu *reformationis in peius*, pokud mu byl uložen trest odnětí svobody ve stejné výměře a se stejnou délkou zkušební doby jako ve zrušeném rozsudku, neboť od 17. 1. 2019 do 27. 8. 2019 již fakticky vykonával pravomocný rozsudek, což je z celkové doby 3 roků téměř 20 %. Zpřísnění spařoval v tom, že při shodné výměře trestu došlo k prodloužení období, ve kterém bude žít v režimu podmíněčného odsouzení, a bude tedy omezen ve svém způsobu života, výběru povolání atp., a to o více než 7 měsíců. Z těchto důvodů mu mohl být uložen maximálně trest odnětí svobody v trvání 2 roků, přičemž zkušební doba měla být snížena o období, po které již měl záznam v evidenci Rejstříku trestů.

14. Státní zástupkyně činná u Nejvyššího státního zastupitelství ve svém vyjádření k dovolání upozornila, že obviněný uplatňoval námitky v dovolání v souladu s tím, jak činil v rámci své obhajoby prakticky od samého počátku trestního řízení, neztotožnila se s nimi a vyslovila souhlas s názorem odvolacího soudu, že za situace, kdy obviněný nejprve na poškozenou vyvíjel opakovaný nátlak ohledně zaplacení ceny jízdného, odmítl úhradu platební kartou, následně s vozidlem zajel na odlehlé místo, kde poškozená neměla možnost dovolat se pomoci, což už v poškozené logicky vzbudilo obavu, jak uvedla, nelze souhlasit s obhajobou obviněného, že ze strany poškozené šlo o dobrovolnou soulož za účelem úhrady ceny za odvoz vozidlem taxi. Ačkoliv poškozená v důsledku tohoto jednání obviněného byla paralyzována a na stres reagovala stavem tzv. mrtvého brouka, což odpovídá její osobnosti, jak vysvětlila znalkyně z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie a klinické psychologie PhDr. T. S., obviněný se nemohl domnívat, že souhlasí se souloží a přistupuje k ní dobrovolně. Naopak zneužil situace, při níž poškozená nemohla najít peněženku, neodvezl ji na místo odpovídající adrese jejího bydliště, ale na odlehlé místo poblíž, kde využil své fyzické převahy, a přes nesouhlas, byť poškozená nekladla aktivní odpor z důvodů výše uvedených, na ní vykonal nechráněnou soulož. Jde o zvláště závažný zločin znásilnění podle § 185 odst. 1 alinea 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku (obdobně viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 12. 2017, sp. zn. [3 Tdo 1498/2017](#)), neboť pro naplnění znaku násilí nebo pohrůžky

násilí nebo pohrůžky jiné těžké újmy není nezbytné, aby poškozená osoba kladla zřejmý fyzický odpor, jelikož postačí, že pachateli musela být z jejího jednání zjevná nevole poškozené.

15. K námitkám proti výměře trestu státní zástupkyně uvedla, že obviněnému byl uložen trest odnětí svobody v trestní sazbě podle § 185 odst. 2 tr. zákoníku, což je stejný trest jako v předchozím rozhodnutí, a již vykonaná část trestu mu bude do výkonu trestu započítána, nejde proto o rozhodnutí v jeho neprospěch. Za adekvátní považovala i rozhodnutí odvolacího soudu o náhradě nemajetkové újmy z důvodu způsobení duševních útrap poškozené. S ohledem na výše uvedené státní zástupkyně navrhla, aby Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl podané dovolání jako zjevně neopodstatněné.

III.

Přípustnost dovolání

16. Nejvyšší soud jako soud dovolací nejprve shledal, že dovolání obviněného je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř., bylo podáno oprávněnou osobou podle § 265d odst. 1 písm. c), odst. 2 tr. ř., v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.). Protože Nejvyšší soud z obsahu dovolání dovodil splnění i dalších formálních požadavků podle § 265f odst. 1 tr. ř., zkoumal, zda bylo podáno v souladu s důvody podle § 265b odst. 1 písm. g), h) a l) tr. ř., o něž obviněný opřel své dovolání, protože jen na základě dovolání podloženého námitkami obsahově způsobilými naplnit uplatněný dovolací důvod lze podrobit napadená rozhodnutí a řízení jim předcházející věcnému přezkoumání.

IV.

Důvodnost dovolání

17. Z obsahu podaného dovolání Nejvyšší soud shledal, že obviněný zčásti splnil výše uvedené požadavky, jelikož většinou výhrad brojil proti vadné právní kvalifikaci, již vytýkal nedostatky v posouzení znaků „násilí“ a „donucení“, jakož i subjektivní stránky. Shodně jako ve svém předchozím dovolání poukazoval na zjištěné chování poškozené, z něhož podle jeho názoru nemohl ani při nejlepší vůli rozpoznat či dovodit její nesouhlas s navrženou a vykonanou souloží. Zásadně pak odmítl, že by vůči ní použil jakékoli násilí, kterého navíc ani nebylo pro její souhlas a poskytnutou součinnost zapotřebí. Rovněž spatřoval nedostatky ve výroku o náhradě škody a nemajetkové újmy. Uplatněným dovolacím důvodům dostal i námitkou zaměřenou vůči výroku o trestu, jemuž vytýkal překročení maximální možné sazby v důsledku porušení zákazu *reformationis in peius* v návaznosti na již vykonanou část trestu, resp. zkušební doby podmíněného odsouzení.

18. Uvedené námitky obviněného se týkají právního posouzení věci, byť částečně s poukazem na nedostatečná a s obsahem provedených důkazů rozporná skutková zjištění, a proto Nejvyšší soud mohl na jejich podkladě zkoumat, zda jsou opodstatněné.

19. Nejvyšší soud přezkoumává posuzovanou věc již podruhé poté, co usnesením ze dne 27. 8. 2019, sp. zn. [8 Tdo 935/2019](#), z podnětu dovolání obviněného P. Č. podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 17. 1. 2019, sp. zn. 8 To 501/2018, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 15. 10. 2018, sp. zn. 2 T 53/2018, jakož podle § 265k odst. 2 tr. ř. i další rozhodnutí na zrušené rozsudky obsahově navazující, a přikázal soudu prvního stupně věc znovu projednat a rozhodnout. Důvodem byla nepřezkoumatelnost

zrušených rozhodnutí proto, že se soudy dostatečně nezabývaly všemi znaky skutkové podstaty zločinu podle § 185 odst. 1 alinea 1 a 2, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku. Za tím účelem uložil soudu prvního stupně provést potřebné úkony a znovu rozhodnout o vině obviněného tak, aby o ní nevznikaly pochybnosti (viz body 51. až 58. zrušujícího usnesení Nejvyššího soudu).

20. Uvedené pokyny Nejvyšším soudem uložené v předešlém rozhodnutí soudy obou stupňů respektovaly; soud prvního stupně doplnil dokazování o výsledch poškozené se zaměřením na otázky týkající se samotného průběhu skutku a konkretizaci vzájemných pozic a postavení obviněného a poškozené před sexuálním aktem a v jeho průběhu, jakož i na konkrétní jednání a úkony obviněného v rámci přípravy na soulož s ní. Zaměřil se i na komunikaci mezi poškozenou a obviněným, z níž by bylo možné usuzovat na nevoli a nesouhlas, či naopak souhlas poškozené s návrhem i následným počínáním obviněného, z něhož by bylo seznatelné, zda souhlasí se souloží či nikoli. Dále doplnil dokazování o výsledch obviněného ke stejným okolnostem a o časovou osu setkání obviněného s poškozenou a navazujících událostí inkriminovaného dne, kterou předložil obviněný, stejně jako provedl k důkazu i jím předložené fotografie ze sítě Facebook ohledně poškozené pocházející z doby po činu. K prokázání zdravotního, zejména psychického stavu poškozené soud přibral znalce z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie a klinická psychologie, MUDr. G. L. a MUDr. M. P., PhD., kteří nepotvrdili lékařskými zprávami dokladovanou posttraumatickou stresovou poruchu, avšak shledali úzkostně depresivní syndrom spadající z lékařského klasifikačního hlediska pod poruchu přizpůsobení, zahrnující depresivní náladu, úzkostné stavy, obavy, zhoršení výkonu v denních činnostech, atd. Při hlavním líčení byl rovněž přehrán kamerový záznam z palubní kamery ve vozidle obviněného, byly přečteny lékařské zprávy T. M. a I. Z., z nichž byl zjištěn vývoj i aktuální psychický stav poškozené, fotografická mapa a záznam z aplikace Google Street View z místa činu za účelem posouzení jeho odlehlosti a vzdálenosti od místa bydliště poškozené. Další návrhy na doplnění dokazování soud považoval za nadbytečné (revizní znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví psychologie, opětovný výslech poškozené či obsah její e-mailové komunikace po činu, videozáznam poškozené zveřejněný na síti Instagram, znalecké zkoumání obviněného k jeho věrohodnosti), neboť všechny rozhodné skutečnosti byly již provedeným dokazováním dostatečně objasněny způsobem, aby o skutkovém ději nevznikaly důvodné pochybnosti.

21. Nejvyšší soud k námitkám obviněného směřujícím proti neúplnosti skutkových zjištění významných pro správné právní posouzení věci shledal, že se soudy již zabývaly všemi potřebnými skutečnostmi rozhodnými z hlediska naplnění znaků zločinu znásilnění, jímž byl obviněný uznán vinným, a byly odstraněny nedostatky, které byly v předchozím řízení v této věci shledány. Dokazování bylo doplněno, jak Nejvyšší soud vyžadoval. Soud prvního stupně vysvětlil, o které důkazy své závěry opřel a jak hodnotil provedené důkazy se zaměřením zejména na věrohodnost poškozené a obviněného. Především z výsledků provedeného dokazování vyplynulo, že soudy se zabývaly výpovědí poškozené, na niž navazovaly jiné provedené nepřímé důkazy, vyjádření znalců z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie a klinické psychologie, lékařské zprávy, zpráva ČVUT, záznam telefonátu na linku 158, výpovědi policistů, apod.

22. Soudy se věnovaly i námitce obviněného vztahující se k věrohodnosti poškozené a vysvětlily, že považovaly jím zpochybňovaný znalecký posudek za dostatečný a neskýtající

důvody pro to, aby byl zpracován v této věci jiný znalecký posudek. V odůvodnění dovoláním napadených rozhodnutí je dostatek podkladů pro závěr, že soudy nepominuly existenci případných rozporů mezi jednotlivými důkazy, ale naopak splnily svou povinnost podle § 2 odst. 6 tr. ř. zhodnotit věrohodnost a pravdivost každého důkazu jednotlivě, a poté v souhrnu s ostatními důkazy, a to vždy ve vztahu ke konkrétní skutečnosti.

23. Výsledkem provedeného i doplněného dokazování bylo zahrnutí okolnosti vyjadřující znak „použití násilí“ obviněným do tzv. skutkové věty výroku o vině rozsudku soudu prvního stupně. Oproti předchozímu rozsudku soud včlenil do skutkových zjištění, že v době, kdy obviněný přelézal a přešel přes řadící páku do zadní části vozidla „seděla poškozená s pokrčenými nohama s koleny u brady, v tzv. klubíčku, silou roztáhl poškozené nohy, povalil ji na sedadlo do pololehu na zádech, sundal jí spodní kalhotky ...“. Soudy na základě doplněného dokazování zahrnuly tento znak již nejen do tzv. právní, ale i do skutkové věty výroku o vině rozsudku soudu prvního stupně poté, co tento znak řádně a pochybnosti nevzbuzujícím způsobem skutkově objasnily a uvedly k němu též potřebná vysvětlení.

24. Odvolací soud považoval uvedené skutečnosti za plně odpovídající všem učiněným zjištěním a ztotožnil se se skutkovými závěry soudu prvního stupně. Pro úplnost se zřetelem na výhrady obviněného je vhodné zmínit, že odvolací soud shledal, že věrohodnost poškozené mohl soud prvního stupně posoudit jednak na základě skutečností, které v průběhu hlavního líčení sám vnímal, a konstantního a konzistentního obsahu jejích výpovědí podávaných v průběhu celého trestního řízení, jednak s oporou v obsahu znaleckých posudků. Pro věrohodnost poškozené svědčí i svědectví svědka J. T., jenž ji po činu popsal jako vyděšenou, plačící a velmi rozrušenou.

25. Nejvyšší soud uvedené postupy posuzoval z hlediska pravidel stanovených pro řádné objasnění věci ve smyslu § 2 odst. 5, 6 tr. ř., přičemž soud není povinen provést všechny obviněným navržené důkazy, avšak musí rozhodnout o vznesených důkazních návrzích a – pokud jim nevyhoví – musí ve svém rozhodnutí vyložit, z jakých důvodů (zpravidla ve vztahu k hmotně právním předpisům, které užil, a právním závěrům, k nimž na skutkovém základě věci dospěl) navržené důkazy neprovedl.

26. Požadavek obviněného na doplnění dokazování o znovuvyslechnutí E. Z. a doplnění plánek či fotodokumentací z místa činu nebyl soudy akceptován, což však nesvědčí o tom, že by se soudy zpronevěřily zásadám objasnit řádně posuzovaný skutek. Naopak vyložily, že uvedeným návrhům nevyhověly pro jejich nadbytečnost, což odpovídá obsahu provedeného dokazování, které bylo zaměřeno na objasnění všech rozhodných skutečností a bylo realizováno v dostatečném rozsahu.

27. Vzhledem k těmto závěrům Nejvyšší soud nepovažoval dovolání obviněného v části, ve které tvrdil, že je dokazování neúplné, za důvodné, protože soudy věnovaly dostatečnou pozornost prověření obhajoby obviněného a zajištění důkazů objasňujících všechny rozhodné okolnosti, za nichž k činu došlo. Jejich postup odpovídal zásadám uvedeným v § 2 odst. 5 a 6 tr. ř. a § 125 odst. 1 i § 134 odst. 2 tr. ř., neboť si obstaraly dostatek důkazních prostředků, které zákonným způsobem provedly a jež hodnotily plně v souladu se zásadami vymezenými v § 2 odst. 6 tr. ř. Verze poškozené nebyla zpochybněna a úvahy vedoucí k tomuto závěru soud dostatečně vysvětlil a podložil argumenty, které nevyvolávají pochybnosti, čímž je vyvrácena námitka obviněného o nevěrohodnosti poškozené.

28. Po uvážení uvedených skutečností, výsledků doplněného dokazování soudy obou stupňů i učiněných změn ve skutkových zjištěních Nejvyšší soud považuje provedené dokazování za ucelené, konzistentní a dostačující pro utváření právních závěrů ve vztahu k zločinu znásilnění podle § 185 odst. 1 alinea 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku.

29. Obviněný byl uznán vinným zločinem znásilnění podle § 185 odst. 1 alinea 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku, vůči němuž namítal, že nedošlo k naplnění znaku donucení násilím ani pohrůžkou násilí, a to i ve vztahu k jeho zavinění, což míří proti správnosti právního posouzení posuzovaného skutku. Tohoto zločinu se dopustí ten, kdo jiného násilím nebo pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu styku a spáchá tento čin souloží nebo jiným pohlavním stykem provedeným způsobem srovnatelným se souloží.

30. Soudy podle tzv. právní věty výroku o vině dospěly k závěru, že obviněný spáchal posuzovaný zločin v alternativě, že „jiného násilím donutil k pohlavnímu styku a čin spáchal souloží“, a proto je třeba uvést, že za násilí se ve smyslu § 185 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku podle soudní praxe považuje použití fyzické síly ze strany pachatele za účelem překonání nebo zamezení vážně míněného odporu znásilňované osoby a dosažení pohlavního styku proti její vůli, aniž by bylo nutné, aby poškozená osoba kladla zřejmý fyzický odpor, avšak pachateli musí být její nevole zjevná (viz zhodnocení pod č. [17/1982](#), str. 128 a 129 Sb. rozh. tr., zhodnocení pod č. [1/1980](#) Sb. rozh. tr. nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 3. 2014, sp. zn. [11 Tdo 294/2014](#), ze dne 1. 8. 2018, sp. zn. [3 Tdo 885/2018](#), či ze dne 30. 5. 2018, sp. zn. [6 Tdo 603/2018](#), aj.).

31. Donucením jiného k pohlavnímu styku se rozumí překonání jeho vážně míněného odporu nebo podlehnutí poškozeného při seznání beznadějnosti kladení odporu s ohledem na to, že mu pachatel za použití násilí nebo pohrůžky násilí nebo pohrůžky jiné těžké újmy nedal žádnou možnost projevit odpor. Výsledkem násilí nebo pohrůžky násilí nebo jiné těžké újmy je, že napadená osoba po vyjádření vážně míněného nesouhlasu a projeveném odporu upustí od dalšího vzdoru např. pro zřejmou beznadějnost nebo z odůvodněného strachu, že pachatel uskuteční svou pohrůžku násilím. Podstatným je posoudit, zda odpor oběti je vážně míněný, protože byl-li pouze předstíraný, nejde o donucení. O donucení také nejde, když sice poškozená osoba zpočátku klade odpor, ale později dobrovolně souhlasí s pohlavním stykem a takový projev je z jejího chování patrný (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 8. 2019, sp. zn. [8 Tdo 935/2019](#)).

32. Pokud jde o průběh činu, jak byl soudem popsán ve skutkových zjištěních v přezkoumávaném rozhodnutí, nevznikají pochybnosti o tom, že obviněný vykonal na poškozené násilí, aby mohlo dojít k pohlavnímu styku s ní. Je zjevné, že obviněný nejprve musel v prostoru auta přelézt na zadní sedadlo, a aby vykonal soulož s poškozenou, když ona zjevně nespolupracovala, bylo zapotřebí, aby jí dostal z její polohy „v klubičku“, a proto jí „roztáhl nohy a poválil ji na sedadlo do pololehu na zádech“. Takto realizované úkony jsou projevem fyzické síly vůči poškozené, a tudíž v uvedené manipulaci obviněného s poškozenou je třeba spatřovat naplnění znaku „násilí“. O uvedený znak jde i v případě násilí malé intenzity, protože pro něj není rozhodná jeho menší a mírnější povaha. Míra intenzity násilí se promítá pouze do vyšší či nižší škodlivosti činu, je měřítkem jeho závažnosti a nachází odraz i při ukládání trestu.

33. Nejvyšší soud proto s ohledem na uvedená skutková zjištění, právní závěry soudů i obecné vymezení pojmu „násilí“ považuje v přezkoumávané věci znak násilí u zločinu znásilnění podle § 185 odst. 1 tr. zákoníku za naplněný.

34. V daných souvislostech lze konstatovat, že obviněným vyvinuté násilí vůči poškozené bylo prostředkem k jejímu „donucení“ k vykonání soulože ve smyslu uvedené skutkové podstaty, byť je třeba připustit, že v této věci byl vážně míněný odpor poškozené v jistém směru zastřený tím, že svůj nesouhlas se souloží neprojevila slovně, a tedy hlasovým vyjádřením svého odmítání obviněným navrženého způsobu úhrady ceny za taxi službu, a to v důsledku momentálního psychického bloku, který u ní zjistili i znalci a připustili jeho možnost s ohledem na průběh události i z psychologického hlediska. I přesto však nonverbálně dávala obviněnému najevo, že s ním nechce souložit, a to chováním spočívajícím v reflexivním stažení těla „do klubička“, tzn. do sedu s nohama i rukama přitaženými co nejtěsněji k tělu s „koleny u brady“. V této její pozici nemohlo k souloží objektivně dojít, protože poškozená seděla takto přitisknuta na zadním sedadle vozidla a tato poloha jí v jistém směru dávala možnost ochránit genitálie před tím, aby do nich obviněný mohl vniknout. Lze tedy z uvedeného dovodit, že tímto postojem, který byl přímou reakcí na požadavek obviněného, aby s ním souložila, dávala najevo svůj nesouhlas a odmítnutí, což korespondovalo s tím, že byla vzniklou situací paralyzována (k tomu viz závěry psychologického znaleckého posudku) do té míry, že nebyla schopna svůj nesouhlas vyjádřit jinak (nemohla „vydat ani hlásku“). Právě to, že se stáhla do jakési obranné pasivní nehybné pozice, bylo zřejmým projevem jejího odmítnutí. Rozhodné pro posouzení uvedené situace je i to, že v této pozici poškozená setrvala až do doby, než se k ní obviněný výše popsáním násilným jednáním dostal tím, že ji povalil na sedadlo do polohy na zádech, sundal jí kalhotky a roztáhl jí nohy. Tímto násilným chováním překonal její vážně míněný odpor a vykonal na ní soulož.

35. K námitkám obviněného je možno doplnit, že poškozenou prožívaný stres a obava byly objektivně podloženy jí vnímanou situací, a to nikoliv jen v důsledku aktu soulože samotné, ale i předchozího chování obviněného, jež se vymylo běžnému chování řidiče taxislužby. Lze jen připomenout, že k činu došlo v časných ranních hodinách, poškozená nemohla najít svou peněženku, aby obviněnému zaplatila (nevěděla, že jí spadla pod sedadlo). Obviněný v rozporu s jejím přáním, aby jí zastavil na místě, které uvedla, zajel na odlehlé místo, byť nedaleko místa bydliště poškozené, bez veřejného osvětlení a bez přítomnosti jiných osob či budov. Neobvyklé pro poškozenou bylo i to, že byt mu nabízel možnost uhradit za jízdu platební kartou, pro jejíž platbu bylo vozidlo uzpůsobeno, obviněný odmítl tuto možnost s požadavkem na sexuální aktivitu.

36. Při rozvedených skutečnostech lze dospět k závěru též o naplnění znaku „donucení“, o které jde u zločinu znásilnění po objektivní stránce i tehdy, když oběť v důsledku stresu a neschopnosti verbální komunikace dává pachateli najevo svůj nesouhlas způsobem svého chování, zejména postojem či polohou těla, při kterých zaujme pozici, z níž plyne ochrana a zneprístupnění genitálií, a k souloží dojde až tehdy, když je u takto nespolutracující oběti popsána obranná poloha násilným jednáním pachatele změněna tak, že je přizpůsobena k tomu, aby mohlo k souloží dojít. Projev nesouhlasu s požadavky pachatele lze totiž projevit různými způsoby a odmítnutí se nemusí vyjádřit jen slovně, ale s ohledem na okolnosti a stav oběti jej lze vyjádřit nonverbálním způsobem, např. pozicí těla apod.

37. Pozornost je třeba věnovat v uvedených souvislostech rovněž subjektivní stránce, vůči níž se obviněný v dovolání rovněž vymezoval. U znásilnění jde o úmyslný trestný čin, u kterého zásadně stačí zavinění ve formě nepřímého úmyslu podle § 15 odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. zákoníku.

38. Soud prvního stupně se zabýval zaviněním obviněného na základě všech zjištěných skutečností a dospěl k závěru, že rozhodné okolnosti byly obviněnému známy a zřejmé, a pokud byla poškozená schoulená v tzv. „klubíčku“ a on jí násilím roztáhl nohy a natočil si ji tak, aby mohlo k souloži dojít, jednal v úmyslu přímém ve smyslu § 15 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku. Odvolací soud se s tímto závěrem ztotožnil, protože rovněž shledal, že obviněný jednal cíleně a plánovitě v úmyslu znásilnit poškozenou, o čemž svědčí zejména to, že odbočil z ulice mimo adresu jejího bydliště a a sex ji nabídl jako možnou úhradu za provedenou službu.

č. 10

39. Nejvyšší soud v tomto posouzení neshledal vady a jen pro úplnost dodává, že závěr učiněný soudy o přímém úmyslu ve smyslu § 15 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku zcela odpovídá zjištěným skutečnostem, neboť z nich je zřejmé, že obviněný chtěl s poškozenou souložit i přes její odmítavý postoj. Tyto okolnosti subjektivního charakteru vyplynuly toliko nepřímo z okolností objektivní povahy, z nichž bylo možno podle zásad logického myšlení usuzovat na vnitřní vztah pachatele k porušení nebo ohrožení zájmů chráněných trestním zákonem (viz rozhodnutí pod č. [62/1973](#) a č. [41/1976](#) Sb. rozh. tr., usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 5. 2010, sp. zn. [8 Tdo 394/2010](#), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2001, sp. zn. [5 Tz 225/2001](#), či usnesení Ústavního soudu ze dne 18. 12. 2013, sp. zn. [IV. ÚS 2728/12](#)). Proto bylo možné vycházet jak z chování obviněného a poškozené, tak i z dalších zjištěných skutečností. Uvedený záměr obviněného vyplynul již z toho, že se jako řidič taxislužby nechoval standardně, neboť nejel na místo, které bylo určené adresou poškozené, na níž žádala zavést, ale vybral jiné místo, neosvětlené a málo frekventované. Na jeho úmysl lze usuzovat rovněž z toho, že na poškozené si vyžádal sex namísto úhrady platby platební kartou, kterou navrhla, na což však nepřistoupil. Soudy se zabývaly i jeho vědomím a chtěním souložit s poškozenou i přesto, že z jejího jednání nevyplývalo sice výslovné slovní odmítnutí, avšak její nesouhlas byl patrný z toho, že nejprve nepřijala jeho nabídku na sex a domáhala se platby platební kartou. Poté však již byla paralyzována jeho chováním vybočujícím z běžných situací a slovně nereagovala, ale schoulila se do "klubíčka" na zadním sedadle. Tato poloha jejího těla s nohama u brady svědčila o tom, že odmítá sex, a uvedená pozice byla pro obviněného zcela zjevná. Jednak poškozenou viděl, a když přešel z předního sedadla k ní dozadu, její polohu musel změnit. Poškozená v této fázi opět vůbec nespolupracovala. Obviněný jí roztáhl nohy, položil ji ze sedu do polohy ležmo na záda a sundal jí spodní kalhotky. Toto násilné jednání (jak bylo výše vyloženo) bylo nutným překonáním, byť nikoliv výslovného, avšak pozičního odmítání sexuálních praktik, které bylo zřejmé, ale obviněný i přesto záměrně jednal tak, aby dosáhl soulože s poškozenou. Význam má i to, že ani on sám již s poškozenou slovně nekomunikoval, ale pouze uskutečňoval svůj záměr bez ohledu na její zcela pasivní chování. Lze proto dospět k závěru, že obviněný věděl, že způsobem uvedeným v trestním zákoně porušuje zájem chráněný zákonem, a takové porušení chtěl způsobit i je způsobil, neboť věděl, že poškozená není ochotna se podvolit a přizpůsobit jeho sexuálně motivovanému jednání, že s ním nesouhlasí, což dávala najevo sice méně běžným způsobem, avšak i přesto srozumitelně.

40. Ze všech uvedených důvodů se Nejvyšší soud ztotožnil s tím, že obviněný jednal v přímém úmyslu za splnění podmínek stanovených v § 15 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku.

41. Nejvyšší soud na základě popsaných úvah dospěl k závěru, že přezkoumávaná rozhodnutí netrpí vadami, které obviněný v dovolání výroku o vině vytýkal, a skutkové i právní závěry jsou zcela správné, neboť soudy dostály všem povinnostem a nárokům kladeným na ně jak trestněprávními normami, tak Nejvyšším soudem v jeho předchozím usnesení.

42. Dále se Nejvyšší soud vypořádal s dovolacími námitkami, jimiž obviněný napadl výroky o trestu, o náhradě škody a o náhradě nemajetkové újmy, a z důvodů v rozhodnutí podrobně rozvedených podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl podané dovolání obviněného jako zjevně neopodstatněné.

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH,
OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH

Č. 11

Nedůvodně uplatněnou námitku nedostatku mezinárodní příslušnosti podle čl. 26 odst. 1 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 (nařízení Brusel I bis), zamítne soud usnesením.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 04. 2021, sp. zn. 30 Cdo 1926/2020, ECLI:CZ:NS:2021:30.CDO.1926.2020.1

Příslušnost soudu mezinárodní

čl. 26 odst. 1 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012

Č. 11

Nejvyšší soud k dovolání žalované zrušil usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 14. 2. 2020, sp. zn. 30 Co 261/2019, a usnesení Okresního soudu v Liberci ze dne 3. 10. 2019, sp. zn. 22 C 240/2017, a věc vrátil Okresnímu soudu v Liberci k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Liberci (dále jen „soud prvního stupně“) usnesením ze dne 3. 10. 2019, č. j. 22 C 240/2017-154, vyslovil svou místní nepříslušnost (výrok I) a rozhodl, že věc bude postoupena místně příslušnému Okresnímu soudu v Rakovníku (výrok II). Soud prvního stupně poukázal na to, že – shodně jako v dalších řízeních vedených u téhož soudu pod sp. zn. 26 C 320/2015 a sp. zn. 23 C 92/2016 – žalobce jako obchodní zástupce podal vůči žalované žalobu založenou na tvrzení, že v obvodu Okresního soudu v Liberci má své bydliště. Soud prvního stupně zdůraznil, že žalobce dle svých tvrzení navázal spolupráci se společností E. spol. s r. o., se sídlem v R., vedl osobní jednání se zástupci této společnosti a vedle toho také realizoval cesty do sídla žalované společnosti v Itálii, kde se konala společná jednání. Žalobce se nyní podanou žalobou domáhá zaplacení provizí z obchodů, které na základě jeho činnosti žalovaná uskutečnila právě se společností E. spol. s r. o. V rámci úvah o své místní příslušnosti soud prvního stupně doplnil, že žalobce sice mohl plnit své povinnosti ze smlouvy o obchodním zastoupení v místě svého bydliště, a pak by ve smyslu článku 7 odst. 1 písm. a) a písm. b) druhé odrážky nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. 12. 2012, o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (dále jen „nařízení Brusel I bis“), byla založena místní příslušnost místa, kde závazek, o nějž se jedná, byl nebo měl být splněn, avšak vzhledem k tomu, že v článku 7 nařízení bydliště jako hraniční určovateli místní příslušnosti uvedeno není, nezaložila tato skutečnost sama o sobě (v podobě bydliště žalobce) místní příslušnost Okresního soudu v Liberci. Soud prvního stupně dále doplnil, že v této věci považoval již za nadbytečné zabývat se podrobně otázkou mezinárodní příslušnosti, když dle závěru vysloveného v usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 15. 11. 2018, č. j. 30 Co 211/2018-104, byla tato otázka ve skutkově obdobných věcech již „pravomocně vyřešena“ (k tomu dále odkázal rovněž na další usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne

29. 8. 2019, č. j. 29 UL 10/2019-151). Proto soud prvního stupně o námitce žalované o nedostatku mezinárodní příslušnosti již ve výroku svého usnesení samostatně nerozhodoval.

2. Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci (dále jen „odvolací soud“) usnesením ze dne 14. 2. 2020, č. j. 30 Co 261/2019-184, k odvolání obou účastníků změnil usnesení soudu prvního stupně tak, že Okresní soud v Liberci svou místní nepříslušnost nevyslovuje, a věc se Okresnímu soudu v Rakovníku nepostupuje.

3. Odvolací soud odkázal na znění § 103 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), které ukládá soudu povinnost kdykoli za řízení přihlížet k tomu, zda jsou splněny podmínky, za nichž může rozhodnout ve věci samé (podmínky řízení). Vycházel rovněž ze závěrů usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 3. 2019, sp. zn. [30 Cdo 3853/2017](#), podle něhož vazba § 103 o. s. ř. a § 104 odst. 1 věta první o. s. ř. nesměřuje k tomu, aby otázka pravomoci soudu byla definitivně vyřešena jiným rozhodnutím, než kterým se řízení končí, ledaže právní předpis stanoví postup vedoucí k závaznému vyřešení takové otázky. Rozhodnutí o tom, že se námitka nedostatku mezinárodní příslušnosti zamítá, nenabývá závaznosti a jeho smysl spočívá toliko v informování účastníka o vyřízení (zamítnutí) námítky, o důvodech vedoucích k uvedenému vyřízení a o dalším pokračování v řízení. Odvolací soud se dále zabýval tím, který soud je (při implicitním závěru o mezinárodní příslušnosti soudů České republiky) pro danou věc soudem místně příslušným a s podrobnější argumentací ke znění čl. 7 nařízení Brusel I bis a s odkazem na judikaturu Soudního dvora Evropské unie (dále jen „SDEU“) dospěl k závěru, že místem plnění účastníky uzavřené smlouvy o zprostředkování bylo bydliště (sídlo) žalobce, jež se nacházelo v obvodu působnosti Okresního soudu v Liberci.

č. 11

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti usnesení odvolacího soudu podala žalovaná dovolání. V něm formulovala dvě otázky, které podle jejího názoru odvolací soud vyřešil v rozporu s judikaturou Nejvyššího soudu. Ve vztahu k první otázce namítala, že soudy nerozhodly výrokem svého usnesení o námitce žalované o nedostatku „pravomoci“ soudů České republiky, ačkoliv taková povinnost podle jejího názoru vyplývala jak z Nařízení Brusel I bis, tak z § 167 odst. 1 o. s. ř., podle něhož usnesením se mimo jiné rozhoduje zejména o podmínkách řízení. Odkaz odvolacího soudu na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 3. 2019, sp. zn. [30 Cdo 3853/2017](#), není podle jejího názoru na místě, neboť tam řešená věc se týkala posouzení vztahu mezi pravomocí tuzemských soudů a správních orgánů. V témže usnesení však Nejvyšší soud coby *obiter dictum* dodal, že si je vědom existence vlastního rozhodnutí, jež následovalo po rozhodnutích nižších soudů řešících kladně otázku své mezinárodní příslušnosti (tj. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2018, č. j. [29 Cdo 4403/2014](#)). V uvedeném případě otázka procesního práva v podobě zamítnutí námítky nedostatku mezinárodní příslušnosti nevystala, a to již s ohledem na skutečnost, že posouzení pravomoci (mezinárodní příslušnosti) záviselo zcela na výkladu unijního práva příslušejícímu SDEU. V dané věci tedy existoval postup vedoucí k závaznému vyřešení otázky týkající se mezinárodní příslušnosti tuzemských soudů, který byl soudy nižších stupňů opomíjen (viz nálezy Ústavního soudu ze dne 11. 9. 2012, sp. zn. [II. ÚS 2504/10](#)). Z toho žalovaná v dovolání usuzovala, že usnesení o zamítnutí námítky nedostatku mezinárodní příslušnosti je co do

svého obsahu závazné. SDEU ve své judikatuře klade na národní soudy požadavek, aby svým postupem dle vnitrostátních procesních pravidel zachovaly užitečný účinek nařízení Brusel I bis. Interpretace práva Evropské unie musí být vždy provedena tím způsobem, aby bylo dosaženo maximálního (plného) účinku normy s ohledem na její smysl a stejně tak je třeba postupovat i při aplikaci vnitrostátních, v tomto případě procesních, předpisů, které též musí být interpretovány a aplikovány tak, aby byl zachován v maximální možné míře smysl a účel unijního práva. Žalovaná v dovolání zdůraznila, že sama skutečnost, že soudy členských států nejsou oprávněny samy interpretovat unijní právo (k jehož interpretaci je příslušný toliko SDEU), jednoznačně odůvodňuje nemožnost aplikace citovaného právního názoru Nejvyššího soudu na nyní projednávanou věc. V situaci, kdy by soud prvního stupně výrokem usnesení nerozhodoval o své mezinárodní příslušnosti, došlo by podle žalované k vyloučení pravomoci SDEU interpretovat unijní právo, pokud jde o pravidla příslušnosti v civilním řízení, resp. takový přezkum by byl možný až toliko v návaznosti na meritorní rozhodnutí ve věci, což však žalovaná nepovažuje za účinnou ochranu práv účastníků řízení. Rozhodnutí odvolacího soudu je tak v rozporu s usnesením Nejvyššího soudu ze dne 7. 9. 2017, sp. zn. [32 Cdo 4053/2015](#), podle něhož rozsah kontrolních povinností vnitrostátních soudů při přezkumu mezinárodní příslušnosti je sice aspektem vnitrostátního práva, které nařízení Brusel I bis nemá za cíl sjednocovat, použitím vnitrostátních pravidel nicméně nesmí být ohrožen užitečný účinek nařízení. Řešení dané otázky odvolacím soudem je podle žalované rovněž v rozporu s usnesením velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. [31 Nd 316/2013](#), uveřejněným ve Sb. rozh. obč. pod číslem 11/2015, podle něhož i při rozhodování o místní příslušnosti před předložením věci Nejvyššímu soudu k rozhodnutí podle § 11 odst. 3 o. s. ř. má předkládající soud rozhodnout v otázce pravomoci (mezinárodní příslušnosti) a své rozhodnutí podrobně odůvodnit.

5. Ve vztahu k druhé formulované otázce v dovolání žalovaná namítala, že soudy nezabývaly otázkou mezinárodní příslušnosti jakožto podmínky řízení (pouze odkázaly na řešení této otázky v jiných řízeních vedených z téže smlouvy mezi týmiž účastníky) s tím, že důvodům, pro něž bylo žalovanou podáno odvolání, odvolací soud nepřisvědčil. Své úvahy o dané otázce odvolací soud blíže nerozvinul, přestože taková povinnost podrobnějšího odůvodnění plyne např. z již zmiňovaného usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. [31 Nd 316/2013](#), s nímž je tak nyní napadené usnesení odvolacího soudu v rozporu. Žalovaná proto navrhovala, aby napadené usnesení odvolacího soudu bylo dovolacím soudem „změněno tak, že se usnesení soudu prvního stupně ruší a věc se mu vrací k dalšímu řízení“.

6. Žalobce v podrobném vyjádření (a jeho doplnění) vyvracel důvody podaného dovolání a dožadoval, se toho, aby „Nejvyšší soud dovolání zamítl a přiznal mu náklady dovolacího řízení“.

III.

Přípustnost dovolání

7. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle o. s. ř., ve znění účinném od 1. 2. 2019 (viz čl. IV a XII zákona č. 287/2018 Sb.).

8. Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, za splnění podmínky povinného zastoupení podle § 241 odst. 1 o. s. ř. a obsahovalo náležitosti vyžadované ustanovením § 241a odst. 2 o. s. ř. Nejvyšší soud se proto dále zabýval přípustností dovolání.

9. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

10. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

11. V projednávané věci otázka tvrzeného nesprávného procesního postupu soudu při rozhodování o mezinárodní příslušnosti (pravomoci) soudů České republiky zakládá přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř., neboť doposud nebyla ve všech svých souvislostech v judikatuře Nejvyššího soudu vyřešena. Dovolání je současně přípustné i pro řešení navazující otázky, zda odvolací soud dostatečně reagoval na námitky žalované ohledně absence mezinárodní příslušnosti soudů České republiky s ohledem na údajně uzavřenou prorogační dohodu mezi účastníky svěřující projednání sporu mezi nimi soudům Italské republiky. V tomu odpovídajícím rozsahu totiž odvolací soud rozhodl v rozporu s ustálenou judikaturou Nejvyššího soudu a Ústavního soudu. Dovolací soud v té souvislosti doplňuje, že dovolání je ve smyslu § 237 o. s. ř. přípustné i pro řešení dílčích procesních otázek, jelikož jejich řešení může mít vliv na věcnou správnost přezkoumávaného usnesení v poměrech projednávané věci.

č. 11

IV.

Důvodnost dovolání

12. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu určil sice správně, ale nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

13. Podle ustanovení § 103 o. s. ř. kdykoli za řízení přihlíží soud k tomu, zda jsou splněny podmínky, za nichž může rozhodnout ve věci samé (podmínky řízení).

14. Podle ustanovení § 104 odst. 1 o. s. ř., jde-li o takový nedostatek podmínky řízení, který nelze odstranit, soud řízení zastaví. Nespadá-li věc do pravomoci soudů nebo má-li předcházet jiné řízení, soud postoupí věc po právní moci usnesení o zastavení řízení příslušnému orgánu; právní účinky spojené s podáním žaloby (návrhu na zahájení řízení) zůstávají přitom zachovány.

15. Podle § 105 odst. 1 a 4 o. s. ř. místní příslušnost zkoumá soud jen do skončení přípravného jednání podle § 114c. Neprovedl-li tuto přípravu jednání, zkoumá soud místní příslušnost jen před tím, než začne jednat o věci samé, nebo rozhodl-li o věci samé bez jednání, jen před vydáním rozhodnutí; to neplatí, jde-li o platební rozkaz, elektronický platební rozkaz nebo evropský platební rozkaz. Později ji soud zkoumá pouze tehdy, nebyla-li provedena příprava jednání podle § 114c, a jen k námitce účastníka, která byla uplatněna při prvním úkonu, který účastníku přísluší. Při zkoumání místní příslušnosti se nepřihlíží k přípravě jednání, jednáním a jiným úkonům provedeným před věcně nepříslušným soudem a k rozhodnutím vydaným věcně nepříslušným soudem (odstavec 1). Namítne-li účastník

řízení včas a důvodně nedostatek místní příslušnosti, postupuje soud obdobně podle odstavců 2 a 3; jinak námitku usnesením zamítne (odstavec 4).

16. Podle článku 5 odst. 1 nařízení Brusel I bis mohou být osoby, které mají bydliště v některém členském státě, žalovány u soudů jiného členského státu pouze na základě pravidel stanovených v oddílech 2 až 7 této kapitoly.

17. Podle článku 7 odst. 1 nařízení Brusel I bis může být osoba, která má bydliště v některém členském státě, žalována v jiném členském státě:

a) pokud předmět sporu tvoří smlouva nebo nároky ze smlouvy, u soudu místa, kde závazek, o nějž se jedná, byl nebo měl být splněn;

b) pro účely tohoto ustanovení, a pokud nebylo dohodnuto jinak, je místem plnění zmíněného závazku:

- v případě prodeje zboží místo na území členského státu, kam zboží podle smlouvy bylo nebo mělo být dodáno,

- v případě poskytování služeb místo na území členského státu, kde služby podle smlouvy byly nebo měly být poskytnuty;

c) nepoužije-li se písmeno b), použije se písmeno a).

18. Podle čl. 26 odst. 1 nařízení Brusel I bis platí, že není-li soud jednoho členského státu příslušný již podle jiných ustanovení tohoto nařízení, stane se příslušným, jestliže se žalovaný řízení před tímto soudem účastní. To neplatí, pokud se žalovaný řízení účastní proto, aby namítal nepřislušnost soudu, nebo je-li jiný soud podle článku 24 výlučně příslušný.

19. Podle čl. 28 odst. 1 nařízení Brusel I bis platí, že pokud je žalovaný, který má bydliště v jednom členském státu, žalován před soudem jiného členského státu, a řízení před tímto soudem se neúčastní, prohlásí soud bez návrhu, že není příslušný, nevyplyvá-li jeho příslušnost z tohoto nařízení.

20. Podle § 13 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“) každý, kdo se domáhá právní ochrany, může důvodně očekávat, že jeho právní případ bude rozhodnut obdobně jako jiný právní případ, který již byl rozhodnut a který se s jeho právním případem shoduje v podstatných znacích; byl-li právní případ rozhodnut jinak, má každý, kdo se domáhá právní ochrany, právo na přesvědčivé vysvětlení důvodu této odchylky.

21. Odvolací soud (a shodně s ním i soud prvního stupně) správně dovodil, že v projednávané věci, která v sobě obsahuje přeshraniční (mezinárodní) prvek, je nezbytné posoudit, zda mají české soudy pravomoc ji projednat a rozhodnout.

22. Výše zmiňované Nařízení Brusel I bis nahradilo dříve účinné Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. 12. 2000, o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (dále jen „Nařízení Brusel I“). Zejména tam, kde nedošlo k obsahové

změně jednotlivých článků, je i při aplikaci nařízení Brusel I bis nadále použitelná judikatura Nejvyššího soudu a SDEU vážící se k nařízení Brusel I.

23. Již ve vztahu ke znění článku 26 nařízení Brusel I (nyní jde o článek 28 Nařízení Brusel I bis) odborná literatura i ustálená praxe soudů dospěla k závěru, že upravuje jednak povinnost soudu přezkoumat svou příslušnost v případě, kdy je před ním žalována osoba s bydlištěm v (jiném) členském státě, která se řízení neúčastní, a zadruhé zakotvuje povinnost učinění všech nezbytných kroků k doručení návrhu na zahájení řízení nebo jiné rovnocenné písemnosti v dostatečném předstihu, který žalovanému umožňuje přípravu na jednání před soudem (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 3. 2016, sp. zn. [30 Cdo 2823/2015](#), popř. v odborné literatuře SIMON, P. In: DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. Občanský soudní řád II. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 2966 a 2970 nebo MAGNUS, U., MANKOWSKI, P. Brussels I Regulation. European Commentaries on Private International Law. Second Revised Edition. Munich: Sellier European Law Publishers, 2012, s. 521–523).

24. Přitom úprava okamžiku, kdy má být namítána nepříslušnost soudu, závisí na procesních pravidlech každého členského státu, které jsou korigovány pouze dvěma zásadami plynoucími z judikatury SDEU: 1) námitka nepříslušnosti nesmí být přípustná tehdy, pokud se již žalovaný věcně vyjádřil, 2) procesní právo musí umožňovat, aby prvním úkonem v řízení byla námitka nepříslušnosti (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 9. 2015, sp. zn. [30 Cdo 4971/2014](#), nebo rozsudek SDEU ze dne 24. 6. 1981 ve věci [C-150/80](#) Elefanten Schuh GmbH proti Pierre Jacqmain nebo rozsudek SDEU ze dne 27. 2. 2014 ve věci [C-1/13](#) Cartier parfums – lunettes SAS, Axa Corporate Solutions assurances SA proti Ziegler France SA a dalším, bod 36, v odborné literatuře dále srov. MAGNUS, U., MANKOWSKI, P., op. cit, str. 442).

25. V usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2018, sp. zn. [29 Cdo 4403/2014](#), uveřejněném pod číslem 37/2019 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 37/2019“), dovolací soud aproboval postup soudů nižších stupňů, které explicitně rozhodly o zamítnutí námítky nedostatku mezinárodní příslušnosti. Otázkou, zda je povinností soudů usnesením zamítnout žalovaným včas uplatněnou námitku ve smyslu článku 26 odst. 1 nařízení Brusel I bis, se výslovně nezabýval; je však zřejmé, že již samotným projednáním dovolání dal zřetelně najevo, že nejde o usnesení, jímž by se pouze upravovalo vedení řízení ve smyslu § 202 odst. 1 písm. a) o. s. ř., a proti němuž by tak nebylo odvolání ani dovolání přípustné. Obdobně postupoval Nejvyšší soud kupř. i v rozsudku ze dne 7. 2. 2018, sp. zn. [30 Cdo 6002/2016](#), nebo v usnesení ze dne 20. 6. 2019, sp. zn. [30 Cdo 4402/2017](#).

26. Z odůvodnění výše nastíněných rozhodnutí i z názorů odborné literatury je zřejmé, že má-li žalovaný bydliště v jiném členském státě, než v jakém se koná řízení, je procesní soud v případě, že nejde o výlučnost příslušnou (dle článku 24 nařízení Brusel I bis), povinen přezkoumat svoji mezinárodní příslušnost jen tehdy, neúčastní-li se žalovaný řízení (dle článku 28 odst. 1 nařízení Brusel I bis) nebo uplatnil-li včas námitku nedostatku mezinárodní příslušnosti rozhodujícího soudu (dle článku 26 odst. 1, věty druhé nařízení Brusel I bis). Způsob a formu, jakou tak žalobcem zvolený soud učiní, nařízení Brusel I bis nestanoví. V tomto směru ponechává podrobnější procesní úpravu na jednotlivých členských státech.

27. V případě, že tuzemský soud shledá včasnou námitku žalovaného (uplatněnou ve smyslu čl. 26 odst. 1, věty druhé nařízení Brusel I bis) opodstatněnou, postupuje podle § 103 a § 104 odst. 1, věty první o. s. ř. a řízení zastaví s tím, že mu nic nebrání současně ve výroku usnesení

vyslovit i jím zjištěný nedostatek mezinárodní příslušnosti (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 8. 2016, sp. zn. [29 Cdo 5599/2015](#)).

28. Občanský soudní řád však neobsahuje speciální úpravu, jež by výslovně reagovala na znění článku 26 odst. 1, věty druhé nařízení Brusel I bis a podrobněji upravovala mechanismus rozhodování o (včas) uplatněné námitce nedostatku mezinárodní příslušnosti, shledá-li ji tuzemský soud nedůvodnou. Z uvedeného však nelze dovozovat, že by o takové námitce nebyl povinen rozhodnout.

29. V právě nastíněné procesní situaci jde o případ tzv. otevřené nepravé (teleologické) mezery v zákoně (k tomu srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2014, sp. zn. [32 Cdo 1519/2012](#), ze dne 1. 6. 2017, sp. zn. [32 Cdo 2422/2015](#), či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2018, sp. zn. [29 Cdo 3225/2016](#), uveřejněné pod číslem 54/2019 Sb. rozh. obč., dále důvody nálezu Ústavního soudu ze dne 27. 3. 2014, sp. zn. [III. ÚS 2264/13](#), nebo v teorii MELZER, F. Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 230), kterou je třeba *per analogiam* vyplnit právní normou, jež je svým smyslem a účelem co nejbližší úpravě na řešený právní vztah přímo se vztahující.

Č. 11

30. Nejvyšší soud vychází z přesvědčení, že výše popsanou mezeru v procesní úpravě je třeba překlenout pomocí analogické aplikace pravidla obsaženého v § 105 odst. 4 částí věty za středníkem o. s. ř. upravujícího rozhodování o nedůvodné námitce nedostatku místní příslušnosti. Zjistí-li proto soud, že námitka je opožděná nebo nedůvodná, usnesením ji zamítne (srov. též § 167 odst. 1 o. s. ř.). Proti vydanému usnesení je možno podat odvolání, popř. i dovolání (srov. již zmiňované [R 37/2019](#)).

31. Uvedené řešení současně zohledňuje navazující závěr plynoucí z judikatury Nejvyššího soudu, podle něhož nařízení Brusel I (a tedy i Brusel I bis) v určitých případech upravuje vedle mezinárodní příslušnosti současně i otázku příslušnosti místní (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2020, sp. zn. [30 Cdo 5153/2017](#)) a bude-li zpravidla závěr o mezinárodní příslušnosti tuzemských soudů spojován s tím, že některý ze soudů České republiky je na základě aplikace pravidel nařízení Brusel I bis soudem místně příslušným, není rozumného důvodu, aby se žalovanému v takovém případě poskytovala při prosazování jeho procesních práv nižší úroveň ochrany, než kdyby v řízení uplatnil toliko námitku nepřislušnosti místní (*argumentum a minori ad maius*).

32. Úvahu o potřebě rozhodnout za výše popsané procesní situace usnesením (jeho výrokem) o zamítnutí včasné námitky žalovaného ohledně nedostatku mezinárodní příslušnosti lze dále podpořit odkazem na znění článku 29 nařízení Brusel I bis, který upravuje problematiku možné litispendence. Platí, že aniž je dotčeno ustanovení čl. 31 odst. 2, je-li u soudů různých členských států zahájeno řízení v téže věci mezi týmiž stranami, přeruší soud, u něhož bylo řízení zahájeno později, bez návrhu řízení do doby, dokud se neurčí jako příslušný ten soud, u něhož bylo řízení zahájeno jako první (odstavec 1). Jakmile je určen jako příslušný ten soud, u něhož bylo řízení zahájeno jako první, prohlásí se soud, u něhož bylo řízení zahájeno později, za nepřislušný ve prospěch prvního soudu (odstavec 3). Odtud plyne, že samotné nařízení Brusel I bis předpokládá, že (přínejmenším v případě shodných řízení paralelně probíhajících před soudy více členských států) bude mezinárodní příslušnost soudu v dříve zahájeném řízení kvalifikovaným způsobem určena.

33. V případě, že by uplatnění námitky nedostatku mezinárodní příslušnosti představovalo s přihlédnutím ke všem okolnostem zjevné zneužití práva, nebo by soud měl za to, že je zcela zjevně opožděná, nic mu nebrání námitku zamítnout a ve věci současně meritorně rozhodnout (viz § 1, 2 a 6 o. s. ř.), přičemž v takovém případě by žalovanému zůstalo zachováno právo zpochybnit mezinárodní příslušnost prostřednictvím řádného [§ 205 odst. 2 písm. a), popř. c) o. s. ř.] nebo mimořádného opravného prostředku.

34. Z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 3. 2019, sp. zn. [30 Cdo 3853/2017](#), plyne, že postup upravený v § 103 o. s. ř. a § 104 odst. 1 větě první o. s. ř., pro případ, že soud zjistí některý z nedostatků podmínek řízení, nesměřuje k tomu, aby otázka příslušnosti (pravomoci) tuzemských soudů byla definitivně vyřešena jiným rozhodnutím, než tím, kterým se řízení končí, ledaže zvláštní právní předpis stanoví postup vedoucí k závaznému vyřešení takové otázky. Dovolací soud nadto vysvětlil, že neshledává důvod klást soudům překážku v tom, aby v případě, že je vznesena námitka nedostatku pravomoci soudu, o námitce rozhodovaly již v průběhu zahájeného řízení usnesením. Odkazoval-li odvolací soud na uvedené závěry, je třeba v poměrech nyní projednávané věci zdůraznit, že uvedené řešení se vztahovalo výlučně k otázce zkoumání pravomoci tuzemských soudů (v relaci k pravomoci správních orgánů), což odpovídalo i vymezenému předmětu řízení, v němž nebyl přítomen přeshraniční prvek. Úvahy, které tehdy Nejvyšší soud přijal coby tzv. *obiter dictum*, pak nemají, již s ohledem na své označení, precedenční závaznost.

35. Poukazovala-li naopak žalovaná v dovolání na usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. [31 Nd 316/2013](#), uveřejněné pod č. 11/2015 Sb. rozh. obč., podle jehož závěrů „před vydáním rozhodnutí, jímž vyzve k určení místně příslušného soudu Nejvyšší soud, je soud, u kterého byla podána žaloba, povinen náležitě zkoumat, zda v případě sporu s mezinárodním prvkem je dána pravomoc (mezinárodní příslušnost) českého soudu, a tento svůj závěr v takovém rozhodnutí (dospěje-li k závěru, že pravomoc českých soudů je dána, takže je namístě postup dle § 11 odst. 3 a § 105 o. s. ř.) náležitě odůvodnit“, pak uvedené rozhodnutí v žádném případě neukládá v dané fázi řízení soudům povinnost rozhodovat výrokovou částí usnesení v otázce, zda je dána mezinárodní příslušnost soudu České republiky, nýbrž otázkou existující mezinárodní příslušnosti, coby otázkou předběžnou, se soudy mají zabývat toliko v odůvodnění rozhodnutí, jímž vyslovily za podmínek § 11 odst. 3 o. s. ř. (pouze) svou místní nepřislušnost. Neobstojí ani navazující úvaha žalované, podle níž je „k interpretaci práva společenství příslušný toliko SDEU“, neboť právo společenství jsou povinny v rámci jeho působnosti aplikovat soudy všech členských států Evropské unie. Lze dále doplnit, že na otázce závaznosti rozhodnutí o zamítnutí námitky nedostatku mezinárodní příslušnosti napadené rozhodnutí odvolacího soudu vybudováno nebylo, a proto se jí nemohl zabývat ani Nejvyšší soud v řízení o podaném dovolání (srov. § 242 odst. 3, větu první o. s. ř. a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 1999, sp. zn. [2 Cdon 808/97](#), uveřejněné pod č. 27/2001 ve Sb. rozh. obč.).

36. Lze proto k první otázce dovolatelky shrnout, že postup soudů obou stupňů, při kterém posuzovaly otázku mezinárodní příslušnosti českých soudů toliko v rámci odůvodnění usnesení o (ne)vyslovení místní nepřislušnosti, a nikoliv samostatným výrokem usnesení, správný nebyl.

37. Dovolání je však důvodné i k druhé dovolatelkou přednesené otázce. Podle § 157 odst. 2 o. s. ř., není-li dále stanoveno jinak, soud v odůvodnění rozsudku (usnesení) uvede, čeho se žalobce (navrhovatel) domáhal a z jakých důvodů a jak se ve věci vyjádřil žalovaný (jiný účastník řízení), stručně a jasně vyloží, které skutečnosti má prokázány a které nikoliv, o které důkazy opřel svá skutková zjištění a jakými úvahami se při hodnocení důkazů řídil, proč neprovedl i další důkazy, jaký učinil závěr o skutkovém stavu a jak věc posoudil po právní stránce; není přípustné ze spisu opisovat skutkové přednesy účastníků a provedené důkazy. Soud dbá o to, aby odůvodnění rozsudku bylo přesvědčivé. Odůvodnění uvedené v písemném vyhotovení rozsudku musí být v souladu s vyhlášeným odůvodněním.

38. Ústavní soud České republiky ve svém nálezu ze dne 17. 8. 2005, sp. zn. [I. ÚS 403/03](#), publikovaném pod č. 160/2005 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu České republiky, zaujal pro soudní praxi závazný právní názor, že „pokud nejde o situaci, kdy právní řešení bez dalšího vyplývá ze zákonného textu, obecný soud musí v odůvodnění dostatečným způsobem vysvětlit své právní úvahy s případnou citací publikované judikatury nebo názorů právní vědy. Argumentuje-li účastník řízení názory právní vědy nebo judikatury, musí se obecný soud s názory v těchto pramenech uvedenými argumentačně vypořádat, případně i tak, že vysvětlí, proč je nepovažuje pro danou věc za relevantní. Jen tak může být odůvodnění rozhodnutí soudu přesvědčivé a jen tak může legitimizovat rozhodnutí samotné v tom, že správný výklad práva je právě ten výklad, který soud zvolil.“

39. Nejvyšší soud učinil ve svém rozsudku ze dne 25. 6. 2013, sp. zn. [29 Cdo 2543/2011](#), uveřejněném pod číslem 100/2013 Sb. rozh. obč. (dále jen jako „R 100/2013“) závěr, že „měřítkem toho, zda rozhodnutí soudu prvního stupně je či není přezkoumatelné, nejsou požadavky odvolacího soudu na náležitosti odůvodnění rozhodnutí soudu prvního stupně, ale především zájem účastníků řízení na tom, aby mohli náležitě použít v odvolání proti tomuto rozhodnutí odvolací důvody. I když rozhodnutí soudu prvního stupně nevyhovuje všem požadavkům na jeho odůvodnění, není zpravidla nepřezkoumatelné, jestliže případné nedostatky odůvodnění nebyly – podle obsahu odvolání – na újmu uplatnění práv odvolatele. Obdobně platí, že i když rozhodnutí odvolacího soudu nevyhovuje všem požadavkům na jeho odůvodnění, není zpravidla nepřezkoumatelné, jestliže případné nedostatky odůvodnění nebyly – podle obsahu dovolání – na újmu uplatnění práv dovolatele.“

40. Dovolací soud nemá pochyb o tom, že podmínky nepřezkoumatelnosti uvedené ve zmiňovaném [R 100/2013](#) napadené rozhodnutí naplňuje. Námitka nedostatku mezinárodní příslušnosti uplatněná žalovanou obsahovala formulaci právní otázky týkající se účinků tvrzeného uzavření dohody o prorogaci, kterou účastníci měli v této věci založit mezinárodní příslušnost soudů Italské republiky. Její existenci se žalovaná výslovně bránila mezinárodní příslušnosti soudů České republiky, a to jak ve vyjádření k žalobě, tak s odkazem na uvedené vyjádření i v následně podaném odvolání. Danou otázkou, jež byla relevantní z pohledu toho, co bylo předmětem odvolacího řízení (srov. § 212a odst. 6 o. s. ř.) se odvolací soud zabývat měl, leč z odůvodnění napadeného rozhodnutí nelze učinit závěr, zda se jí odvolací soud ve skutečnosti zabýval (byť tacitně), či se jí zabývat opomenul, resp. jaký byl jeho názor vůči postoji soudu prvního stupně, který se jí, s odkazem na rozhodnutí učiněná v jiných věcech, výslovně odmítl zabývat. Odvolací soud se tak sice podrobně vypořádal s argumenty účastníků ohledně místní příslušnosti toho kterého soudu, relevantní argumentaci ohledně tvrzeného uzavření dohody o prorogaci, které, pokud by bylo prokázáno, by ke včasné námitce žalované

vyloučilo mezinárodní příslušnost soudů České republiky, ve svém rozhodnutí nikterak nezohlednil. Nejvyšší soud doplňuje, že ani znění § 13 o. z., na něž soud prvního stupně v odůvodnění svého usnesení implicitně odkázal, nijak neoslabuje nároky na odůvodňování soudních rozhodnutí. Jím vyjádřený požadavek důvodného očekávání je navíc zapotřebí vztahovat především k rozhodování typově podobných případů z hlediska hmotného práva (§ 1 odst. 1 o. z.).

41. Jestliže odvolací soud neučinil jednoznačný a odůvodněný závěr o tom, zda je či není v projednávané věci dána mezinárodní příslušnost tuzemských soudů, pak tím výrazně omezil možnost dovolatelky brojit proti rozhodnutí prostřednictvím dovolání, a to případně i ve snaze domoci se přezkumu řešení otázky mezinárodní příslušnosti v právě projednávané věci. Uvedený procesní nedostatek přitom mohl mít vliv na věcnou správnost usnesení o místní příslušnosti, založeném na (navíc nesprávně jen předběžném) řešení otázky mezinárodní příslušnosti v důvodech rozhodnutí.

42. Nejvyšší soud vzhledem k výše uvedenému napadené usnesení odvolacího soudu podle ustanovení § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil. Protože se důvody pro zrušení usnesení odvolacího soudu vztahují i na usnesení soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud podle ustanovení § 243e odst. 2 o. s. ř. i jej a soudu prvního stupně věc vrátil k dalšímu řízení.

43. Soudy jsou ve smyslu § 243g odst. 1, části první věty za středníkem o. s. ř. ve spojení s § 226 o. s. ř. vázány právními názory dovolacího soudu v tomto rozhodnutí vyslovenými.

č. 12

Ve věcech peněžité náhrady nemajetkové újmy při ublížení na zdraví podle § 2958 o. z., jež představuje zásah do osobnostního práva, činí tarifní hodnota 50.000 Kč podle § 9 odst. 4 písm. a/ vyhlášky č. 177/1996 Sb. (ve znění pozdějších předpisů).

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 05. 2021, sp. zn. 25 Cdo 3771/2020, ECLI:CZ:NS:2021:25.CDO.3771.2020.1

Náklady řízení, Odměna advokáta, Nemajetková újma (o. z.)

§ 9 odst. 4 písm. a) vyhlášky č. 177/1996 Sb., § 2958 o. z., § 2959 o. z.

č. 12

Nejvyšší soud odmítl dovolání žalobců proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 30. 7. 2020, sp. zn. 17 Co 313/2019; současně rozhodl o nákladech dovolacího řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Krajský soud v Brně rozsudkem ze dne 30. 7. 2020, č. j. 17 Co 313/2019-165, potvrdil rozsudek ze dne 26. 9. 2019, č. j. 6 C 259/2018-126, jímž Okresní soud v Hodoníně zamítl žalobu, kterou se žalobkyně a) domáhala zaplacení částky 2 500 000 Kč s příslušenstvím a 12 000 Kč (výrok I), zamítl žalobu, kterou se žalobce b) domáhal zaplacení 700 000 Kč s příslušenstvím (výrok II), žalobkyni a) uložil, aby nahradila žalované náklady řízení 113 014 Kč (výrok III), žalobci b) uložil, aby nahradil žalované náklady řízení 68 970 Kč (výrok IV) a oba žalobce společně a nerozdílně zavázal k náhradě nákladů řízení státu ve výši 1 100 Kč (výrok V); odvolací soud rozhodl též o nákladech odvolacího řízení. Žalobkyně a) se domáhala náhrady nemajetkové újmy na zdraví 2 500 000 Kč, která jí měla vzniknout tím, že lékařka žalované u ní při jejím lázeňském pobytu včas nerozeznala příznaky infarktu myokardu, a náhrady nákladů vynaložených na znalecký posudek 12 000 Kč. Žalobce b) se domáhal náhrady 700 000 Kč za duševní útrapy, způsobené mu v souvislosti s poškozením zdraví jeho matky, žalobkyně a). Odvolací soud vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně, že žalobkyně a) v roce 2016 v průběhu léčebného pobytu v lázních žalované prodělala akutní infarkt myokardu, pro který byla hospitalizována a operována ve Fakultní nemocnici v B. Výsledkem svědků, zdravotnickou dokumentací žalobkyně a) z lázeňského pobytu a následného kardiologického léčení, a zejména znaleckým posudkem MUDr. E. S., znalkyně z oboru zdravotnictví, oddělení interna, vnitřní lékařství a kardiologie, bylo vyvráceno tvrzení žalobkyně a), že již od 28. 4. 2016 si stěžovala ošetřující lékařce na bolest na hrudi. Podle znalkyně nález z vyšetření žalobkyně a) na EKG dne 3. 5. 2016 odpovídá akutnímu infarktu myokardu, který se u žalobkyně a) rozvinul v průběhu několika hodin (nikoli dnů) před pořízením záznamu EKG, nemohl tedy probíhat již od 28. 4. 2016. To odpovídá tvrzení žalované a výpovědi ošetřující sestry a lékařky B., podle nichž si žalobkyně a) od 28. 4. 2016 stěžovala jen na nevolnost, zvracení a průjem, nikoli na bolest na hrudi. Tuto obtíž začala udávat až dne 3. 5. 2016, její ošetřující lékařka tak do té doby neměla důvod se domnívat,

že zdravotní obtíže žalobkyně a) jsou vyvolány infarktem. Směřovala-li proto léčbu žalobkyně a) k potlačení nevolnosti, nelze její postup pokládat za nesprávný. Odvolací soud se ztotožnil i s právním posouzením věci okresním soudem podle zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, (dále též jen „o. z.“), na straně žalované neshledal žádné porušení právní povinnosti a uzavřel, že postup ošetřující lékařky byl *lege artis*. Nebyl tedy naplněn základní předpoklad odpovědnosti žalované za ztížení společenského uplatnění žalobkyně a) podle § 2958 o. z., či za duševní útrapy podle § 2956 o. z. (ani za škodu představovanou cenou znaleckého posudku podle § 2952 o. z.), ani za nemajetkovou újmu žalobce b) podle § 2959 o. z.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 12

2. Proti rozsudku odvolacího soudu podali oba žalobci dovolání s odůvodněním, že rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky souladu zdravotnické dokumentace vedené žalovanou s požadavky zákona, která by měla být vyřešena jinak, než jak ji posoudil odvolací soud i soud prvního stupně, a to tak, že v daném případě nebyla zdravotnická dokumentace vedena v souladu se zákonem a nebyla úplná. Důkazní břemeno by proto mělo tížit žalovanou. Žalobci brojili výslovně také proti výrokům o nákladech řízení, byli toho názoru, že by k jejich náhradě neměli v případě svého neúspěchu být zavázáni. Navrhli zrušení rozsudků soudů obou stupňů a vrácení věci okresnímu soudu k dalšímu řízení a současně s odkazem na § 243 písm. a) o. s. ř. navrhli odklad vykonatelnosti napadeného rozhodnutí s tím, že výše náhrady nákladů řízení, které podle napadeného rozsudku mají platit, je pro ně likvidační.

3. Žalovaná navrhla, aby bylo dovolání odmítnuto. Podle jejího názoru žalobci v dovolání pouze vyjádřili svůj nesouhlas s objektivně zjištěnými skutkovými závěry. Předpoklady přípustnosti dovolání podle § 237 o. s. ř. ani dovolací důvody podle § 241a odst. 1 o. s. ř. dovolání neobsahuje.

III.

Přípustnost dovolání

4. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) shledal, že dovolání bylo podáno včas, účastníky řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), za splnění zákonné podmínky advokátního zastoupení dovolatelů (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.), není však přípustné.

5. I když dovolatelé uvedli, že uplatňují dovolací důvod nesprávného právního posouzení podle § 241a odst. 1 o. s. ř., z obsahu dovolání vyplývá, že nesouhlasí zejména s tím, jak soudy obou stupňů na základě provedených důkazů zjistily skutkový stav. Ten se pokoušejí zpochybnit poukazy na formální nedostatky zdravotnické dokumentace vedené žalovanou o průběhu lázeňské léčby žalobkyně a). Nesouhlas se skutkovými závěry odvolacího soudu, na jejichž základě byla věc posouzena po právní stránce, však nepředstavuje dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř.

6. Oponují-li žalobci závěru odvolacího soudu, že žalovaná postupovala při léčbě žalobkyně a) *lege artis*, pouze nesouhlasem s obsahem a úplností lázeňské zdravotnické dokumentace, pak pomíjejí, že závěr soudů obou stupňů o správnosti postupu žalované je založen především na znaleckém posudku znalkyně S., zpracovaném mimo jiné i na základě výsledků kardiologického vyšetření žalobkyně a). Názor dovolatelů o možnosti tzv. obrácení důkazního

břemene v této věci proto není správný. Zmíněný procesní postup lze připustit jen výjimečně, a to v případech, kdy některý z předpokladů odpovědnosti za újmu může být prokázán pouze za pomoci zdravotnické dokumentace, jíž však disponuje škůdce (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 9. 5. 2018, sp. zn. [IV. ÚS 14/17](#) a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2019, sp. zn. [25 Cdo 2793/2017](#)). Podle této judikatury soud přistoupí k možnosti *ultima ratio*, spočívající v obrácení důkazního břemene ohledně skutečností, které měly být na základě zdravotnické dokumentace objasněny, a to v situaci, kdy postup podle § 129 odst. 2 o. s. ř. (vydání zdravotnické dokumentace škůdcem) nepřichází v úvahu z důvodu, že předmětná zdravotnická dokumentace buďto v rozporu s právními povinnostmi škůdce nebyla pořízena vůbec, anebo ji (opět v rozporu se svými právními povinnostmi) neuchoval či „ztratil“. V nyní posuzovaném případě se však žalobci při prokazování protiprávního jednání žalované jakožto jednoho z předpokladů odpovědnosti za újmu nedostali do důkazní nouze v důsledku neúplné či znehodnocené zdravotnické dokumentace, tudíž ani nebyl důvod k přesunu důkazního břemene na žalovanou. Žaloba nebyla zamítnuta pro neunesení důkazního břemene žalobci, ale v důsledku prokázání opaku jejich žalobních tvrzení.

č. 12

7. Podle § 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř. není dovolání přípustné proti rozhodnutím v části týkající se výroku o nákladech řízení.

8. Nejvyšší soud proto dovolání žalobců podle § 243c odst. 1 věty první o. s. ř. pro nepřípustnost odmítl.

9. S přihlédnutím k závěrům vyplývajícím z nálezu Ústavního soudu ze dne 23. 8. 2017, sp. zn. [III. ÚS 3425/16](#), Nejvyšší soud již samostatně nerozhodoval o návrhu dovolatelů na odklad vykonatelnosti napadeného rozsudku za situace, kdy přikročil k rozhodnutí o samotném dovolání ve lhůtě přiměřené pro samotné rozhodnutí o návrhu na odklad vykonatelnosti rozhodnutí. Nejsou-li splněny předpoklady k meritornímu projednání dovolání, není dán ani prostor pro úvahy o odkladu právní moci a vykonatelnosti dovoláním napadeného rozsudku [§ 243 písm. a) o. s. ř.] – srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 9. 2017, sp. zn. [30 Cdo 865/2016](#), či ze dne 3. 10. 2017, sp. zn. [20 Cdo 4097/2017](#).

10. Dovolací soud v zájmu sjednocení judikatury ve věci určení tarifní hodnoty pro účely výpočtu odměny advokáta podle vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „vyhláška č. 177/1996 Sb.“) již v usnesení ze dne 29. 4. 2021, sp. zn. [25 Cdo 2060/2020](#), dospěl k závěru o správnosti té linie soudních rozhodnutí (např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2019, sp. zn. [25 Cdo 1901/2018](#), či rozsudek ze dne 27. 6. 2019, sp. zn. [25 Cdo 4210/2018](#)), podle které ve věcech peněžité náhrady za zásah do práva na soukromý a rodinný život způsobený usmrcením či těžkým poškozením zdraví osoby blízké podle § 2959 o. z. (tj. do osobnostního práva) nelze při stanovení odměny advokáta postupovat podle § 7 ve spojení s § 8 odst. 1 vyhlášky č. 177/1996 Sb. Tato ustanovení nereflktují povahu řízení o peněžitých náhradách za újmu na přirozených právech člověka, neboť v době započetí úkonu právní služby nelze určit výši plnění, jestliže určení výše náhrady závisí na posouzení soudu podle mnoha kritérií. Na tyto případy je, obdobně jako v případech řízení o zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou nesprávným výkonem veřejné moci (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2014, sp. zn. [30 Cdo 3378/2013](#), nebo ze dne 26. 5. 2015, sp. zn. [30 Cdo 1791/2015](#)), příslušné aplikovat ustanovení § 9 odst. 4 písm. a) vyhlášky

č. 177/1996 Sb., jež ostatně podle výslovného znění na věci osobnostních práv, v nichž je navrhována náhrada nemajetkové újmy, dopadá. Tytéž důvody vedou k závěru, že postup podle téhož ustanovení vyhlášky č. 177/1996 Sb. se uplatní i při výpočtu odměny advokáta v řízení o nárocích na náhradu nemajetkové újmy na zdraví podle § 2958 o. z. Odměna advokáta se proto v projednávané věci ohledně nároku žalobce b) a o nároku žalobkyně a) na náhradu újmy na zdraví vypočte z paušální tarifní hodnoty 50 000 Kč v citovaném ustanovení stanovené.

č. 13

Rozhodnutím podle zvláštního právního předpisu ve smyslu ustanovení § 82 odst. 3 zákona č. 183/2006 Sb., k jehož vydání se nevyžaduje rozhodnutí stavebního úřadu o rozdělení pozemku, se rozumí i pravomocný rozsudek soudu o nahrazení projevu vůle povinné osoby uzavřít s oprávněnou osobou podle ustanovení § 11a odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb. smlouvu o bezúplatném převodu náhradního pozemku v situaci, kdy tento pozemek sice není vhodný k vydání oprávněné osobě v celé své výměře, ale jeho převoditelnost je dána k části oddělené geometrickým plánem, jenž se stává nedílnou součástí rozsudku.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 04. 2021, sp. zn. 28 Cdo 509/2021, ECLI:CZ:NS:2021:28.CDO.509.2021.1

č. 13

Zmírnění křivd (restituce), Náhradní pozemek, Stavební řízení, Vlastnictví

§ 11a odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., § 82 odst. 3 zákona č. 183/2006 Sb., § 1114 o. z., § 161 odst. 3 o. s. ř.

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalované proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 12. 11. 2020, sp. zn. 29 Co 281/2020.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 10 (dále „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 2. 6. 2020, č. j. 28 C 95/2016-2005, zamítl žalobu, kterou se žalobce domáhal, aby soud nahradil souhlas žalované s uzavřením smlouvy o převodu části pozemku parc. č. 1, označené geometrickým plánem č. 1652-10/2018 jako parc. č. 1, v katastrálním území D. (výrok I.), a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (výrok II.).

2. Soud prvního stupně, jenž ve věci rozhodoval v pořadí svým druhým rozhodnutím, vyšel ze zjištění, že žalobce je osobou oprávněnou ve smyslu ustanovení § 4 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů (dále „zákon o půdě“), a domáhá se vydání náhradního pozemku za pozemky odňaté, jejichž naturální restituci brání zákonem o půdě předvídané překážky (§ 11a odst. 1 zákona o půdě). V nyní projednávané věci bylo mezi účastníky řízení sporné, zda je předmětný pozemek vhodný k převodu na žalobce. Soud prvního stupně dospěl na základě sdělení místně příslušného stavebního úřadu k závěru, že předmětný pozemek, jenž má vzniknout oddělením z původního pozemku parc. č. 1 v katastrálním území D., lze s ohledem na jeho rozměry obtížně zemědělsky obdělávat a navíc navrhované dělení označeného pozemku je v rozporu s obecnými požadavky na využívání území. Uzavřel proto, že předmětný pozemek není k převodu na žalobce vhodný, a žalobu tudíž zamítl.

3. Městský soud v Praze (dále „odvolací soud“) k odvolání žalobce a vedlejšího účastníka (výslovně toliko proti výroku II.) rozsudkem ze dne 12. 11. 2020, č. j. 29 Co 281/2020-2080, rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že se nahrazuje projev vůle žalované uzavřít se žalobcem smlouvu o bezúplatném převodu části pozemku parc. č. 1 v katastrálním území D., označené geometrickým plánem č. 1652-10/2018, který vyhotovil a ověřil zeměměřičský inženýr Ing. M. A. a jenž je nedílnou součástí rozsudku, jako parc. č. 1 v katastrálním území D. (dále „předmětný pozemek“) a náležející do vlastnictví České republiky, podle ustanovení § 11a zákona o půdě (výrok I.), a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení před soudy všech stupňů (výrok II.).

4. Odvolací soud – na rozdíl od soudu prvního stupně – dovodil, že předmětný pozemek je vhodný k uspokojení restitučního nároku žalobce. Konstatoval, že tvar a velikost náhradního pozemku nepředstavují překážky bránící vydání oprávněnou osobou nárokováného pozemku. Nadto upozornil, že předmětný pozemek je v současnosti zemědělsky obhospodařován. Dále s odkazem na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 2019, sp. zn. [28 Cdo 4144/2018](#), a na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 8. 2019, sp. zn. [28 Cdo 2031/2019](#) (zmíněná usnesení, stejně jako dále označená rozhodnutí dovolacího soudu, jsou přístupná na internetových stránkách Nejvyššího soudu <http://www.nsoud.cz>), podotkl, že rozhodnutí o nahrazení projevu vůle dle zákona o půdě je „rozhodnutím podle zvláštního právního předpisu“, které dle ustanovení § 82 odst. 3 zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů (dále „stavební zákon“), nahradí rozhodnutí stavebního úřadu o dělení pozemku. Uvedl tudíž, že námitky stavebního úřadu proti uvažovanému dělení stávajícího pozemku nemohou vést k závěru o nevhodnosti části pozemku k uspokojení restitučního nároku, není-li k vydání části pozemku žádaným soudním rozhodnutím třeba zjištění stanoviska stavebního úřadu. Shledal rovněž, že ani předběžné opatření vydané v řízení vedeném u Obvodního soudu pro Prahu 10 pod sp. zn. 21 C 33/2020 nezabraňuje převodu předmětného pozemku na žalobce, jelikož v nyní posuzované věci byl návrh na převod náhradního pozemku podán dříve než v řízení vedeném u Obvodního soudu pro Prahu 10 pod sp. zn. 21 C 33/2020 a dříve než v označeném řízení bylo vydáno též předběžné opatření zakazující žalované nakládat s předmětným pozemkem.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Proti výroku I. rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná dovolání. Splnění předpokladů přípustnosti dovolání ve smyslu ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů (dále „o. s. ř.“), spatřuje v potřebě posoudit otázku - dovolacím soudem již vyřešenou - jinak. Konkrétně se táže, zda je pro soud v řízení o nahrazení projevu vůle žalované uzavřít s žalující oprávněnou osobou smlouvu o bezúplatném převodu části pozemku vymezené geometrickým plánem podmínkou dělitelnosti pozemku a převoditelnosti jeho oddělené části souhlas stavebního úřadu a žalované coby vlastníka tohoto pozemku s jeho rozdělením, nebo zda jsou tyto souhlasy v tomto typu řízení nepotřebné či nahrazené vyhovujícím rozsudkem soudu. Názor Nejvyššího soudu vyjádřený v usnesení ze dne 20. 8. 2019, sp. zn. [28 Cdo 2031/2019](#), že v řízení o nahrazení projevu vůle soud rozhoduje o oddělení části pozemku a o jeho převodu na osobu oprávněnou bez souhlasu stavebního úřadu a žalované, považuje za protiústavní, a to s ohledem na nálezy Ústavního soudu ze dne 5. 1. 2021, sp. zn. [III. ÚS 3804/19](#) (označený nálezy – dále také „Nález“),

stejně jako dále uvedená rozhodnutí Ústavního soudu, je přístupný na internetových stránkách Ústavního soudu <http://nalus.usoud.cz>), jímž bylo citované usnesení Nejvyššího soudu v rozsahu převodu části pozemku oddělené geometrickým plánem bez souhlasu stavebního úřadu a žalované zrušeno. Domnívá se, že převod předmětného pozemku na žalobce je v rozporu s ustanovením § 1102 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále „o. z.“), § 82 a § 90 odst. 1 písm. a) stavebního zákona, jakož i s principem dělby moci, právem žalované na soudní ochranu a na ochranu vlastnictví a dále též s ustanovením § 11 nařízení č. 10/2016 Sb. hl. m. Prahy. Namítá rovněž, že odvolací soud nesprávně posoudil otázku souběhu náhradových žalob, neboť dle rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 8. 12. 2020, sp. zn. [28 Cdo 2910/2020](#), je řešení konkurence více oprávněných osob požadujících vydání týchž náhradních pozemků založeno na komplexním posouzení všech v úvahu připadajících okolností, nikoli pouze na sledu předběžných opatření a žalob. Závěrem pak poukazuje na vadu řízení, jež dle mínění dovolatelky spočívá v tom, že k rozsudku odvolacího soudu není připojen geometrický plán, přestože byl prohlášen za jeho nedílnou součást. Navrhla proto, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

č. 13

6. Žalobce ve vyjádření po rekapitulaci stěžejní dovolací argumentace žalované (týkající se s odkazem na závěry nálezu Ústavního soudu ze dne 5. 1. 2021, sp. zn. [III. ÚS 3804/19](#), nedostatku pravomoci soudu v civilní věci rozhodnout o dělení pozemku, konkurence náhradových žalob a vady řízení spočívající v opomenutí učinit geometrický oddělovací plán nedílnou součástí rozsudku odvolacího soudu) přisvědčil správnosti závěru odvolacího soudu, že poznámka pod čarou konkretizující zvláštní právní předpis, na nějž odkazuje ustanovení § 82 odst. 3 stavebního zákona, má demonstrativní povahu, přičemž příkladmo uvedeným zákonem č. 139/2002 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech (dále „zákon o pozemkových úpravách“), se tento výčet nevyčerpává (připomíná závěry o normativním dosahu poznámky pod čarou formulované v nálezu Ústavního soudu ze dne 2. 2. 2000, sp. zn. [I. ÚS 22/99](#), a v nálezu Ústavního soudu ze dne 30. 11. 1999, sp. zn. [II. ÚS 485/98](#), z nichž obsáhle cituje, a z rozhodovací praxe dovolacího soudu k této otázce odkazuje na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 12. 2017, sp. zn. [23 Cdo 1780/2017](#), a na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 1. 2019, sp. zn. [28 Cdo 2697/2018](#), respektive dále z judikatury Nejvyššího správního soudu i na rozsudek ze dne 18. 8. 2011, sp. zn. [3 Ads 108/2011](#); tento rozsudek je přístupný na internetových stránkách Nejvyššího správního soudu <http://www.nssoud.cz>). Má tudíž za to, že zvláštním právním předpisem se citovaným ustanovením stavebního zákona rozumí i zákon o půdě, popřípadě jiný předpis soukromého práva, což dovolací soud vyjádřil v řadě rozhodnutí (žalobce uvádí rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2017, sp. zn. [22 Cdo 586/2017](#), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 2019, sp. zn. [28 Cdo 4144/2018](#), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2016, sp. zn. [21 Cdo 2669/2015](#), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 2. 2018, sp. zn. [28 Cdo 4161/2017](#), rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 11. 12. 2013, sp. zn. [31 Cdo 2060/2010](#), uveřejněný pod číslem 19/2014 Sb. rozh. obč., a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 6. 2009, sp. zn. [28 Cdo 1404/2009](#)). Rovněž z judikatury Nejvyššího soudu připomíná i závěr, že v případech, kdy v důsledku soudního rozhodnutí vzniká mezi pozemky nová hranice, je nutné znalecky vyhotovit plán s náležitostmi geometrického plánu, jenž bude součástí rozhodnutí (k tomu srovnej i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 4. 2016, sp. zn. [22 Cdo 75/2016](#), stanovisko občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu

SSR ze dne 27. 6. 1972, sp. zn. [Cpi 57/71](#), uveřejněné pod číslem 65/1972 Sb. rozh. obč.). S uvedením judikatury dovolacího soudu, s jejímiž závěry se Nález nijak nevypořádává, připomíná povahu a právní účinky soudního rozhodnutí, kterým je nahrazen projev vůle žalovaného k uzavření smlouvy o převodu vlastnického práva k nemovité věci, jež je zapsána v katastru nemovitostí. V další části vyjádření žalobce podrobuje kritice závěr Nálezu z pohledu snah oprávněné osoby dosáhnout uspokojení dávno uplatněného restitučního nároku. Má za to, že Nález klade do cesty oprávněným osobám podle zákona o půdě další překážku a brání reálnému uspokojení jejich nároků. Poukazuje rovněž na odlišné (disentující) stanovisko jednoho z ústavních soudců senátu, který věc rozhodl, a vyjadřuje přesvědčení o ústavní nekonformitě Nálezu, který v rozporu s tezemi vyjádřenými v náleзовé judikatuře Ústavního soudu (žalobce z ní připomíná nález Ústavního soudu ze dne 12. 5. 2009, sp. zn. [IV. ÚS 2170/08](#), a nález Ústavního soudu ze dne 22. 12. 2010, sp. zn. [III. ÚS 1275/10](#), z nichž také cituje) nereflektuje stálost závěrů vyplývajících z rozhodovací praxe Nejvyššího soudu, o něž se opírá právní názor žalobce, ani se s nimi nijak nevypořádává a zcela pomíjí restituční rozměr nároku na vydání náhradního pozemku založený ustanovením § 11a zákona o půdě. V další části vyjádření žalobce poukazem na okamžik uplatnění nároku na vydání náhradního pozemku u soudu dne 9. 3. 2016 a vydání předběžného opatření v dubnu 2016 přisvědčuje správnosti rozsudku odvolacího soudu v závěru, že při konkurenci náhradových žalob má lepší právo než jiný restituent. Připomíná i další okolnosti, jež recentní judikatura dovolacího soudu považuje za rozhodné pro posouzení, kterému z konkurujících restitučních nároků by měla být dána přednost. Uvádí, že tyto okolnosti, jež byly shrnuty v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 11. 2019, sp. zn. [28 Cdo 1275/2019](#), vyznívají v jeho prospěch. K namítané vadě řízení (geometrický oddělovací plán není nedílnou součástí rozsudku odvolacího soudu) žalobce uvádí, že se informoval na příslušném katastrálním úřadu, z něhož mu potvrdili, že stejnopis rozsudku odvolacího soudu byl ke vkladovému řízení předložen i s geometrickým plánem jako jeho nedílnou součástí, přičemž námitky žalované přičítá nedostatku její komunikace se soudem prvního stupně, s nímž měla případný nedostatek při doručování rozsudku odvolacího soudu řešit. Žalobce navrhl, aby dovolací soud dovolání odmítl, popřípadě shledá-li jej přípustným, aby dovolání jako nedůvodné zamítl.

7. Vedlejší účastník se k dovolání žalované nevyjádřil.

III.

Přípustnost dovolání

8. Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) o dovolání rozhodl podle občanského soudního řádu ve znění účinném od 30. 9. 2017, neboť dovoláním napadené rozhodnutí odvolacího soudu bylo vydáno dne 12. 11. 2020 (srovnej bod 2., části první článku II. zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony); po zjištění, že dovolání bylo podáno proti pravomocnému rozhodnutí odvolacího soudu, u něhož to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.), oprávněnou osobou (účastníkem řízení) v zákonné lhůtě (§ 240 odst. 1, věta první, o. s. ř.) a že je splněna i podmínka povinného zastoupení dovolatelky advokátem (§ 241 odst. 1 o. s. ř.), zabýval se tím, zda je dovolání žalované přípustné (§ 237 o. s. ř.).

9. Podle ustanovení § 236 odst. 1 o. s. ř. dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

10. Přípustnost dovolání proti napadenému rozhodnutí odvolacího soudu (jež je rozhodnutím, jímž se končí odvolací řízení, nikoliv rozhodnutím z okruhu usnesení vyjmenovaných v § 238a o. s. ř.) je třeba poměřovat ustanovením § 237 o. s. ř. (hledisky v něm uvedenými).

11. Podle ustanovení § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

č. 13

12. Dovolání žalované je přípustné pro řešení otázky, zda je v řízení o vydání náhradního pozemku oprávněné osobě vedeném ve smyslu ustanovení § 11a odst. 1 zákona o půdě dána pravomoc obecného (civilního) soudu rozhodnout o dělení nárokovaného (náhradního) pozemku v situaci, kdy tento pozemek sice není vhodný k vydání v celé své výměře, ale jeho převoditelnost je dána k části oddělené geometrickým plánem, jež se stává nedílnou součástí rozsudku, jímž je nahrazen projev vůle žalované k uzavření smlouvy o bezúplatném převodu oddělené pozemkové části. Odvolací soud se při řešení předestřené právní otázky přichýlil ke konkluzím dosavadní ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu, jež ji ovšem prozatím neřešila ve všech souvislostech, zejména pak s ohledem na interpretaci ustanovení § 82 odst. 3 stavebního zákona doplněného poznámkou pod čarou odkazující na (konkrétní) zvláštní právní předpis a na právní názor vyjádřený v nálezů Ústavního soudu ze dne 5. 1. 2021, sp. zn. [III. ÚS 3804/19](#), o něž je zcela opřena dovolací argumentace žalované; proto označenou právní otázku považuje Nejvyšší soud za dosud zcela nevyřešenou; tím je v přítomné právní věci založena přípustnost dovolání ve smyslu ustanovení § 237 o. s. ř.

IV.

Důvodnost dovolání

13. Po přezkoumání napadeného rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 odst. 1 o. s. ř., jenž takto provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věty první o. s. ř.), dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dovolání není v otázce, pro niž je přípustné, opodstatněné.

14. Skutkový stav věci, na němž byl rozsudek odvolacího soudu založen, nemohl být dovoláním zpochybněn, a proto z něj Nejvyšší soud při dalších úvahách vychází.

15. O nesprávné právní posouzení věci (naplňující dovolací důvod podle § 241a odst. 1, část věty před středníkem, o. s. ř.) jde tehdy, posoudil-li odvolací soud věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně vybranou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

16. Podle ustanovení § 11a odst. 1 věty první zákona o půdě oprávněným osobám uvedeným v § 4, kterým podle tohoto zákona nelze vydat pozemek odňatý způsobem uvedeným v § 6 odst. 1 a 2, převádí pozemkový úřad jiné pozemky na základě veřejných nabídek, není-li dále stanoveno jinak.

17. Podle ustanovení § 82 odst. 3 věty první stavebního zákona rozhodnutí o dělení nebo scelování pozemků se nevyžaduje, pokud podmínky pro dělení nebo scelení pozemků jsou dány regulačním plánem, rozhodnutím stavebního úřadu nebo rozhodnutím podle zvláštního právního předpisu³³⁾ [V poznámce č. 33 je uveden odkaz na „§ 2, 3 a 11 zákona č. 139/2002 Sb., o pozemkových úpravách a o pozemkových úřadech a o změně zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů“ (dále „zákon o pozemkových úpravách“)].

18. Podle ustanovení § 1114 o. z. rozhodnutím soudu nebo jiného orgánu veřejné moci se vlastnického práva nabývá dnem, který je v něm určen. Není-li v rozhodnutí takový den určen, nabývá se vlastnického práva dnem právní moci rozhodnutí.

č. 13

19. Podle ustanovení § 161 odst. 3 o. s. ř. pravomocné rozsudky ukládající prohlášení vůle nahrazují toto prohlášení.

20. Nejvyšší soud se opakovaně vyjadřuje k otázce dělení pozemků oddělovacím geometrickým plánem a nezbytnosti souhlasu (územního rozhodnutí) stavebního úřadu. Například v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2017, sp. zn. [22 Cdo 586/2017](#), byl vyjádřen názor, že „rozhodnutí soudu o zrušení a vypořádání spoluvlastnictví podle § 1143 a násl. o. z. je – z pohledu § 82 odst. 3 stavebního zákona – rozhodnutím podle zvláštního předpisu, které nevyžaduje vydání územního rozhodnutí. To odpovídá jednak textu zákona (jde o rozhodnutí podle zvláštního právního předpisu, tedy zvláštního ve vztahu ke stavebnímu zákonu), a také konstantní a nikdy nezpochybněné soudní praxi. Lze poukázat i na relativně samostatné uplatňování veřejného a soukromého práva (§ 1 odst. 1 o. z.); pokud by byl soud rozhodující o zrušení a vypořádání spoluvlastnictví k pozemku vázán na vydání územního rozhodnutí, byl by to zásah do jeho pravomoci, neboť rozhodnutí by bylo vázáno na – navíc ještě předchozí – vydání územního rozhodnutí, které by fakticky do značné míry předurčilo obsah rozsudku.“

21. Vztah formulace obsažené v ustanovení § 82 odst. 3 stavebního zákona k rozhodování soudu v soukromoprávních věcech (konkrétně i podle zákona o půdě), na jejichž základě dochází ke vzniku nové (nemovité) věci v právním smyslu a současně konstituování vlastnického práva k ní dovolací soud opakovaně a konzistentně vyjadřuje ve své judikatuře, z níž za zmínku stojí upozornit na souhrnné závěry vyjádřené s odkazem na předešlou rozhodovací praxi dovolacího soudu v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 2019, sp. zn. [28 Cdo 4144/2018](#), a v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2020, sp. zn. [28 Cdo 809/2020](#). V těchto rozhodnutích Nejvyšší soud ke stejným námitkám žalované jako v poměrech přítomné právní věci uvedl, že „rozhodnutí soudu, jímž se Pozemkovému fondu ČR ukládalo, či České republice - Státnímu pozemkovému úřadu ukládá, uzavřít s oprávněnou osobou smlouvu o bezúplatném převodu náhradního pozemku dle zákona o půdě, je rozhodnutím podle zvláštního předpisu (citace s předchozím odkazem na znění ustanovení § 82 odst. 3 stavebního zákona), podle zákona č. 229/1991 Sb., přičemž podle ustálené rozhodovací praxe jde o rozhodnutí státního orgánu o nabytí vlastnictví, podle něhož se oprávněná osoba stává vlastníkem pozemku dnem právní moci rozhodnutí soudu (srovnej usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2016, sp. zn. [21 Cdo 2669/2015](#), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 2. 2018, sp. zn. [28 Cdo 4161/2017](#), a rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 11. 12. 2013,

sp. zn. [31 Cdo 2060/2010](#), uveřejněný pod číslem 19/2014 Sb. rozh. obč.), a nikoliv o rozhodnutí nahrazující prohlášení vůle dle § 161 odst. 3 o. s. ř., jak se dovolatelka mylně domnívá (k tomu srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 8. 2018, sp. zn. [28 Cdo 4166/2017](#)). Je pak také obecně v souladu s ustálenou soudní praxí, pokud soud, jenž rozhoduje o vlastnickém právu k pozemku, který se neshoduje s parcelami vymezenými v operátech katastru nemovitostí, odkáže v rozsudku na geometrický plán, který předmětný pozemek polohově vymezuje (srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 6. 2009, sp. zn. [28 Cdo 1404/2009](#)). V případech, kdy v důsledku soudního rozhodnutí vzniká mezi pozemky nová hranice, je nutné vyhotovit plán s náležitostmi geometrického plánu, jenž bude součástí rozhodnutí (k tomu srov. i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 4. 2016, sp. zn. [22 Cdo 75/2016](#), v této souvislosti odkazující již na stanovisko občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu SSR ze dne 27. 6. 1972, sp. zn. [Cpi 57/71](#), uveřejněné pod číslem 65/1972 Sb. rozh. obč.).“

č. 13

22. Ve stejném duchu, byť s akcentem na smysl a účel úpravy územního rozhodování o dělení nebo scelování pozemků ve smyslu ustanovení § 32 odst. 1 písm. e) zákona č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů, ingerenci stavebního úřadu posoudil Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 16. 12. 2008, sp. zn. [2 As 62/2008](#) (tento rozsudek je přístupný, stejně jako dále označená rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, na internetových stránkách Nejvyššího správního soudu <http://www.nssoud.cz>), v němž uvedl: „Konečně k námitce, že geometrický plán neobsahoval doložku dle ustanovení § 32 odst. 1 písm. e) stavebního zákona z roku 1976 zdejší soud rovněž odkazuje na argumentaci krajského soudu v tom směru, že citované ustanovení se týká umísťování staveb, využívání území a ochrany důležitých zájmů v území, nicméně v daném případě se jednalo toliko o určení vlastnického práva rozhodnutím soudu podle občanského zákoníku, takže se jednalo o zcela odlišnou situaci, na kterou citovaná úprava obsažená ve stavebním zákoně vůbec nedopadala.“ I na tento závěr, byť není součástí ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu, lze přiměřeně odkázat, neboť osvětluje důvod iniciace postupu stavebního úřadu podle citovaného ustanovení, jež významově, byť v nepoměrně stručnější podobě, odpovídá úpravě územního rozhodování obsažené v ustanoveních § 76 až 83 stavebního zákona.

23. Nejvyšší soud nijak nezpochybňuje ústavně zakotvené pravidlo o závaznosti vykonatelných rozhodnutí Ústavního soudu pro všechny orgány i osoby ve smyslu ustanovení článku 89 odst. 2 Ústavy České republiky. V judikatuře samotného Ústavního soudu je tato závaznost spojena, kromě výroku, s nosnými důvody jeho rozhodnutí (*ratio decidendi*) ve skutkově obdobných případech (k tomu srovnej např. nález Ústavního soudu ze dne 19. 3. 2003, sp. zn. [Pl. ÚS 2/03](#), nález Ústavního soudu ze dne 25. 1. 2005, sp. zn. [III. ÚS 252/04](#), nález Ústavního soudu ze dne 13. 11. 2007, sp. zn. [IV. ÚS 301/05](#), nález Ústavního soudu ze dne 20. 3. 2007, sp. zn. [Pl. ÚS 4/06](#), a z nedávné doby nález Ústavního soudu ze dne 13. 6. 2017, sp. zn. [IV. ÚS 2158/16](#), a nález Ústavního soudu ze dne 12. 6. 2019, sp. zn. [IV. ÚS 2503/18](#)). V případě precedenční závaznosti nálezu existuje možnost, aby obecný soud právní názory Ústavního soudu nerespektoval a předestřel vlastní konkurující úvahy, na jejichž základě začne s Ústavním soudem vést tzv. ústavněprávní justiční dialog (srovnej např. nález Ústavního soudu ze dne 24. 4. 2018, sp. zn. [II. ÚS 2941/17](#), nález Ústavního soudu ze dne 19. 8. 2020, sp. zn. [II. ÚS 4162/19](#), nebo nález Ústavního soudu ze dne 21. 12. 2020, sp. zn. [II. ÚS 1711/20](#)).

24. Právě přítomná právní věc a závěry vyjádřené v nálezu Ústavního soudu ze dne 5. 1. 2021, sp. zn. [III. ÚS 3804/19](#), formulované ve skutkově a právně obdobné věci k takovému dialogu aktuálně vytvářejí prostor. Nejvyšší soud plně nepřisvědčuje závěru Ústavního soudu, že rozhodnutím obecného soudu o rozdělení pozemku (geometrickým oddělovacím plánem) v řízení o nahrazení projevu vůle (žalované) k uzavření smlouvy o bezúplatném převodu pozemku ve smyslu ustanovení § 11a odst. 1 zákona o půdě dojde k porušení ústavně zaručeného práva na ochranu majetku podle ustanovení článku 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a práva na soudní ochranu podle ustanovení článku 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Tento závěr doplněný v ústavně-právní rovině i konkluzí o nerespektování principu dělby moci mezi orgánem soudním na straně jedné a správním na straně druhé (viz článek 2 odst. 1 a 3 Ústavy České republiky a článek 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod) promítl Ústavní soud do sféry podústavního práva takovou interpretací a aplikací ustanovení § 82 odst. 3 stavebního zákona, § 161 odst. 3 o. s. ř. a § 1012, § 1105 a § 1114 o. z., jejíž správnost dovolací soud nesdílí. Precedenční závaznost Nálezu dále podstatně oslabuje disentanční (odlišné) stanovisko člena tříčlenného III. senátu Ústavního soudu, který věc projednal a rozhodl, ústavního soudce JUDr. Ing. J. Z., CSc. Konečně, Nález opomíjí, že řízení o nahrazení projevu vůle povinné osoby uzavřít s oprávněnou osobou smlouvu o bezúplatném převodu (náhradního) pozemku ve smyslu ustanovení § 11a odst. 1 zákona o půdě má zřetelný restituční rozměr a všechna ustanovení, jejichž užití ve věci přicházelo v úvahu, měla být interpretována s respektem ke smyslu a účelu restitučního zákonodárství se zapojením interpretační direktivy *ex favore restitutionis*.

25. Pochybnosti nemůže ani v poměrech přítomné právní věci vzbuzovat význam poznámky pod čarou připojené k ustanovení § 82 odst. 3 stavebního zákona, jež ve spojení s užitou neurčitou formulací v zákonném textu „podle zvláštního právního předpisu“ odkazuje na ustanovení § 2, § 3 a § 11 zákona o pozemkových úpravách. Je výrazem ustálené rozhodovací praxe Ústavního soudu názor o normativním dosahu poznámek pod čarou vyjádřený v nálezu Ústavního soudu ze dne 30. 11. 1999, sp. zn. [II. ÚS 485/98](#), a v nálezu Ústavního soudu ze dne 2. 2. 2000, sp. zn. [I. ÚS 22/99](#), formulovaný v tom smyslu, že „posláním poznámek pod čarou či vysvětlivek je pouhé zlepšení přehlednosti a orientace v právním předpisu formou legislativní pomůcky, která z povahy věci nemůže stanovit závazná pravidla chování nebo pravidla pro interpretaci daného ustanovení. Taková pravidla musí právní předpis buď uvést přímo nebo odkázat na jiný zřetelný právní předpis či pravidlo chování vyjádřené jinou formou (např. mezinárodní smlouva apod.). Obecné ustanovení v zákoně a jeho omezení až ve vysvětlivce pod čarou neodpovídá uznávaným principům právního státu v demokratických systémech.“ Povaha poznámky pod čarou je zřetelně objasněna i v nálezu Ústavního soudu ze dne 29. 8. 2000, sp. zn. [I. ÚS 653/99](#), v němž Ústavní soud zdůraznil, že poznámka nemůže mít omezující význam, nevyplývá-li tento přímo ze znění zákonného textu. Rozhodovací praxe dovolacího soudu konkluze o významu poznámek pod čarou formulované ve shora uvedených nálezech aprobuje a zdůrazňuje ten závěr, že „poznámky pod čarou tak představují informaci k výkladu *e ratione legis*, kdy mohou eventuálně mít pouze pomocný (orientační) interpretační význam, takto slouží jen k orientaci, přičemž právní norma, na kterou poznámka odkazuje, musí být interpretována a aplikována ve shodě s právní normou odkazující a důsledně ve shodě s celým právním řádem“ (v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 8. 2020, sp. zn. [28 Cdo 1905/2020](#), citováno z důvodů nálezu pléna Ústavního soudu ze dne 13. 3. 2007, sp. zn. [Pl. ÚS 10/06](#), a nálezu Ústavního soudu ze dne 22. 10. 1996, sp. zn. [III. ÚS 276/96](#)). V rozsudku ze dne 6. 12. 2017, sp. zn. [23 Cdo 1780/2017](#),

uveřejněném pod číslem 21/2019 Sb. rozh. obč., Nejvyšší soud doplnil, že s ohledem na poznámku pod čarou spojující právní normu odkazující s právní normou odkazovanou je třeba vyložit konkrétní ustanovení zákona s použitím standardních interpretačních metod (výklad jazykový, logický, systematický), a pokud by nevedly ke spolehlivému výsledku, přihlédnout k účelu, jenž byl přijetím zákona sledován.

26. Právě uvedená východiska náleзовé judikatury Ústavního soudu, jež reflektuje (výše připomenutá) rozhodovací praxe Nejvyššího soudu bere v poměrech projednávané věci v úvahu i dovolací soud, přičemž na základě racionálního úsudku založeném na posouzení povahy právního předpisu, na nějž je ustanovením § 82 odst. 3 stavebního zákona použitou neurčitou formulací „podle zvláštního právního předpisu“ odkazováno, dospívá k závěru, že zvláštním právním předpisem je v kontextu citovaného ustanovení i zákon o půdě.

č. 13

27. Ve smyslu ustanovení § 7 odst. 1 o. s. ř. soudy v občanském soudním řízení projednávají spory a jiné právní věci, které vyplývají z poměrů soukromého práva, pokud je podle zákona neprojednávají a nerozhodují o nich jiné orgány. Pravomoc civilního soudu v soukromoprávních věcech má obecnou (generální) povahu, což znamená, že je v těchto věcech dána vždy (i když to právní předpis výslovně nestanoví), vyjma případů, kdy zákonné zmocnění dává k projednání a rozhodnutí věci soukromého práva pravomoc jinému orgánu. Pramenem obecného soukromého práva je zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, mezi řadu pramenů zvláštního soukromého práva lze zařadit z restitučních předpisů i zákon o půdě. V souvislosti s řízením podle části páté občanského soudního řádu judikatura Nejvyššího správního soudu za poměr soukromoprávní označuje také vztah mezi oprávněnou a povinnou osobou a spor o vydání nemovité věci (určení vlastnického práva) soukromoprávním sporem o vlastnictví (srovnej přiměřeně usnesení zvláštního senátu zřízeného podle zákona č. 131/2020 Sb. ze dne 5. 8. 2010, č. j. [Konf 64/2009-7](#), rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 9. 2003, sp. zn. [7 As 2/2003](#), nebo usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 2. 2003, sp. zn. [5 A 120/2001](#)). Ochranu vlastnickému právu k věci poskytují soudy v civilním soudním řízení z podnětu vlastnických žalob [(rei)vindikační, negatorní (zápůrčí), o určení vlastnického práva], popřípadě žaloby na určení hranice mezi pozemky. Soudní rozhodnutí o vlastnickém právu může jeho vznik, změnu nebo zánik deklarovat, tj. prohlásit, že určitá skutečnost, s níž právní předpisy vznik, změnu nebo zánik vlastnického práva spojují, (již) nastala. Rozhodnutí soudu o vlastnickém právu však může samo o sobě být i právním důvodem jeho vzniku (má tak konstitutivní povahu) s účinky ke dni, který je v rozhodnutí určen, jinak ke dni jeho právní moci. V rozhodování soudů o vlastnickém právu, jež má konstitutivní povahu, může být přítomen nejen prvek subjektivní, ale i předmětový, spojující vznik vlastnického práva nového vlastníka k nově vytvořené věci v právním slova smyslu samostatné (srovnej např. ustanovení § 1144 o. z.).

28. Pravomoc soudu v civilním řízení rozhodnutím nahradit projev vůle žalované povinné osoby k uzavření smlouvy o bezúplatném převodu náhradního pozemku je založena na ustanovení § 11a odst. 1 zákona o půdě (ve znění účinném do 13. 6. 2006 se jednalo o ustanovení § 11 odst. 2 zákona o půdě). Ingerence soudního rozhodování do soukromoprávního vztahu mezi oprávněnou a povinnou osobou přitom vyplývá nejen z obecného právního důsledku nesplnění povinnosti stanovené právním předpisem a právu imanentní možnosti si její splnění soudně vynutit, ale se zřetelem na účel a smysl restitučního

č. 13

zákonodárství se podává i z judikatury vrcholných soudů. Za notoriету v tomto směru již je třeba považovat rozhodovací praxi Nejvyššího soudu (jež reflektuje i judikaturu Ústavního soudu – srovnej zejména náleze ze dne 4. 3. 2004, sp. zn. [III. ÚS 495/02](#), publikovaný pod č. 33/2004 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu, náleze ze dne 30. 10. 2007, sp. zn. [III. ÚS 495/05](#), uveřejněný pod č. 174/2007 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu, či náleze pléna Ústavního soudu ze dne 13. 12. 2005, sp. zn. [PI. ÚS 6/05](#), uveřejněný pod číslem 531/2005 Sb.), jež je ustálena v závěru, že v případě liknavého, svévolného či diskriminujícího postupu žalované (jež je nástupkyní Pozemkového fondu ČR a jejíž práva a povinnosti vykonává Státní pozemkový úřad) může oprávněná osoba nárok uplatnit u soudu žalobou na vydání konkrétního vhodného pozemku, aniž by důvodnost takové žaloby bylo lze vázat na podmínku jeho zahrnutí do veřejné nabídky, a že takový postup (jenž je výrazem zásady *vigilantibus iura scripta sunt*) nelze vůči ostatním oprávněným osobám pokládat za diskriminující (k tomu srovnej především rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2009, sp. zn. [31 Cdo 3767/2009](#), uveřejněný pod číslem 62/2010 Sb. rozh. obč.). V souvislosti s úvahami o „vhodnosti“ („převoditelnosti“) náhradního pozemku oprávněné osobě pak rozhodovací praxe Nejvyššího soudu nepouští ze zřetele omezení, která pro uspokojení restitučního nároku in natura představují zákonné výluky uvedené v ustanoveních § 11 odst. 1 zákona o půdě a § 6 zákona č. 503/2012 Sb., o Státním pozemkovém úřadu a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a dále výluky dovozované judikaturou [zda nejde o pozemek zatížený (přednostními) právy třetích osob (srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 7. 2011, sp. zn. [28 Cdo 1568/2011](#)), zda jeho převod není z jiného důvodu zapovězen zákonem (srovnej např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 1. 2011, sp. zn. [28 Cdo 99/2010](#), ve vztahu k pozemkům v zastavěném území obce), zda jej lze zemědělsky obhospodařovat (srovnej usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 12. 2013, sp. zn. [28 Cdo 592/2013](#)), zda nevzniknou jiné problémy při hospodaření s takovým pozemkem (srovnej usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 9. 2014, sp. zn. [28 Cdo 2462/2014](#)), případně zda nejde o pozemek zastavěný či tvořící součást areálu (srovnej rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 14. 11. 2017, sp. zn. [28 Cdo 2364/2017](#), a ze dne 6. 12. 2017, sp. zn. [28 Cdo 4447/2017](#))]. Naturální restituce v poměrech ustanovení § 11a odst. 1 zákona o půdě je pak ve prospěch oprávněné osoby možná i ve vztahu k části nárokováného pozemku, na něž se nevztahují zákonné nebo judikaturou ustavené výluky, poté, kdy „převoditelná“ část pozemku je oddělena geometrickým plánem (kromě výše zmíněného usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 2019, sp. zn. [28 Cdo 4144/2018](#), a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2020, sp. zn. [28 Cdo 809/2020](#), a judikatury dovolacího soudu v rozhodnutí uvedené, srovnej dále např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 9. 2020, sp. zn. [28 Cdo 2419/2020](#)).

29. Ve světle právě uvedeného výkladu o pravomoci soudu rozhodnout ve věci vyplývající z poměrů soukromého práva o rozdělení pozemku tam, kde podústavní právo (zákon) civilnímu soudu svěčuje kompetenci rozhodnout o vlastnickém právu (lhostejno, zda rozhodnutím konstitutivní nebo deklaratorní povahy), je třeba přistoupit k posouzení, zda „zvláštním právním předpisem“ ve smyslu ustanovení § 82 odst. 3 stavebního zákona se rozumí i zákon o půdě, popřípadě i jiný soukromoprávní předpis. Odpověď na uvedenou otázku nelze nalézt v kategorizaci právního předpisu (zákon o pozemkových úpravách), jak učinil Ústavní soud kusou citací ustanovení § 11 zákona o pozemkových úpravách v Nálezu („odkazuje na jiný předpis správního práva a řízení před příslušným správním úřadem

za účelem pozemkových úprav“), ale v celém jeho normativním obsahu. Za účelem pozemkových úprav je příslušnému správnímu orgánu svěřena kompetence (pravomoc) rozhodovat ve veřejném zájmu o prostorovém a funkčním uspořádání pozemků, jejich scelování nebo dělení. V souvislosti s pozemkovými úpravami původní pozemky zanikají a zároveň se vytvářejí pozemky nové, k nimž se uspořádávají vlastnická práva a s nimi související věcná břemena v rozsahu rozhodnutí podle § 11 odst. 8 (§ 2 zákona o pozemkových úpravách). Rozhodnutí o schválení návrhu pozemkových úprav, jež nabylo právní moci, je závazným podkladem pro vydání rozhodnutí pozemkového úřadu, mimo jiné, i o výměně nebo přechodu vlastnických práv úpravou dotčených pozemků a pro zpracování geodetického souboru informací a doručuje se i katastrálnímu úřadu (§ 11 odst. 8 zákona o pozemkových úpravách). Jestliže se oznámení o zahájení pozemkových úprav a rozhodnutí o schválení návrhu pozemkových úprav zapisují do katastru nemovitostí poznámkou [§ 23 odst. 1 písm. l) a m) zákona č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální zákon), ve znění pozdějších předpisů (dále „katastrální zákon“)], vlastnické právo k novým pozemkům vzešlým z pozemkových úprav se zapisuje do katastru nemovitostí na základě rozhodnutí o výměně či přechodu vlastnického práva vkladem [§ 11 odst. 1 písm. a) a § 17 odst. 2 katastrálního zákona]. Z právě uvedeného se podává, že zvláštním právním předpisem ve smyslu ustanovení § 82 odst. 3 stavebního zákona je takový předpis, který orgánu veřejné moci (soudu nebo správnímu orgánu) umožňuje současně se vznikem nové nemovité věci (pozemku) rozhodnout i o vlastnickém právu k ní; toto kritérium pak naplňuje nejen občanský zákoník (konkrétně v ustanovení § 1144 o. z.), ale i zákon o půdě (v ustanovení § 11a), popřípadě i zákon č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů, ve znění nálezu Ústavního soudu publikovaného pod č. 177/2013 Sb. [u výluk *restitutio integrum* dle ustanovení § 8 odst. 1 písm. a) nebo f) citovaného zákona].

30. Ustanovení § 82 odst. 3 stavebního zákona sice rozhodnutím o dělení, popřípadě scelení pozemků, umožňuje vznik nové nemovité věci (pozemku), nicméně ve stávajícím vlastnickém režimu. Proto také rozhodnutí stavebního úřadu ve smyslu ustanovení § 82 odst. 3 stavebního zákona představuje přílohovou listinu pro provedení zápisu změny v souboru geodetických informací ve smyslu ustanovení § 15 odst. 1 písm. d) katastrálního zákona a nikoliv vkladovou listinu ve smyslu ustanovení § 15 odst. 1 písm. a) katastrálního zákona, (toliko) na jejímž základě může být některé z práv definovaných v ustanovení § 11 odst. 1 katastrálního zákona do katastru nemovitostí zapsáno; takovou vkladovou listinou pak může být rozhodnutí soudu nebo jiného orgánu veřejné moci o vlastnickém právu ve smyslu ustanovení § 17 odst. 2 a 4 katastrálního zákona [k problematice změny hranice pozemků provedené na základě schváleného záměru na dělení či scelování pozemků stavebním úřadem a zanesení změny do katastru nemovitostí (se zřetelem na právní úpravu katastrálního zákona účinnou od 1. 1. 2018) dovolací soud odkazuje na článek autorky Evy Barešové „Co přinese změněná definice pozemku v katastrálním zákoně“, uveřejněný v časopise Bulletin advokacie číslo 11/2017, str. 25, jenž je rovněž přístupný ve výběru literatury k ustanovení § 82 stavebního zákona v ASPI Publishing].

31. Nelze přehlédnout, že v Nálezem kritizovaném usnesení ze dne 20. 8. 2019, sp. zn. [28 Cdo 2031/2019](#), dovolací soud neodkazoval ve všech případech na řízení o určení vlastnického práva, ale na řízení o zrušení a vypořádání spoluvlastnictví (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2017, sp. zn. [22 Cdo 586/2017](#)), na vkladové řízení,

č. 13

v němž právním důvodem vzniku vlastnického práva bylo usnesení soudu o schválení smíru (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2016, sp. zn. [21 Cdo 2669/2015](#)), a na řízení o nahrazení projevu vůle k uzavření smlouvy (viz rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 11. 12. 2013, sp. zn. [31 Cdo 2060/2010](#), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 2. 2018, sp. zn. [28 Cdo 4161/2017](#), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 8. 2018, sp. zn. [28 Cdo 4166/2017](#), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 2019, sp. zn. [28 Cdo 4144/2018](#)). Pouze v odkazovaných věcech, v nichž byl vydán rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 6. 2009, sp. zn. [28 Cdo 1404/2009](#), a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 4. 2016, sp. zn. [22 Cdo 75/2016](#), se sice jednalo o řízení o určení vlastnického práva, nicméně jejich připomenutí dovolacím soudem bylo významné s ohledem na jimi řešenou problematiku „vzniku nové nemovité věci“ (pozemku) vymezeného geometrickým plánem a sporu o vlastnictví. Ostatně mezi řízením o určení vlastnického práva a řízením o nahrazení projevu vůle k uzavření smlouvy o převodu vlastnického práva je významný pouze rozdíl v účincích vydaného pravomocného soudního rozhodnutí, které v prvním případě působí *ex tunc*, tj. váže se zpětně ke skutečnosti, s níž právní předpisy vznik vlastnického práva spojují, např. vydržení (má deklaratorní povahu), a ve druhém případě má povahu konstitutivní, tj. s účinky *ex nunc*, jež váží vznik vlastnického práva na okamžik, který je v rozhodnutí uveden, jinak na jeho právní moc. Shodně však deklaratorní i konstitutivní rozhodnutí o vlastnickém právu k nemovité věci, jež je zapsána v katastru nemovitostí, nelze spojovat s teorií o právním důvodu (*iustus titulus*) a o způsobu nabytí vlastnického práva (*modus acquirendi domini*), neboť podle právní úpravy účinné do 31. 12. 2013 (srovnej ustanovení § 7 odst. 1 zákona č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem, ve znění pozdějších předpisů), se záznamem (nikoliv vkladem) údajů na základě listin vyhotovených státními orgány a jiných listin, které podle zvláštních předpisů potvrzují nebo osvědčují právní vztahy, zapisovalo do katastru nemovitostí, mimo jiných, i vlastnické právo, které vzniklo, změnilo se nebo zaniklo ze zákona, rozhodnutím státního orgánu, příklepem licitátora na veřejné dražbě, vydržením, přírůstkem a zpracováním. Shodně ovšem platí i pro poměry právní úpravy katastru nemovitostí účinné od 1. 1. 2014, kdy vkladem do katastru se, mimo jiných práv, zapisuje i vlastnické právo [§ 11 odst. 1 písm. a) katastrálního zákona] jak podle soukromé listiny - § 17 odst. 1 katastrálního zákona (např. smlouvy vyjadřující ve svém obsahu shodný projev vůle dvou či více účastníků), tak i podle veřejné listiny - § 17 odst. 2 katastrálního zákona, již je i rozhodnutí soudu (§ 17 odst. 4 katastrálního zákona). Rozdíl mezi vkladem vlastnického práva do katastru nemovitostí podle soukromé listiny na straně jedné a podle veřejné listiny, tedy i pravomocného rozhodnutí soudu o vlastnickém právu, na straně druhé tkví v tom, že v prvním případě si vklad i nadále uchovává svůj právotvorný význam v souladu s teorií o titulu a modu (má konstitutivní účinky, je založen na intabulačním principu) – srovnej ustanovení § 1105 o. z., ve druhém případě má vklad povahu deklaratorního aktu, neboť zapisované právo již vzniklo právní mocí soudního rozhodnutí, není-li v něm uveden jiný okamžik (srovnej ustanovení § 1114 o. z.) – v podrobnostech srovnej komentář k ustanovení § 11 katastrálního zákona v ASPI Publishing.

32. Z uvedeného vyplývá, že vkladové řízení podle současné úpravy katastrálního zákona má shodné účinky jak v případě soudního rozhodnutí o určení vlastnického práva, tak i soudního rozhodnutí, jež vlastnické právo konstituuje, mezi něž patří rozhodnutí soudu o nahrazení projevu vůle k uzavření smlouvy, například mezi osobou oprávněnou a osobou povinnou; v obou případech se totiž jedná o vklad vlastnického práva na základě veřejné listiny.

V rozporu s výše připomenutou judikaturou Nejvyššího soudu, která dosud nebyla relevantně Ústavním soudem nikdy zpochybněna, je pak blíže neobjasněný názor vyjádřený v Nálezu, že „titulem pro zápis vlastnického práva do katastru nemovitostí byla smlouva (byť uzavřená postupem podle § 161 odst. 3 o. s. ř., neboť podle jeho znění .... rozsudky ukládající prohlášení vůle nahrazují toto prohlášení).“ Smlouvu jako dvou či vícestranný shodný projev vůle jejích účastníků, jenž je právním důvodem vzniku vlastnického práva, je ovšem nezbytné odlišit od smlouvy, kde shoda projevu vůle chybí, a nesouhlas jedné ze stran je nahrazen autoritativním výrokem soudního rozhodnutí ve smyslu ustanovení § 161 odst. 3 o. s. ř. V takovém případě pak absentuje podstatný prvek soukromoprávního jednání, svobodný a autonomní projev vůle, který je soudním rozhodnutím nahrazován; nemůže pak být podkladem pro vklad vlastnického práva do katastru nemovitostí a právním důvodem vzniku vlastnického práva k nemovité věci smlouva (viz ustanovení § 1105 o. z.), jež postrádá atributy právního jednání ve smyslu soukromého práva (srovnej § 545, § 1724 a § 1725 o. z.), ale pravomocné soudní rozhodnutí, jež vlastnické právo konstituuje, a je samo o sobě právním důvodem jeho vzniku a podkladem pro vklad vlastnického práva do katastru nemovitostí - ovšem s účinky deklaratorními (§ 1114 o. z.) ke dni nabytí právní moci rozsudku, jímž je projev vůle nahrazen (§ 161 odst. 3 o. s. ř.).

33. Se zřetelem na výše uvedené lze do poměrů přítomné právní věci, byť zprostředkovaně, promítnout i výkladové pravidlo typické pro restituční zákonodárství *ex favore restitutionis* (k jeho prosazení v restitučních věcech srovnej z rozhodovací praxe Ústavního soudu např. nález Ústavního soudu ze dne 2. 6. 1999, sp. zn. [I. ÚS 118/98](#), nález Ústavního soudu ze dne 23. 10. 2003, sp. zn. [I. ÚS 754/01](#), nález Ústavního soudu ze dne 17. 4. 2002, sp. zn. [IV. ÚS 42/01](#), nález Ústavního soudu ze dne 4. 4. 2012, sp. zn. I. ÚS 2750/10, nebo nález Ústavního soudu ze dne 26. 6. 2012, sp. zn. [I. ÚS 2050/11](#); rozhodovací praxe Nejvyššího soudu např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 9. 2008, sp. zn. [28 Cdo 2209/2008](#)). I když ustanovení § 82 odst. 3 stavebního zákona neobsahuje pochopitelně právní normu restituční povahy, neurčitá formulace zákonného znění „podle zvláštního právního předpisu“ otevírá možnost (při využití judikatorního přístupu k normativní povaze poznámky pod čarou) uvažovat i o tom, že zvláštním předpisem bude i taková právní norma, jež v souladu s účelem a smyslem restitučního zákonodárství upravuje vztah mezi oprávněnou a povinnou osobou při upokojujání restitučního nároku formou vydání náhradního pozemku, pro niž je imanentní rozhodování o vlastnickém právu i k nově vytvořenému pozemku (podle ustanovení § 11a odst. 1 zákona o půdě), tedy v souladu s atributy, na nichž je postaven ustanovením § 82 odst. 3 stavebního zákona explicitně odkazovaný zákon o pozemkových úpravách v ustanovení § 11. „I když „jistou logiku“ Ústavní soud v Nálezu neupírá ani názoru obecných soudů o případných obstrukcích stěžovatelky v řízení o dělení pozemku před správním orgánem a jejich protichůdnosti se smyslem řízení o restitučním nároku povinné osoby, sluší se spíše ilustrativně poukázat na skutečnost, že v případě žalobce by činění obstrukcí ze strany žalované, bylo-li by třeba podrobit se územnímu rozhodování ve smyslu ustanovení § 82 odst. 3 stavebního zákona, bylo více než reálné. Z rozhodovací praxe je dovolacímu soudu známo, že se žalobce ve více než desítku případů musel se svým restitučním nárokem v důsledku liknavého a svévolného postupu žalované obrátit na soud, aby prozatímně dosáhl jeho částečného uspokojení. Ostatně poukaz na potencionální obstrukční chování žalované v řízení před stavebním úřadem (v územním řízení předvídaném na základě konkluzí Ústavního soudu) není důvodem, který by měl mít při úvaze o pravomoci k dělení pozemku nějakou relevanci. Je pouze dokreslením (ilustrací) situace, do níž by se oprávněná osoba –

v rozporu se smyslem a účelem restitucí - při uspokojování restitučního nároku dostala, pokud by měla platit interpretace neurčité formulace „podle zvláštního právního předpisu“ obsažené v ustanovení § 82 odst. 3 stavebního zákona, jež byla v Nálezu přijata.

34. Dovolání dále není přípustné pro řešení obsahově vymezené otázky posouzení priority konkurujících si náhradových žalob různých oprávněných osob k témuž pozemku, při jejímž řešení se – na rozdíl od mínění žalované – odvolací soud od rozhodovací praxe dovolacího soudu (představované rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 11. 11. 2020, sp. zn. [28 Cdo 2416/2020](#), a rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 8. 12. 2020, sp. zn. [28 Cdo 2910/2020](#)) neodchýlil. Z uvedených rozhodnutí dovolacího soudu, jak správně připomíná dovolatelka, rezultuje závěr, že „z hlediska konkurence práv více oprávněných osob domáhajících se vydání téhož náhradního pozemku se nejvíce rozhodující izolovaně okolnost, že k návrhu jedné nebo několika z nich byl předběžným opatřením České republiky - Státnímu pozemkovému úřadu uložen zákaz dispozic s ním, nýbrž jest vždy komplexně hodnotit, které z oprávněných osob k uspokojení jejího restitučního nároku vydáním požadovaného náhradního pozemku svědčí lepší právo. Významným přitom může být zejména okamžik zahájení soudního řízení tím kterým z oprávněných, hospodářský význam požadovaného náhradního pozemku pro jednotlivé žadatele, výše jejich dosud neuspokojených restitučních nároků, doba, po níž jejich nároky zůstávají neuspokojeny, míra jejich aktivity ve veřejných nabídkách.“

35. Odvolací soud dospěl k závěru, že z konkurujících si náhradových žalob je třeba upřednostnit žalobce, v jehož prospěch hovoří jak dřívější okamžik podání žaloby ve věci samé (v březnu 2016), tak i návrhu na nařízení předběžného opatření o zákazu dispozice s předmětným pozemkem (v dubnu 2016), oproti konkurující žalobě, včetně návrhu na nařízení předběžného opatření, podaným v řízení vedeném u Obvodního soudu pro Prahu 10 pod sp. zn. 21 C 33/2020 až v roce 2020. V poměrech projednávané věci nelze závěr odvolacího soudu o upřednostnění osoby žalobce považovat za nesouladný se závěry rozhodovací praxe dovolacího soudu. I když odvolací soud zohlednil pouze hledisko časové, nelze přehlédnout, že žalovaná ani v průběhu řízení před soudem nalézacím a ani v odvolacím řízení (a ostatně ani v dovolání) nepředestřela ze souběžně vedeného restitučního řízení žádné konkrétní skutečnosti, jež by byly významné pro posouzení konkurujících si náhradových žalob i z perspektivy ostatních (judikaturou Nejvyššího soudu aprobovaných) kritérií; takové skutečnosti ani v řízení nevyšly najevo.

36. Námitkou, že k rozsudku odvolacího soudu, jenž v dovoláním napadeném výroku ohlašuje, že jeho nedílnou součástí je geometrický plán, který ve skutečnosti neměl být k rozsudku připojen, vystihuje dovolatelka případ vady řízení, k níž dovolací soud ve smyslu ustanovení § 242 odst. 3 o. s. ř. přihlédl, neboť shledal dovolání z jiného důvodu přípustným (srovnej např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2005, sp. zn. [21 Cdo 496/2005](#), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2013, sp. zn. [21 Cdo 762/2013](#), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 3. 2018, sp. zn. [21 Cdo 4847/2017](#), nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 4. 2018, sp. zn. [21 Cdo 5614/2017](#)). Z argumentace dovolatelky však není zřejmé, ke kterému stejnopisu rozsudku odvolacího soudu její výtky směřuje. K originálu rozsudku nacházejícímu se v procesním spisu je totiž geometrický plán č. 1652-10/2018 pro rozdělení pozemku parc. č. 1 v katastrálním území D. připojen a toliko již z tohoto důvodu lze uzavřít,

že vytýkanou vadou, jež by měla za následek vydání nesprávného rozhodnutí, odvolací soud řízení nezatížil.

37. Z uvedeného je zřejmé, že rozsudek odvolacího soudu z hlediska uplatněného dovolacího důvodu nesprávného právního posouzení věci (při aplikaci ustanovení § 11a odst. 1 zákona o půdě, § 82 odst. 3 stavebního zákona, § 1114 o. z. a § 161 odst. 3 o. s. ř.) ob stojí. Nejvyšší soud proto dovolání žalované podle ustanovení § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. zamítl.

č. 14

Ručitel nemůže započíst vůči věřiteli pohledávku, kterou má za tímto věřitelem dlužník.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 05. 2021, sp. zn. 23 Cdo 2475/2019, ECLI:CZ:NS:2021:23.CDO.2475.2019.1

Ručení, Započtení pohledávky

§ 1982 odst. 1 o. z., § 1984 odst. 1 o. z., § 2018 o. z., § 2023 o. z., § 2024 o. z.

č. 14

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalovaného proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 7. 2. 2019, sp. zn. 19 Co 354/2018.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Kolíně rozsudkem ze dne 17. 9. 2018, č. j. 17 C 16/2018-241, uložil žalovanému povinnost zaplatit žalobkyni částku 1 007 368,40 Kč s příslušenstvím ve výroku blíže specifikovaným s tím, že plněním dlužníka C. s. r. o. v likvidaci zanikne v rozsahu tohoto plnění povinnost žalovaného (výrok I.). Rozhodl dále o náhradě nákladů řízení mezi účastníky (výrok II.).

2. Soud takto rozhodl o žalobě, kterou se žalobkyně domáhala zaplacení shora uvedené částky s tím, že se společností C. s. r. o. v likvidaci, jakožto s dlužníkem, podepsala dne 1. 8. 2017 dohodu o uznání dluhu a splátkový kalendář, kde dlužník uznal co do důvodu i výše své dluhy vyplývající ze smlouvy o dílo ze dne 23. 6. 2016, kdy se zavázal zaplatit žalobkyni splatných 731 970 Kč a nesplatných 43 262 Kč, a dále ze smlouvy o dílo ze dne 20. 6. 2017, kdy se zavázal zaplatit žalobkyni 232 136,40 Kč. Dlužník žalobkyni nezaplatil ničeho. Žalovaný je v pozici ručitele, byl žalobkyní vyzván k plnění a rovněž ničeho nezaplatil.

3. Soud vyšel ze skutkových zjištění o tom, že dlužník (společnost C. s. r. o. v likvidaci) v dohodě o uznání dluhu a splátkového kalendáře ze dne 1. 8. 2017 uznal svůj dluh vůči žalobkyni ze smlouvy o dílo ze dne 23. 9. 2016 na montáž střešní fólie a tepelné izolace v částce 775 232 Kč a uznal též dluh vůči žalobkyni ze smlouvy o dílo ze dne 20. 6. 2017 týkající se dodávky a montáže střechy a hydroizolace balkónu a teras v částce 232 136,40 Kč. Na základě dohody o uznání dluhu a splátkového kalendáře ze dne 1. 8. 2017 se pak dále žalovaný jako ručitel zavázal, že žalobkyni uspokojí, jestliže dlužník nesplní svůj závazek, a to až do výše 1 007 368,40 Kč včetně zákonných a smluvních úroků z prodlení, a učiní tak po písemné výzvě žalobkyně, nesplní-li dlužník svůj závazek ani po písemné výzvě. Žalobkyně vyzvala dlužníka k plnění a následně, když dlužník nezaplatil, vyzvala též žalovaného jako ručitele.

4. Dle soudu prvního stupně zajištěný závazek, tak jak jej dlužník uznal a ručitel následně svým ručitelským závazkem zajistil, existoval a ručitelský závazek je platný. K žalovaným navrhanému započtení pohledávky dlužníka vůči pohledávce žalobkyně soud uvedl, že se přiklání k závěru vyplývajícímu z komentářové literatury [Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1260], že dle nové právní úpravy, oproti úpravě předchozí, nemůže ručitel proti věřiteli započíst pohledávky, které vůči němu měl dlužník. Pohledávce dlužníka vůči věřiteli a pohledávce věřitele vůči ručiteli chybí podmínka vzájemnosti ve smyslu § 1982 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále též jen „o. z.“), nutná obecně pro započtení. Nejedná se ani o námitku ve smyslu obrany určitou vlastností zajištěného dluhu. Soud proto námitku započtení neuznal, pohledávku navrženou k započtení dále nezkoumal a žalobě vyhověl.

5. K odvolání žalovaného odvolací soud rozsudkem v záhlaví uvedeným rozsudek soudu prvního stupně potvrdil (první výrok) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (druhý výrok).

Č. 14

6. Odvolací soud vycházel ze skutkových zjištění učiněných soudem prvního stupně a ze skutkových zjištění učiněných v odvolacím řízení. Ztotožnil se se závěrem soudu prvního stupně, že v písemné dohodě o uznání dluhu ze dne 1. 8. 2017 uznala společnost C. s. r. o. v likvidaci svůj dluh ze smluv o dílo ze dne 23. 9. 2016 a ze dne 20. 6. 2017 spočívající v pohledávce žalobkyně na zaplacení ceny díla a části ceny díla a zavázala se svůj dluh žalobkyni do dohodnuté doby uhradit. Žalovaný se na základě uvedené dohody stal ručitelem dlužníka za dluh vůči žalobkyni. Ručitelský závazek žalovaného vznikl platně, když v době učinění ručitelského prohlášení existoval platný dluh dlužníka vůči žalobkyni. Protože dlužník uznáný dluh v celkové výši 1 007 368,40 Kč neuhradil, byť byl k této úhradě žalobkyní písemně vyzván, je k úhradě tohoto dluhu včetně příslušenství jako ručitel povinen dle § 2018 odst. 1 o. z. žalovaný.

7. Odvolací soud ve shodě se soudem prvního stupně rovněž shledal nedůvodnou procesní obranu žalovaného, který v průběhu řízení proti pohledávce žalobkyně započel tvrzenou pohledávku dlužníka na úhradu smluvní pokuty a náhradu škody. Gramatickým, logickým a historickým výkladem ustanovení § 2023 odst. 1 o. z. dospěl odvolací soud k závěru, že ručitel podle uvedeného ustanovení nemůže proti věřiteli započíst pohledávky, které vůči němu měl dlužník. Při tvorbě nového občanského zákoníku byl § 2023 odst. 1 převzat z § 306 odst. 2 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (dále též jen „obch. zák.“), z něhož však nebyla převzata pasáž: „... a použít k započtení pohledávky dlužníka vůči věřiteli, jestliže k započtení by byl oprávněn dlužník, kdyby věřitel vymáhal svou pohledávku vůči němu“. Ustanovení § 2023 odst. 1 o. z. nemá oporu pro závěr, že ručitel může proti věřiteli započíst pohledávky, které vůči němu měl dlužník, neboť toto zákonné ustanovení dává ručiteli právo uplatnit námitky a za námitku je třeba v souladu s principem akcesority považovat obranu vlastností, která je vlastní k zajištěnému dluhu, např. jeho neplatností, promlčením, zánikem v důsledku splnění apod. Odvolací soud ve shodě se soudem prvního stupně rovněž odkázal na závěry komentáře k občanskému zákoníku a rozhodnutí soudu prvního stupně jako věcně správné potvrdil.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

8. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný (dále též „dovatel“) dovolání s tím, že je považuje za přípustné dle ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), neboť napadené rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení otázky hmotného práva, která nebyla v rozhodování dovolacího soudu dosud vyřešena. Konkrétně jde o otázku, zda může ručitel dle právní úpravy zákona č. 89/2012 Sb. použít v rámci své obrany proti pohledávce věřitele námitku započtení pohledávky dlužníka vůči věřiteli. Nesprávné právní posouzení věci dle ustanovení § 241a odst. 1 o. s. ř. dovatel spatřuje v závěru odvolacího soudu, dle něhož ručitel dle úpravy zákona č. 89/2012 Sb. není oprávněn bránit se nároku věřitele započtením pohledávky, kterou má vůči věřiteli dlužník.

č. 14

9. Dle dovatele z toho, že část textu ustanovení § 306 odst. 2 obch. zák. v rozsahu „a použít k započtení pohledávky dlužníka vůči věřiteli, jestliže k započtení by byl oprávněn dlužník, kdyby věřitel vymáhal svou pohledávku vůči němu“, není přítomna v právní úpravě ručení dle zákona č. 89/2012 Sb., nelze dovozovat, že by započtení pohledávek dlužníka provedené ručitelem v rámci obrany již nebylo možné. K nepřevzetí předmětné části ustanovení § 306 odst. 2 obch. zák. nedošlo se záměrem vyloučit možnost započtení, nýbrž zestručnit právní úpravu o ustanovení, které by bylo nadbytečné. Uplatnit všechny námitky, které má proti věřiteli dlužník, přitom ručiteli umožňuje výslovné znění ustanovení § 2023 odst. 1 o. z. V případě námítky započtení jde tedy o „námitku“ a i podle jazykového výkladu § 2023 odst. 1 o. z. je ručitel oprávněn ji použít.

10. Předchozí občanský zákoník koncipoval možnosti obrany ručitele zcela identicky jako aktuálně platný občanský zákoník, kdy rovněž neobsahoval onen dovětek výslovně zmiňující možnost započtení pohledávky dlužníka za věřitelem ze strany ručitele, nicméně v judikatuře ani v teorii nebylo sporu o tom, že ručitel je v občanskoprávních vztazích oprávněn k uplatnění námítky započtení pohledávky dlužníka.

11. Z principu akcesority ručení, kterým argumentuje odvolací soud, dle dovatele navíc vyplývá, že existence ručitelského závazku je vždy materiálně závislá na existenci dluhu mezi věřitelem a dlužníkem a smyslem ručení není, aby se ručitel dostal do horšího postavení než dlužník a musel věřiteli plnit více, než by mu musel plnit dlužník, kdyby se věřitel domáhal plnění po něm. Tento princip se odráží i přímo v ustanovení § 2023 odst. 1 o. z., které umožňuje ručiteli bránit se stejnými námitkami, kterými by se mohl bránit dlužník, tedy které zajišťuje, aby věřitel nemohl po ručiteli požadovat více, než by mohl požadovat po dlužníku. Dovatel dále na podporu svých závěrů odkazuje na komentářovou literaturu a na další zdroje k této otázce a navrhuje, aby dovolací soud rozhodnutí obou soudů nižších stupňů zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

12. K dovolání žalovaného se žalobkyně dle obsahu spisu nevyjádřila.

III.

Přípustnost dovolání

13. Nejvyšší soud (jako soud dovolací dle § 10a o. s. ř.) postupoval v dovolacím řízení a o dovolání žalovaného rozhodl podle o. s. ř. ve znění účinném od 30. 9. 2017 (srov. článek II

bod 2. zákona č. 296/2017 Sb.). Po zjištění, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou a řádně zastoupenou podle § 241 odst. 1 o. s. ř., Nejvyšší soud zkoumal, zda dovolání obsahuje zákonné obligatorní náležitosti dovolání a zda je přípustné.

14. Podle ustanovení § 236 odst. 1 o. s. ř. dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

15. Podle ustanovení § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

16. Dovolání žalovaného je přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř., neboť v rozhodovací praxi odvolacího soudu dosud nebyla řešena otázka, zda je ručitel dle právní úpravy zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, oprávněn započíst proti uplatněné pohledávce věřitele pohledávku, kterou má dlužník za věřitelem.

Č. 14

IV.

Důvodnost dovolání

17. Dovolání není důvodné.

Rozhodná právní úprava

18. Podle § 1982 odst. 1 věta první o. z. dluží-li si strany vzájemně plnění stejného druhu, může každá z nich prohlásit vůči druhé straně, že svoji pohledávku započítává proti pohledávce druhé strany.

19. Podle § 1984 odst. 1 o. z. dluží-li dlužník společně a nerozdílně s jinými, může proti věřiteli započíst pohledávku svého spoludlužníka jen do výše podílu spoludlužníka na společném dluhu.

20. Podle § 2018 o. z. kdo věřiteli prohlásí, že ho uspokojí, jestliže dlužník věřiteli svůj dluh nesplní, stává se dlužníkovým ručitelem. Neprijme-li věřitel ručitele, nemůže po něm nic žádat (odst. 1). Ručitelské prohlášení vyžaduje písemnou formu (odst. 2.).

21. Podle § 2023 o. z. ručitel může vůči věřiteli uplatnit všechny námitky, které má proti věřiteli dlužník (odst. 1). Uplatní-li ručitel námitky, které mu sdělil dlužník, nahradí dlužník ručiteli náklady, které mu vznikly, byly-li námitky neúspěšné (odst. 2).

22. Dle § 2024 o. z. uspokojí-li ručitel věřitele bez vědomí dlužníka, může dlužník uplatnit vůči ručiteli všechny námitky, které byl oprávněn uplatnit vůči věřiteli, kdyby na něm věřitel splnění vymáhal. Dlužník však nemůže vůči ručiteli uplatnit námitky, na které dlužník ručitele neupozornil bez zbytečného odkladu poté, co mu ručitel oznámil, že věřitel uplatnil právo z učení.

Obecně k právní povaze ručení a započtení

23. Ručení je formou zajištění dluhu, kdy se ručitel vůči věřiteli zavazuje, že dluh splní, jestliže jej nesplní dlužník. Ručitel se svým prohlášením zavazuje vůči věřiteli, že dluh splní, pokud tak neučiní dlužník, přičemž toto prohlášení musí být učiněno v písemné formě. Ručení vzniká tím, že věřitel akceptuje ručitelem učiněnou písemnou nabídku, že dluh splní, pokud ho nesplní dlužník. Ručení je tudíž smlouvou. Dlužník stranou této smlouvy není. Ručitelský závazek není závazkem k dlužníkovi, ale jen závazkem vůči věřiteli. Ručitelský závazek má akcesorickou povahu, podmínkou jeho vzniku je tak existence platného závazku mezi věřitelem a dlužníkem. Akcesorita ručitelského závazku přitom vylučuje, aby se ručitel zavázal ve větším rozsahu, nežli samotný dlužník [srov. obdobně např. Kindl, T. In: Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. Občanský zákoník: komentář. Svazek V (§ 1721-2520). Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 547].

č. 14

24. Institut ručení patří mezi specifické právní prostředky – zajišťovací instituty, které směřují k dosažení uspokojení, popřípadě alespoň usnadnění uspokojení věřitele. Obecným cílem a funkcí právních prostředků zajištění závazků je „zlepšení“ postavení věřitele vůči jeho dlužníku zejména tím, že mu poskytují další zdroj pro uspokojení (tzv. náhradního dlužníka), nebude-li zajištěná pohledávka řádně a včas splněna dlužníkem. Ručení má – obdobně jako další právní prostředky zajištění závazků – akcesorickou a subsidiární povahu. Subsidiarita ručení vyjadřuje, že jde o podpůrný zdroj uspokojení zajištěné pohledávky, který se uplatní jen tehdy, jestliže pohledávka nebyla dlužníkem dobrovolně splněna a ani nezanikla jiným způsobem. Akcesorickým je ručení zejména proto, že vzniká pouze tehdy, vznikla-li platně také pohledávka, k jejímuž zajištění má sloužit, a že dochází k jeho zániku, zanikla-li zajištěná pohledávka. Ručení má kromě zajišťovací také uhrazovací funkci, která po splatnosti zajištěné pohledávky vytváří zdroj uspokojení pohledávky věřitele v případě, že hlavní závazek nebude včas nebo řádně splněn (srov. odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2015, sp. zn. [21 Cdo 919/2014](#), uveřejněného pod č. 76/2015 Sb. rozh. obč.).

25. Podle § 1982 odst. 1 věta první o. z. dluží-li si strany vzájemně plnění stejného druhu, může každá z nich prohlásit vůči druhé straně, že svoji pohledávku započítává proti pohledávce druhé strany.

26. Jsou-li splněny předpoklady započtení, nedochází k zániku (vzájemných) pohledávek bez dalšího, nýbrž strana musí „prohlásit vůči druhé straně, že svoji pohledávku započítává“, musí tedy učinit kompenzační projev. K němu Nejvyšší soud již dříve uvedl, že projev jednoho z účastníků směřující k započtení je jednostranným právním úkonem, jehož obsah a účinnost jsou na vůli druhého účastníka nezávislé. Výběr obou pohledávek k započtení provádí kompenzující a pouze jeho kompenzační projev přivodí zánik započítávaných pohledávek v rozsahu, ve kterém se kryjí. Jakýkoliv projev vůle druhého účastníka, včetně projevu nesouhlasu, je zde právně nerozhodný (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2006, sp. zn. [32 Odo 1143/2004](#), uveřejněný pod č. 90/2006 Sb. rozh. obč.).

Výklad teleologický a historický

27. Otázkou podrobovanou dovolacímu přezkumu je, zdali mezi možné námitky, jež přísluší ručiteli podle § 2023 o. z., patří i kompenzační právní jednání podle § 1982 odst. 1 o. z. vůči věřiteli, svědčí-li možnost takového započtení dlužníkovi.

28. Zákonodárce se v důvodové zprávě k občanskému zákoníku k této otázce nevyjadřuje. Ve vztahu k ručení se důvodová zpráva omezuje na konstatování, že „návrh úpravy ručení je v zásadě převzat z dosud platné úpravy v obchodním zákoníku (§ 303 až 312) s nepatrnými změnami. Zejména se upřesňuje smluvní povaha vzniku ručení v tom smyslu, že odmítne-li věřitel ručitele, nemá pak již právo po něm cokoli žádat“.

29. Obchodní zákoník, na nějž důvodová zpráva odkazuje, v ustanovení § 306 odst. 2 upravoval, že ručitel mohl vůči věřiteli uplatnit všechny námitky, k jejichž uplatnění byl oprávněn dlužník. Zákonodárce však současně výslovně upravil, že ručitel mohl „použít k započtení pohledávky dlužníka vůči věřiteli, jestliže k započtení by byl oprávněn dlužník, kdyby věřitel vymáhal svou pohledávku vůči němu“. Zákonodárce konečně dále upravil výslovně, že „ručitel mohl použít k započtení i své pohledávky vůči věřiteli“.

30. Za situace, kdy zákonodárce v občanském zákoníku, oproti zákoníku obchodnímu, výslovnou možnost ručitele neupravil, je třeba posoudit, zdali taková možnost kompenzačního právního jednání, tedy započtení, ručiteli svědčí v rámci obecné úpravy námitek podle § 2023. Z tohoto pohledu se jeví potřebným zkoumat úpravu ručitelských námitek, jak byla řešena historicky.

31. Právní úprava obsažená v zákoně č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, se podobala – co do námitek ručitele vůči věřiteli – úpravě současné. Z ustanovení § 548 odst. 2 obč. zák. vyplývalo, že ručitel mohl proti věřiteli uplatnit všechny námitky, které by měl proti věřiteli dlužník. Oprávnění ručitele k tomu, aby mohl použít k započtení pohledávky dlužníka vůči věřiteli, občanský zákoník z roku 1964 výslovně nezakládal. Judikatura vyšších soudů se v poměrech občanského zákoníku z roku 1964 k uvedené otázce nevyjádřila.

32. Hospodářský zákoník (zákon č. 47/1964 Sb.) rovněž neobsahoval výslovnou úpravu možnosti započtení ručitelem, když v § 129n odst. 1 bylo zakotveno, že práva oprávněné organizace vůči ručiteli se nepromlčí ani nezaniknou před promlčením nebo zánikem práva vůči povinné organizaci. Ručitel může, pokud se oprávněná organizace s ručitelem nedohodla jinak, proti oprávněné organizaci uplatnit všechny námitky, které proti ní má povinná organizace.

33. Obdobně zákon č. 101/1963 Sb., o právních vztazích v mezinárodním obchodu (zákoník mezinárodního obchodu), upravoval námitky ručitele vůči věřiteli v ustanovení § 201 pouze tak, že ručitel může proti věřiteli uplatnit všechny námitky, které proti věřiteli má dlužník. Ustanovení § 196 zůstává nedotčeno.

34. Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, obecnou úpravu námitek ručitele vůči věřiteli vůbec neznal.

35. Mezi námitky rukojmího (nyní ručitele) proti věřiteli námitku kompenzace pohledávky dlužníka neřadila ani literatura k obecnému zákoníku občanskému (srov. zejména Sedláček, J. Obligační právo. 1. – 3. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, s. 158 a 159). V poměrech obecného zákoníku občanského však tato otázka nepředstavovala výkladový problém jako v současné době, neboť účinky započtení nastávaly odlišně. J. Sedláček poukazoval na to, že „kompensace nastává, jakmile se dvě kompenzovatelné pohledávky střetnou. Není zapotřebí, aby jedna strana druhé oznámila kompensaci... oba závazky zanikají a to tím

dnem, kdy se oba závazky střetly.“ (srov. Sedláček, J. Obligační právo. 1. – 3. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, s. 236). Podle § 1363 obecného zákoníku občanského závazek rukojmího zanikal poměrně s dlužníkovým závazkem. Jestliže se tedy pohledávky věřitele a dlužníka způsobily započtení střetly, zanikl v uvedeném rozsahu i dluh ručitele (tehdy rukojmí), aniž by musel (mohl) ručitel kompenzační právní jednání učinit.

36. Z pohledu historického vývoje je zřejmé, že úprava obsažená v obchodním zákoníku, jež v první větě ustanovení § 306 odst. 2 obsahovala slova „a použít k započtení pohledávky dlužníka vůči věřiteli, jestliže k započtení by byl oprávněn dlužník, kdyby věřitel vymáhal svou pohledávku vůči němu“, byla v tomto úpravou výjimečnou. Zákonodárce v občanském zákoníku z roku 2012, v právní úpravě ručení odkazující jinak právě na inspiraci obchodním zákoníkem, tuto koncepci tedy zjevně opustil.

č. 14

K ne/možnosti ručitele započíst pohledávku dlužníka za věřitelem v literatuře

37. Jak uvedeno výše, oproti právní úpravě v obecném zákoníku občanském, kdy J. Sedláček poukazoval na to, že ke kompenzaci pohledávek, tedy k jejich zápočtu docházelo bez zvláštního právního jednání dlužníka, podle občanského zákoníku z roku 2012 (ale i občanských zákoníků z roku 1964 a 1950) tomu tak není (či nebylo). K zániku (vzájemných) pohledávek musí strana „prohlásit vůči druhé straně, že svoji pohledávku započítává“, musí tedy učinit kompenzační právní jednání. Z tohoto pohledu lze proto poukázat i dnes na K. Knappa, který se obecně k principům, kdy ručitel ne/může pohledávku dlužníka vůči věřiteli započíst, vyjadřuje (srov. Knapp, V. Splnění závazků a jiné způsoby jejich zániku. Praha: Nakl. Československé akademie věd, 1955, s. 222 a 223). Podle K. Knappa „dřívější nauka v takových případech většinou započtení připouštěla, vycházejíc někdy z myšlenky, že započtení působí automaticky (*ipso iure*), jakmile se pohledávky střetnou, aniž bylo třeba právního úkonu směřujícího ke kompenzaci“. V. Knapp dále poukazuje na to, že „i když se podle tehdy platné úpravy uvádělo, že rukojmí je v zásadě zavázán stejně jako dlužník, není to však argument pro úsudek, že rukojmí může proti věřiteli započítat vzájemnou pohledávku hlavního dlužníka, nýbrž je to spíše argumentem pro úsudek opačný. Hlavní dlužník je věřiteli zavázán co do celého objemu svého závazku, dokud on sám nepřivodí jeho úplný či částečný zánik započtením“. Podle K. Knappa „zákon mluví o tom, že kompenzační projev činí „některá z obou stran“, čímž jsou míněny zjevně strany (subjekty) vzájemných závazků. Přitom je na bílé dni, že právo nechává rozhodnutí o tom, zda projev o započtení byl učiněn či nic, výlučně na subjektu závazku, jenž má být namítnut k započtení. Dlužník tedy může, avšak nemusí započtení uplatnit, on disponuje závazkem. Kdyby bylo připuštěno, aby započtení jeho pohledávky proti věřiteli uplatnila některá z výše uvedených osob, dávalo by se této osobě právo disponovat dlužníkovou pohledávkou, tj. právo způsobit zánik dlužníkovy vzájemné pohledávky vůči věřiteli. Pro takový úsudek však v našem právu nevidím opory“.

38. Tato koncepce zjevně není opuštěna ani v zákonodárcově řešení v občanském zákoníku z roku 2012.

39. Jde-li o literaturu k současné právní úpravě, ve prospěch oprávnění ručitele započíst pohledávku dlužníka vůči pohledávce věřitele se vyslovují např. Porod, J. In: Petrov, J. Výtisk, M., Beran, V a kol. Občanský zákoník: komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 2188, či Tintěra, T., Podrazil, P., Petr, P. Základy závazkového práva. I. díl. Praha: Leges, 2016, s. 186.

40. Naopak závěr o nedostatku oprávnění ručitele započíst proti pohledávce věřitele pohledávku dlužníka zastávají např. Bezouška, P. Postavení a ochrana věřitele v novém soukromém právu. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 18; Richter, T. In: Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1260; Kindl, M. Zajištění a utvrzení dluhů. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 320, či Bezouška, P. In: Bezouška, P., Havel, B. Občanský zákoník: Srovnávací komentář. Wolters Kluwer, § 2023, dostupné v systému ASPI.

41. T. Richter poukazuje zejména na nedostatek vzájemnosti – nemá-li potenciální započtení ze strany dlužníka být považováno za „námitku“, na niž se přijaté znění § 2023 odst. 1 o. z. vztahuje. Takový výklad je ale třeba dle autora odmítnout: „... za námitku je třeba v souladu s principem akcesority považovat obranu nějakou vlastností, která je vlastní zajištěnému dluhu (např. jeho neplatností, promlčením, prekluzí, zánikem v důsledku splnění atd.). Pohledávky dlužníka vůči věřiteli však nemají se zajištěným dluhem žádnou souvislost, podobně jako s ním nemá souvislost jiný dlužníkův majetek, který by případně mohl posloužit (leč neposloužil) k zaplacení zajištěného dluhu. Není na nich tedy ničeho, co by mělo být z vlastností primárního, zajištěného dluhu prostřednictvím akcesority přeneseno do sekundárního, zajišťovacího vztahu mezi ručitelem a věřitelem.“ [srov. Richter, T. In: Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1260]. P. Bezouška poukazuje potom na to, že „princip akcesority ručení znamená, že povinnost ručitele je svázána se vznikem, existencí a rozsahem zajištěného dluhu. Z toho vyplývá, že ručitel svá práva odvozuje od zajištěného dluhu. Námitka započtení však se zajištěným dluhem nesouvisí: ani nemění obsah zajištěného dluhu, a nelze ani tvrdit, že povinnost ručitele je akcesorická k celému majetkovému fondu dlužníka... Dlužník může ke splnění svého dluhu zásadně použít jakoukoli část svého majetku - např. hotovost, pohledávku vůči bance z účtu, který pro něj banka vede, anebo pohledávku vůči věřiteli. Umožnit ručiteli, aby uplatnil námitku započtení, by znamenalo poskytnout mu právo zasáhnout do majetku dlužníka proti jeho vůli“ (Bezouška, P. In: Bezouška, P., Havel, B. Občanský zákoník: Srovnávací komentář. Wolters Kluwer, § 2023, dostupné v systému ASPI).

42. J. Porod oproti tomu započtení takové pohledávky připouští. Podle autora by „opačný výklad znamenal, že by ani dlužník nemohl vůči ručiteli, který splnil jeho dluh, použít k započtení pohledávku, kterou má vůči věřiteli (podle § 2024; okruh námitek použitelných ručitelem vůči věřiteli a následně dlužníkem vůči ručiteli, tj. novému věřiteli, nutně musí být stejný“.

K ne/možnosti ručitele započíst pohledávku dlužníka za věřitelem v přeshraničním srovnání

43. V evropských jurisdikcích lze vysledovat tři různé způsoby řešení pro situace, jestliže dlužník a věřitel jsou oprávněni započíst své vzájemné pohledávky. V některých zemích zákonodárce upravuje možnost takového zápočtu pohledávky dlužníka ručitelem proti věřiteli, v některých zemích je výslovně upraveno právo ručitele za určitých okolností odmítnout plnění věřiteli a některé země žádné z takových práv ručiteli nezakládají.

44. Přehledně situaci ve vybraných zemích předkládá Komentář k návrhu Evropského smluvního rámce k čl. IV. G-2:103, autorů von Bar, Ch., Clive, E., Schulte-Nölke, H. a kol. (eds.). Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of

Reference (DCFR). Prepared by the Study Group on a European Civil Code and the Research Group on EC Private Law (Acquis Group). Based in part on a revised version of the Principles of European Contract Law.

č. 14

45. V některých evropských zemích může ručitel započíst pohledávku dlužníka vůči věřiteli, i když je ručitel solidárním dlužníkem, protože započtení se nepovažuje za osobní obranu dlužníka, kterou ručitel nemůže vznést vůči věřiteli, a to i v případě, že ručitel nemá subrogační právo vůči dlužníku [cf. Belgický, Francouzský a Lucemburský Code Civil, art. 1294(1); Belgie: Van Quickenborne nos. 699-703; Francie: Cass.civ. 1 June 1983, D. 1984, 152, note Aubert; také Simler no. 686 ss.; Anglie: Bechervaise v. Lewis (1871-72) LR 7 CP 372; Murphy v. Glass (1867-69) LR 2 PC 408; Finsko cf. LDepGuar § 27(2); RP 189/1998 rd 66 ss.; Hístad 3 s; Řecko: CC art. 447; cf. Fragistas 1371; Georgiades § 3 no. 129; Skotsko: Stair/Eden no. 843]. V jiných zemích má ručitel právo odmítnout plnění vůči věřiteli, buď s konečnou platností, anebo po dobu, po níž je dána možnost započtení pohledávky dlužníka [výslovně Německo CC § 770(2); Itálie: Giusti 208; Portugalsko: CC art. 642(1); Španělsko: Guilarte Zapatero, Comentarios 283]. V Rakousku jsou názory rozděleny. Většina odmítá právo ručitele započíst (OGH 20 December 1991, ÖBA 1992, 660; Schwimann/Mader and Faber § 1351 no. 11 sub 3) a většina autorů předpokládá právo ručitele odepřít plnění (cf. Schwimann/Mader and Faber and Rummel/Gamerith § 1351 no. 6 sub c/; contra OGH 20 December 1991); srov. Nizozemí [CC art. 8:150(3) vykládat s 6:139(1), (2); du Perron a Haentjens art. 852 nos. 5, 9]. Dovolací soud dodává, že odkaz na čl. 8:150 v případě Nizozemí není zřejmě odpovídající, mělo by být odkazováno na čl. 7:852 (3) DCC (dostupného např. na www.dutchcivillaw.com). Současně ve vztahu k Rakousku lze doplnit, že rakouský Nejvyšší soudní dvůr (srov. rozhodnutí OGH ze dne 20. 12. 1991, sp. zn. [6 Ob 634/91](#)) dospěl k závěru, že na základě pozitivního rakouského práva ručiteli nemůže být přiznáno oprávnění, aby přivodil uspokojení pohledávky nikoliv svou, nýbrž protipohledávkou hlavního dlužníka, a že při nedostatku pozitivní úpravy nemůže být ručiteli přiznáno ani právo pozdržet plnění věřiteli.

46. Ve Švédsku a Dánsku ručitel zůstává plně odpovědný navzdory pohledávce dlužníka za věřitelem, protože ručitel by neměl mít právo „odmítnout plnit s odkazem na to, že dlužník má jiné nároky, například protipohledávku“ (Švédsko: HD 7 July 1994, NJA 1994, 474; Dánsko: Ussing, Kaution 222 ss.).

47. Návrh společného referenčního rámce zakotvuje ve svém čl. IV.G-2:103 odst. 5 (ve spojení s odst. 1 a 4) právo ručitele odepřít plnění věřiteli za situace, kdy dlužník neuplatnil právo započíst svoji pohledávku proti pohledávce zajištěné ručením. Jak uvádí von Bar v komentáři k DCFR, pokud dlužník mohl započíst svoji pohledávku vůči věřiteli a neučinil tak, pak sice ručitel obecně není sám oprávněn uplatnit námitku započtení vzhledem k její osobní povaze, na druhou stranu by však ručitel neměl trpět dlužníkovou pasivitou. Ručitel je v takovém případě tedy oprávněn odepřít plnění věřiteli.

48. Je tedy zřejmé, že jednotlivé jurisdikce evropských států volí různá řešení posuzované situace. Liší se podle toho, zda v případech započitatelné pohledávky dlužníka vůči věřiteli, jež však nebyla dlužníkem vůči věřiteli započítána, postavení ručitele zesilují výslovnou zákonnou úpravou možného zápočtu pohledávek ručitelem (příp. právem ručitele odepřít plnění) či nikoli.

Posouzení v poměrech projednávané věci

49. Právní úprava v občanském zákoníku neobsahuje, jako je tomu v některých zemích, výslovnou možnost ručitele započíst pohledávku dlužníka proti věřiteli. Stejně tak neobsahuje výslovnou možnost ručitele odepřít plnění věřiteli, jestliže byl např. dlužník pasivní a sám pohledávku nezapočetl (jako např. DCFR). Občanský zákoník v ustanovení § 2022 o. z. umožňuje ručiteli pouze plnění odepřít, pokud věřitel zavinil, že pohledávka nemůže být uspokojena dlužníkem. Takové okolnosti však ze skutkových zjištění soudů, jimiž je dovolací soud vázán, nevyplývají. Žalovaný je ani netvrdil a nebyly proto předmětem dovolacího přezkumu.

50. Je zjevné, že zákonodárce, oproti řešení přijatému v obchodním zákoníku, který umožňoval výslovně „použít k započtení pohledávky dlužníka vůči věřiteli, jestliže k započtení by byl oprávněn dlužník, kdyby věřitel vymáhal svou pohledávku vůči němu“, takovou možnost v občanském zákoníku z roku 2012 nyní nepřipouští.

č. 14

51. Nepřipouští-li ji výslovně, nelze ji odvodit ani z tzv. obecné úpravy námitek, které má ručitel k dispozici podle § 2023 o. z.

52. Jakkoli je účelem ustanovení § 2023 o. z. poskytovat v zákonném rozsahu ochranu ručiteli, nemůže ručitel bez zákonné úpravy či dohody stran zasahovat do dlužníkovy autonomie vůle a disponovat jeho pohledávkou. Pro možnost započtení pohledávky dlužníka za věřitelem chybí přitom ručiteli i zákonný předpoklad zápočtu pohledávek, kterým je jejich vzájemnost ve smyslu § 1982 odst. 1 o. z.

53. Jestliže by zákonodárce chtěl právní postavení ručitele posílit tím, že mu přizná oprávnění vlastním právním jednáním zasáhnout do autonomie vůle dlužníka a použít k započtení dlužníkovy pohledávky proti pohledávce věřitele, jistě by to jako výjimku z pravidla vzájemnosti pohledávek učinil výslovně, jako tomu bylo v právní úpravě podle obchodního zákoníku. Tak ostatně postupoval i v případě (nově zakotveného) oprávnění solidárního dlužníka započíst vůči věřiteli pohledávku svého spoludlužníka. Oprávnění solidárního dlužníka k započtení pohledávkou spoludlužníka navíc omezil, a to jen do výše podílu spoludlužníka na společném dluhu (§ 1984 odst. 1 o. z.). Obdobně založil výslovně možnost dlužníka namítat vzájemné pohledávky vůči postupiteli (původnímu věřiteli) i vůči postupníkovi (novému věřiteli) podle § 1884 odst. 1 o. z. Je tedy zřejmé, že v případech, kdy zákonodárce řešil otázku možného zásahu do autonomie vůle stran, zde vlastníka pohledávky, nebo překlenutí nedostatku vzájemnosti započítávaných pohledávek, volil výslovnou úpravu. V případě ručitele však zákonodárce zvolil opačný přístup; výjimku původně upravenou v § 306 odst. 2 obch. zák. do nové úpravy vůbec nepřevzal.

54. Lze konečně přisvědčit argumentaci části literatury (srov. bod 42), že výklad námitek podle § 2023 a § 2024 o. z. ve vztahu k otázce, zdali mohou představovat i samotné kompenzační jednání, by měl být obdobný. Takový závěr však neznamená, že v prvním případě ručitel a ve druhém dlužník v rámci námitek může uskutečnit po právu i kompenzační právní jednání vůči druhé straně. Podle § 2024 věta první o. z. uspokojí-li ručitel věřitele bez vědomí dlužníka, může dlužník uplatnit vůči ručiteli všechny námitky, které byl oprávněn uplatnit vůči věřiteli, kdyby na něm věřitel splnění vymáhal. Jestliže samotný dlužník započel svou pohledávku na pohledávku věřitele a pohledávka věřitele tak v rozsahu započtení zanikla, může dlužník

proti ručiteli při jeho subrogačním regresu za podmínek § 2024 věta první o. z. uvedené namítat. Stejně jako ručitel může namítat vůči věřiteli podle 2023 o. z., jestliže pohledávka věřitele zanikla v důsledku započtení uskutečněnému samotným dlužníkem. Ale jak nemůže ručitel sám právním jednáním započíst pohledávku dlužníka proti věřiteli podle § 2023 o. z., tak nemůže dlužník započíst proti ručiteli podle § 2024 věta první o. z. svou pohledávku, kterou má za věřitelem, uspokojil-li ručitel věřitele bez vědomí dlužníka. Tak zůstává postavení dlužníka a ručitele nikoli nevyvážené. Je věcí dlužníka, zdali a jak uplatní svou vzájemnou pohledávku vůči svému věřiteli bez ohledu na ručitele. Pohledávka za věřitelem tak dlužníkovi zůstane, stejně však jako povinnost plnit ručiteli v rámci subrogační regresu, plnil-li ručitel za dlužníka.

č. 14

55. Dovolacímu soudu proto nezbylo než uzavřít, že podle občanského zákoníku z roku 2012 ručitel nemá vůči věřiteli právo započíst pohledávku dlužníka, kterou má za věřitelem.

56. Vyšel-li tedy v projednávané věci odvolací soud z toho, že provedl-li žalovaný ručitel proti pohledávkám žalobkyně v celkové výši 1 007 368,40 Kč s příslušenstvím započtení namítanými pohledávkami dlužníka vůči žalobkyni z titulu smluvní pokuty a náhrady škody ve výši 745 250 Kč, nesvědčí mu pro takový zápočet právo, je jeho právní posouzení správné a dovolání nedůvodné.

57. Nejvyšší soud z výše uvedených důvodů dovolání žalovaného podle ustanovení § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

č. 15

Ve smyslu ustanovení § 2021 odst. 1 o. z. nemusí věřitel písemně vyzvat dlužníka ke splnění dluhu zejména tehdy, není-li známa dlužníková adresa nebo dlužník není schopen fyzicky výzvu převzít ze zdravotních důvodů anebo tehdy, nebude-li mít doručení výzvy žádné účinky, jelikož dlužník není schopen plnit závazky, dlužníkův závazek není platný podle § 2019 odst. 2 o. z. nebo dluh zanikl pro nemožnost plnění podle § 2026 odst. 2 o. z. Absenci výzvy neospravedlňuje pouhá domněnka věřitele, že dlužník není ochoten plnit svůj dluh.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 04. 2021, sp. zn. 25 Cdo 1198/2019, ECLI:CZ:NS:2021:25.CDO.1198.2019.1

č. 15

Náhrada škody, Ručení

§ 2021 odst. 1 o. z., § 2914 o. z.

Nejvyšší soud odmítl dovolání žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 7. 11. 2018, sp. zn. 20 Co 217/2018, v části směřující proti výročkům o nákladech řízení; jinak je zamítl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Hradci Králové rozsudkem ze dne 24. 4. 2018, č. j. 18 C 24/2016-165, zamítl žalobu, kterou se žalobce domáhal po žalovaném zaplacení 232 899,75 Kč (výrok I) a rozhodl o náhradě nákladů řízení mezi účastníky (výrok II) a vůči státu (výrok III). Vyšel ze zjištění, že žalovaný jako uživatel budovy Zimního stadionu v H. K. a provozovatel extraligového hokejového klubu Mountfield HK pořádal v budově zimního stadionu dne 17. 1. 2014 domácí hokejové utkání týmů Mountfield HK a HC ŠKODA PLZEŇ, přičemž pořadatelskou službu (včetně zajišťování veřejného pořádku) pro něj v době zápasu zajišťovala B. B. C. s. r. o. (dále jen „bezpečnostní agentura“). Činila tak na základě smlouvy o dílo ze dne 1. 8. 2013, a to „na svůj náklad a na své nebezpečí“ s tím, že odpovídá za bezvadnost díla a jeho řádné provedení. V průběhu utkání T. S., zaměstnanec bezpečnostní agentury, zasáhl jako člen pořadatelské služby proti žalobci, který se účastnil slovní a fyzické potyčky s jiným návštěvníkem utkání, a po jeho vyvedení z hlediště do vestibulu zimního stadionu, v době, kdy žalobce již nekladal žádný odpor a situace byla po provedeném zákroku klidná, jej fyzicky a slovně napadl a způsobil mu zlomeninu nosu, nosních kůstek s posunem kostních úlomků a otokem měkkých tkání v okolí a tržnou ránu kůže kořene nosu. Žalobce byl v pracovní neschopnosti déle než sedm dní. T. S. byl za uvedené jednání pro přečin ublížení na zdraví a přečin výtržnictví odsouzen v trestním řízení, ve kterém mu byla mimo jiné uložena povinnost zaplatit poškozenému (zde žalobci) na náhradě škody 54 834,56 Kč (se zbytkem nároku byl odkázán na řízení ve věcech občanskoprávních). Soud prvního stupně věc posoudil po právní stránce tak, že T. S. nejednal v souvislosti s úkoly, které měl plnit v rámci výkonu pořadatelské činnosti pro žalovaného. Nejednalo se o nepřiměřené použití síly za účelem

vyvedení žalobce ze stadionu, nýbrž o odplatu za to, že žalobce podle subjektivního přesvědčení T. S. měl předtím ohrozit jeho dítě. T. S. tak svým jednáním sledoval vlastní zájmy, čímž šlo z jeho strany o exces. Žalovaný ve věci není pasivně legitimován, neboť je vyloučena jeho odpovědnost za škodu ve smyslu § 2910 a § 2914 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „o. z.“).

2. K odvolání žalobce Krajský soud v Hradci Králové rozsudkem ze dne 7. 11. 2018, č. j. 20 Co 217/2018-211, rozsudek soudu prvního stupně změnil ve výroku II o náhradě nákladů řízení (výrok I), jinak jej potvrdil (výrok II) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (výrok III). Vyšel ze skutkových zjištění okresního soudu a jako věcně správný shledal i jeho závěr, avšak z jiného právního důvodu. Odvolací soud věc po právní stránce posoudil tak, že k újmě na zdraví žalobce sice došlo při akci pořádané žalovaným, avšak bezpečnostní agentura, kterou při své činnosti použil (k zabezpečení pořádku a bezpečnosti při zmíněném hokejovém utkání), nejednala z pozice jeho pomocníka ve smyslu § 2914 o. z., nýbrž jednala samostatně, vlastním jménem a na vlastní riziko, čímž je vyloučena odpovědnost žalovaného. Za náhradu újmy pak žalovaný neručí ani za podmínek věty druhé za středníkem zmíněného ustanovení (odpovědnost za výběr osoby nebo nedostatečný dohled nad ní), neboť žalobce nevyzval bezpečnostní agenturu k náhradě újmy a nelze mít ani za to, že by byly splněny podmínky druhé věty § 2021 odst. 1 o. z. pro tolerování absence takové výzvy.

č. 15

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Rozsudek odvolacího soudu napadl žalobce dovoláním, jehož přípustnost spatřuje v tom, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která nebyla v rozhodovací činnosti dovolacího soudu řešena. Jako dovolací důvod uvedl nesprávné právní posouzení věci. Namítal, že bezpečnostní agentura byla vůči žalovanému v pozici pomocníka ve smyslu § 2914 o. z., případně by žalovaný měl za škodu odpovídat z hlediska solidární odpovědnosti škůdců, anebo z důvodu porušení své prevenční povinnosti podle § 2900 o. z. Dle dovolatele také měla být tolerována absence jeho výzvy k plnění bezpečnostní agentuře s ohledem na spravedlivý proces, právní jistotu a zákaz přepjatého formalismu. Namítl rovněž, že rozhodnutí odvolacího soudu bylo překvapivé, čímž bylo rovněž porušeno právo žalobce na spravedlivý proces, jelikož nebyl řádně poučen o povinnosti tvrdit a prokázat rozhodná tvrzení k otázce pasivní legitimace žalovaného. Pokud měl odvolací soud odlišný právní názor než soud prvního stupně, měl dovolatele řádně poučit podle § 118a o. s. ř. a dát mu možnost, aby svá skutková tvrzení doplnil a navrhl k nim důkazy. Dovolatel navrhl, aby dovolací soud změnil napadený rozsudek tak, že uloží žalovanému povinnost zaplatit žalobci 232 899,75 Kč a uhradit mu náklady řízení.

III.

Přípustnost dovolání

4. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) shledal, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou – účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), zastoupeným advokátem ve smyslu § 241 o. s. ř. a je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť otázky škody způsobené pomocníkem ve smyslu § 2914 o. z. a subsidiarity ručení a tolerování absence výzvy podle § 2021 odst. 1 o. z. dosud nebyly dovolacím soudem řešeny. Dovolání není důvodné.

IV.

Důvodnost dovolání

5. Nesprávné právní posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.) může spočívat v tom, že odvolací soud věc posoudil podle nesprávného právního předpisu, nebo že správně použitý právní předpis nesprávně vyložil, případně jej na zjištěný skutkový stav věci nesprávně aplikoval.

6. Podle § 2914 o. z. kdo při své činnosti použije zmocněnce, zaměstnance nebo jiného pomocníka, nahradí škodu jím způsobenou stejně, jako by ji způsobil sám. Zavázal-li se však někdo při plnění jiné osoby provést určitou činnost samostatně, nepovažuje se za pomocníka; pokud ho však tato jiná osoba nepečlivě vybrala nebo na něho nedostatečně dohlížela, ručí za splnění jeho povinnosti k náhradě škody.

7. Podle § 2021 odst. 1 o. z. věřitel má právo požadovat splnění na ručiteli, nesplnil-li dlužník v přiměřené lhůtě dluh, ač jej k tomu věřitel v písemné formě vyzval. Výzvy není třeba, nemůže-li ji věřitel uskutečnit nebo je-li nepochybné, že dlužník dluh nesplní.

8. Ustanovení § 2914 o. z. řeší případy, ve kterých konkrétní činnost, při níž vznikla škoda, vykonává fyzická nebo právnická osoba nikoliv sama, nýbrž prostřednictvím jiných osob, které zaměstnává nebo jejichž práci ke své činnosti využívá. Odpovědnost fyzické či právnické osoby za škodu se uplatní nejen v případech, kdy škoda byla způsobena jejich zaměstnancem, ale i tehdy, byla-li způsobena jinými osobami, které fyzická či právnická osoba použila ke své činnosti. Není proto podmínkou smluvní vztah toho, kdo škodu způsobil, vůči této osobě. Tzv. nesamostatným pomocníkem je osoba, která provádí činnost pro fyzickou (právníkovou) osobu pod její odpovídající kontrolou, podle jejích pokynů či příkazů, pomocník je vůči ní v podřízeném postavení. Kdo provádí pro jiného činnost vlastním jménem a na vlastní riziko (tzv. samostatný pomocník nebo poddodavatel), odpovídá za škodu sám. Pokud však takovou osobu fyzická (právníková) osoba nepečlivě vybrala nebo na ni nedostatečně dohlížela, ručí ve smyslu § 2018 a násl. o. z. za splnění jejího závazku z deliktu.

9. Poškozený se pak může domáhat splnění dluhu vůči takovému ručiteli na základě § 2021 odst. 1 o. z., který obecně určuje podmínky, za kterých se věřitel může domáhat splnění dluhu na ručiteli. Je tomu tak v případě, jestliže dlužník nesplnil svůj splatný dluh, a to ani v přiměřené lhůtě poté, co byl k plnění věřitelem vyzván, přičemž pro tuto výzvu je vyžadována obligatorně písemná forma. Věřitel nemusí vyzvat dlužníka k splnění dluhu pouze tehdy, jestliže výzvu nelze uskutečnit (například věřiteli není známa dlužníková adresa, dlužník není schopen fyzicky výzvu převzít ze zdravotních důvodů apod.), anebo ji doručit lze, avšak takové doručení nebude mít z objektivních důvodů žádné účinky, neboť dlužník není schopen svůj závazek splnit (dlužník je insolventní apod.), anebo jej je schopen splnit, avšak jsou zde jiné důvody (například dlužníkův závazek není platný podle § 2019 odst. 2 o. z., dluh zanikl pro nemožnost plnění podle § 2026 odst. 2 o. z. apod.). Pro tolerování absence výzvy přitom nestačí pouhá domněnka věřitele, že dlužník není ochoten plnit svůj dluh.

10. V posuzovaném případě vyšel odvolací soud ze zjištění, že pořadatelskou službu (včetně zajišťování veřejného pořádku) při hokejovém utkání dne 17. 1. 2014 zajišťovala pro žalobce bezpečnostní agentura na základě smlouvy o dílo ze dne 1. 8. 2013, a to „na svůj náklad a na své nebezpečí“ s tím, že současně odpovídá za bezvadnost díla a jeho řádné provedení. Pro závěr o tom, zda bezpečnostní agentura byla v pozici samostatného pomocníka ve smyslu

§ 2914 o. z., je pak rozhodující, že pro žalovaného nevykonávala zmíněnou činnost podle jeho pokynů či příkazů, ani pod jeho kontrolou (nic z toho ze zjištěného skutkového stavu, který nepodléhá dovolacímu přezkumu, nevyplývá), nýbrž samostatně, vlastním jménem a na vlastní riziko. Žalovaný přitom ani neručí za případný dluh bezpečnostní agentury vůči dovolateli, neboť ten zmíněnou agenturu nevyzval písemně k plnění, přičemž z ničeho nevyplývá, že takovou výzvu nemohl uskutečnit, případně, že bezpečnostní agentura není schopna svůj dluh splnit nebo že jsou dány jiné důvody k tolerování absence výzvy.

11. Je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlíží též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3, jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 242 odst. 3 věta druhá o. s. ř.). Dovolací soud však existenci vad řízení neshledal. Jestliže dovolatel namítá nepředvídatelnost a překvapivost rozhodnutí k otázce pasivní legitimace žalovaného, nelze mu přisvědčit. O nepředvídatelné rozhodnutí se jedná tehdy, pokud soud rozhodne způsobem, který účastníci řízení nemohli s ohledem na dosavadní průběh řízení očekávat, v důsledku čehož neměli ani možnost se k názoru soudu vyjádřit a tento názor tím zvrátit (k tomu srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 7. 2008, sp. zn. [28 Cdo 5378/2007](#), nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2010, sp. zn. [22 Cdo 3281/2008](#)). O takové rozhodnutí se však v nyní posuzovaném případě zjevně nejedná. Z protokolu o jednání odvolacího soudu ze dne 31. 10. 2018 vyplývá, že jednání se zúčastnil zástupce dovolatele i zástupce žalovaného. Účastníkům bylo dáno poučení ve smyslu § 118a odst. 2 o. s. ř., že vzhledem k revidovanému právnímu názoru je nutno věc posuzovat dle § 2914 věty druhé o. z. s tím, že dle odvolacího soudu jednala bezpečnostní agentura samostatně, tedy nikoliv jako pomocník žalovaného, který by za určitých okolností mohl být pouze v pozici ručitele za její dluh. Z uvedeného tak nelze vyvodit, že odvolací soud přijal závěr o nedostatku pasivní legitimace žalovaného překvapivě. Účastníci mohli vzhledem k uvedenému poučení tento závěr očekávat a měli možnost se k názoru odvolacího soudu vyjádřit, případně i doplnit svá skutková tvrzení a navrhnout k nim důkazy.

12. Pokud jde o námitky dovolatele, že se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu v otázce společné odpovědnosti více osob odpovědných za škodu (solidární odpovědnost škůdců) a v otázce porušení prevenční povinnosti žalovaného ve smyslu § 2900 o. z., je třeba uvést, že dovolání není v tomto rozsahu přípustné pro posouzení zmíněných právních otázek, neboť napadené rozhodnutí odvolacího soudu nestojí na jejich řešení. Uvedené námitky žalobce se míjejí s vlastním právním posouzením věci odvolacím soudem (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 1999, sp. zn. [2 Cdon 808/97](#), uveřejněné pod č. 27/2001 Sb. rozh. obč.).

13. Z výše uvedeného vyplývá, že napadené rozhodnutí je z pohledu uplatněného dovolacího důvodu správné, a Nejvyšší soud proto dovolání žalobce v rozsahu jeho přípustnosti podle § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. zamítl.

14. Dovolání proti rozhodnutí v části týkající se výroků o nákladech řízení není podle § 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř. přípustné. Proto Nejvyšší soud dovolání v této části podle § 243c odst. 1 o. s. ř. odmítl.

č. 16

Pohledávka zástavního věřitele za třetími osobami zajištěná zástavním právem na majetku zůstavitele se při nařízené likvidaci dědictví uspokojuje bez ohledu na její splatnost.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 05. 2021, sp. zn. 24 Cdo 638/2021, ECLI:CZ:NS:2021:24.CDO.638.2021.1

Likvidace dědictví, Zástavní právo (o. z.)

§ 175v odst. 1, 2 písm. c) o. s. ř.

č. 16

Nejvyšší soud k dovolání věřitelky 11)[banky], zrušil usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 27. 10. 2020, sp. zn. 10 Co 1273/2018, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Řízení o dědictví po I. S., zemřelé dne 2. 12. 2013, bylo zahájeno usnesením Okresního soudu ve Frýdku-Místku (dále jen „okresní soud“ nebo „soud prvního stupně“) ze dne 27. 12. 2013, č. j. 46 D 1183/2013-3, a provedením úkonů v řízení o dědictví po zůstavitelce byla pověřena (dle § 38 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013, dále jen „o. s. ř.“) JUDr. R. N., notářka ve F.

2. Poté, co bylo zjištěno, že zůstavitelka nezanechala závěť a že všichni v úvahu přicházející dědici ze zákona dědictví odmítli, a co byl proveden soupis aktiv a pasiv dědictví, okresní soud dále jednal s Českou republikou, již má připadnout dědictví podle ustanovení § 462 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013, dále jen „obč. zák.“). Usnesením ze dne 9. 2. 2016, č. j. 46 D 1183/2013-172, určil obvyklou cenu dědictví částkou 501 946 Kč, výši dluhů částkou 1 109 121,40 Kč a výši předlužení dědictví částkou 607 175,40 Kč. Usnesení nabylo právní moci dne 25. 2. 2016.

3. Následně okresní soud usnesením ze dne 29. 2. 2016, č. j. 46 D 1183/2013-177, které nabylo právní moci dne 17. 3. 2016, v souladu s § 175t o. s. ř. nařídil likvidaci dědictví a vyzval věřitele, aby mu ve lhůtě jednoho měsíce od vyvěšení usnesení na úřední desce soudu oznámili své pohledávky vůči zůstavitelce k datu jejího úmrtí s tím, že pohledávky, které nebudou při likvidaci dědictví uspokojeny, zaniknou.

4. Okresní soud usnesením ze dne 7. 11. 2018, č. j. 46 D 1183/2013-342, rozhodl, že se výtěžek likvidace dědictví dosažený zpeněžením majetku zůstavitelky v celkové výši 325 946 Kč rozvrhuje tak, že z tohoto výtěžku budou uhrazeny postupně pohledávky podle těchto skupin: a) pohledávky odpovídající 100 % nákladů řízení v souvislosti se zpeněžením majetku, tj. náklady soudního exekutora Mgr. J. K., LL. M., Exekutorský úřad F., za provedení dobrovolných dražeb ve výši 21 166,89 Kč, b) pohledávky odpovídající 100 % nákladů

zůstavitelčiny nemoci a přiměřených nákladů jejího pohřbu v podobě pohledávky vypravovatelky pohřbu, zůstavitelčiny dcery B. K., z titulu již uhrazených přiměřených nákladů za pohřeb zůstavitelky ve výši 25 200 Kč, c) pohledávky zajištěné zástavním právem, zadržovacím právem, převodem práva nebo postoupením pohledávky, a to konkrétně pohledávka zůstavitelčina otce V. B., z titulu dohody o narovnání ze dne 3. 7. 2010 v přihlášené výši 500 000 Kč, zajištěné zástavním právem smluvním zapsaným v katastru nemovitostí, evidovaným u Katastrálního úřadu pro Moravskoslezský kraj, Katastrální pracoviště F., na listu vlastnictví 1 pro katastrální území S., obec F., v oddíle C, dle smlouvy o zřízení zástavního práva ze dne 13. 7. 2010, s právními účinky vkladu práva ke dni 14. 7. 2010, s tím, že tato pohledávka bude uspokojena v rozsahu 55,91 %, tedy v částce 279 579,11 Kč. Okresní soud též vyslovil, že d) pohledávky nedoplatků výživného nebyly přihlášeny a další skupiny pohledávek, tj. e) pohledávky daní a poplatků, pojistného na veřejném zdravotní pojištění a pojistného na sociálním zabezpečení a příspěvků na státní politiku zaměstnanosti a f) ostatní pohledávky se neuspokojují (výrok I usnesení). Dále okresní soud rozhodl o přiznání odměny za provedení řízení ve výši 17 710 Kč notářce JUDr. R. N., se sídlem ve F., kterou je povinna uhradit „Česká republika-stát, prostřednictvím účtárny Okresního soudu ve Frýdku-Místku“ (výrok III usnesení), a následně rozhodl, že nikdo z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (výrok IV usnesení). Pro úplnost Nejvyšší soud dodává, že usnesení okresního soudu neobsahovalo výrok pod označením II.

5. Okresní soud vycházel ze zjištění, že poté, co byla nařízena likvidace dědictví, soudní exekutor Mgr. J. K., LL. M., Exekutorský úřad F., provedl dobrovolnou dražbu souboru movitých věcí a spoluvlastnického podílu zůstavitelky na blíže označených nemovitostech, a shromáždil tím výtěžek v celkové výši 325 946 Kč. Okresní soud proto postupoval podle § 175v odst. 1 o. s. ř. a výtěžek likvidace rozvrhl mezi věřitele podle pravidel určených v odstavcích 2 a 3 téhož ustanovení. Do skupiny a) zařadil pohledávku nákladů řízení vzniklých státu v souvislosti se zpeněžením majetku, do skupiny b) náklady pohřbu zůstavitelky, do skupiny c) zahrnul pohledávky zajištěné zástavním právem, zadržovacím právem, převodem práva nebo postoupením pohledávky – v dané věci představované přihlášenou pohledávkou otce zůstavitelky V. B. ve výši 500 000 Kč, kterou bylo možno uspokojit jen zčásti. Zbývající část dané pohledávky, další pohledávky téže skupiny s méně příznivým pořadím a ostatních skupin pohledávek nemohly být ani zčásti uspokojeny, neboť uspokojením pohledávek předcházejících věřitelů byla zcela vyčerpána „cena rozvrhovaného výtěžku“. Pokud šlo o pohledávku ve výši 670 664,69 Kč, kterou přihlásila věřitelka 11) [dále jen „banka“], z titulu práva na uspokojení dluhu třetí osoby ze zajištění (tj. práva váznoucího na majetku zůstavitelky) dle zástavní smlouvy ze dne 26. 9. 2002, pak okresní soud uvedl, že zástavní dlužník, pokud není současně osobním dlužníkem, je povinen pasivně strpět uspokojení dluhu osobního dlužníka z výtěžku zpeněžení zástavy, nikoliv však aktivně plnit dluh za osobního dlužníka proto, že ten jej řádně a včas neuhradil. Jde tak o pohledávku, která podle názoru okresního soudu „nemá být v rámci rozvrhu výtěžku zpeněžení vůbec uspokojena (...), případně by mohla být uhrazena společně s ostatními pohledávkami“ skupiny f), jelikož sice „vyplývá z existujícího zástavního práva, nicméně sama není zajištěna zástavním právem“. Okresní soud v té souvislosti odkázal i na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 1. 2014, sp. zn. [21 Cdo 3537/2012](#), ve kterém se měl dovolací soud „přiklonit k doslovnému výkladu ustanovení § 175v odst. 2 písm. c) o. s. ř.“ a měl též zdůraznit, „že rozvrh se netýká jakýchkoliv věřitelů, ale jediné věřitelů zůstavitele“.

6. K odvolání věřitelky 11) [banky], Krajský soud v Ostravě v záhlaví označeným rozhodnutím usnesení okresního soudu potvrdil (výrok I usnesení odvolacího soudu) a dále rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení (výrok II usnesení odvolacího soudu). Odvolací soud především v rámci nařízeného jednání doplnil dokazování ve vztahu k pohledávkám na náklady pohřbu a k pohledávkám zajištěným zástavním právem, konkrétně ve vztahu k přihlášené pohledávce otce zůstavitelky V. B. a banky. Odvolací soud zdůraznil, že rozsah výtěžku zpeněžení majetku zůstavitelky ani existence pohledávek jednotlivých přihlášených věřitelů nebyla sporná, stejně tak otázka uspokojení pohledávek ve skupinách a) a b). Za stěžejní považoval odvolací soud otázku, zda lze ve skupině c) před pohledávkou věřitele 8) otce zůstavitelky V. B. z titulu dohody o narovnání ze dne 13. 7. 2010 ve výši 500 000 Kč zajištěnou zástavním právem, uspokojit přednostně pohledávku věřitelky 11) [banky], za třetími osobami – dlužníky R. H., P. H. a R. H. (dále v textu společně označení jen jako „dlužníci“ nebo „úvěroví dlužníci“) z titulu smlouvy ze dne 2. 7. 2002, o poskytnutí hypotečního úvěru (dále též jen „úvěrová smlouva“) uzavřené mezi těmito dlužníky a bankou). Pro pohledávku z úvěrové smlouvy bylo zřízeno zástavní právo na základě zástavní smlouvy ze dne 26. 9. 2002 (dále jen „zástavní smlouva“) s tehdejšími zástavci J. Z. a M. Z. ve prospěch banky jako zástavního věřitele. Na základě později uzavřené kupní smlouvy ze dne 7. 11. 2007 mezi R. H. a P. H. jako prodávajícími aj. S. jako kupující odvolací soud zjistil, že prodávající prodali podíl v rozsahu ideální poloviny zastavených nemovitostí zapsaných na LV č. 1 u Katastrálního úřadu pro Moravskoslezský kraj, katastrální pracoviště F. a kupující se zavázal splnit závazek prodávajících vůči bance do částky ve výši 300 000 Kč. Z navazující kupní smlouvy uzavřené dne 10. 6. 2008 mezi J. S. jako prodávající a zůstavitelkou I. S. jako kupující odvolací soud dále zjistil, že prodávající paní J. S. se v souvislosti s uzavřením smlouvy o převodu předmětné nemovitosti zavázala splnit závazek vůči bance, v plné výši. V této kupní smlouvě je konstatováno, že zástavní věřitel [banka] udělil dne 14. 4. 2008 souhlas s převodem předmětných nemovitostí na kupující. V obou kupních smlouvách je konstatována existence zástavního práva pro banku. Nebylo však zjištěno, že by obligační závazek k úhradě úvěrového dluhu nebo jeho části na sebe převzala zůstavitelka I. S.. Odvolací soud dále z výpisu z katastru nemovitostí prokazující stav evidovaný k datu 22. 1. 2014 zjistil, že předmětné nemovitosti byly (stejně jako v době smrti zůstavitelky) evidovány ve spoluvlastnictví R. H. a I. S., každý z nich byl spoluvlastníkem ideální jedné poloviny předmětných nemovitostí, na nichž vázne ve vztahu k podílu I. S. omezení vlastnického práva v podobě smluvního zástavního práva pro pohledávku banky ve výši 664 000 Kč. Odvolací soud poté konstatoval, že takto zřízené zástavní právo věřitelky 11) [banky] (s právními účinky vkladu práva ke dni 2. 10. 2002) předchází zástavnímu právu věřitele 8) otce zůstavitelky V. B. (s právními účinky vkladu práva ke dni 14. 7. 2010).

7. V rovině právního posouzení se odvolací soud neztotožnil s námitkou věřitelky 11) [banky], že její pohledávka má být uspokojována bez ohledu na stav splácení či nesplácení úvěru úvěrovými dlužníky. S odkazem na závěry plynoucí z usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. 4. 2007, sp. zn. [29 Cdo 549/2007](#), podle nichž pro posouzení otázky, zda a v jakém ohledu se zástavní právo může projevit jako dluh zatěžující dědictví, je určující, zda ke dni smrti zůstavitele již zůstavitel měl povinnost z titulu zástavního práva strpět uspokojení dluhu osobního dlužníka z výtěžku zpeněžení zástavy. Odvolací soud proto nesouhlasil se závěrem soudu prvního stupně, že daná pohledávka by případně mohla být uhrazena společně s ostatními pohledávkami ve smyslu ustanovení § 175v odst. 2 písm. f) o. s. ř., jelikož sice vyplývá z existujícího zástavního práva, nicméně sama není zajištěna

zástavním právem. Pro závěr o existenci povinnosti zůstavitelky strpět uspokojení závazku z úvěrové smlouvy z výtěžku prodeje nemovitosti sloužící jako zástava bylo podle odvolacího soudu rozhodné zjištění, že v rámci úvěrové smlouvy se dlužníci zavázali zajistit úvěr zřízením zástavního práva na předmětné nemovitosti, že se smluvní strany dohodly na splacení úvěru formou anuitních splátek nejpozději do 20. 5. 2022, a že pod bodem VIII. úvěrové smlouvy se smluvní strany dále dohodly, že poruší-li dlužníci závažným způsobem své povinnosti stanovené smlouvou, může banka od smlouvy odstoupit či požadovat okamžité splacení jistiny úvěru včetně příslušenství. Vycházeje ze znění bodu V. zástavní smlouvy odvolací soud připomenul, že zástavní věřitel má právo na uspokojení své pohledávky z výtěžku zpeněžení předmětu zástavy, pokud pohledávka byla po své splatnosti splněna jen částečně, nebo jestliže nebyla splněna včas. Z upomínek věřitelky 11) [banky], přitom vyplynulo, že ještě před úmrtím zůstavitelky byli úvěroví dlužníci vyzýváni k úhradě dlužných splátek, úvěr tedy nebyl řádně splácen. Bance tak náleželo podle článku VIII. úvěrové smlouvy oprávnění od úvěrové smlouvy odstoupit, nebo požadovat po úvěrových dlužnících plnění v celém rozsahu. Odvolací soud dále zdůraznil, že přes opakované výzvy dlužníkům věřitelka 11) [banka], neprokázala, že by zůstavitelku za jejího života vyzval ke splnění povinností strpět tzv. uhrazovací funkci zástavy. Odvolací soud proto dospěl k závěru, že zůstavitelce nevznikla povinnost strpět uspokojení ze zástavy, potud podpůrně odkázal na závěry vyjádřené v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 2. 2006, sp. zn. [21 Cdo 616/2005](#), ze kterých vyplývá, že pro vznik nároku na uspokojení ze zástavy není významné, kdy zástavní věřitel mohl od smlouvy odstoupit nebo smlouvu vypovědět a požadovat okamžité vrácení úvěru, ale zda a kdy se rozhodl svého oprávnění využít, a zda a kdy ho skutečně využil. Proto je podle odvolacího soudu namíste z výtěžku získaného v likvidaci dědictví poměrně uspokojit další smluvním zástavním právem zajištěnou pohledávku v pořadí vyplývajícím z ustanovení § 175v odst. 2 písm. c) o. s. ř., konkrétně pohledávku věřitele 8) otce zůstavitelky V. B. Odvolací soud dále odůvodnil výrok o nákladech řízení.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

8. Proti usnesení odvolacího soudu podala věřitelka 11) [banka], dovolání s tím, že nesprávné právní posouzení věci (§ 241a odst. 1, věta první o. s. ř.) ze strany odvolacího soudu spatřuje v judikatorně dosud neřešené otázce (§ 237 o. s. ř.) postavení zástavního věřitele v rámci rozvrhu majetku při likvidaci dědictví vůči zůstaviteli, který byl zástavcem, ale současně nebyl obligačním dlužníkem věřitele, a tedy výkladu § 175v odst. 2 písm. c) a odst. 3 o. s. ř. Dovolatelka konkrétně namítá, že ačkoliv tvrdila a prokázala nikým nezpochybňovanou pohledávku po splatnosti vůči úvěrovým dlužníkům, jejíž výše činila ke dni smrti zůstavitelky 267 506,43 Kč, pak s touto její argumentací se odvolací soud nijak nevypořádal. Za situace, kdy byla nařízena likvidace dědictví, nepřechází vlastnické právo k zastavené nemovitosti ani dluhy na dědice, ale dochází ke zpeněžení majetku, včetně zastavených nemovitostí, a to bez ohledu na to, zda je pohledávka zajištěná zástavním právem splácena, a zda si takový postup věřitel přeje. Pravidelným následkem probíhající likvidace dědictví je zánik zajištění zpeněženého majetku zůstavitele, stejně jako zánik v likvidaci neuspokojených pohledávek věřitelů. Do probíhající likvidace dědictví se dovolatel přihlásil s pohledávkou zajištěnou zástavním právem, když jeho zástavní právo i podle závěrů odvolacího soudu svými časovými účinky vzniku předcházelo zástavnímu právu věřitele 8) otce zůstavitelky V. B. Mluví-li zákon o věřiteli zůstavitele, pak podle dovolatele nelze toto ustanovení vykládat v neprospěch

věřitelů zástavních. Jednalo by se o nezákonné krácení jejich na uspokojení pohledávky z titulu existence zástavního práva v případě nuceného prodeje nemovitosti, na níž zástavní právo vázne, přičemž pohledávka zajištěná zástavním právem by nebyla uspokojena z výtěžku zpeněžení, a to přesto, že byl věřitel dostatečně obezřetný a zajištění svého dluhu zřízením zástavního práva k nemovitosti pojistil. Nárok na uspokojení pohledávky v projednávané věci dovolatelka odvíjí právě a jedinečně od svého postavení zástavního věřitele a od postavení zůstavitelky jako zástavního dlužníka. Úprava rozvrhu výtěžku zpeněžení majetku zůstavitele mezi věřitele při likvidaci dědictví nerozlišuje, zda pohledávky zajištěné zástavním právem mají být splatné či nikoliv, ale je třeba přistoupit k jejich uspokojení výlučně podle pořadí jejich vzniku. Povinnost strpět uspokojení dluhu osobního dlužníka z výtěžku zpeněžení zástavy nastupuje okamžikem nařízení likvidace dědictví, v jejímž rámci dochází k nucenému zpeněžení nemovitosti. Právním důvodem zpeněžení nemovitostí v rámci probíhající likvidace dědictví proto podle dovolatelky nebylo prodlení obligačního dlužníka s plněním úvěrové smlouvy, nýbrž samotná smrt zůstavitelky spojená s nařízením likvidace dědictví. Dovolatelka připodobňuje své postavení k exekuční dražbě nemovitosti, kdy rovněž dochází k výplatě zajištěného věřitele z rozvrhu majetkové podstaty povinného bez ohledu na to, zda je zajištěná pohledávka splatná. Názor odvolacího soudu by podle dovolatelky, dovedeno ad absurdum, každého zástavního věřitele stavěl do pozice, kdy by pro ochranu svých oprávněných zájmů byl nucen smluvně ošetřit splatnost své úvěrové pohledávky vždy nejpozději ke dni úmrtí zástavního dlužníka, a to dokonce i v případě, kdy by úvěrový dlužník řádně a včas svůj závazek splácel. Judikatura Nejvyššího soudu, na níž odvolací soud (i soud prvního stupně) odkázaly, podle dovolatelky neřeší spornou otázku, nadto tam učiněné závěry nelze vztáhnout na řízení o likvidaci dědictví. Dovolatel proto navrhoval, aby Nejvyšší soud dovoláním napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení, nebo aby sám napadené usnesení změnil tak, že bude pohledávka dovolatelky z rozvrhu uspokojena „v rozsahu výtěžku zpeněžení nemovitosti“, tedy v částce 279 579,11 Kč.

9. Vyjádření k dovolání podáno nebylo.

III.

Přípustnost dovolání

10. Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací konstatuje, že projednávanou věc je třeba i v současné době posuzovat (s přihlédnutím k tomu, že zůstavitelka I. S. zemřela dne 2. 12. 2013) podle předpisů účinných ke dni smrti zůstavitelky, tj. podle o. s. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2013 (srov. čl. II bod 3. zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony). Při dědění se přitom použije právo platné v den smrti zůstavitelky, tedy obč. zák., ve znění účinném do 31. 12. 2013 (§ 3069 obč. zák.). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozhodnutí odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) v zákonné lhůtě (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), se Nejvyšší soud České republiky zabýval otázkou jeho přípustnosti.

11. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

12. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené

rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

13. Z hlediska skutkového stavu bylo v poměrech projednávané věci mimo jiné zjištěno (správnost skutkových zjištění přezkumu dovolacího soudu nepodléhá – srov. § 241a odst. 1 a § 242 odst. 3 větu první o. s. ř.), že na výše popsaných nemovitostech vázla v rozsahu spoluvlastnického podílu zůstavitelky zástavní práva, a to ve vztahu ke smluvnímu zástavnímu právu zřízeném ve prospěch věřitele 8) otce zůstavitele V. B., kde zůstavitelka byla osobním i zástavním dlužníkem, a současně ve prospěch věřitelky 11) [banky], jíž sice svědčilo z hlediska vzniku zajištění tzv. lepší pořadí, avšak zůstavitelka byla pouze zástavním dlužníkem.

č. 16

14. Za tohoto stavu věci závisí napadené usnesení odvolacího soudu na vyřešení právní otázky, zda je možno v rámci probíhající likvidace dědictví uspokojit přihlášeného věřitele, jemuž svědčí zástavní právo na nemovitosti ve vlastnictví (spoluvlastnictví) zůstavitele i tehdy, jestliže do doby smrti zůstavitele vůči němu neučinil žádné procesní kroky, jež by směřovaly k realizaci (uhrazovací funkce) zástavního práva. Vzhledem k tomu, že uvedená právní otázka nebyla v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud ve všech souvislostech řešena, dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dovolání věřitelky proti usnesení odvolacího soudu je podle ustanovení § 237 o. s. ř. přípustné.

IV.

Důvodnost dovolání

15. Po přezkoumání usnesení odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které bylo provedeno bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud České republiky dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

16. Je-li dědictví předluženo a nedojde-li k dohodě o přenechání předluženého dědictví věřitelům k úhradě zůstavitelových dluhů, soud na návrh nebo i bez návrhu usnesením nařídí likvidaci dědictví; stejně soud postupuje, jestliže stát navrhl likvidaci dědictví proto, že věřitel odmítl přijmout na úhradu své pohledávky věc z dědictví (srov. § 471 odst. 2 a § 472 odst. 2 obč. zák. a § 175t odst. 1 o. s. ř.).

17. Podle § 175t odst. 2, věty první o. s. ř. vydá soud usnesení o nařízení likvidace, ve kterém vyzve věřitele, aby mu oznámili své pohledávky ve lhůtě, kterou v usnesení stanoví, a upozorní je, že pohledávky, které nebudou při likvidaci uspokojeny, zaniknou.

18. Nařízení likvidace dědictví má za následek, že veškerý majetek, o němž se podařilo zjistit, že patřil zůstaviteli, soud zpeněží a výtěžek získaný zpeněžením zůstavitelova majetku bude

rozvržen mezi věřitele zůstavitele. Způsoby, jimiž lze provést zpeněžení zůstavitelova majetku, jsou vypočteny v ustanovení § 175u odst. 1 o. s. ř.

19. Dojde-li ke zpeněžení majetku zůstavitele, soud provede rozvrh jeho výtěžku mezi věřitele (§ 175v odst. 1 o. s. ř.). Z výtěžku zpeněžení zůstavitelova majetku se uhrazují pohledávky postupně podle těchto skupin (§ 175v odst. 2 o. s. ř.):

- a) pohledávky nákladů řízení vzniklých státu v souvislosti se zpeněžením majetku,
- b) pohledávky nákladů zůstavitelovy nemoci a přiměřených nákladů jeho pohřbu,
- c) pohledávky zajištěné zástavním právem, zadržovacím právem, převodem práva nebo postoupením pohledávky,
- d) pohledávky nedoplatků výživného,
- e) pohledávky daní a poplatků, pojistného na veřejné zdravotní pojištění a pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, pokud nebyly uspokojeny jako pohledávky třetí skupiny,
- f) ostatní pohledávky.

20. Nelze-li plně uspokojit pohledávky patřící do téže skupiny, uspokojí se poměrně, ve skupině c) se však pohledávky uspokojují podle jejich pořadí, přičemž pohledávky zajištěné zadržovacím právem se uhradí před ostatními pohledávkami; pro pořadí je rozhodující den, kdy právo zajišťující pohledávku vzniklo (srov. § 175v odst. 3 o. s. ř.), aniž by se přihlíželo (s výjimkou pohledávek zajištěných zadržovacím právem nebo přednostním zástavním právem) také k tomu, z prodeje jakého předmětu zajištění byl výtěžek dosažen (srov. právní názor vyjádřený v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 1. 2014, sp. zn. [21 Cdo 3537/2012](#)).

21. Z výše citovaných zákonných ustanovení je zcela zřejmé, že se pohledávky věřitelů zůstavitele uhrazují z výtěžku zpeněžení majetku zůstavitele postupně podle skupin uvedených v § 175v odst. 2 o. s. ř., že pohledávky patřící do následující skupiny mohou být uhrazeny jen tehdy, byly-li plně uspokojeny pohledávky patřící do vyšší (předcházející) skupiny, a že nestačí-li výtěžek k úhradě všech pohledávek patřících do stejné skupiny, uspokojí se tyto pohledávky poměrně (zásada proporcionality), s výjimkou pohledávek patřících do skupiny c), v níž se uplatňuje zásada priority (až na pohledávky zajištěné zadržovacím právem, kterých v projednávané věci není), tedy lepší pořadí v této skupině má ta pohledávka, která byla zajištěna dříve.

22. Podle ustanovení § 175v odst. 4 o. s. ř., pravomocným skončením likvidace zaniknou proti dědicům neuspokojené pohledávky věřitelů a jejich zajištění (majetkem zůstavitele). Rovněž zanikají zástavní práva (ta, jež zatěžují majetek zůstavitele) zajišťující pohledávky, jejichž dlužníkem je osoba odlišná od zůstavitele.

Podle § 152 obč. zák. ve znění účinném do 31. 12. 2002 (neboť zástavní smlouva mezi dovoatelkou a J. Z. a M. Z. byla uzavřena dne 26. 9. 2002) platilo, že zástavní právo slouží

k zajištění pohledávky pro případ, že dluh, který jí odpovídá, nebude včas splněn s tím, že v tomto případě lze dosáhnout uspokojení z výtěžku zpeněžení zástavy.

Podle § 165 odst. 1 obč. zák. ve znění účinném do 31. 12. 2002, není-li pohledávka zajištěná zástavním právem splněna včas, má zástavní věřitel právo na uspokojení své pohledávky z výtěžku zpeněžení zástavy. Totéž právo má zástavní věřitel, jestliže pohledávka byla po své splatnosti splněna jen částečně nebo nebylo-li splněno příslušenství pohledávky.

23. Právo zástavního věřitele domáhat se uspokojení zajištěné pohledávky ze zástavy může být v řízení před soudem vyjádřeno jen jako nárok na zaplacení zajištěné pohledávky (popřípadě též jejího příslušenství) s tím, že uspokojení této pohledávky se oprávněný zástavní věřitel může domáhat jen z výtěžku prodeje zástavy. Tímto způsobem lze vymáhat splnění povinnosti i po zástavním dlužníku, jehož věc je zástavou, a který současně není zavázaným z pohledávky, k jejímuž zajištění bylo zástavní právo zřízeno, tj. osobním dlužníkem (srov. právní názor vyjádřený v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 1997, sp. zn. [2 Cdon 967/97](#), uveřejněném pod č. 46/1998 Sb. rozh. obč.). Zástavního věřitele je proto třeba ve sledovaných souvislostech považovat za „věřitele zůstavitele“, byť zůstavitel měl postavení toliko zástavce a nikoliv již osobního dlužníka.

24. Jestliže zákon (v § 175v odst. 4, věta druhá o. s. ř.) výslovně spojuje s pravomocným skončením řízení o likvidaci dědictví mimo jiné i zánik zástavních práv zajišťujících pohledávky, jejichž dlužníkem je osoba odlišná od zůstavitele, je z výše uvedeného zřejmé, že odvolací soud (na rozdíl od soudu prvního stupně) dospěl v napadeném usnesení ke správnému závěru, pokud dovolatelku (jíž svědčilo k zajištění pohledávky za úvěrovými dlužníky zástavní právo k majetku zůstavitelky) považoval ve smyslu § 175t odst. 2, § 175v odst. 1, odst. 2 písm. c) a odst. 4 o. s. ř. za „věřitele zůstavitelky“.

25. Institut likvidace dědictví řeší (obdobně jako konkurz a v některých případech též výkon rozhodnutí nebo exekuce prodejem nemovité věci) konkurenci věřitelů a jejich pohledávek za zůstavitelem (úpadcem, povinným), a to za situace, kdy je dědictví předluženo. Obdobné je přitom v uvedených typech řízení i navazující řešení tohoto stavu, tj. přihlášení pohledávek věřiteli ve stanovené lhůtě, zpeněžení majetku (podstaty) zůstavitele (úpadce, povinného) a rozvržení jeho výtěžku mezi věřitele podle zákonem stanovených pravidel, kdy věřitelé jsou se svými pohledávkami rozděleni do jednotlivých skupin (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 10. 2018, sp. zn. [30 Cdo 4962/2016](#)).

26. Jakkoliv se likvidace dědictví a insolvenční, resp. exekuční či vykonávací řízení řídí odlišnými procesními pravidly, která se liší jak konkrétními předpoklady pro jejich nařízení, přihlašování věřitelů, zpeněžení majetku, zařazení věřitelů (jejich pohledávek) do skupin, účast věřitelů na tomto procesu, jakož i rozvržením výtěžku, je nepochybné, že daná řízení v základních rysech vykazují společné znaky. Dosavadní judikatura Nejvyššího soudu se také proto ustálila v názoru, podle něhož nařízením likvidace se zásadně mění smysl a účel dědictvého řízení, neboť zde již nejde o zjištění a deklaraci dědictvého práva po zůstaviteli, ale o zajištění úhrady pohledávek zůstavitelových věřitelů (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2015, sp. zn. [21 Cdo 1611/2013](#)).

27. Je-li proto zákonem výslovně předjímaným důsledkem nařízení likvidace zpeněžení veškerého známého majetku zůstavitele a po pravomocném skončení řízení o likvidaci dědictví

též zánik neuspokojených pohledávek věřitelů, jejich zajištění a zánik zástavních práv zajišťujících pohledávky, jejichž dlužníkem je osoba odlišná od zůstavitele (§ 175v odst. 4 o. s. ř.), pak k zákonnému zániku uvedených pohledávek za dědici zůstavitele dochází zcela bez zřetele k tomu, zda se takoví věřitelé se svou pohledávkou do likvidace dědictví přihlásili. Z uvedeného plyne, že výzva soudu v usnesení o nařízení likvidace adresovaná věřitelům podle § 175t odst. 2, věty první o. s. ř., aby mu oznámili své pohledávky ve lhůtě, kterou v usnesení stanoví, a současně upozornění, že pohledávky, které nebudou při likvidaci uspokojeny, zaniknou, se týká všech pohledávek za zůstavitelem, a to zcela bez ohledu na jejich splatnost. Dovolatel právem vytýká argumentaci odvolacího soudu, že upřednostnění splatných pohledávek by bez rozumného důvodu upřednostňovalo věřitele s dříve splatnými pohledávkami před těmi, jejichž pohledávky byly v okamžiku smrti zůstavitele (popř. v době nařízení likvidace dědictví) ještě nesplatné, přestože by šlo např. o pohledávky zajištěné. Právním důvodem uspokojování pohledávek jednotlivých přihlášených věřitelů (včetně věřitelů zástavních) totiž není prodlení dlužníka, nýbrž jedinou rozhodnou právní skutečností je samotné nařízení likvidace dědictví spojené s existencí pohledávky věřitele. Odtud plyne, že otázka splatnosti přihlašovaných pohledávek jednotlivých věřitelů je při provádění rozvrhu výtěžku zpeněžení majetku zůstavitele zcela nerozhodná.

28. Odkazy soudů obou stupňů na rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky nejsou přiléhavé, neboť uvedená rozhodnutí řeší skutkově i právně poněkud odlišnou problematiku a v nich učiněné závěry nejsou souměřitelné s okolnostmi právě projednávané věci. V usnesení ze dne 9. 1. 2014, sp. zn. [21 Cdo 3537/2012](#), se Nejvyšší soud České republiky zabýval výlučně pořadím uspokojování pohledávek zajištěných zástavním právem a majetkem, z něhož se uspokojují. Ve vztahu k usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. 4. 2007, sp. zn. [29 Cdo 549/2007](#), podle jehož závěrů pro posouzení, zda a v jakém ohledu se zástavní právo může projevit jako dluh zatěžující dědictví, je určující, zda ke dni smrti zůstavitele již zůstavitel měl povinnost z titulu zástavního práva strpět uspokojení dluhu osobního dlužníka z výtěžku zpeněžení zástavy, odvolací soud přehlédl, že závěry odkazovaného rozhodnutí nedopadají do poměrů nastolených likvidací dědictví, nýbrž vycházejí ze situace, kdy zástavní právo zatěžující majetek zůstavitele i nadále po jeho smrti působí proti zůstavitelovým dědicům a v průběhu dědického řízení nedochází k jakékoliv jeho modifikaci. Závěry přijaté v usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 2. 2. 2006, sp. zn. [21 Cdo 616/2005](#), uveřejněném pod č. 5/2007 Sb. rozh. obč., se pak vztahují k řízení o soudním prodeji zástavy, jež bylo pro naplnění účelu uhrazovací funkce zástavního práva vyvoláno zástavním věřitelem a pro nějž je typické zjištění o splatném závazku osobního dlužníka. Tyto závěry však nejsou přenositelné do poměrů likvidace dědictví, v jejímž rámci dochází k realizaci zástavního práva na základě jiné právní skutečnosti.

29. Nejvyšší soud České republiky pro úplnost dodává, že i nyní účinná právní úprava likvidace pozůstalosti, která dále zpřesnila poměrně kusou úpravu likvidace dědictví provedenou v rozhodné době v § 175t až 175v o. s. ř., vychází i nadále z předpokladu, že se pohledávky věřitelů přihlašují bez ohledu na to, zda jsou splatné (srov. § 201 písm. a) a b) zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, dále jen „z. ř. s.“), a to včetně těch věřitelů, kteří – stejně jako dovolatelka v nyní projednávané věci – uplatňují pohledávku proti třetí osobě, která je zajištěna majetkem patřícím do likvidační podstaty a věřitel přihlašuje právo na uspokojení této pohledávky ze zajištění (srov. § 243 odst. 1 z. ř. s.). Pravidlo o uspokojování rovněž nesplatných pohledávek při zpeněžování majetku dlužníka (povinného) bylo přitom

v rozhodné době vlastní i řízení insolvenčnímu [srov. § 173 odst. 3 a § 250 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)], nebo řízení o výkon rozhodnutí a soudní exekuci [srov. § 336f a § 337c odst. 1, písm. b) a c), odst. 3 o. s. ř. ve spojení s § 69 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád)].

30. Usnesení odvolacího soudu tedy není v právním posouzení otázky zpochybněné dovoláním správné. Protože nejsou splněny podmínky pro zastavení dovolacího řízení, pro odmítnutí dovolání, pro zamítnutí dovolání a ani pro změnu usnesení odvolacího soudu, Nejvyšší soud České republiky toto usnesení zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.) a věc mu vrátil k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.).

č. 16

31. Právní názor vyslovený v tomto usnesení je závazný; v novém rozhodnutí o věci rozhodne odvolací soud nejen o náhradě nákladů nového řízení a dovolacího řízení, ale i o nákladech původního řízení (§ 226 odst. 1 a § 243g odst. 1 část první věty za středníkem a věta druhá o. s. ř.).

32. Na odvolacím soudu nyní bude, aby znovu rozhodl o odvolání zástavního věřitele proti rozvrhovému usnesení. Při novém rozhodnutí odvolací soud rovněž nepřehlédne, že o odměně soudního exekutora za provedení dražby majetku zůstavitelky soud v řízení o dědictví nerozhoduje a že tuto odměnu platí (v dohodnuté nebo jinak stanovené výši) stát, jehož pohledávka tím vzniklá se při rozvrhu výtěžku zpeněžení majetku zůstavitele uhrazuje v první skupině [srov. § 175v odst. 2 písm. a) o. s. ř.]. V projednávané věci však odměna soudního exekutora Mgr. J. K., LL. M. měla být podle výroku usnesení soudu prvního stupně uhrazena z výtěžku zpeněžení; státu tedy z důvodu úhrady této odměny nemohla vzniknout žádná pohledávka, která by se uhrazovala v první skupině, nicméně ani za toho stavu věci není žádný důvod k tomu, aby ji určoval soud v řízení o dědictví. Rozdělovanou podstatu o ni lze snížit jen v takové výši, v jaké soudnímu exekutorovi po právu náležela (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 3. 2015, sp. zn. [21 Cdo 1180/2014](#)).

č. 17

Úprava neúměrného zkrácení (§ 1793 odst. 1 o. z.) nedopadá na obchody s akcemi bez ohledu na to, zda tyto akcie byly přijaty k obchodování na některém (evropském) regulovaném trhu.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 03. 2021, sp. zn. 27 Cdo 451/2019, ECLI:CZ:NS:2021:27.CDO.451.2019.1

Neúměrné zkrácení (o. z.), Akcie, Akcie na jméno, Cena věci (o. z.),
§ 3 odst. 2 písm. d) o. z., § 492 odst. 1 o. z., § 1793 o. z.

č. 17

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobkyně proti rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 10. 10. 2018, sp. zn. 8 Cmo 157/2018.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobkyně se žalobou (podanou Okresnímu soudu Brno-venkov 3. 8. 2016) domáhá zrušení smlouvy o koupi akcií z 5. 8. 2015 (dále jen „napadená smlouva“), ve které se zavázala, že na žalovaného převede jeden kus hromadné akcie společnosti P. B., se sídlem v B. (dále jen „společnost“), No. 184, která nahrazuje 43 kusů listinných akcií na jméno série E, 3. emise, o jmenovité hodnotě (celkem) 43.000 Kč, No. 024309 až No. 024351 (dále jen „předmětné akcie“); proti tomu se ve smlouvě žalovaný zavázal, že žalobkyni zaplatí kupní cenu ve výši celkem 15.050 Kč, tedy 350 Kč za jednu předmětnou akcii.

2. Žalobkyně tvrdí, že skutečná hodnota akcií činila v době uzavření smlouvy celkem 83.377 Kč (tedy 1.939 Kč za jednu předmětnou akcii), čehož si žalobkyně – na rozdíl od žalovaného, který byl členem představenstva společnosti – nebyla vědoma. Hrubým nepoměrem vzájemných plnění byla neúměrně zkrácena.

3. Vrchní soud v Olomouci usnesením ze dne 29. 8. 2017, č. j. Ncp 229/2017-84, určil jako věcně příslušné k řízení v prvním stupni krajské soudy a věc postoupil k dalšímu řízení Krajskému soudu v Brně.

4. Krajský soud v Brně rozsudkem ze dne 4. 6. 2018, č. j. 50 Cm 347/2017-193, ve znění usnesení téhož soudu ze dne 9. 7. 2018, č. j. 50 Cm 347/2017-204, zamítl žalobu (výrok I.) a rozhodl o nákladech řízení (výrok II.).

5. Vyšel přitom z toho, že:

[1] Žalobkyně se žalovaným uzavřela 5. 8. 2015 napadenou smlouvu.

[2] Žalobkyně se v napadené smlouvě zavázala, že na žalovaného převede předmětné akcie společnosti. Žalovaný se zavázal, že za to žalobkyni zaplatí kupní cenu ve výši 15.050 Kč (tedy 350 Kč za 1 kus předmětné akcie).

[3] Smluvní strany v napadené smlouvě prohlásily, že smlouva nebyla sjednána v tísní ani za jinak jednostranně nevýhodných podmínek.

[4] Podle znaleckého posudku, který předložila žalobkyně a který metodou diskontovaných peněžních toků (Discounted Cash Flows) zpracovala Ing. I. P. H., CSc., č. 753-16-16 (dále jen „posudek znalkyně“), cena předmětných akcií činila v době uzavření napadené smlouvy 83.377 Kč; tedy 1.939 Kč za 1 kus předmětné akcie.

č. 17

6. Na takto ustaveném základě soud prvního stupně (vycházející co do ceny akcií z řady dalších provedených důkazů) uvedl, že cena za 1 kus akcie společnosti o jmenovité hodnotě 1.000 Kč se v době uzavření napadené smlouvy pohybovala v rozmezí od 300 Kč do 370 Kč. Ceny stanovené ve smlouvách uzavřených „na konci roku 2015“ nejsou podle přesvědčení soudu pro posouzení projednávané věci relevantní, neboť „vznikly“ až poté, kdy byla uzavřena napadená smlouva. K posudku znalkyně soud – bez bližšího zdůvodnění – uvedl, že jeho závěry „na tuto věc aplikovat nelze“.

7. Poté soud odkázal na § 1793 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „o. z.“), a uzavřel, že „výjimka uvedená v tomto ustanovení dopadá i na obchodování s akciemi, které nejsou obchodovatelné na kapitálovém trhu.“ Proto na napadenou smlouvu „není použitelný (...) institut tzv. neúměrného krácení a soud má za to, že je třeba postupovat dle ust. o kupní smlouvě o cenných papírech, kdy cena je určována nabídkou a poptávkou na trhu.“ S tím soud žalobu zamítl.

8. K odvolání žalobkyně Vrchní soud v Olomouci rozsudkem ze dne 10. 10. 2018, č. j. 8 Cmo 157/2018-227, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně (první výrok) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (druhý výrok).

9. Odvolací soud nejprve obecně uvedl, že nemá-li dojít k nepřipustnému ohrožení právní jistoty účastníků právních vztahů, měl by být § 1793 o. z. vykládán spíše restriktivně, a to i ve vztahu k okolnostem, za nichž byla určitá smlouva uzavřena. Dochází-li k obchodům s druhově určenými věcmi (jako jsou akcie), měl by být hrubý nepoměr (ve smyslu § 1793 odst. 1 o. z.) posuzován podle toho, jaká je obvyklá cena předmětu koupě v daném místě a čase, a tak je nutné vyjít především z tržní ceny. Podle odvolacího soudu v projednávané věci nelze použít posudek znalkyně, neboť v něm je hodnota předmětných akcií určena s odkazem na „ocenění podniku“ společnosti, které se používá především v situacích, kdy je majiteli znemožněno disponovat s akciemi (typicky v případech vytěsnění minoritních akcionářů), přičemž jeho výsledkem je „určení hodnoty akcií, a nikoliv určení jejich ceny,“ která je vytvořena střetem nabídky s poptávkou.

10. Odvolací soud odmítl názor, podle kterého se § 1793 odst. 2 o. z. použije i na akcie, které nejsou přijaty k obchodování na regulovaném trhu. Konstatoval, že „jiným zákonem“ (ve smyslu § 1793 odst. 2 o. z.) se rozumí zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu (dále jen „ZPKT“), a obchodování podle tohoto zákona „se pak rozumí obchodování na regulovaném trhu uvedeném v (...) § 55 tohoto předpisu.“ Argumentaci žalovaného,

který tvrdil, že za investiční nástroj by měly být považovány všechny akcie „schopné k tomu, aby mohly být veřejně obchodovány“, odvolací soud nepovažoval za správnou.

11. K posouzení, zda v projednávané věci došlo k neúměrnému zkrácení, odvolací soud uvedl, že takřka žádná ze smluv o převodu akcií, které byly soudu v rámci dokazování k dispozici, nemůže být vodítkem pro určení ceny obvyklé v daném místě a čase. Důvodem, který většinu ze smluv diskvalifikuje, je skutečnost, že většina z nich byla uzavřena teprve po napadené smlouvě. Dalším důvodem je skutečnost, že jde o smlouvy uzavírané osobami s vazbami na účastníky řízení nebo na jejich zástupce.

12. Proto měl odvolací soud za to, že „fakticky jediným dokladem s důkazní hodnotou“ ohledně výše obvyklé ceny jsou nabídky odkupu z 18. 8. 2015 (tedy ze dne, který o dva týdny následoval po uzavření napadené smlouvy), v nichž původní advokát žalobkyně nabízí odkup 1 kusu akcie společnosti za cenu odpovídající 60 % její jmenovité hodnoty s tím, že mu „není známo, že by jiný akcionář společnosti (...) nabízel odkup akcií za vyšší cenu.“ Relevanci tohoto důkazu podle odvolacího soudu podtrhuje, že se původní advokát žalobkyně při výkonu advokacie specializuje na korporátní právo, a tak lze vyjít z toho, že měl dostatečné informace o ceně akcií společnosti, resp. že byla jeho nabídka „poctivá a odpovídala realitě.“

13. Odvolací soud tak uzavřel, že obvyklá cena akcií společnosti v daném místě a čase byla méně než dvojnásobná oproti ceně, za kterou byly předmětné akcie převedeny napadenou smlouvou, a napadené rozhodnutí soudu prvního stupně potvrdil jako věcně správné.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

14. Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), majíc za to, že napadený rozsudek odvolacího soudu závisí na vyřešení právních otázek, při jejichž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, resp. otázek, které v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyly vyřešeny, a sice:

[1] jaké parametry musí mít trh s daným aktivem, aby mohly být transakce na něm uskutečněné považovány za základ pro určení obvyklé ceny,

[2] za jakých podmínek je pro určení obvyklé ceny relevantní znalecký posudek,

[3] jaký je vztah zjištěné hodnoty veřejně neobchodovaných akcií a obvyklé ceny,

[4] zda lze pojem obvyklá cena vykládat pouze jako výsledek cenového porovnání,

[5] zda je vhodné a důvodné aplikovat při určení obvyklé ceny akcií metodu diskontovaných peněžních toků, nejsou-li k dispozici relevantní informace o cenách uskutečněných transakcí s oceňovanými akciemi,

[6] v jakých případech lze hovořit o neúměrném zkrácení ve vztahu kupní ceny a zjištěné obvyklé ceny,

[7] zda po laikovi lze požadovat, aby se orientoval v ekonomických ukazatelích a ekonomické dokumentaci společnosti.

15. Dovolatelka namítá, že napadený rozsudek spočívá na nesprávném právním posouzení věci (uplatňujíc dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a navrhuje, aby Nejvyšší soud zrušil nejen rozsudek odvolacího soudu, ale i rozsudek soudu prvního stupně, a aby věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

16. Ve vztahu k první dovoláním formulovaných otázek dovolatelka konstatuje, že akcie společnosti nejsou obchodovány na regulovaném trhu, a proto je jejich cena určována na základě sporadické nabídky a poptávky, aniž by existoval „ustálený tok nákupních a prodejních příkazů.“ Za této situace podle dovolatelky nelze hovořit o tržní ceně, neboť zde trh fakticky neexistuje, a tak nelze vycházet z malého množství realizovaných koupí a prodejů akcií společnosti či „z nezávazné nabídky odkupu.“ Tím spíše, není-li známo, zda byla tato „nezávazná nabídka“ akceptována. Podle názoru dovolatelky je tedy „zřejmě nesprávný“ názor odvolacího soudu, který považoval „jedinou nabídku odkupu s doprovodným komentářem za relevantní uskutečněnou transakci, jež má vliv na cenu obvyklou a může tak být klíčovým podkladem pro její určení.“

17. Ke druhé otázce dovolatelka uvádí, že úzce souvisí s první otázkou, resp. se situací, kdy trh fakticky neexistuje. Je-li trh příliš „mělký“, nelze podle dovolatelky určit obvyklou cenu jinak než s využitím znaleckého posudku. Proto dovolatelka označuje za nesprávný názor odvolacího soudu, podle něhož je v projednávané věci posudek znalkyně nepoužitelný. K tomu dovolatelka odkazuje na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2007, sp. zn. [21 Cdo 732/2006](#), resp. usnesení ze dne 28. 8. 2012, sp. zn. [23 Cdo 500/2012](#), a uvádí, že pro posouzení obvyklé ceny jsou zapotřebí odborné znalosti, kterými soud nedisponuje.

18. Ve vztahu ke třetí otázce dovolatelka tvrdí, že hodnotu „veřejně neobchodovatelných akcií“ představuje jejich pravděpodobná cena, za kterou by bylo možné akcie směnit (prodat) v daném místě a čase. Znalkyní zjištěná hodnota akcií společnosti má tedy úzkou souvislost s obvyklou cenou, kterou nelze v případě absence „relevantních cenotvorných transakcí“ zjistit jinak než zjištěním hodnoty akcií společnosti. Úzká vazba mezi hodnotou věci a obvyklou cenou je patrná i z díky § 492 odst. 1 o. z. Proto je podle dovolatelky nesprávný závěr odvolacího soudu, který dovodil, že hodnota a cena akcie na sobě nejsou závislé.

19. Ke čtvrté otázce dovolatelka namítá, že zákon č. 526/1990 Sb., o cenách, odkazuje na ceny skutečně tržně dosahované, a proto nelze dovozovat, že by tato cena měla být určena výlučně porovnáním cen. Obvyklá cena má pro způsob ocenění stanoveny vlastnosti hypotetického obchodu, které nemusí vycházet ze skutečně realizovaných obchodů a dosažených cen. Vliv na cenu tak může mít například i užitek, který při prodeji zvažuje jak kupující, tak prodávající.

20. K páté otázce dovolatelka odkazuje na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2017, sp. zn. [32 Cdo 3521/2017](#), a dodává, že při nízkém počtu transakcí je třeba použít jinou metodu oceňování, než porovnáním uskutečněných obchodů, neboť „bychom sice našli určitou cenu, ale nikoliv hodnotu, jež požaduje poslední věta definice ceny obvyklé v zákoně o oceňování majetku.“ I ocenění akcií metodou diskontovaných peněžních toků musí alespoň rámcově vycházet z tržních dat.

21. K šesté otázce dovolatelka nejprve obecně uvádí, že inspirací pro současnou úpravu neúměrného zkrácení byla především rakouská právní úprava, která vymezuje tzv. zkrácení přes polovic. K tomu dodává, že v institutu neúměrného zkrácení se odráží zásada ekvivalence ve smyslu, že plnění a protiplnění nemají být v příkrém rozporu a mají odpovídat zásadám spravedlnosti. V poměrech projednávané věci je podle dovolatelky zapotřebí zohlednit nejen poměr vzájemných plnění, ale i skutečnost, že žalovaný byl „dlouholetým“ členem představenstva společnosti, a tak měl „na denní bázi“ průběžné informace o hospodaření a činnosti společnosti. Proto se dovolatelka „táže (...), zda skutečně musí být nepoměr mezi kupní cenou a cenou obvyklou zjištěnou pro posouzení neúměrného zkrácení ve výši přesahující jednu polovinu ve všech případech a bez ohledu na subjekty, které uzavírají transakci.“

22. Ve vztahu k sedmé otázce dovolatelka napadá závěr odvolacího soudu, podle kterého měla možnost nahlédnout do sbírky listin společnosti a odtud zjistit relevantní informace o hospodaření společnosti, na jejichž základě mohla zhodnotit, zda zamýšlená cena předmětných akcií odpovídá hodnotě závodu společnosti. Dovolatelka se podle svého mínění jako „ekonomický a právní laik“ nemusí orientovat v ekonomických dokumentech a nemusí mít povědomí o účetních dokladech společnosti, což po ní nelze spravedlivě požadovat ani s odkazem na její vysokoškolské vzdělání.

23. Závěrem dovolatelka namítá, že odvolací soud „suploval dokazování soudu prvního stupně“, neboť kromě toho, že zopakoval dokazování, prováděl i jeho rozsáhlé doplnění. Vadou řízení, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, je podle dovolatelky i skutečnost, že odvolací soud nepřipustil „provedení důkazu“ posudkem znalkyně, aby bylo možné určit, zda je posudek znalkyně použitelný „jako podklad“ pro určení obvyklé ceny.

III.

Přípustnost dovolání

24. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

25. Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

26. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř. pro řešení (dosud v rozhodovací praxi dovolacího soudu neřešené) otázky výkladu § 1793 o. z., konkrétně použití úpravy neúměrného zkrácení na obchody s akciemi.

IV.

Důvodnost dovolání

27. Podle § 1793 o. z. zavází-li se strany k vzájemnému plnění a je-li plnění jedné ze stran v hrubém nepoměru k tomu, co poskytla druhá strana, může zkrácená strana požadovat

zrušení smlouvy a navrácení všeho do původního stavu, ledaže jí druhá strana doplní, oč byla zkrácena, se zřetelem k ceně obvyklé v době a místě uzavření smlouvy. To neplatí, pokud se nepoměr vzájemných plnění zakládá na skutečnosti, o které druhá strana nevěděla ani vědět nemusela (první odstavec). Odstavec 1 se nepoužije pro případ nabytí na komoditní burze, při obchodu s investičním nástrojem podle jiného zákona, v dražbě či způsobem postaveným veřejné dražbě naroveň, ani pro případ sázky nebo hry, anebo při narovnání nebo novaci, pokud byly poctivě učiněny (druhý odstavec).

28. Podle § 3 odst. 1 písm. a) ZPKT jsou investičními nástroji investiční cenné papíry.

29. Podle § 3 odst. 2 písm. a) ZPKT jsou investičními cennými papíry cenné papíry, které jsou obchodovatelné na kapitálovém trhu. Investičními cennými papíry jsou zejména akcie nebo obdobné cenné papíry představující podíl na právnické osobě.

č. 17

30. Jednou ze zásad, na kterých spočívá soukromé právo, je i zásada, podle které daný slib zavazuje a podle které mají být smlouvy splněny [§ 3 odst. 2 písm. d) o. z.]. Ta je obecným pravidlem, které navazuje na římskoprávní maximu, jež stanoví, že smlouvy se mají dodržovat (*pacta sunt servanda*), a které – jako takové – nachází konkrétní odraz v řadě právních norem napříč celým právním řádem. Ve výjimečných případech je však tato zásada prolamována; jedním z nich je neúměrné zkrácení (§ 1793 až 1795 o. z.).

31. Úprava neúměrného zkrácení umožňuje, aby se zkrácená strana domáhala zrušení smlouvy, a to tehdy, zaváží-li se strany k vzájemnému plnění a je-li plnění jedné ze stran v hrubém nepoměru k tomu, co poskytla druhá strana (§ 1793 odst. 1 o. z.). Smyslem institutu neúměrného zkrácení je tedy uplatnění zásady ekvivalence v tom smyslu, že plnění i protiplnění nemají být v příkrém rozporu a že mají odpovídat zásadám spravedlnosti (srov. důvodovou zprávu k návrhu zákona č. 89/2012 Sb., sněmovní tisk číslo 362, Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 6. volební období 2010–2013, s. 993).

32. Jelikož právo podle § 1793 odst. 1 o. z. slouží k uplatnění výjimky z pravidla, zákon je omezuje časově (prekluzivní lhůtou určenou v § 1795 o. z.) i věcně (výlukou pro případy vypočtené v § 1793 odst. 2 o. z.), popřípadě stanoví, že v určitých situacích toto právo nevzniká (§ 1794 o. z.).

33. Výluka popsaná v § 1793 odst. 2 o. z. tak představuje „výjimku z výjimky“. Jinak řečeno, tím, že popsání transakce vyjímá z dosahu úpravy § 1793 odst. 1, je ponechává ve (standardním) režimu § 3 odst. 2 písm. d) o. z.

34. Jedním z případů, na které nelze použít ustanovení § 1793 odst. 1 o. z., je i „nabytí při obchodu s investičním nástrojem podle jiného zákona“ (§ 1793 odst. 2 o. z.). „Jinými zákonem“ se zde rozumí zákon o podnikání na kapitálovém trhu. Ten stanoví, že investičními nástroji jsou investiční cenné papíry [§ 3 odst. 1 písm. a) ZPKT] a že investičními cennými papíry jsou cenné papíry, které jsou obchodovatelné na kapitálovém trhu, zejména akcie nebo obdobné cenné papíry představující podíl na právnické osobě [§ 3 odst. 2 písm. a) ZPKT].

35. Investičním cenným papírem jsou přitom akcie bez ohledu na to, zda jsou přijaty k obchodování na některém (evropském) regulovaném trhu ve smyslu § 55 ZPKT (jež představují toliko jednu z podob kapitálového trhu). Výluka ustanovení § 1793 odst. 2 o. z.

tudíž dopadá na akcie bez ohledu na to, zda se s nimi obchoduje na některém z (evropských) regulovaných trhů. Tomu ostatně odpovídá i formulace ustanovení § 1793 odst. 2 o. z.; pokud by zákonodárce chtěl z dopadu § 1793 odst. 1 o. z. vyloučit toliko transakce s akciemi (či jinými investičními nástroji), k nimž dochází na (evropském) regulovaném trhu ve smyslu § 55 ZPKT, zvolil by formulaci „pro případ nabytí na regulovaném trhu podle jiného zákona“ (obdobně, jak to učinil ve vztahu k obchodům na komoditní burze).

36. Ke stejnému závěru vede i systematický výklad; i kdyby bylo možné považovat výklad výluky ve vztahu k akciím za nejasný, bylo by nutné dát (v případě pochybností) přednost výkladu, jenž zachovává pravidlo (*pacta sunt servanda*), a nikoliv výkladu, jenž rozšiřuje výjimky z tohoto pravidla (použití úpravy § 1793 odst. 1 o. z.).

37. Smyslem a účelem § 1793 odst. 2 o. z., jde-li o vyloučení investičních nástrojů z dopadu úpravy neúměrného krácení, je ochrana právní jistoty při obchodování na kapitálovém trhu (v nejširším smyslu tohoto pojmu). Obchodování s akciemi je svojí povahou vždy do jisté míry rizikové a začasť obsahuje prvky jisté míry spekulace, a to bez ohledu na to, zda k němu dochází na (evropském) regulovaném trhu či jinde. Dostatečnou ochranu před nepoctivým jednáním jedné ze stran poskytuje jak úprava § 580, § 583 a § 588 o. z. (neplatnost právního jednání pro rozpor se zákonem, pro omyl, resp. pro rozpor s dobrými mravy), tak i úprava lichvy v § 1796 o. z.

38. Nejvyšší soud proto uzavírá, že úprava neúměrného zkrácení v § 1793 odst. 1 o. z. nedopadá na obchody s akciemi bez ohledu na to, zda tyto akcie byly přijaty k obchodování na některém (evropském) regulovaném trhu.

39. Uzavřel-li tedy odvolací soud, že v poměrech projednávané věci o neúměrné zkrácení nešlo, je jeho právní posouzení věci (ve výsledku) správné, neboť napadenou smlouvou byly převáděny předmětné akcie, na jejichž nabytí institut neúměrného zkrácení nedopadá.

40. U přípustného dovolání se Nejvyšší soud zabýval i dovolatelkou namítanými vadami, které mohly mít podle jejích tvrzení za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 242 odst. 3 o. s. ř.).

41. K námitce, že odvolací soud „suploval dokazování soudu prvního stupně (...), čímž byla porušena zásada dvouinstančnosti,“ je na místě uvést, že k otázce dvojinstančnosti řízení se Nejvyšší soud vyjádřil již v usnesení ze dne 23. 2. 2011, sp. zn. [21 Cdo 3046/2009](#), tak, že dvojinstančnost občanského soudního řízení se projevuje v uplatnění odvolání jakožto řádného opravného prostředku. Z uplatnění dvojinstančnosti v občanském soudním řízení nelze v žádném případě dovozovat, že by znamenala určení jakéhosi „pořadí“ při posuzování tvrzení a názorů účastníků soudy, tedy že by se k nim mohl vyslovit odvolací soud jen a teprve tehdy, zaujal-li k nim stanovisko již soud prvního stupně (viz též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 6. 2012, sp. zn. [29 Cdo 4304/2010](#), nebo ze dne 28. 11. 2012, sp. zn. [29 Cdo 2014/2011](#)). Skutečnost, že odvolací doplnil a zčásti zopakoval dokazování tedy vadou řízení, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, není.

42. Stejně tak takovou vadou není ani situace, kdy odvolací soud (při jednání konaném 10. 10. 2018) zamítl návrh dovolatelky na doplnění dokazování (č. I. 225) s tím, že doplnění dokazování o „doplněk znaleckého posudku“ nepovažuje za potřebný. Soud totiž není vázán

důkazními návrhy účastníků v tom smyslu, že by byl povinen provést všechny navržené důkazy; je tedy oprávněn posoudit důkazní návrhy účastníků a podle své úvahy rozhodnout, které z navržených důkazů provede (srov. například nález Ústavního soudu ze dne 3. 11. 1994, sp. zn. [III. ÚS 150/93](#), či rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 3. 2007, sp. zn. [21 Cdo 731/2006](#)). Povinností soudu je toliko vyložit, proč určitému důkaznímu návrhu nevyhověl (srov. například nález Ústavního soudu ze dne 23. 6. 2015, sp. zn. [II. ÚS 2067/14](#)), čemuž však odvolací soud v napadeném rozhodnutí (viz odst. 10) dostál.

43. Jelikož se dovolatelce prostřednictvím uplatněného dovolacího důvodu a jeho obsahového vymezení nepodařilo zpochybnit správnost rozhodnutí odvolacího soudu, Nejvyšší soud dovolání zamítl podle § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř., aniž se pro nadbytečnost zabýval dalšími námitkami dovolatelky.

č. 18

Jestliže věřitel přihlásil pohledávku z obchodního závazkového vztahu v promlčecí době do konkursu, a ke dni, kdy nastaly účinky zrušení konkursu, nemá k dispozici pro tu část pohledávky, která nebyla uspokojena v průběhu konkursu, ani exekuční titul představovaný seznamem přihlášek, pak ke dni, kdy nastaly účinky zrušení konkursu, v souladu s ustanovením § 405 odst. 1 obch. zák. platí, že ohledně v konkursu neuspokojené části pohledávky nepřestala běžet promlčecí doba ani za trvání účinků konkursu. Jestliže řízení, v němž podle ustanovení § 408 odst. 1 obch. zák. nelze uplatnit námitku promlčení, podle pravidelného chodu věcí skončí, aniž si v něm věřitel mohl pořídit pro právo (pohledávku) řádně uplatněné vůči dlužníku exekuční titul (srov. § 44 zákona č. 328/1991 Sb., ve znění účinném do 31. prosince 2007 nebo § 229 tr. ř.), pak se řízení o takovém právu (pohledávce), zahájené věřitelem u soudu nebo jiného příslušného orgánu v přiměřené lhůtě po skončení původního řízení, pokládá za pokračování původního řízení; v jeho průběhu tak rovněž nelze účinně uplatnit námitku promlčení; přiměřenou lhůtou k pokračování řízení v takovém případě není lhůta přesahující tři měsíce. Přihlásil-li věřitel pohledávku z občanskoprávního závazkového vztahu v promlčecí době do konkursu, a ke dni, kdy nastaly účinky zrušení konkursu, nemá k dispozici pro tu část pohledávky, která nebyla uspokojena v průběhu konkursu, ani exekuční titul představovaný seznamem přihlášek, pak následek spočívající v tom, že ohledně v konkursu neuspokojené části pohledávky nepřestala běžet promlčecí doba ani za trvání účinků konkursu, odvrátí jen tím, že v přiměřené lhůtě počítané ode dne, kdy nastaly účinky zrušení konkursu, podá žalobu nebo jiný návrh na zahájení řízení u soudu nebo jiného k tomu příslušného orgánu (a v řízení zahájeném podáním přihlášky tak řádně pokračuje). Zruší-li konkursní soud jako soud prvního stupně v konkursním řízení vedeném podle zákona č. 328/1991 Sb. (ve znění účinném do 31. prosince 2007) pravomocné usnesení o prohlášení konkursu na majetek dlužníka usnesením vydaným na základě žaloby pro zmatečnost, nastane zánik účinků prohlášení konkursu právní mocí tohoto usnesení.

č. 18

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 05. 2021, sp. zn. 29 Cdo 3310/2020, ECLI:CZ:NS:2021:29.CDO.3310.2020.1

Konkurs, Žaloba pro zmatečnost, Promlčení

§ 20 odst. 8 ZKV ve znění do 31. 12. 2007, § 44 odst. 1 ZKV ve znění do 31.12.2007, § 44a ZKV ve znění do 31. 12. 2007, § 45 odst. 1 ZKV ve znění do 31.12.2007, § 66a odst. 1 ZKV ve znění do 31.12.2007, § 112 obč. zák., § 402 obch. zák., § 405 obch. zák., § 408 obch. zák., § 235h odst. 2 o. s. ř.

Nejvyšší soud k dovolání dlužníka zrušil usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 6. 2020, sp. zn. 4 Ko 1/2020, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením ze dne 2. 4. 2020, č. j. 41 K 1/2016-1748, Krajský soud v Hradci Králové (dále jen „konkursní soud“) k návrhu věřitelů a/ V. J. a b/ P., s. r. o., za účasti Krajského státního zastupitelství v Hradci Králové, mimo jiné prohlásil konkurs na majetek dlužníka G. J., s. r. o. (bod I. výroku), a ustavil správce konkursní podstaty (bod II. výroku).

2. Konkursní soud – vycházející z ustanovení § 1 odst. 2, § 4 odst. 2, § 12a odst. 1 a § 13 odst. 2 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále též jen „ZKV“) – dospěl k závěru, že dlužník je v úpadku ve formě platební neschopnosti, když navrhuje věřitel b/ a další věřitelé (vyjma navrhuje věřitele a/, ohledně jehož pohledávky dlužník vznesl důvodnou námitku promlčení) mají vůči dlužníku splatné pohledávky a majetek dlužníka tvoří pouze částka 1.734.911,10 Kč, představující dosud nerozdělený zůstatek určený k rozvrhu dle konečné zprávy (vydané v době, kdy trvaly účinky dříve prohlášeného konkursu na majetek dlužníka).

3. K odvolání dlužníka (č. l. 1768-1769, 1804-1809) Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 29. 6. 2020, č. j. 4 Ko 1/2020-1815, potvrdil usnesení konkursního soudu ve výroku o prohlášení konkursu.

4. Odvolací soud přitakal konkursnímu soudu v závěru, že navrhuje věřitel b/ osvědčil obě své pohledávky za dlužníkem, splatné v roce 2001 a 2012 (ve výši nejméně 3,6 a 20 miliónů Kč), které nejsou promlčeny.

5. K pohledávkám dalších dlužníkových věřitelů odvolací soud uvedl, že v době prvního prohlášení konkursu (28. 6. 2002) měl dlužník vůči 16 věřitelům nepromlčené závazky (dluhy) po lhůtě splatnosti v celkové výši 49.351.199,20 Kč, k jejichž úhradě neměl dostatek likvidních prostředků. V následujících letech dlužník tyto závazky „dosud zcela“ neuhradil a zjevně toho není schopen ani nyní.

6. Námitku, že pohledávky přihlášené těmito věřiteli do prvního konkursu jsou již promlčené, neměl odvolací soud za důvodnou, s tím, že po prvním i po druhém prohlášení konkursu došlo podáním přihlášek k „zastavení“ běhu promlčecích dob, k čemuž došlo vždy v průběhu třiceti dnů následujících po 28. 6. 2002 a po 29. 2. 2012, a tyto účinky trvaly do zrušení konkursu (do 12. 2. 2011 a do 21. 6. 2018). V době od června 2002 do dubna 2020 tak neběžely (a stály) promlčecí doby v celkové délce 15 let (8 let a 8 měsíců a 6 let a 4 měsíce).

7. Nadto odvolací soud z přihlášek věřitelů došlých do nynějšího (v pořadí čtvrtého) konkursu zjistil, že v době posledního prohlášení konkursu měl dlužník stále ještě splatné, neuhrazené a nepromlčené závazky vůči České republice – Ministerstvu financí (705.102,57 Kč), České republice – Okresnímu soudu v Liberci (1.532 Kč), České republice – Finančnímu úřadu pro Liberecký kraj (718.161 Kč), Všeobecné zdravotní pojišťovně České republiky (614.094,26 Kč), navrhuje věřiteli b/, V. H. (2,4 miliónu Kč) a D. M. (190.730 Kč). Existenci těchto splatných pohledávek přihlášených věřitelů (vyjma navrhuje věřitele b/) přitom dlužník odvoláním nezpochybnil.

8. Co do dřívější splatnosti úvěrové pohledávky navrhuje věřitele b/ [pohledávky ze smlouvy o hypotečním úvěru uzavřené dne 3. 5. 1999 mezi Komerční bankou, a. s. (dále jen

„banka“), coby právním předchůdcem navrhujícího věřitele b/ a dlužníkem (dále jen „úvěrová smlouva“)] souhlasil odvolací soud s názorem dlužníka, že promlčecí doba začala plynout již 28. 11. 2001, nikoliv (až) 19. 6. 2002.

9. Odvolací soud se však neztotožnil s názorem dlužníka, že v intencích § 405 odst. 1 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku (dále též jen „obch. zák.“), by se mělo hledět na promlčecí dobu tak, že nepřestala běžet. K tomu uvedl, že toto (stále stejné) konkursní řízení vedené od roku 2002 skončilo rozhodnutím ve věci samé (usnesením konkursního soudu 2. 4. 2020) a navrhující věřitel b/ vždy řádně uplatnil své pohledávky přihláškami (s účinky dle § 20 odst. 8 ZKV). Díkce § 405 odst. 1 obch. zák. míří (dle odvolacího soudu) výlučně na případy, kdy v soudním nebo rozhodčím řízení zahájeném na návrh věřitele nebylo rozhodnuto ve věci samé (věřitel jako navrhovatel nebyl úspěšný). Ostatně, podání návrhu na prohlášení konkursu na majetek dlužníka nikdy nemělo za následek stavení promlčecí doby ohledně pohledávky, pro niž byl takový návrh podán. Proto měl odvolací soud za to, že byl-li v konkursním řízení zrušen dříve prohlášený konkurs, stavěla se promlčecí doba podáním přihlášky ohledně každé z řádně a včas přihlášených pohledávek do zániku účinků prohlášení konkursu. Výklad, podle kterého by pozdější zrušení konkursu (*ex nunc*) mělo zpětně (*ex tunc*) vliv na běh promlčecí doby tak, že nepřestala běžet, podle odvolacího soudu akceptovatelný není.

č. 18

10. K námitkám dlužníka opírajícím se o ustanovení § 408 obch. zák. zopakoval odvolací soud závěry, jež formuloval v usnesení ze dne 19. 6. 2012, č. j. 2 Ko 21/2012-1152. V onom rozhodnutí s poukazem na ustanovení § 408 odst. 1 obch. zák., ustanovení § 14 odst. 1 písm. d/ a § 45 odst. 1 ZKV uzavřel, že zahájené konkursní řízení, do kterého banka řádně přihlásila pohledávku z úvěrové smlouvy, brání dlužníku ve vznesení námítky promlčení v důsledku uplynutí desetileté promlčecí doby bez ohledu na to, že usnesení o prohlášení konkursu bylo později zrušeno jako zmatečné. Věřitel totiž od okamžiku prohlášení konkursu do okamžiku, kdy došlo ke zrušení konkursu zrušením usnesení o prohlášení konkursu, nesměl pohledávku uplatnit jiným způsobem. Odvolací soud dodal, že promlčecí doba mohla ohledně včas přihlášených pohledávek začít opětovně běžet až dnem právní moci usnesení ze dne 19. 5. 2016, č. j. 38 Cm 241/2015-83 (21. 6. 2018), jímž konkursní soud zrušil usnesení odvolacího soudu ze dne 19. 6. 2012, potvrzující druhé usnesení o prohlášení konkursu na majetek dlužníka (usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 29. 2. 2012, č. j. 46 K 23/2002-1069), nikoli již (dle § 44a odst. 1 ZKV) jeho účinností.

11. Proti usnesení odvolacího soudu podal dlužník dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právních otázek, při jejichž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, respektive právních otázek, které v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyly vyřešeny.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

12. Za dovolacím soudem neřešenou má dovolatel otázku výkladu ustanovení § 44a odst. 1 a 2 ZKV.

13. Za rozporné s ustálenou rozhodovací praxí dovolacího soudu má dovolatel řešení otázek výkladu ustanovení § 405 a § 408 obch. zák.

14. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci a s poukazem na ustanovení § 243d písm. b/ o. s. ř. požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí změnil v tom duchu, že návrh na prohlášení konkursu se zamítá, případně aby je zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

15. V mezích uplatněného dovolacího důvodu argumentuje dovolatel k označeným právním otázkám následovně:

a/ K výkladu ustanovení § 44a odst. 1 a 2 ZKV.

16. Potud dovolatel vytýká odvolacímu soudu, že řešení otázky, zda pohledávky navrhujícího věřitele b/ jsou promlčeny, založil na nesprávném závěru, podle něhož se neuplatní ustanovení § 44a odst. 1 a 2 ZKV, je-li usnesení o prohlášení konkursu na majetek dlužníka zrušeno soudem prvního stupně na základě žaloby pro zmatečnost (tedy že účinky zrušení konkursu v takovém případě nastávají až právní mocí usnesení, jímž soud vyhověl žalobě pro zmatečnost).

17. Dovolatel míní, že předmětná otázka má být řešena tak, že mezera v zákoně o konkursu a vyrovnání nebude vyplněna ustanoveními občanského soudního řádu (který je právním předpisem subsidiárním), nýbrž (*per analogiam*) aplikací § 44a odst. 1 a 2 ZKV, neboť jde o právní úpravu nejbližší zvláštní povaze konkursního řízení. Odtud dovozuje, že konkurs pozbývá účinků k okamžiku „zrušovacího úkonu soudem“, takže běh promlčecích dob pohledávek navrhujícího věřitele b/ se obnovil již dnem vydání zrušujícího usnesení.

b/ K výkladu ustanovení § 405 obch. zák.

18. Potud dovolatel (oproti mínění odvolacího soudu) dovozuje, že konkursní řízení, v němž navrhující věřitel uplatňoval (s účinky stavení promlčecí doby) pohledávku z úvěrové smlouvy, skončilo dne 19. 10. 2010, kdy konkursní soud vydal usnesení, jímž zrušil konkurs prohlášený na majetek dlužníka. V intencích ustanovení § 405 odst. 2 obch. zák. se tedy pohledávka z úvěrové smlouvy promlčela dne 20. 10. 2011. Jestliže zrušením konkursu pominuly účinky přihlášky pohledávky (a věřitel se opět mohl domáhat uspokojení pohledávky žalobou u soudu nebo exekučním návrhem), pak se musel obnovit i běh promlčecí doby, respektive (vzhledem ke znění ustanovení § 405 odst. 1 obch. zák.), promlčecí doba nepřestala běžet, neboť k uvedenému dni bylo dané řízení ukončeno, aniž došlo k rozhodnutí ve věci samé.

19. Tytéž závěry jako pro pohledávku z úvěrové smlouvy platí (dle dovolatele) i pro směnečnou pohledávku navrhujícího věřitele b/. Ten měl uplatnit směnečný nárok v době jednoho roku počítané ode dne druhého zrušení konkursu (od 16. 6. 2016). Promlčecí doba u této pohledávky tak uplynula 17. 6. 2017. I kdyby promlčecí doba byla počítána (v souladu s výkladem, který podal odvolací soud v napadeném usnesení k § 44a ZKV) od 21. 6. 2018, vzhledem ke znění ustanovení § 405 odst. 2 obch. zák. by uplynula dne 22. 6. 2019.

c/ K výkladu ustanovení § 408 obch. zák.

20. I kdyby se pohledávka z úvěrové smlouvy nepromlčela ve čtyřleté promlčecí době dle § 397 obch. zák. (ve spojení s § 405 odst. 1 a 2 obch. zák.), promlčela by se dle § 408 obch. zák.

uplynutím maximální desetileté promlčecí doby. Potud se dovolatel dovolává závěrů obsažených v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2013, sp. zn. [31 Cdo 4091/2010](#) [jde o rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu uveřejněný pod číslem 21/2014 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 21/2014“), který je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupný i na webových stránkách Nejvyššího soudu], a v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2006, sp. zn. [29 Odo 1453/2005](#) (jde o rozsudek uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 3, ročník 2007, pod číslem 41), vytýkáje odvolacímu soudu, že tato rozhodnutí v napadeném usnesení opomenul (odkázal obecně na závěry svého předchozího rozhodnutí) a že nesprávně vyložil ustanovení § 408 odst. 1 větu třetí obč. zák. Z uvedeného dovolatel dovozuje, že objektivní desetiletá promlčecí doba začala běžet (u pohledávky z úvěrové smlouvy) nejpozději 28. 11. 2001, takže k promlčení došlo 28. 11. 2011.

č. 18

21. Navrhující věřitel b/ ve vyjádření navrhuje dovolání odmítnout jako nepřipustné (maje za to, že dovolatel nepředkládá Nejvyššímu soudu žádnou určitou otázku hmotného nebo procesního práva), případně zamítnout jako nedůvodné. Ve vztahu k dlužníkem vznesené námitce promlčení uvádí, že její uplatnění má za rozporné s dobrými mravy. Ve vztahu k ustanovení § 405 obč. zák. pak namítá, že konkursní řízení stále probíhá, takže věřitelé nemohli uplatnit své pohledávky u (jiného) soudu.

III.

Připustnost dovolání

22. Nejvyšší soud se nejprve zabýval přípustností podaného dovolání. Dovolatel při podání dovolání zjevně (a nesprávně) vycházel (pro dovolací řízení) z občanského soudního řádu ve znění účinném od 1. 1. 2013 do 29. září 2017, což je patrné z toho, že označený dovolací důvod (nesprávné právní posouzení věci odvolacím soudem) pojí s odkazem na ustanovení § 241a odst. 1 o. s. ř. a dovolací návrh (v podobě požadavku na změnu napadeného rozhodnutí) s ustanovením § 243d písm. b/ o. s. ř. Před 1. lednem 2013 se označený dovolací důvod nacházel v § 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř. a ustanovení § 243d o. s. ř. v podobě presumované dovolatelem se v občanském soudním řádu nenacházelo vůbec; v aktuálním znění občanského soudního řádu se pak pravidlo formulované do 31. 12. 2013 v § 243d písm. b/ o. s. ř. nachází v § 243d odst. 1 písm. b/ o. s. ř. Pro toto dovolací řízení je ovšem rozhodný občanský soudní řád ve znění účinném do 31. 12. 2007, což plyne jednak z § 432 odst. 1, § 433 bodu 1. a § 434 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), jednak (i) z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 9. 2008, sp. zn. [29 Cdo 3409/2008](#), uveřejněného pod číslem 16/2009 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 16/2009“).

23. Dovolání v dané věci pak Nejvyšší soud shledává přípustným podle ustanovení § 238a odst. 1 písm. a/ o. s. ř., ve spojení s ustanovením § 237 odst. 1 písm. c/, odst. 3 o. s. ř., když zásadní právní význam napadeného rozhodnutí přisuzuje řešení otázek dovoláním předestřených; zčásti jsou totiž tyto otázky odvolacím soudem neřešené a zčásti (v dále popsaném rozsahu) je jejich řešení odvolacím soudem v rozporu s níže označenou judikaturou Nejvyššího soudu.

IV.

Důvodnost dovolání

24. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

25. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

26. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

27. Pro právní posouzení věci Nejvyšším soudem jsou rozhodná následující zjištění (a procesní úkony plynoucí z konkursního spisu), z nichž vyšly oba soudy:

28. Návrhem ze dne 22. 5. 2002 se navrhuje věřitel a/ domáhal u Krajského soudu v Ústí nad Labem prohlášení konkursu na majetek dlužníka.

29. Usnesením ze dne 28. 6. 2002, č. j. 46 K 23/2002-45, prohlásil Krajský soud v Ústí nad Labem konkurs na majetek dlužníka.

30. Usnesením ze dne 19. 10. 2010, č. j. 1 Cm 17/2007-348 (žurnalizovaným na č. l. 812-817 konkursního spisu), Městský soud v Praze na základě žaloby pro zmatečnost (mimo jiné) zrušil usnesení o prohlášení konkursu ze dne 28. 6. 2002. Toto usnesení pak ve spojení s usnesením ze dne 2. 9. 2011, č. j. 11 Cmo 136/2011-370 (žurnalizovaným na č. l. 818 konkursního spisu), které nabylo právní moci dne 30. 9. 2011 a jímž Vrchní soud v Praze odmítl (podle § 218 písm. b/ o. s. ř.) odvolání navrhuje věřitele b/, maje ho za „vedlejšího účastníka řízení“, nabylo právní moci dne 12. 2. 2011.

31. Usnesením ze dne 29. 2. 2012, č. j. 46 K 23/2002-1069, Krajský soud v Ústí nad Labem opět prohlásil konkurs na majetek dlužníka, jednáje jako s navrhuje věřitelem vedle navrhuje věřitele a/ i s navrhuje věřitelem b/. K odvolání dlužníka Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 19. 6. 2012, č. j. 2 Ko 21/2012-1152, potvrdil usnesení o prohlášení konkursu ze dne 29. 2. 2012. Dovolání dlužníka proti usnesení odvolacího soudu ze dne 19. 6. 2012 odmítl Nejvyšší soud usnesením ze dne 6. 11. 2012, č. j. [29 Cdo 3157/2012-1198](#).

32. Usnesením ze dne 19. 5. 2016, č. j. 38 Cm 241/2015-83 (žurnalizovaným na č. l. 1367-1369 konkursního spisu), které nabylo právní moci dne 21. 6. 2018, konkursní soud zrušil usnesení o prohlášení konkursu ze dne 29. 2. 2012.

33. Usnesením ze dne 21. 6. 2017, č. j. K 1/2016-1503, konkursní soud opět prohlásil konkurs na majetek dlužníka. K odvolání dlužníka Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 11. 11. 2017, č. j. 4 Ko 8/2017-1567, zrušil usnesení konkursního soudu ze dne 21. 6. 2017 a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

34. Banka přihlásila pohledávku z úvěrové smlouvy ve výši 10.504.868,45 Kč do konkursu vedeného na majetek dlužníka dne 15. 6. 2002; na základě usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 29. 10. 2002, č. j. 46 K 23/2002-135, vstoupil do konkursního řízení místo banky jako nabyvatel pohledávky (postupník) navrhuující věřitel b/. Za trvání účinků prvního konkursu došlo k částečné úhradě pohledávky (zbývá ji uhradit ve výši 3.607.485,45 Kč). Navrhující věřitel b/ přihlásil pohledávku do konkursu vedeného na majetek dlužníka znovu 22. 3. 2012 a 12. 7. 2017.

35. Navrhující věřitel b/ přihlásil do konkursu vedeného na majetek dlužníka dne 22. 3. 2012 dále pohledávku ze zajišťovací směnky vlastní vystavené dlužníkem s doložkou „bez protestu“ dne 3. 5. 1999. Šlo o blankosměnku vystavenou na řad banky, vyplněnou v souladu se směnečným vyplňovacím prohlášením z 3. 5. 1996 (č. l. 1054-1058) navrhujícím věřitelem b/, coby nynějším majitelem směnky, co do směnečné sumy částkou 20 miliónů Kč a co do data splatnosti datem 30. 1. 2012. Navrhující věřitel b/ přihlásil pohledávku do konkursu vedeného na majetek dlužníka znovu 12. 7. 2017.

č. 18

36. V takto ustaveném skutkovém rámci činí Nejvyšší soud k položeným otázkám následující závěry:

a/ K výkladu ustanovení § 44a odst. 1 a 2 ZKV.

37. Pro odpověď na otázku, jež se váže k výkladu ustanovení § 44a odst. 1 a 2 ZKV, jsou rozhodná následující ustanovení zákona o konkursu a vyrovnání a občanského soudního řádu:

§ 13 (ZKV)

(...)

(6) Účinky prohlášení konkursu nastanou vyvěšením usnesení na úřední desce soudu, který konkurs prohlásil. Tímto okamžikem se dlužník stává úpadcem.

(...)

Zrušení konkursu § 44 (ZKV)

(1) Soud usnesením zruší konkurs, ve kterém nedošlo k potvrzení nuceného vyrovnání,

a/ zjistí-li, že tu nejsou předpoklady pro konkurs;

(...)

(5) Pro doručení a zveřejnění usnesení o zrušení konkursu platí totéž, co pro doručení a zveřejnění usnesení o prohlášení konkursu. Zánik účinků prohlášení konkursu (§ 14) nastane s právní mocí usnesení o zrušení konkursu, nerozhodne-li soud jinak.

§ 44a (ZKV)

(1) Usnesením, kterým odvolací soud změnil nebo zrušil usnesení soudu prvního stupně o prohlášení konkursu, se konkurs zrušuje; o jeho doručení a zveřejnění platí totéž, co o usnesení o prohlášení konkursu.

(2) Pro doručení a zveřejnění tohoto usnesení odvolacího soudu platí totéž, co pro doručení a zveřejnění usnesení o prohlášení konkursu; potřebné úkony provede soud prvního stupně. Zánik účinků prohlášení konkursu (§ 14) nastane vyvěšením usnesení odvolacího soudu na úřední desce soudu prvního stupně, nerozhodne-li soud jinak.

(...)

§ 45 (ZKV)

(1) Zrušením konkursu zanikají účinky prohlášení konkursu uvedené v § 14 odst. 1 písm. a/ až e/, g/, i/ a l/; platnost a účinnost úkonů provedených v průběhu konkursu tím není dotčena.

(2) Na základě seznamu přihlášek lze pro zjištěnou pohledávku, kterou úpadce výslovně nepopřel, po zrušení konkursu vést výkon rozhodnutí na úpadcovo jmění.

§ 66a (ZKV)

(1) Pro konkurs a vyrovnání se použijí přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu, nestanoví-li tento zákon jinak.

(...)

§ 235h (o. s. ř.)

(...)

(2) Bylo-li napadené rozhodnutí pro zmatečnost zrušeno, soud, o jehož rozhodnutí jde, věc, jakmile usnesení nabude právní moci, bez dalšího návrhu projedná a rozhodne; přihlédne přitom ke všemu, co vyšlo najevo v původním řízení nebo při projednávání žaloby. Právní názor obsažený ve zrušovacím usnesení je pro nové projednání a rozhodnutí věci závazný.

(3) Odstavec 2 neplatí, bylo-li řízení ve věci zastaveno (§ 235e odst. 2 věta druhá).

38. Ve výše uvedené podobě, pro věc rozhodné, platila výše uvedená ustanovení zákona o konkursu a vyrovnání a občanského soudního řádu do 1. 1. 2008, kdy byl zákon o konkursu a vyrovnání zrušen insolvenčním zákonem (srov. R [16/2009](#)); ustanovení § 235h odst. 2 a 3 o. s. ř. nedoznalo změn ani později.

39. Žaloba pro zmatečnost je [obdobně jako žaloba na obnovu řízení (kterou ale pro konkurs vylučuje ustanovení § 66b odst. 5 ZKV) a dovolání] mimořádným opravným prostředkem proti rozhodnutí konkursního soudu. U mimořádného opravného prostředku, jímž je dovolání, se Nejvyšší soud vyslovil (odkazuje na ustanovení § 13 odst. 6 a § 44a odst. 1 ZKV, v rozhodném znění) již v usnesení ze dne 20. 8. 2002, sp. zn. [29 Cdo 976/2000](#), uveřejněném v časopise Soudní judikatura číslo 9, ročník 2002, pod číslem 185, tak, že (i) pro zveřejnění usnesení, jímž Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí odvolacího soudu (soudu prvního stupně) o prohlášení konkursu, platí totéž, co pro zveřejnění usnesení o prohlášení konkursu. Žaloba pro zmatečnost se však (coby mimořádný opravný prostředek) odlišuje od dovolání především tím, že o ní rozhoduje (věcně příslušný) soud prvního stupně, jehož rozhodnutí opět podléhá instančnímu přezkumu na základě řádného opravného prostředku (odvolání), případně na základě mimořádného opravného prostředku (dovolání, jež je tu vzhledem k ustanovení § 230 odst. 3 o. s. ř. jediným mimořádným opravným prostředkem). Důvod aplikovat ustanovení § 44a odst. 1 a 2 ZKV na poměry usnesení, jímž konkursní soud jako soud prvního stupně zrušil na základě žaloby pro zmatečnost (pravomocné) usnesení o prohlášení konkursu na majetek dlužníka, neshledává Nejvyšší soud již proto, že úprava obsažená (s účinností od 1. 6. 1996) v ustanovení § 44a ZKV, je cíleně zaměřena (zamýšlena) jen na rozhodování odvolacího soudu. K tomu srov. zvláštní část důvodové zprávy (K bodům 42 až 46) k vládnímu návrhu pozdějšího zákona č. 94/1996 Sb., kterým se mění a doplňují zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a který projednávala Poslanecká Sněmovna Parlamentu České republiky ve svém 1. volebním období 1992-1996 jako tisk č. 1976, a v literatuře např. Zoulík, F. in: Zákon o konkursu a vyrovnání. Komentář. 3. vydání. Praha, C. H. Beck 1998, str. 204-205.

40. Dovolatel prosazuje použitelnost ustanovení § 44a ZKV prostřednictvím argumentu „*per analogiam*“ (tj. výkladu podle podobnosti), máje zjevně na mysli argument „*per analogiam legis*“ (analogie zákona). Ten spočívá v tom, že se na skutkovou podstatu zákonem neřešenou vztáhne analogicky ustanovení zákona upravujícího skutkovou podstatu obdobnou (srov. v literatuře např. Knapp, V.: Teorie práva, 1. vydání. Praha, C. H. Beck 1995, str. 172, a v judikatuře např. důvody usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 18. 7. 2012, sp. zn. [31 Cdo 1103/2010](#), uveřejněného pod číslem 130/2012 Sb. rozh. obč.). Jak se nicméně podává již z nálezu Ústavního soudu ze dne 5. 11. 2002, sp. zn. [II. ÚS 179/01](#), uveřejněného pod číslem 139/2002 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu (který je dostupný i na webových stránkách Ústavního soudu), ustanovení zákona o konkursu a vyrovnání předepisující při absenci jiné úpravy přiměřenou aplikaci občanského soudního řádu (v poměrech této věci ustanovení § 66a odst. 1 ZKV), nedává soudu prostor pro libovůli v dotčeném směru. Je-li úprava, kterou zákon o konkursu a vyrovnání postrádá, obsažena v občanském soudním řádu, je povinností soudu občanský soudní řád „přiměřeně“ aplikovat (nemůže jeho užití vyloučit). K cílům konkursu soud přihlíží (až) v rámci přiměřené aplikace občanského soudního řádu.

41. Jinak řečeno, plyne-li z ustanovení § 66a odst. 1 ZKV povinnost konkursního soudu uplatnit přiměřeně úpravu obsaženou v § 235h odst. 2 o. s. ř. (z něž plyne, že účinky usnesení, jímž soud prvního stupně zruší rozhodnutí napadené žalobou pro zmatečnost, se prosazují

až jeho právní mocí), nemůže konkursní soud svou úvahou tuto úpravu vyloučit; při úvaze, jakým způsobem bude předmětné ustanovení občanského soudního řádu aplikovat na konkursní poměry, však musí přihlížet účelu zákona o konkursu a vyrovnání (§ 1 odst. 1 ZKV) a k cíli konkursu (§ 2 odst. 3 ZKV).

42. Ostatně, použití argumentu „*per analogiam legis*“ (analogie zákona) na usnesení, jímž konkursní soud jako soud prvního stupně zrušil na základě žaloby pro zmatečnost (pravomocné) usnesení o prohlášení konkursu na majetek dlužníka, by při opomenutí požadavku přiměřené aplikace občanského soudního řádu logicky vedlo k aplikaci § 44 ZKV (upravujícího postup, kterým pravomocné usnesení o prohlášení konkursu odklízí právě soud prvního stupně). Z dikce § 44 odst. 5 věty druhé ZKV je přitom zjevné, že bez výslovného („jiného“) určení ve výroku usnesení o zrušení konkursu, nastane zánik účinků prohlášení konkursu až právní mocí usnesení o zrušení konkursu. To je v souladu s tím, že podle dikce § 45 odst. 1 ZKV zanikají účinky prohlášení konkursu (zrušením konkursu) *ex nunc* (bez zpětné platnosti). Srov. k tomu dále i výklad podaný pod bodem XL. stanoviska občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 17. 6. 1998, [Cpin 19/98](#), uveřejněného pod číslem 52/1998 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 52/1998“), str. 208-209 (384-385).

43. Nejvyšší soud tudíž uzavírá, že zruší-li konkursní soud jako soud prvního stupně (pravomocné) usnesení o prohlášení konkursu na majetek dlužníka usnesením vydaným na základě žaloby pro zmatečnost, nastane zánik účinků prohlášení konkursu právní mocí tohoto usnesení. Dovolání proto potud není důvodné.

b/ K výkladu ustanovení § 405 obch. zák.

44. Pro odpověď na otázku, jež se váže k výkladu ustanovení § 405 obch. zák., jsou rozhodná následující ustanovení zákona o konkursu a vyrovnání, zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku (dále jen „obč. zák.“), obchodního zákoníku, a zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „o. z.“):

§ 20 ZKV

(...)

(8) Přihláška pohledávky má pro běh lhůty pro promlčení a zánik práv stejné účinky jako uplatnění práva u soudu.

§ 112 (obč. zák.)

Uplatní-li věřitel v promlčecí době právo u soudu nebo u jiného příslušného orgánu a v zahájeném řízení řádně pokračuje, promlčecí doba od tohoto uplatnění po dobu řízení neběží. To platí i o právu, které bylo pravomocně přiznáno a pro které byl u soudu nebo u jiného příslušného orgánu navržen výkon rozhodnutí.

§ 402 (obch. zák.)

Promlčecí doba přestává běžet, když věřitel za účelem uspokojení nebo určení svého práva učiní jakýkoli právní úkon, který se považuje podle předpisu upravujícího soudní řízení za jeho zahájení nebo za uplatnění práva v již zahájeném řízení.

§ 405 (obch. zák.)

(1) Jestliže právo bylo uplatněno před promlčením podle § 402 až 404, avšak v tomto řízení nebylo rozhodnuto ve věci samé, platí, že promlčecí doba nepřestala běžet.

(2) Jestliže v době skončení soudního nebo rozhodčího řízení uvedeného v odstavci 1 promlčecí doba již uplynula nebo jestliže do jejího skončení zbývá méně než rok, prodlužuje se promlčecí doba tak, že neskončí dříve než jeden rok ode dne, kdy skončilo soudní nebo rozhodčí řízení.

č. 18

§ 3036 (o. z.)

Podle dosavadních právních předpisů se až do svého zakončení posuzují všechny lhůty a doby, které začaly běžet přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i lhůty a doby pro uplatnění práv, která se řídí dosavadními právními předpisy, i když začnou běžet po dni nabytí účinnosti tohoto zákona.

45. Ve výše uvedené podobě, pro věc rozhodné, platilo ustanovení § 20 odst. 8 ZKV již v době podání návrhu na prohlášení konkursu na majetek dlužníka a do 1. 1. 2008 nedoznalo změny (srov. opět [R 16/2009](#)). Ustanovení § 112 obč. zák. v citovaném (rozhodném) znění platilo v době od uzavření úvěrové smlouvy (3. 5. 1999) do 31. 8. 2012. S účinností od 1. 9. 2012 pak byla v § 112 obč. zák. za slova „řádne pokračuje“ vložena [novelou provedenou zákonem č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů (zákonem o mediaci)] slova „nebo je-li ohledně jeho práva zahájena mediace podle zákona o mediaci“, za slova „promlčecí doba“ vloženo slovo „neběží“ a slovo „neběží“ bylo nahrazeno slovy „nebo od tohoto zahájení po dobu mediace“. Ve znění tohoto doplnění (jež ale nemá žádný vliv na dále formulované závěry) pak ustanovení § 112 obč. zák. platilo až do 1. 1. 2014, kdy byl tento občanský zákoník zrušen zákonem č. 89/2012 Sb., občanským zákoníkem. Ustanovení § 402 a § 405 obch. zák. v citovaném (rozhodném) znění platila již v době uzavření úvěrové smlouvy (3. 5. 1999) a do 1. 1. 2014, kdy byl obchodní zákoník zrušen zákonem č. 89/2012 Sb., občanským zákoníkem, rovněž nedoznala změny. Ustanovení § 3036 o. z. platí v nezměněné podobě od 1. 1. 2014.

46. Z ustanovení § 3036 o. z. především plyne použitelnost ustanovení § 402 a § 405 obch. zák. ve vztahu k pohledávkám navrhujícího věřitele b/ (u kterých začala běžet promlčecí doba před 1. lednem 2014). V tomto právním rámci pak je nezbytné přezkoumat správnost úvah odvolacího soudu na téma „stavení“ promlčecí doby.

47. V díle Švestka, J., Češka, Z., Chyský, J.: Promlčení a prekluze v čs. právním řádu, Orbis Praha, 1967 (dále jen „Švestka, Češka, Chyský“), se ke „stavení“ promlčecí doby uvádí (v návaznosti na vymezení „stavení promlčení“ v díle Krčmář, J.: Právo občanské, díl I., 4. vydání. Praha 1946, str. 216), že náš právní řád zná stavení promlčecí doby jednak v užším smyslu (tj. případ,

kdy promlčecí doba začala běžet, pak se na určitou dobu její běh zastavil, a po odpadnutí překážky uvedená doba doběhla do svého konce), jakož i stavení promlčecí doby v širším smyslu, tj. kromě již uvedeného případu také případ, kdy se z určitého důvodu odsouvá počátek promlčecí doby, a případ, kdy promlčecí doba skončí později, než za normálních okolností měla skončit (str. 213-214). V díle Češka, Z., Kabát, J., Ondřej, J., Švestka, J. a kol.: Občanský zákoník. Komentář. Díl I. 1. vydání. Panorama Praha 1987 (dále jen „Komentář 1987“) se stavení promlčecí doby (v užším smyslu) definuje jako zastavení jejího běhu na určitou zákonem stanovenou dobu, přičemž po uplynutí této doby anebo po odpadnutí zákonem stanovené překážky promlčecí doba běží dále až do svého konce (str. 350). Obdobně se v díle Knapp, V. a kol.: Občanské právo hmotné. Svazek I., 1. vydání, Praha, CODEX 1995 (dále jen „Knapp, Občanské právo hmotné“), na dané téma uvádí, že o stavení promlčení ve vlastním smyslu se hovoří tehdy, jestliže promlčecí doba pro určitou zákonem stanovenou překážku neběží, staví se její běh a po odpadnutí překážky běh téže lhůty (eventuálně prodloužené) pokračuje (str. 183). Již Švestka, Češka, Chyský pak (obecně) pojí okamžik stavení běhu promlčení s uplatněním práva v promlčecí době u soudu nebo u jiného příslušného orgánu (str. 221-225). Komentář 1987 se pak k témuž vyslovuje (shodně) při výkladu § 112 obč. zák. (str. 350-351).

48. Závěr, že uplatněním práva v promlčecí době u soudu nebo u jiného příslušného orgánu dochází ke stavení běhu promlčecí doby, je pak v literatuře obecně spojován (i pro případy, v nichž není ve hře dikce § 112 obč. zák., jež tento předpoklad formuluje výslovně), s podmínkou, že věřitel v zahájeném řízení řádně pokračuje; srov. Švestka, Češka, Chyský, str. 227, Komentář 1987, str. 354, Knapp, Občanské právo hmotné, str. 184. Již Švestka, Češka, Chyský pak uvádějí (str. 227-228), že řádně pokračuje v řízení ten, kdo nebrání svými procesními úkony jeho náležitému průběhu tak, aby toto řízení mohlo skončit meritorním rozhodnutím či soudním smírem. Nelze tedy hovořit o řádném pokračování v řízení např. tam, kde žalobce vezme v občanském soudním řízení svou žalobu zpět, popřípadě kde nepodá návrh na pokračování řízení přerušového podle § 110 o. s. ř., anebo kde oprávněný sám podá návrh na zastavení výkonu rozhodnutí. K týmž závěrům se hlásí též Komentář 1987 (str. 354-355), jakož i dílo Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol.: Občanský zákoník I. § 1-459. Komentář. 1. vydání. Praha, C. H. Beck, 2008 (dále jen „Komentář 2008“), str. 567. Jak Komentář 1987, tak Komentář 2008 pak výčet příkladů, kdy věřitel řádně nepokračuje v řízení, rozšiřují též o případy, kdy přes výzvu soudu neopraví nebo nedoplní podání, jímž bylo zahájeno řízení (typicky žalobu), takže v řízení pro tento nedostatek nelze pokračovat, a vysvětlují, že v situacích, kdy věřitel řádně nepokračuje v řízení zahájeném u soudu nebo jiného orgánu, skončí promlčecí doba bez ohledu na to, že právo bylo uplatněno (tedy, že promlčení v těchto případech běží i po dobu řízení). Závěr, že věřitel v zahájeném řízení řádně pokračuje, se pak v literatuře prosadil též pro situaci, kdy věřitel (poškozený) nejprve uplatnil své právo na náhradu škody v trestním řízení, v němž jej soud v adhezním řízení posléze s tímto nárokem odkázal na řízení ve věcech občanskoprávních. Potud se dovozuje, že věřitel (poškozený) v řízení řádně pokračuje i tehdy, jestliže po skončení trestního řízení v přiměřené lhůtě pokračuje v občanském soudním řízení (srov. Komentář 2008, str. 568).

49. Obchodní zákoník ovšem řeší stavení běhu promlčecí doby jinak. Ustanovení § 402 obch. zák. totiž nepodmiňuje stavení běhu promlčecí doby (v případě, že věřitel za účelem uspokojení nebo určení svého práva učiní jakýkoli právní úkon, který se považuje podle předpisu upravujícího soudní řízení za jeho zahájení nebo za uplatnění práva v již zahájeném

řízení) tím, že věřitel v zahájeném řízení řádně pokračuje. Jestliže (ale) o právu uplatněném v příslušném řízení před promlčením podle § 402 až 404 obch. zák. nebylo rozhodnuto meritorně, pak podle § 405 odst. 1 obch. zák. platí, že promlčecí doba nepřestala běžet. Srov. k tomu *mutatis mutandis* (se zohledněním toho, že tam šlo o výklad ustanovení § 112 obč. zák. a ustanovení § 402 a § 405 obch. zák. coby součásti práva slovenského) též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 2. 2020, sp. zn. [32 Cdo 646/2018](#).

50. Úprava promlčení v obchodním zákoníku je přitom komplexní v tom smyslu, že obchodní zákoník upravuje běh a délku všech promlčecích dob. Srov. důvody rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 16. 5. 2012, sp. zn. [31 Cdo 4781/2009](#), uveřejněného pod číslem 105/2012 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 105/2012“). Obecná právní úprava promlčecí doby a jejího běhu, obsažená v občanském zákoníku, se tudíž v obchodních závazkových vztazích neuplatní.

č. 18

51. Z ustanovení § 20 odst. 8 ZKV je zřejmo (ve shodě se závěry obsaženými již v rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. [29 Odo 1453/2005](#)), že ke stavení běhu promlčecí doby vede i přihlášení pohledávky u konkursního soudu. Zákon o konkursu a vyrovnání však na tomto ani jiném místě neřeší, jaké následky (z hlediska běhu promlčecí doby) nastanou, jestliže účinky přihlášení pohledávky, která nebyla přiznána pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu, v konkursním řízení pominou před uspokojením pohledávky v konkursu. Odpověď na tuto otázku je tedy nutné hledat v těch hmotněprávních předpisech, které pro předmětnou pohledávku upravují běh promlčecí doby v mimokonkursních poměrech. Srov. obdobně např. též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 8. 2016, sp. zn. [21 Cdo 4194/2015](#).

52. Nejvyšší soud přitom již v usnesení ze dne 27. 11. 2001, sp. zn. [29 Cdo 2780/2000](#), uveřejněném pod číslem 39/2002 Sb. rozh. obč., vysvětlil, že ani pravomocné rozvrhové usnesení (vydané dle § 30 ZKV) není exekucním titulem, který by zakládal překážku věci rozsouzené pro řízení o pohledávce, která sice byla v konkursu zjištěna, ale nebyla uspokojena. Tamtéž doplnil, že pro zjištěnou pohledávku, kterou úpadce v konkursu výslovně nepopřel, je exekucním titulem (dle § 45 odst. 2 ZKV) seznam přihlášek coby veřejná listina, která však nepředstavuje překážku, jež by po zrušení konkursu bránila projednání sporu o stejné plnění před orgánem, do jehož pravomoci náleží projednání takové věci. V usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia ze dne 14. 3. 2012, sp. zn. [31 Cdo 374/2010](#), uveřejněném pod číslem 82/2012 Sb. rozh. obč., pak Nejvyšší soud ozřejmil, že podle ustanovení § 45 odst. 2 ZKV (ve znění účinném od 1. 5. 2000 do 31. 12. 2007), lze na základě seznamu přihlášek pro zjištěnou pohledávku, kterou úpadce výslovně nepopřel, po zrušení konkursu vést výkon rozhodnutí na úpadcovu jmění, došlo-li ke zrušení konkursu způsobem uvedenými v ustanovení § 44 odst. 1 a 2 ZKV, že však takový postup není možný, došlo-li ke zrušení konkursu způsobem uvedeným v ustanovení § 44 odst. 3 ZKV nebo § 44a odst. 1 ZKV.

53. Jak uzavřel i odvolací soud, samotné podání návrhu na prohlášení konkursu na majetek dlužníka nemá žádný vliv na běh promlčecí doby ohledně věřitelovy pohledávky vůči dlužníku. Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2001, sp. zn. [29 Cdo 2352/2000](#), uveřejněné v časopise Soudní judikatura číslo 3, ročník 2002, pod číslem 60, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2001, sp. zn. [29 Cdo 1422/99](#), uveřejněné v časopise Soudní judikatura číslo 1, ročník 2002, pod číslem 15, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2002,

sp. zn. [29 Odo 343/2001](#), uveřejněné v časopise Soudní judikatura číslo 5, ročník 2002, pod číslem 90, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2004, sp. zn. [29 Odo 132/2004](#), uveřejněné pod číslem 27/2005 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 27/2005“), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2006, sp. zn. [29 Odo 208/2003](#), uveřejněné pod číslem 95/2006 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 95/2006“), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 1. 2014, sp. zn. [29 Cdo 1471/2012](#), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2014, sp. zn. [29 Cdo 2735/2012](#), uveřejněný pod číslem 103/2014 Sb. rozh. obč., nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2019, sp. zn. [29 Cdo 4409/2017](#).

54. Návrh (další návrh) na prohlášení konkursu na majetek dlužníka podaný věřitelem pak nenahrazuje přihlášku pohledávky takového věřitele ve smyslu § 20 a násl. ZKV. Srov. [R 52/1998](#), bod XVIII., str. 183-185 (359-361), a bod XXXI., str. 200-203 (376-379), nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2009, sp. zn. [29 Cdo 3785/2007](#), uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 6, ročník 2010, pod číslem 89.

55. Platí rovněž, že pohledávku lze účinně přihlásit do konkursu, jen trvají-li účinky jeho prohlášení. Nejsou-li (totiž) po prohlášení konkursu na majetek dlužníka brány v potaz ani přihlášky těch věřitelů, které zákon o konkursu a vyrovnání v době před prohlášením konkursu (za trvání ochranné lhůty) k „přihlášení k řízení“ (§ 5b odst. 4 ZKV) výslovně vybízí, pak lze stěžít – přes dikci § 20 odst. 1 věty první ZKV (v rozhodném znění) – přiznat takové účinky přihlášce, s jejímž podáním v době před prohlášením konkursu zákon o konkursu a vyrovnání nepočítá. Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2001, sp. zn. [29 Cdo 1201/99](#), uveřejněné v časopise Soudní judikatura, číslo 2, ročník 2002, pod číslem 42, a rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. [29 Cdo 3785/2007](#). Přihláška pohledávky do konkursu podaná věřitelem před prohlášením konkursu na majetek dlužníka tedy nemá žádné právní účinky (ani ty, o nichž hovoří ustanovení § 20 odst. 8 ZKV). Srov. opět rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. [29 Cdo 3785/2007](#) a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2012, sp. zn. [29 Cdo 2012/2010](#), uveřejněný pod číslem 132/2012 Sb. rozh. obč. Z výše řečeného též plyne, že účastenství věřitele, který pohledávku přihlásil, v konkursním řízení (ve smyslu § 7 ZKV) nezakládá ani přihláška pohledávky do konkursu podaná v době po zániku účinků prohlášení konkursu. Srov. k tomu opět usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. [29 Cdo 1201/99](#), v němž byl uvedený závěr formulován (právě) pro situaci, kdy věřitel přihlásil pohledávku do konkursu (až) poté, co v souladu s ustanovením § 44 odst. 5 ZKV nastaly účinky usnesení konkursního soudu o zrušení konkursu podle § 44 odst. 1 písm. a/ ZKV.

56. Jestliže věřitel přihlásil pohledávku z obchodního závazkového vztahu (jež mu předtím nebyla přiznána pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu, zpravidla soudu) v promlčecí době do konkursu (vedeného na majetek úpadce podle zákona o konkursu a vyrovnání) a ke dni, kdy nastaly účinky zrušení konkursu (§ 44 odst. 5 ZKV), nemá k dispozici pro tu část pohledávky, která nebyla uspokojena v průběhu konkursu, ani exekuční titul představovaný seznamem přihlášek (§ 45 odst. 2 ZKV), pak ke dni, kdy nastaly účinky zrušení konkursu, v souladu s ustanovením § 405 odst. 1 obč. zák. platí, že ohledně v konkursu neuspokojené části pohledávky nepřestala běžet promlčecí doba ani za trvání účinků konkursu.

57. Pokračuje-li konkursní řízení poté, co nastaly účinky zrušení konkursu, nadále ve své první (přípravné) fázi [která začíná podáním návrhu na prohlášení konkursu a končí prohlášením konkursu (k členění konkursního řízení na jednotlivé fáze srov. např. důvody [R 27/2005](#)

nebo důvody [R 95/2006](#)]], zabrání věřitel promlčení neuspokojeného zbytku pohledávky z obchodního závazkového vztahu jen tehdy, jestliže ve zbytku promlčecí doby, jenž není kratší jednoho roku (zbytku té promlčecí doby, která neuplynula ke dni, kdy nastaly účinky zrušení konkursu, ač ve smyslu ustanovení § 405 odst. 1 obch. zák. platí, že v průběhu konkursu nepřestala běžet), případně (ve smyslu § 405 odst. 2 obch. zák.) ve lhůtě jednoho roku (jestliže vzhledem k ustanovení § 405 odst. 1 obch. zák. ke dni, kdy nastaly účinky zrušení konkursu, již uplynula celá promlčecí doba, nebo do jejího skončení zbývá méně než rok), učiní (znovu) jakýkoli právní úkon, který se považuje podle předpisu upravujícího soudní řízení za jeho zahájení nebo za uplatnění práva v již zahájeném řízení (§ 402 obch. zák.). Takovým úkonem však v přípravné fázi konkursního řízení (před prohlášením konkursu na majetek dlužníka) není (nemůže být) a promlčecí dobu (nadále nebo znovu) nestaví přihláška pohledávky bez zřetele k tomu, zda jde o pohledávku, kterou věřitel přihlásil do konkursu předtím, než nastaly účinky zrušení konkursu, nebo o pohledávku, kterou věřitel přihlásil do stále probíhajícího konkursního řízení znovu (ale předčasně) před opětovným prohlášením konkursu na majetek dlužníka (srov. argumentaci v odstavcích 53. až 55. výše).

58. V poměrech této věci odvolací soud vyšel při formulaci svých právních závěrů ze skutkového závěru (dovoláním nezpochybněného), že u pohledávek navrhuje věřitel b/ začala plynout promlčecí doba:

[1] u pohledávky z úvěrové smlouvy 28. 11. 2001 (srov. odstavec 8. výše), a

[2] u směnečné pohledávky od 30. 1. 2012 (datum splatnosti směnky) [srov. odstavec 35. výše].

59. Současně napadené rozhodnutí vychází ve skutkové rovině z toho, že navrhuje věřitel b/ pojí stavení běhu promlčecích dob u obou pohledávek pouze s jejich přihlášením do konkursu, a to:

[1] u pohledávky z úvěrové smlouvy 15. 6. 2002 (v době účinků prvního konkursu), 22. 3. 2012 (v době účinků druhého konkursu) a 12. 7. 2017 (v době účinků třetího konkursu) [srov. odstavec 34. výše]],

[2] u směnečné pohledávky 22. 3. 2012 (v době účinků druhého konkursu) a 12. 7. 2017 (v době účinků třetího konkursu) [srov. odstavec 35. výše]].

60. Se zřetelem k výše podanému výkladu lze mít argumentaci odvolacího soudu na téma (ne)možnosti aplikace ustanovení § 405 obch. zák. za nesprávnou. Zejména ve vazbě na rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. [29 Odo 1453/2005](#) je zjevné, že neexistuje žádný rozumný důvod, pro který by tam formulovaný závěr (o tom, že byl-li konkurs zrušen po splnění rozvrhového usnesení, řídí se promlčení v konkursu zjištěné pohledávky z obchodního závazkového vztahu ustanovením § 405 obch. zák.) neměl platit i při zrušení konkursu z důvodu, o který šlo v této věci. V kontextu výše shrnutých skutkových závěrů totiž platí, že odvolací soud měl pro účely posouzení dlužníkem vznesené námitky promlčení pohledávek navrhuje věřitele b/ ke dni čtvrtého prohlášení konkursu na majetek dlužníka (2. 4. 2020) vyjít z toho, že:

[1] Dnem, kdy nabylo právní moci usnesení Městského soudu v Praze ze dne 19. 10. 2010, tedy 12. 2. 2011, se u neuspokojené části pohledávky navrhujícího věřitele b/ z úvěrové smlouvy prosadil ve smyslu ustanovení § 405 odst. 1 obch. zák. ten účinek, že promlčecí doba nepřestala běžet od 28. 11. 2001.

[2] Dnem, kdy nabylo právní moci usnesení konkursního soudu ze dne 19. 5. 2016, tedy 21. června 2018, se u neuspokojené části navrhujícího věřitele b/ z úvěrové smlouvy (opět) prosadil ve smyslu ustanovení § 405 odst. 1 obch. zák. ten účinek, že promlčecí doba nepřestala běžet od 28. 11. 2001.

61. Ostatně, kdyby tomu mělo být jinak (kdyby účinky stavení běhu promlčecí doby nepominuly ke dni, kdy nastaly účinky zrušení konkursu), pak by logicky nemělo žádného smyslu pohledávku z úvěrové smlouvy do konkursní řízení znovu přihlašovat (což dovolatel učinil v době účinků druhého konkursu 22. 3. 2012 a v době účinků třetího konkursu 12. 7. 2017).

62. Ve vztahu ke směnečné pohledávce nicméně úvahy o aplikaci § 405 obch. zák. žádné místo nemají. Nejvyšší soud totiž již v důvodech usnesení ze dne 2. 12. 2010, sp. zn. [20 Cdo 436/2009](#), uveřejněného pod číslem 103/2011 Sb. rozh. obč., vysvětlil, že s ohledem na charakter směnečného závazku (bez ohledu na povahu účastníků směnečného závazkového vztahu nebo na povahu kauzální pohledávky) se otázky promlčení neupravené zákonem č. 191/1950 Sb., zákonem směnečným a šekovým (ve znění pozdějších předpisů), posuzují podle zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku. Týž závěr formuloval Nejvyšší soud v důvodech rozsudku ze dne 27. 4. 2016, sp. zn. [29 Cdo 2678/2015](#), uveřejněného pod číslem 93/2017 Sb. rozh. obč.

63. Napadené rozhodnutí však neobstojí ani při posouzení běhu promlčecí doby u směnečné pohledávky podle zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku. Ve shodě s tím, co Nejvyšší soud uvedl k výkladu ustanovení § 112 obč. zák. v odstavcích 47. až 48. výše, totiž platí, že přihlásil-li věřitel pohledávku z občanskoprávního závazkového vztahu v promlčecí době do konkursu, a ke dni, kdy nastaly účinky zrušení konkursu (§ 44 odst. 5 ZKV), nemá k dispozici pro tu část pohledávky, která nebyla uspokojena v průběhu konkursu, ani exekuční titul představovaný seznamem přihlášek, pak následek spočívající v tom, že ohledně v konkursu neuspokojené části pohledávky nepřestala běžet promlčecí doba ani za trvání účinků konkursu, odvrátí jen tím, že v přiměřené lhůtě počítané ode dne, kdy nastaly účinky zrušení konkursu, podá žalobu nebo jiný návrh na zahájení řízení u soudu nebo jiného k tomu příslušného orgánu (a v řízení zahájeném podáním přihlášky tak řádně pokračuje). Potud jde o situaci řešitelnou při výkladu § 112 obč. zák. obdobně jako v případech, kdy je věřitel (poškozený) s pohledávkou uplatněnou v promlčecí době řádně v trestním řízení soudem v adhezním řízení posléze odkázán na řízení ve věcech občanskoprávních (srov. opět odstavce 48. výše).

64. O směnečné pohledávce navrhujícího věřitele b/ vzešlé ze zajišťovací směnky vlastní platí, že ve shodě s ustanoveními článku I. § 70 odst. 1 a § 77 odst. 1 zákona č. 191/1950 Sb. (ve znění, jež od vystavení zajišťovací směnky, tj. od 3. 5. 1999, nedoznalo změn) je promlčecí doba pro výstavce směnky vlastní tříletá (srov. shodně např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 5. 2003, sp. zn. [29 Odo 430/2002](#), uveřejněný v časopise Soudní judikatura, číslo 6, ročník 2003, pod číslem 103). Jestliže navrhující věřitel b/ přihlásil směnečnou pohledávku splatnou 30. 1. 2012 do konkursu vedeného na majetek dlužníka (22. 3. 2012 a 12. 7. 2017),

avšak po dni, kdy nabylo právní moci usnesení konkursního soudu ze dne 19. 5. 2016, tedy 21. 6. 2018, v řízení zahájeném podáním přihlášky směnečné pohledávky (pro kterou nezískal za trvání účinků konkursu ani exekuční titul představovaný seznamem přihlášek) řádně nepokračoval až do dne posledního prohlášení konkursu na majetek dlužníka (2. 4. 2020), pak i ohledně této (z pohledu promlčení občanskoprávní) pohledávky nastal následek spočívající v tom, že ohledně v konkursu neuspokojené části pohledávky nepřestala běžet promlčecí doba ani za trvání účinků konkursu.

65. Napadené rozhodnutí je tedy ve výkladu ustanovení § 20 odst. 8 ZKV, ustanovení § 402 a § 405 obch. zák. a § 112 obč. zák. nesprávné a dovolání potud důvodné.

c/ K výkladu ustanovení § 408 obch. zák.

č. 18

66. Pro odpověď na otázku, jež se váže k výkladu ustanovení § 408 obch. zák., je rozhodné následující ustanovení obchodního zákoníku:

Obecné omezení promlčecí doby

§ 408 (obch. zák.)

(1) Bez ohledu na jiná ustanovení tohoto zákona skončí promlčecí doba nejpozději po uplynutí 10 let ode dne, kdy počala poprvé běžet. Námitku promlčení však nelze uplatnit v soudním nebo rozhodčím řízení, jež bylo zahájeno před uplynutím této lhůty.

(2) Bylo-li právo pravomocně přiznáno v soudním nebo rozhodčím řízení později než tři měsíce před uplynutím promlčecí doby nebo po jejím uplynutí, lze rozhodnutí soudně vykonat, jestliže řízení o jeho výkonu bylo zahájeno do tří měsíců ode dne, kdy mohlo být zahájeno.

67. Ve výše uvedené podobě, pro věc rozhodné, platilo citované ustanovení od uzavření úvěrové smlouvy (3. 5. 1999) do 31. 8. 2012. S účinností od 1. 9. 2012 pak byla v § 408 odst. 1 obch. zák. za větu první vložena (novelou provedenou zákonem č. 202/2012 Sb.) věta „Do lhůty podle věty první se nezapočítává doba, po kterou se vede mediace podle zákona o mediaci.“. Ve znění tohoto doplnění (jež ale nemá žádný vliv na dále formulované závěry) pak ustanovení § 408 obch. zák. platilo až do 1. 1. 2014, kdy byl obchodní zákoník zrušen zákonem č. 89/2012 Sb., občanským zákoníkem.

68. Pro výklad ustanovení § 408 obch. zák. jsou zásadní závěry obsažené v [R 21/2014](#). Tam Nejvyšší soud vysvětlil, že ustanovení § 408 odst. 1 obch. zák. upravuje maximální délku promlčecí doby (deset let ode dne, kdy počala poprvé běžet), aniž by s tím, že před jejím uplynutím byla pohledávka uplatněna v soudním nebo rozhodčím řízení, spojovalo jakékoliv následky pro její běh. Pro případ, že řízení ohledně takové pohledávky bylo zahájeno před uplynutím této doby, „zakazuje“ v tomto řízení uplatnit námitku promlčení. Tamtéž Nejvyšší soud ozřejmil, že závěry, jež přijal v rozsudku sp. zn. [29 Odo 1453/2005](#) (rozebíraném výše při výkladu § 405 obch. zák.), se pojí (právě jen) s během jiných dob, než je objektivní desetiletá promlčecí doba uvedená v § 408 obch. zák. V témže duchu vyznívají závěry literatury; srov. např. Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář. 6. vydání. Praha, C. H. Beck, 2001, str. 1229, nebo Pokorná, J., Kovařík, Z., Čáp, Z.

a kol.: Obchodní zákoník Komentář. II. díl. Praha, Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009, str. 408-409. Jinak řečeno, bez zřetele k tomu, zda běh obecné (ve smyslu ustanovení § 397 obch. zák. zásadně čtyřleté) promlčecí doby stavěl úkon učiněný v souladu s ustanovením § 402 obch. zák., nebo zda (případně) došlo k prodloužení této promlčecí doby písemným prohlášením dlužníka (§ 401 obch. zák.), anebo zda tato promlčecí doba začala znovu běžet od písemného uznání závazku dlužníkem (§ 407 obch. zák.), na běh maximální délky promlčecí doby podle ustanovení § 408 obch. zák. tyto skutečnosti nemají žádného vlivu.

č. 18

69. V intencích výše řečeného tedy o pohledávce navrhujícího věřitele b/ z úvěrové smlouvy (bez dalšího) platí, že ode dne, kdy pominuly účinky konkursu prohlášeného na majetek dlužníka 28. 6. 2002, tedy ode dne 12. 2. 2011, kdy nabylo právní moci usnesení Městského soudu v Praze ze dne 19. 10. 2010 (srov. odstavec 30. výše), do 22. 3. 2012, kdy navrhující věřitel b/ tuto pohledávku opět přihlásil do konkursu prohlášeného (podruhé) usnesením Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 29. 2. 2012 (srov. odstavce 31. a 34. výše), již konkursní řízení ve své přípravné fázi nebylo soudním řízením, jež by dlužníku ve smyslu ustanovení § 408 odst. 1 poslední věty obch. zák. bránilo v uplatnění námitky promlčení. Desetiletá promlčecí doba dle § 408 obch. zák. tedy u pohledávky z úvěrové smlouvy marně uplynula v pondělí 28. 11. 2011.

70. Nejvyšší soud nepřehlédl, že závěry opírající se o autonomní běh „maximální“ promlčecí doby dle § 408 obch. zák. mohou za určitých okolností vést k tomu, že tato promlčecí doba uplyne i v průběhu řízení, které typově není určeno, nebo není vždy určeno, k vydání meritorního rozhodnutí o pohledávce, kterou v něm věřitel vůči dlužníku uplatnil zákonem předepsaným způsobem. Jedním z těchto řízení je právě konkursní řízení, druhým pak adhezní řízení vedené v rámci trestního řízení.

71. Jestliže věřitel přihlásil pohledávku z obchodního závazkového vztahu (jež mu předtím nebyla přiznána pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu, zpravidla soudu) v promlčecí době do konkursu (vedeného na majetek úpadce podle zákona o konkursu a vyrovnání) a ke dni, kdy nastaly účinky zrušení konkursu (§ 44 odst. 5 ZKV), nemá k dispozici pro tu část pohledávky, která nebyla uspokojena v průběhu konkursu a ohledně které již v průběhu konkursu uplynula (nejzazší) desetiletá promlčecí doba podle § 408 obch. zák., ani exekuční titul představovaný seznamem přihlášek (§ 45 odst. 2 ZKV), pak ke dni, kdy nastanou účinky zrušení konkursu, již neprobíhá řízení, jež by dlužníku ve smyslu ustanovení § 408 odst. 1 poslední věty obch. zák. bránilo v uplatnění námitky promlčení.

72. Obdobně platí, že uplatnil-li věřitel (coby poškozený) v trestním řízení v souladu s ustanovením § 43 a násl. zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestního řádu), ve znění pozdějších předpisů (dále též jen „tr. ř.“), nárok na náhradu škody, nebo nárok na náhradu nemajetkové újmy, anebo nárok na vydání bezdůvodného obohacení vzešlý z obchodního závazkového vztahu (k rozdílnému chápání „škody způsobené trestným činem“ ve vazbě na možné občanskoprávní nároky nebo obchodněprávní nároky uplatňované v občanském soudním řízení srov. např. již rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 8. 12. 2010, sp. zn. [31 Cdo 3620/2010](#), uveřejněný pod číslem 70/2011 Sb. rozh. obč.), může být v adhezním řízení s takovým nárokem následně odkázán (v souladu s ustanovením § 229 tr. ř.) na řízení ve věcech občanskoprávních

(popřípadě na řízení před jiným příslušným orgánem) až poté, co v průběhu trestního řízení uplynula (nejzazší) desetiletá promlčecí doba podle § 408 obch. zák.

73. Jestliže (tedy) řízení, v němž podle ustanovení § 408 odst. 1 obch. zák. nelze uplatnit námitku promlčení, podle pravidelného chodu věcí (nezávisle na úkonech věřitele) skončí, aniž si v něm věřitel mohl pořídit pro právo (pohledávku) řádně uplatněné vůči dlužníku exekuční titul (srov. opět § 44 ZKV nebo § 229 odst. 3 tr. ř.), pak (podle Nejvyššího soudu) platí, že řízení o takovém právu (pohledávce), zahájené věřitelem u soudu nebo jiného příslušného orgánu v přiměřené lhůtě po skončení původního řízení, se pokládá (musí být pokládáno) za pokračování původního řízení; v jeho průběhu tak rovněž nelze účinně uplatnit námitku promlčení. K tomu budiž uvedeno, že lze-li zahájení občanského soudního řízení v přiměřené lhůtě počítané od skončení adhezního řízení, v němž byl poškozený odkázán se svým nárokem na řízení ve věcech občanskoprávních, pokládat za řádné „pokračování“ původního řízení o občanskoprávní pohledávce (srov. výklad podaný v odstavci 48. výše), pak je důvod pokládat zahájení občanského soudního řízení v přiměřené lhůtě počítané od skončení adhezního řízení, v němž byl poškozený odkázán se svým nárokem na řízení ve věcech občanskoprávních, za řádné „pokračování“ původního řízení o pohledávce vzešlé z obchodního závazkového vztahu i při výkladu § 408 obch. zák. V poměrech konkursního řízení, v němž došlo ke zrušení konkursu po uplynutí desetileté promlčecí doby dle § 408 obch. zák., jde (ve vztahu k občanskému soudnímu řízení zahájenému v přiměřené lhůtě počítané ode dne, kdy nastaly účinky zrušení konkursu) o situaci plně srovnatelnou s tou, jež je navázána na adhezní řízení probíhající v rámci trestního řízení. K vymezení „přiměřené lhůty“ zbývá dodat, že má-li věřitel ve smyslu § 408 odst. 2 obch. zák. k dispozici lhůtu tří měsíců pro realizaci (soudní výkon, respektive exekuci) pravomocného rozhodnutí vydaného v řízení, v jehož průběhu uplynula promlčecí doba dle § 408 obch. zák., pak „přiměřenou lhůtou“ k pokračování řízení, v němž pravomocné rozhodnutí o pohledávce nemohlo být vydáno, rovněž není lhůta přesahující tři měsíce.

Č. 18

74. Jiný výklad (než ten, že při dodržení přiměřené lhůty jde o řádné „pokračování“ původního řízení) by absurdně zbavoval věřitele práva domoci se uspokojení pohledávky zákonem předepsaným postupem bez zřetele k tomu, že do té doby učinil pro uplatnění své pohledávky u soudu vše, co mu zákon předepisoval [uplatnil svůj nárok řádně v trestním řízení, nebo (za trvání účinků prohlášení konkursu na majetek úpadce) uplatnil svůj nárok řádně přihláškou pohledávky v konkursním řízení].

75. Z výše uvedeného plyne, že právní posouzení věci odvolacím soudem neobstojí ani ve výkladu ustanovení § 408 obch. zák. [jenž byl neúplný již proto, že odvolací soud v jeho rámci na jedné straně zdůrazňoval nemožnost věřitele uplatnit pohledávku u (jiného) soudu do zániku účinků konkursu, leč k nečinnosti věřitele po zániku účinků konkursu se nevyjádřil].

76. Lze shrnout, že dovolání dlužníka je důvodné ve vztahu k otázkám týkajícím se výkladu ustanovení § 405 a § 408 obch. zák.

77. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadené usnesení zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 a 3 o. s. ř.).

78. K námitce navrhuje věřitele b/, že dlužník je v úpadku i bez zohlednění jeho pohledávky, Nejvyšší soud připomíná, že zákon o konkursu a vyrovnání neobsahuje úpravu obdobnou té,

kterou (právě v reakci na nedostatky předchozí úpravy) obsahuje ustanovení § 141 odst. 2 insolvenčního zákona [srov. k tomu zvláštní část důvodové zprávy (K § 136 až 147) k vládnímu návrhu insolvenčního zákona (vládní návrh insolvenčního zákona projednávala Poslanecká Sněmovna Parlamentu České republiky ve svém 4. volebním období 2002-2006 jako tisk č. 1120)]. Platí proto, že neosvědčí-li své pohledávky (lhostejno proč) navrhuující věřitel (navrhující věřitelé), je to důvod ke změně usnesení o prohlášení konkursu (tak, že se návrh na prohlášení konkursu zamítá) v odvolacím řízení bez zřetele k tomu, že úpadek dlužníka osvědčují pohledávky těch věřitelů, kteří návrh (další návrh) na prohlášení konkursu na majetek dlužníka nepodali (čímž se zpravidla sami vystavili riziku újmy způsobené tím, že vedení sporu o úpadek dlužníka ponechali na jiném věřiteli). To plyne i z toho, že v první (přípravné) fázi konkursního řízení (v době od podání návrhu na prohlášení konkursu na majetek dlužníka, do právní moci usnesení o tomto návrhu) jsou účastníky konkursní řízení pouze dlužník a věřitelé (případně jiné osoby) kteří podali návrh (další návrh); srov. opět [R 52/1998](#), bod XVIII., str. 183-184 (359-360).

79. V další fázi řízení se odvolací soud vypořádá též s námitkou navrhuujícího věřitele b/, že uplatnění námitky promlčení dlužníkem je v rozporu s dobrými mravy (v situaci, kdy odvolací soud své předchozí rozhodnutí založil na závěru, že k promlčení nedošlo, nebyl pro řešení této výhrady prostor ani v dovolacím řízení).

č. 19

Vyhověl-li insolvenční soud odpůřčí žalobě tak, že vůči obligačnímu dlužníku insolvenčního dlužníka určil, že dohoda o narovnání, v jejímž důsledku měla zaniknout pohledávka insolvenčního dlužníka vůči obligačnímu dlužníku, je právně neúčinná, pak vůči osobě, které insolvenční správce po pravomocném skončení takového incidenčního sporu pohledávku postoupil za úplatu (§ 283 odst. 1 insolvenčního zákona), nemůže obligační dlužník účinně vznášet námitky založené na obsahu takové dohody o narovnání; to platí bez zřetele k tomu, zda takový postupník pohledávku vymáhá vůči obligačnímu dlužníku po skončení insolvenčního řízení.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 04. 2021, sp. zn. 29 Cdo 2435/2019, ECLI:CZ:NS:2021:29.CDO.2435.2019.1

č. 19

Insolvenční řízení, Majetková podstata, Zpeněžování, Odporovatelnost, Narovnání, Zánik závazku, Postoupení pohledávky, Závaznost rozsudku

§ 5 písm. a) IZ, § 36 odst. 1 IZ, § 111 odst. 3 IZ, § 205 odst. 4 IZ, § 217 odst. 2 IZ ve znění od 1. 1. 2014, § 226 IZ, § 235 IZ ve znění od 1. 1. 2014, § 236 IZ, § 237 odst. 3 IZ, § 237 odst. 4 IZ, § 239 odst. 4 IZ ve znění od 1. 1. 2014, § 283 odst. 1 IZ, § 294 IZ, § 164 IZ, § 3028 odst. 3 o. z., § 34 obč. zák., § 524 obč. zák., § 525 odst. 1 obč. zák., § 529 obč. zák.

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 20. 2. 2019, sp. zn. 21 Co 317/2018, a rozsudek Okresního soudu v Mělníku ze dne 27. 3. 2018, sp. zn. 16 C 122/2017, a věc vrátil Okresnímu soudu v Mělníku k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem ze dne 27. 3. 2018, č. j. 16 C 122/2017-253, Okresní soud v Mělníku zamítl žalobu, již se žalobce (A. M.) domáhal po žalovaném (městu K.) zaplacení částky 7 002 006 Kč se specifikovaným příslušenstvím (tvořeným zákonným úrokem z prodlení od 24. 6. 2017 do zaplacení) [bod I. výroku] a rozhodl o nákladech řízení (bod II. výroku).

2. Soud prvního stupně vyšel zejména z toho, že:

[1] Dne 13. 9. 2011 uzavřel žalovaný jako objednatel s pozdějším insolvenčním dlužníkem D., spol. s r. o. (dále jen „dlužník“ nebo „insolvenční dlužník“) jako zhotovitelem smlouvu o dílo č. 348-11-5 (dále jen „smlouva o dílo“).

[2] Na jejím základě dlužník vystavil žalovanému v období od ledna do dubna 2012 mimo jiné 4 daňové doklady se splatností od 27. 4. do 30. 7. 2012, a to na částky, jejichž souhrn činil 7 002 006 Kč.

[3] Dne 27. 7. a 14. 8. 2012 dlužník zahájil u Okresního soudu v Mělníku dva spory proti žalovanému o zaplacení výše uvedených pohledávek ze smlouvy o dílo, jež byly vedeny pod sp. zn. 10 C 151/2012 a 4 C 84/2012.

[4] Dne 8. 2. 2013 bylo zahájeno insolvenční řízení na majetek dlužníka.

[5] Dne 14. 3. 2013 uzavřel dlužník s žalovaným dohodu o narovnání, kterou se dohodli na vypořádání sporných nároků vyplývajících ze smlouvy o dílo, a to práva žalovaného na zaplacení smluvních pokut ve výši 5 709 409 Kč a 700 000 Kč a práva dlužníka na doplacení ceny díla ve výši 7 002 006 Kč. Strany si ujednaly, že žalovaný uhradí částky v celkové výši 4 030 144,80 Kč ve smlouvě konkrétně uvedeným věřitelům dlužníka a částku ve výši 20 798,23 Kč dlužníku s tím, že vůči dlužníku již nebude uplatňovat smluvní pokuty a provedené zápočty. Naproti tomu dlužník vezme zpět žaloby ve výše uvedených sporech vedených u Okresního soudu v Mělníku a poskytne žalovanému slevu z ceny díla ve výši 1 625 000 Kč, vzdá se práva na úhradu víceprací a dořeší reklamace. Tím měly být veškeré nároky stran narovnány a strany dohody neměly právo požadovat vzájemně jakákoli peněžitá plnění ze vztahů touto dohodou narovnaných (dále jen „dohoda o narovnání“).

[6] Žalovaný částku ujednanou v dohodě o narovnání zaplatil určeným subjektům a dlužník vzal dne 15. 3. 2013 zpět své žaloby v obou zmíněných sporech (řízení byla zastavena k 3. 5. 2013).

[7] Usnesením ze dne 20. 1. 2014 Městský soud v Praze (dále jen „insolvenční soud“) zjistil úpadek dlužníka, na jeho majetek prohlásil konkurs a ustanovil insolvenční správkyňi.

[8] V řízení zahájeném odpůřcí žalobou insolvenční správkyň dlužníka insolvenční soud rozsudkem ze dne 13. 11. 2015 mimo jiné určil, že dohoda o narovnání je vůči věřitelům, kteří uplatňují svá práva vůči dlužníku v rámci označeného insolvenčního řízení, neúčinným právním úkonem. Uvedený výrok rozsudku insolvenčního soudu potvrdil Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 16. 5. 2016. Neúčinnost dohody o narovnání soudy dovodily pro rozpor s § 111 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona).

[9] Dne 13. 2. 2017 vyhlásila insolvenční správkyň výběrové řízení na prodej pohledávky dlužníka ve výši 7 002 006 Kč vůči žalovanému.

[10] Insolvenční správkyň uzavřela dne 23. 5. 2017 se souhlasem insolvenčního soudu smlouvu o postoupení této pohledávky za úplatu ve výši 200 000 Kč (dále jen „smlouva o postoupení pohledávky“). Následně žalobce podal dne 10. 7. 2017 žalobu v této věci.

3. Soud prvního stupně, odkazuje na úpravu § 111 insolvenčního zákona, především zdůraznil, že neúčinnost je relativní a že platnost odporovatelného „právního jednání“ dlužníka je vůči třetím osobám zachována. V zákoně není vyjádřena „relace“, tedy vůči komu je „právní jednání“ neúčinné; v § 236 odst. 1 insolvenčního zákona se pouze konstatuje, že v insolvenčním řízení dlužníkovo plnění z neúčinných „právních úkonů“ náleží do majetkové podstaty. Z toho soud prvního stupně i s přihlédnutím k § 237 odst. 4 insolvenčního zákona

dovodil, že neúčinnost předmětného „právního jednání“ měla být vyslovena vůči insolvenčním věřitelům, kteří v rámci insolvenčního řízení uplatňují svá práva proti dlužníku. Je-li insolvenčním soudem pravomocně rozhodnuto o neúčinnosti „právního úkonu“ dlužníka, insolvenční správce zahrne plnění z takového „právního úkonu“ do soupisu majetkové podstaty a vymáhá je (§ 294 odst. 1 insolvenčního zákona). Logickým následkem odporovatelnosti je totiž podle soudu prvního stupně plnění do majetkové podstaty. Právním důvodem případné insolvenčním správcem uplatněné žaloby na zaplacení je pravomocné rozhodnutí insolvenčního soudu o zjištění neplatnosti nebo neúčinnosti „právního úkonu“ a soupis majetkové podstaty. O jakou smlouvu či jiný neplatný nebo neúčinný „právní úkon“ šlo podle hmotného práva, není již ve sledovaných souvislostech významné.

č. 19

4. Z uvedeného podle soudu prvního stupně pro poměry dané věci plyne, že neúčinnost dohody o narovnání byla vyslovena ve vztahu k věřitelům a v rámci insolvenčního řízení. Výrokem insolvenčního soudu tak byl přesně vymezen okruh subjektů, vůči kterým byla dohoda o narovnání neúčinná a za jakých podmínek. Neúčinnost „právního úkonu“ tak působila jen vůči a ve prospěch určitého okruhu subjektů, přičemž platnost odporovatelného i neúčinného „právního jednání“ dlužníka vůči třetím osobám zůstala zachována. Jestliže žalobce nebyl osobou, vůči níž byla neúčinnost dohody o narovnání vyslovena, a jde o subjekt vymáhající pohledávku mimo insolvenční řízení, může se žalovaný bránit tím, že pohledávka zanikla uzavřením dohody o narovnání [§ 585 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku (dále jen „obč. zák.“)], což v řízení učinil.

5. K odvolání žalobce Krajský soud v Praze v záhlaví označeným rozhodnutím potvrdil rozsudek soudu prvního stupně (první výrok) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (druhý výrok).

6. Odvolací soud se ztotožnil se skutkovými zjištěními soudu prvního stupně a cituje § 111 a § 235 insolvenčního zákona mu přisvědčil i v závěru, že neúčinnost je oproti neplatnosti relativní, tedy působí jen vůči a ve prospěch určitého okruhu subjektů, přičemž platnost odporovatelného i neúčinného „právního jednání“ dlužníka vůči třetím osobám zůstává zachována. Přímo z textu § 111 odst. 3 insolvenčního zákona i z výroku rozsudku insolvenčního soudu plyne, že dohoda o narovnání je neúčinným „právním úkonem“ vůči věřitelům.

7. Na základě pravomocného rozhodnutí insolvenčního soudu o neúčinnosti dlužníkovy „právního úkonu“ (pokračoval odvolací soud) pak insolvenční správce zapíše dlužníkovu plnění do soupisu majetkové podstaty. O soupisu vyrozumí žalovaného z incidenčního sporu o odpůrčí žalobě, neboť ten je povinen vydat plnění do majetkové podstaty. Neplní-li dobrovolně, je insolvenční správce povinen vymáhat plnění ve prospěch majetkové podstaty (§ 294 odst. 1 insolvenčního zákona); u peněžitého plnění podává žalobu o zaplacení.

8. V projednávaném případě „správkyně konkursní podstaty“ (správně insolvenční správkyně) nepodala proti žalovanému žalobu na zaplacení předmětné pohledávky. Kdyby tak učinila, soud by jí pohledávku pravomocně přiznal a následně by pohledávka byla postoupena třetí osobě, mohla by jí tato osoba (postupník) vymáhat po žalovaném. Insolvenční správkyně se však rozhodla jinak, nepodala žalobu o zaplacení předmětné pohledávky proti žalovanému, ale postoupila nejistou pohledávku třetí osobě – žalobci. Jako nejistá je pohledávka označena i ve smlouvě o postoupení pohledávky a tato skutečnost plyne také z úplaty za postoupení, jež byla neúměrně nižší než výše postupované pohledávky. Shodně se soudem prvního stupně

tak i odvolací soud uzavřel, že se žalovaný může oprávněně bránit proti žalobě tím, že závazek zanikl s ohledem na splnění dohody o narovnání.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

9. Výslovně proti všem výrokům rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost vymezuje argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právních otázek, které doposud nebyly Nejvyšším soudem vyřešeny, namítá, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci, a navrhuje, aby Nejvyšší soud zrušil rozsudky soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

č. 19

10. Konkrétně pak formuluje následující otázky:

[1] Je insolvenční správyně, která s úspěchem odporuje právnímu jednání v insolvenčním řízení, povinna pohledávku, která vznikla z tohoto neúčinného právního jednání, pouze vymáhat nebo je oprávněna ji i postoupit?

[2] Je dlužník pohledávky vzniklé z neúčinného právního jednání oprávněn dovolávat se vůči nabyvateli pohledávky (postupníku) obsahu právního jednání, které bylo v insolvenčním řízení prohlášeno za neúčinné?

11. K otázce ad 1/.

Dovolatel má za to, že postup uvedený odvolacím soudem je jistě možný, ale nikoli povinný. Insolvenční zákon ani jiný právní předpis totiž nestanoví insolvenčnímu správci toliko povinnost vymáhat pohledávky dlužníka. K tomu poukazuje na zásady insolvenčního řízení, zejména rychlost, hospodárnost a co nejvyšší míru uspokojení věřitelů dle § 5 písm. a/ insolvenčního zákona a také na povinnosti insolvenčního správce dle § 36 insolvenčního zákona. Vymáhání pohledávky může být zdouhavé, proto má insolvenční správce k dispozici rychlejší možnost inkasa pohledávek, a to dle § 283 insolvenčního zákona – úplatné postoupení pohledávek, což zákon výslovně označuje za zpeněžení majetkové podstaty. Podle dovolatele tedy byla insolvenční správyně v dané věci oprávněna pohledávku postoupit bez nutnosti jejího předchozího uplatnění u soudu. Opačný názor nemá oporu v zákoně. Současně obhájí hospodárnost takového postupu a uvádí, že si byl vědom komplikovanosti vztahů týkajících se pohledávky. Na druhé straně se ale nedomníval, že pohledávka v okamžiku prodeje mimo insolvenční řízení zanikne. V takovém případě by smlouvu o postoupení pohledávky neuzavřel.

12. K otázce ad 2/.

Podle dovolatele je nesprávný názor soudů, podle něhož na něj lze aplikovat dohodu o narovnání proto, že vyslovením neúčinnosti nebyla dotčena platnost dohody. Takový závěr dle dovolatele popírá institut postupování pohledávek, jež insolvenční zákon výslovně prohlašuje za zpeněžení. Potud dovolatel poukazuje na úpravu § 1879 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „o. z.“), a komentářovou literaturu k tomuto ustanovení, k čemuž zejména zdůrazňuje, že „postupník nabývá pohledávku derivativním způsobem, tj. v tom stavu, v jakém svědčila postupiteli v okamžiku účinnosti postupu. Změna se netýká

obsahu pohledávky.“ Rovněž cituje závěry obsažené ve shora uvedeném rozsudku Vrchního soudu v Praze s tím, že odtud jednoznačně plyne, že vyslovením neúčinnosti dohody o narovnání se stav věci vrátil před její uzavření. Insolvenční správyni, resp. majetkové podstatě, svědčily pohledávky z titulu nevypořádané smlouvy o dílo a dle citovaného názoru Vrchního soudu v Praze je mohla uplatňovat pravidelným pořadem práva. Není na místě, aby se žalovaný takovému úkonu mohl ubránit odkazem na existenci dohody o narovnání. Vyslovením její neúčinnosti totiž došlo k „aktivaci“ pohledávky na doplacení ceny díla. Bylo by nelogické, aby insolvenční správyně musela v řízení o zaplacení pohledávky opětovně čelit této již jednou vznesené námitce. To by bylo porušení jedné ze základních zásad, a to „*res iudicata*“. Dovolatel nevidí žádný rozdíl oproti situaci, kdy u téhož soudu ohledně stejné pohledávky bude probíhat spor mezi insolvenční správyní a žalovaným. Soud dle něj přehlédl, že věřitelem pohledávky byl (insolvenční) dlužník, nikoli insolvenční správyně, která toliko spravuje majetkovou podstatu.

13. Dovolatel míní, že insolvenční správyně disponovala pohledávkou, kterou bylo možné postoupit (způsobitou k postoupení). Postoupením došlo jen ke změně v osobě věřitele, která nemá vliv na samotnou podstatu postupované pohledávky a její obsah. Pohledávka si udržela totožný obsah, proto proti ní nelze namítat existenci dohody o narovnání, jejíž neúčinnost se prosadí ve vztahu k vymáhané pohledávce, bez ohledu na osobu věřitele. Jinak řečeno, sporná pohledávka přešla na dovolatele v určité kvalitě, která v sobě zákonitě odráží i fakt, že insolvenční soud v rámci „incidenčního řízení“ vyslovil neúčinnost dohody o narovnání; tím totiž nechal pohledávku „obživnout“. Bylo by proti smyslu insolvenčního zákona uvažovat o tom, že na postupníka přešla neuplatnitelná pohledávka, nebo dokonce pohledávka zaniklá.

14. K dovolání se vyjádřil žalovaný, který ho považuje za nedůvodné a navrhuje ho zamítnout. Argumentaci dovolatele má za nesprávnou. Za zásadní má rozlišení neúčinného právního jednání ve smyslu § 236 insolvenčního zákona a právního jednání neplatného. Na rozdíl od neplatnosti, které se může dovolat každý, kdo na tom má právní zájem, je neúčinnost právního jednání pro insolvenční řízení kategorií relativní, platnost a účinnost odporovaného právního jednání tak vůči třetím osobám mimo okruhu insolvenčních věřitelů zůstává zachována. Neúčinnost dohody o narovnání byla vyslovena vůči konkrétní skupině – insolvenčním věřitelům (což plyne jak z rozsudků insolvenčního soudu i Vrchního soudu v Praze, tak z § 111 odst. 3 insolvenčního zákona), do které dovolatel nespadá. Žalovaný je přesvědčen, že dohoda o narovnání je právním jednáním nadále platným i účinným. V důsledku postoupení na dovolatele jako „osobu čistě soukromého práva“ zanikly konsekvence pohledávky vztahující se k insolvenčnímu řízení, když nadále šlo o civilní soudní spor bez jakýchkoli ingerencí insolvenčního řízení, jehož cílem je úhrada pohledávky do majetkové podstaty. Podle žalovaného pohledávka postoupením na žalobce jako osobu mimo okruh insolvenčních věřitelů pozbývá kvalitu, kterou měla v insolvenčním řízení. V daném řízení je proto třeba k dohodě o narovnání přihlídnout.

15. S přihlédnutím k době vydání napadeného rozhodnutí je pro dovolací řízení rozhodný zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“), v aktuálním znění (srov. článek II, bod 2. zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony).

III.

Přípustnost dovolání

16. Nejvyšší soud shledává dovolání přípustným podle § 237 o. s. ř. pro řešení jím předestřené problematiky, neboť tou se dosud v dotčených souvislostech nezabýval.

IV.

Důvodnost dovolání

17. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), se ze spisu nepodávají, a Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

18. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

19. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

20. V poměrech projednávané věci je určující odpověď na otázku, zda se může žalovaný ubránit proti žalobě postupníka na zaplacení pohledávky nabyté zpeněžením mimo dražbu od insolvenčního správce dlužníka (postupitele) námitkou, že tato pohledávka zanikla na základě dohody o narovnání uzavřené mezi žalovaným a dlužníkem, o níž však insolvenční soud v řízení o odpůřčí žalobě pravomocně rozhodl tak, že vyslovil její neúčinnost.

21. Pro zodpovězení této otázky jsou rozhodující následující ustanovení:

Podle § 111 odst. 3 insolvenčního zákona právní úkony, které dlužník učinil v rozporu s omezeními stanovenými v důsledku účinků spojených se zahájením insolvenčního řízení, jsou vůči věřitelům neúčinné, ledaže si k nim dlužník nebo jeho věřitel předem vyžádal souhlas insolvenčního soudu.

Podle § 235 insolvenčního zákona neúčinnými jsou právní úkony, kterými dlužník zkracuje možnost uspokojení věřitelů nebo zvýhodňuje některé věřitele na úkor jiných. Za právní úkon se považuje též dlužníkovu opomenutí (odstavec 1). Neúčinnost dlužníkových právních úkonů, včetně těch, které tento zákon označuje za neúčinné a které dlužník učinil poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, se zakládá rozhodnutím insolvenčního soudu o žalobě insolvenčního správce, kterou bylo odporováno dlužníkovým právním úkonům (dále jen „odpůřčí žaloba“), není-li dále stanoveno jinak (odstavec 2).

Podle § 236 insolvenčního zákona neúčinností právního úkonu není dotčena jeho platnost; v insolvenčním řízení však dlužníkovu plnění z neúčinných právních úkonů náleží do majetkové podstaty (odstavec 1). Není-li možné vydat do majetkové podstaty původní dlužníkovu plnění z neúčinného právního úkonu, musí být poskytnuta rovnocenná náhrada (odstavec 2).

Podle § 237 insolvenčního zákona osoby, které vydaly dlužníkovu plnění z neúčinného právního úkonu do majetkové podstaty, se mohou po skončení insolvenčního řízení domáhat jeho vrácení, jen nebylo-li použito k uspokojení věřitelů nebo nebylo-li s ním nakládáno jiným zákonem povoleným způsobem (odstavec 3). Bylo-li plnění z neúčinného právního úkonu vzájemné, vydá je insolvenční správce oprávněným osobám bez zbytečného odkladu poté, co tyto osoby vydaly dlužníkovu plnění z takového úkonu do majetkové podstaty. Není-li plnění poskytnuté dlužníku těmito osobami v majetkové podstatě rozpoznatelné nebo se v ní nenachází, považuje se pohledávka, která těmto osobám poskytnutím plnění dlužníku vznikla, za přihlášenou pohledávku a uspokojí se stejně jako tyto pohledávky (odstavec 4).

Podle § 159a odst. 1 o. s. ř. nestanoví-li zákon jinak, je výrok pravomocného rozsudku závazný jen pro účastníky řízení.

Podle § 164 insolvenčního zákona pravomocný rozsudek vydaný v incidenčním sporu je závazný pro všechny procesní subjekty.

Podle § 283 odst. 1 insolvenčního zákona zpeněžením majetkové podstaty se rozumí převedení veškerého majetku, který do ní náleží, na peníze za účelem uspokojení věřitelů. Za zpeněžení se k tomuto účelu považuje i využití bankovních kont dlužníka a jeho peněžní hotovosti. Zpeněžením majetkové podstaty se rozumí i úplatné postoupení dlužníkových pohledávek; ujednáními, která tomu brání, není insolvenční správce omezen.

Podle § 294 insolvenčního zákona je insolvenční správce povinen uplatnit a vymáhat ve prospěch majetkové podstaty dlužníkovu pohledávku. To platí přiměřeně i pro dlužníkovu nepeněžitou pohledávku ocenitelné penězi (odstavec 1). Povinnost podle odstavce 1 insolvenční správce nemá, pokud náklady na uplatnění a vymáhání těchto pohledávek jsou neúměrně vysoké nebo je nelze krýt z majetkové podstaty (odstavec 2).

V uvedeném znění platila výše citovaná ustanovení (vyjma § 111 odst. 3 insolvenčního zákona) v době nabytí právní moci rozsudku v řízení o odpůrcí žalobě, v době uzavření smlouvy o postoupení pohledávky a ani později nedoznala změn. Ustanovení § 111 odst. 3 insolvenčního zákona v uvedené podobě platí od 1. 1. 2014. V době do 31. 12. 2013 (v době uzavření dohody o narovnání) toto ustanovení neobsahovalo část věty obsahující text „ledaže si k nim dlužník nebo jeho věřitel předem vyžádal souhlas insolvenčního soudu“, což však pro posouzení dané věci není podstatné.

22. Dále je rozhodující, jaká právní úprava v otázce změny věřitele, resp. přesněji v otázce postupitelnosti a účinků postoupení, se v poměrech projednávané věci prosadí.

23. Ze skutkových zjištění plyne, že insolvenční správce uzavřela smlouvu o postoupení pohledávky dne 23. 5. 2017. Šlo o pohledávku na základě smlouvy o dílo ze dne 13. 9. 2011 a následné fakturace z roku 2012. Pro posouzení rozhodného znění nemá žádný vliv rozhodnutí o neúčinnosti dohody o narovnání.

24. Podle § 3028 odst. 3 o. z. není-li dále stanoveno jinak, řídí se jiné právní poměry vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé, včetně práv a povinností z porušení smluv uzavřených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, dosavadními právními předpisy. To nebrání ujednání stran, že se tato jejich práva a povinnosti budou řídit tímto zákonem ode dne nabytí jeho účinnosti.

25. S ohledem na to, že postoupená pohledávka zahrnuje práva a povinnosti vzniklé z právních poměrů vzniklých před 31. 12. 2013, použije se i na postupitelnost pohledávky a její účinky právní úprava zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku. K tomu srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 9. 2016, sp. zn. [23 Cdo 1878/2015](#), uveřejněné pod číslem 21/2018 Sb. rozh. obč., které je – stejně jako další níže uvedená rozhodnutí Nejvyššího soudu – veřejnosti dostupné na webových stránkách Nejvyššího soudu. Insolvenční zákon kromě svého § 283 odst. 1 neobsahuje speciální úpravu pro zpeněžení majetkové podstaty cestou postoupení pohledávky. Proto se dále na tento případ použijí tato ustanovení:

Podle § 524 obč. zák. věřitel může svou pohledávku i bez souhlasu dlužníka postoupit písemnou smlouvou jinému (odstavec 1). S postoupenou pohledávkou přechází i její příslušenství a všechna práva s ní spojená (odstavec 2).

Podle § 525 odst. 1 obč. zák. postoupit nelze pohledávku, která zaniká nejpozději smrtí věřitele nebo jejíž obsah by se změnou věřitele změnil. Postoupit nelze ani pohledávku, pokud nemůže být postižena výkonem rozhodnutí.

Podle § 529 obč. zák. námitky proti pohledávce, které dlužník mohl uplatnit v době postoupení, zůstávají mu zachovány i po postoupení pohledávky (odstavec 1). Dlužník může použít k započtení vůči postupníkovi i své k započtení způsobilé pohledávky, které měl vůči postupiteli v době, kdy mu bylo oznámeno nebo prokázáno postoupení pohledávky (§ 526), jestliže je oznámil bez zbytečného odkladu postupníkovi. Toto právo má dlužník i v případě, že jeho pohledávky v době oznámení nebo prokázání postoupení nebyly ještě splatné (odstavec 2).

26. Pro řešení projednávané věci jsou pak příléhavé následující judikatorní závěry:

[1] Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 28. 5. 2020, sen. zn. [29 ICdo 4/2019](#), při výkladu § 237 insolvenčního zákona vysvětlil, že (*mutatis mutandis*) účel odporovatelnosti v insolvenčním řízení spočívá primárně v uvedení v původní stav (*restitutio in integrum*) ve vztahu k odporovatelnému právnímu jednání pro potřeby a rámec insolvenčního řízení (k tomu srov. např. znění § 205 odst. 4 nebo § 236 odst. 1 část věty za středníkem insolvenčního zákona). V insolvenčním řízení (nikoli mimo ně) se pak z pohledu majetkové podstaty nebo (pohledávek) věřitelů na odporovatelné právní jednání hledí, jako by nebylo učiněno. Proto mají i osoby uvedené v § 237 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona, pokud vydají plnění z odporovatelného právního jednání do majetkové podstaty ke zpeněžení, právo na vrácení takového plnění, ale až po skončení insolvenčního řízení a za podmínky, že nebylo použito k uspokojení věřitelů nebo s ním nebylo naloženo jiným zákonem povoleným způsobem. Mechanismus nároků těchto osob řeší § 237 odst. 3 a 4 insolvenčního zákona, avšak pouze dojde-li k poskytnutí plnění do majetkové podstaty.

V případě započtení nedochází k žádnému plnění, nejde o zánik závazku splněním, ale o jiný druh zániku závazku. Ani jedna ze stran v takovém případě žádné plnění nezískává. Proto za situace, kdy dojde k vyslovení neúčinnosti započtení v odpůřčím sporu, dochází pouze k „oživení“ pohledávek použitých pro započtení, byť pouze v rámci insolvenčního řízení a po dobu jeho trvání. Stranám tak nevzniká právo na žádné vzájemné plnění, „pouze“ mohou opět uplatnit své pohledávky. K tomu srov. obdobně účinky pro případ určení neplatnosti dohody o započtení, jak Nejvyšší soud vysvětlil v usnesení ze dne 27. 9. 2017, sp. zn. [29 Cdo 4349/2015](#).

[2] V rozsudku ze dne 25. 2. 2021, sen. zn. [29 ICdo 21/2019](#), Nejvyšší soud při výkladu § 2134 o. z. ozřejmil, že podstatou „neúčinnosti vůči věřitelům“ je, že taková neúčinnost u dlužníka, který je v úpadku, nastává ve skutečnosti vůči majetkové podstatě a až sekundárně vůči věřitelům. Věřitelé jsou uspokojováni z majetkové podstaty dlužníka (z výtěžku jejího zpeněžení), kterou pro účely insolvenčního řízení může tvořit i majetek, který není ve vlastnictví dlužníka (srov. § 205 odst. 4 insolvenčního zákona). Jinak řečeno, neúčinnost výhrady vlastnického práva dle § 2134 o. z. působí v insolvenčním řízení vůči majetkové podstatě ze zákona a plnění dle takové kupní smlouvy náleží pro účely zpeněžení v insolvenčním řízení do majetkové podstaty kupujícího (dlužníka) dle § 205 odst. 4 insolvenčního zákona. Tím se neúčinnost prosadí i vůči insolvenčním věřitelům, kteří jsou z majetkové podstaty uspokojováni.

č. 19

[3] V usnesení ze dne 27. 2. 2020, sen. zn. [29 ICdo 20/2018](#), uveřejněném v časopise Soudní judikatura číslo 4, ročník 2021, pod číslem 39, Nejvyšší soud dospěl k závěru, že i v poměrech insolvenčního zákona platí, že incidenční odpůřčí spor (§ 159 odst. 1 písm. d/ insolvenčního zákona) nelze „odpoutat“ od insolvenčního řízení, přičemž jen insolvenční soud je oprávněn rozhodnout o odpůřčí žalobě insolvenčního správce. Současně pouze insolvenční správce je oprávněn v insolvenčním řízení podat odpůřčí žalobu a vést odpůřčí spor (k tomu srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2013, sen. zn. [29 ICdo 3/2013](#), uveřejněné v časopise Soudní judikatura číslo 4, ročník 2014, pod číslem 47, nebo též náleznost pléna Ústavního soudu ze dne 7. 11. 2017, sp. zn. [Pl. ÚS 33/15](#), uveřejněný pod číslem 422/2017 Sb.). Insolvenční zákon nesvěřuje insolvenčnímu správci oprávnění s odpůřčím nárokem nakládat; může převést pouze až (případně) plnění (majetek) z odporovaného právního jednání, a to po právní moci rozhodnutí insolvenčního soudu v odpůřčím sporu způsobem vyplývajícím z § 283 odst. 1 a § 286 insolvenčního zákona.

[4] V rozsudku ze dne 26. 9. 2006, sp. zn. [32 Odo 473/2005](#), uveřejněném pod číslem 80/2007 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 80/2007“), Nejvyšší soud objasnil, že postoupením přechází pohledávka na nového věřitele v té podobě, v jaké v okamžiku postupu existovala, včetně tzv. vedlejších práv, i když nejsou ve smlouvě o postoupení pohledávky výslovně konkretizována. Není přitom rozhodné, zda právo spojené s postoupenou pohledávkou je či není samostatně uplatnitelné.

[5] Podle rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 23. 9. 2010, sp. zn. [33 Cdo 2725/2008](#), uveřejněného pod číslem 59/2011 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 59/2011“), platí, že narovnání (*transactio*) je dohoda účastníků závazkového právního vztahu, kterou účastníci odstraňují spornost nebo pochybnost vzájemných práv a povinností

tím, že je ruší a nahrazují je novými. Dosavadní závazek tak zaniká a je nahrazen závazkem novým, který vyplývá z narovnání. Dohoda o narovnání je samostatným zavazovacím důvodem – právním důvodem vzniku závazku. Po uzavření dohody o narovnání se již věřitel nemůže domáhat plnění z původního závazku, nýbrž jen plnění z nového závazku z dohody o narovnání. Narovnání má řadu shodných rysů s privativní novací, neboť i její podstatou je, že dohodou zaniká dosavadní závazek a nahrazuje se jiným (§ 570 odst. 1 obč. zák.). Předpokladem narovnání je však spornost či pochybnost, kterou strany mají ohledně závazku, a dohodou o narovnání lze upravit vzájemná práva a povinnosti v mnohem širším rozsahu.

27. Nejvyšší soud předně upozorňuje, že dále v odůvodnění je používán pojem „právní úkon“ podle § 34 obč. zák. ve znění účinném do 31. 12. 2013, neboť dohoda o narovnání byla uzavřena před 1. lednem 2014 a v souladu s § 3028 o. z. tedy není použita aktuální terminologie „právní jednání“.

28. Na základě výše ustanoveného právního a judikatorního rámce je třeba předeslat, že v případě vyslovení neúčinnosti dohody o narovnání (která vedla mimo jiné k zániku pohledávky insolvenčního dlužníka; viz [R 59/2011](#)) insolvenčním soudem jde o situaci se stejnými důsledky, jako u vyslovení neúčinnosti dohody o započtení (či jednostranného zápočtu učiněného dlužníkem). Následkem je uvedení majetkové podstaty v původní stav (*restitutio in integrum*) ve vztahu k této pohledávce v rámci a po dobu trvání insolvenčního řízení, tedy je „obnovena“ pohledávka (insolvenčního) dlužníka, resp. dochází obecně k restituci původního stavu narovnáním vypořádaných vztahů. Lze říci, že tím dochází k „navrácení“ pohledávky do majetkové podstaty. Po právní moci rozsudku insolvenčního soudu o vyslovení neúčinnosti se v majetkové podstatě opět nachází „nezaniklá“ pohledávka dlužníka. Vznikne tak pro účely zpeněžení a uspokojení pohledávek věřitelů nové „obnovené“ aktivum.

29. Není-li taková pohledávka následně dobrovolně uhrazena, má insolvenční správce více možností, jak postupovat při jejím zpeněžení, tj. převedení na peníze. Může pohledávku vymáhat (§ 294 insolvenčního zákona), nebo ji může zpeněžit postoupením za úplatu (§ 283 odst. 1 insolvenčního zákona). Postup dle § 239 odst. 4 insolvenčního zákona není možný, neboť nejde o odpůrčí žalobu směřující proti právnímu úkonu dlužníka, který spočíval v poskytnutí plnění, stejně jako zde nevzniká náhrada za pohledávku dle § 236 odst. 2 insolvenčního zákona. Pohledávku může postoupit v kterékoli fázi jejího vymáhání, např. až v průběhu exekuce. Insolvenční (ani jiný) zákon insolvenčnímu správci neukládá žádnou povinnost nejprve dosáhnout pravomocného rozhodnutí o zaplacení pohledávky před tím, než ji postoupí. Rozhodnutí je na insolvenčním správci ve spolupráci s věřitelským výborem nebo případně se zajištěným věřitelem, pokud je daná pohledávka předmětem zajištění. Hlavním faktorem při rozhodování insolvenčního správce je hospodárnost spojená s dobytostí (§ 5 písm. a/ a § 36 odst. 1 insolvenčního zákona). Případná nejistota vymožení pohledávky není překážkou bránící jejímu postoupení.

30. Jestliže se insolvenční správce rozhodne pohledávku postoupit, zpeněžuje ji v podobě, v jaké se nachází v majetkové podstatě. Byla-li pravomocným soudním rozhodnutím o odpůrčí žalobě vyslovena neúčinnost právního úkonu, jenž měl přivodit zánik pohledávky jiným

způsobem (započtením, narovnáním), není obligační dlužník oprávněn namítat zánik pohledávky podle takového právního úkonu (dohody o narovnání nebo o zápočtu).

31. Insolvenční správce může dříve zaniklou pohledávku postoupit až po právní moci rozhodnutí insolvenčního soudu o odpůrčí žalobě (viz § 235 odst. 2 a § 239 odst. 4 insolvenčního zákona a přiměřeně také srov. závěry usnesení Nejvyššího soudu sen. zn. [29 ICdo 20/2018](#)).

32. K řečenému lze pro vyloučení dalších pochybností uvést, že kdyby se insolvenční správce po pravomocném rozhodnutí o odpůrčí žalobě přesto rozhodl pohledávku nevymáhat a vyřadil by ji nebo vyňal z majetkové podstaty (§ 217 odst. 2 či § 226 insolvenčního zákona; § 239 odst. 4 poslední věta insolvenčního zákona se zde neuplatní), samotnému insolvenčnímu dlužníku by nesvědčilo odpůrčí právo ani jeho následky a nemohl by pohledávku uplatňovat vůči obligačnímu dlužníku. Ten by se ubránil žalobě dlužníka o zaplacení pohledávky s tím, že vůči němu platnost a účinnost dohody o narovnání nebyla nijak dotčena.

č. 19

33. Postoupením pohledávky dochází ke změně v osobě věřitele při zachování jejího obsahu (§ 525 odst. 1 věta první obč. zák.). Lze souhlasit s dovolatelem, že postupník nabývá pohledávku derivativním způsobem ve stavu, v jakém svědčila postupiteli v okamžiku účinnosti postupu ([R 80/2007](#)). Současně je jednou ze základních zásad postoupení pohledávky ochrana dlužníka, která kromě již zmíněné povinnosti zachovat obsah pohledávky zahrnuje především zachování námitek dlužníka vůči postupníkovi, které měl již vůči postupiteli (§ 529 odst. 1 obč. zák.). Neměl-li tedy obligační dlužník možnost poukázat na zánik pohledávky dohodou o narovnání v době postoupení, nemá takovou námitku k dispozici ani později.

34. Za situace popsané shora dochází při postoupení „obnovené“ pohledávky pouze k tomu, že do práv (a s pohledávkou souvisejících povinností), která realizuje insolvenční správce „za majetkovou podstatu“ dlužníka, vstupuje touto formou zpeněžení pohledávky její nabyvatel. Jinak řečeno, vstupuje do stavu, ve kterém se pohledávka nacházela v majetkové podstatě v okamžiku účinnosti jejího zpeněžení. Nedochází k žádné změně jejího obsahu a obligačnímu dlužníku zůstávají zachovány veškeré námitky, které měl proti insolvenčnímu správci. To v sobě pochopitelně nese i to, že na postupníka taková pohledávka přechází jako existující a stejně jako nemohl obligační dlužník namítat zánik pohledávky na základě (neúčinné) dohody o narovnání (či zápočtu) vůči insolvenčnímu správci, nemůže takovou námitku účinně prosadit ani proti nabyvateli pohledávky z titulu postoupení (postupníku). Ke změně obsahu pohledávky došlo již pravomocným vyslovením neúčinnosti právního úkonu vedoucího k zániku pohledávky.

35. Pravomocné rozhodnutí insolvenčního soudu o odpůrčí žalobě je za shora popsané situace vůči obligačnímu dlužníku též závazné (§ 159a odst. 1 o. s. ř. ve spojení s § 7 a § 164 insolvenčního zákona), a to i po skončení insolvenčního řízení (či mimo ně).

36. Neúčinnost (tedy) spočívá v uvedení majetkové podstaty do původního stavu ve vazbě na odporovaný právní úkon. Tato neúčinnost se prosazuje primárně vůči majetkové podstatě dlužníka, pro účely zpeněžení a následného uspokojení pohledávek věřitelů, vůči nimž je v tomto důsledku právní úkon neúčinný až sekundárně. Při postoupení (zpeněžení pohledávky), která se „obnovila“ cestou odporovatelnosti v insolvenčním řízení, „vstupuje“

postupník na místo postupitele do pozice věřitele (nikoli insolvenčního, ale vůči obligačnímu dlužníku dle občanského zákoníku) fakticky na místo majetkové podstaty reprezentované insolvenčním správcem.

37. Lze shrnout, že oba soudy nesprávně přihlédly k dohodě o narovnání a jejich závěr, že žalovaný se žalobě ubrání tvrzením, že žalovaná pohledávka v důsledku této dohody zanikla, v tomto řízení neobstojí. Odvolací soud pochybil i v závěru, podle něhož musí insolvenční správce nejprve pravomocně vyžalovat pohledávku, aby ji mohla případně poté postoupit.

38. Jinak řečeno, jestliže insolvenční soud vyhověl odpůrci žalobě tak, že vůči obligačnímu dlužníku insolvenčního dlužníka určil, že dohoda o narovnání, v jejímž důsledku měla zaniknout pohledávka insolvenčního dlužníka vůči obligačnímu dlužníku, je právně neúčinná, pak vůči osobě, které insolvenční správce po pravomocném skončení takového incidenčního sporu pohledávku postoupil za úplatu (§ 283 odst. 1 insolvenčního zákona), nemůže obligační dlužník účinně vznášet námitky založené na obsahu takové dohody o narovnání; to platí bez zřetele k tomu, zda takový postupník pohledávku vymáhá vůči obligačnímu dlužníku po skončení insolvenčního řízení.

39. Jelikož právní posouzení věci, na němž rozhodnutí odvolacího soudu spočívá, není správné, a protože současně důvody, pro které nemohlo obstát rozhodnutí odvolacího soudu, dopadají i na rozhodnutí soudu prvního stupně, Nejvyšší soud, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadený rozsudek spolu s rozsudkem soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

č. 20

Lhůta k podání námitek proti zprávě pro oddlužení, uvedená v § 398a odst. 4 insolvenčního zákona, je lhůtou procesní; podání obsahující námitky proti zprávě pro oddlužení je včasné, je-li nejpozději posledního dne lhůty počítané od zveřejnění zprávy pro oddlužení podáno u soudu nebo odevzdáno orgánu, který má povinnost je doručit.

K námitkám proti zprávě pro oddlužení podaným později než do 7 dnů od zveřejnění zprávy pro oddlužení v insolvenčním rejstříku, se nepřihlíží; tím není dotčeno právo účastníka insolvenčního řízení poukázat před rozhodnutím insolvenčního soudu podle § 404 nebo § 405 insolvenčního zákona na rozpor zprávy pro oddlužení se skutečnostmi věcně podloženými dosavadním obsahem spisu.

č. 20

Jestliže účastník insolvenčního řízení ve lhůtě uvedené v § 398a odst. 4 insolvenčního zákona uplatní námitky proti zprávě pro oddlužení pouze blanketní formou (tedy tak, že proti zprávě pro oddlužení podává námitky, které odůvodní později), nejde o řádně a včas uplatněné námitky proti zprávě pro oddlužení; k doplnění takových „námitek“ po uplynutí uvedené lhůty se nepřihlíží.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2021, sen. zn. 29 NSČR 25/2019, ECLI:CZ:NS:2021:29.NSCR.25.2019.1

Oddlužení (povolení, schválení), Námitky, Lhůta procesní [Lhůty]

§ 398a IZ ve znění od 01. 07. 2017 do 31. 5. 2019, § 404 IZ ve znění od 1. 7. 2017, § 405 IZ ve znění od 1. 7. 2017 do 31. 5. 2019

Nejvyšší soud zastavil řízení o dovolání proti druhému výroku usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 5. 10 2018, odmítl dovolání proti části prvního výroku usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 5. 10 2018, kterou byl potvrzen bod IV. výroku usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 13. 7. 2018, o prohlášení konkursu na majetek dlužnice; ve zbývajícím rozsahu dovolání zamítl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením ze dne 13. 7. 2018, Krajský soud v Hradci Králové (dále jen „insolvenční soud“):

[1] Odmítl námitku dlužnice (T. Ž.) proti zprávě o přezkumu jako bezdůvodnou (bod I. výroku).

[2] Schválil zprávu o přezkumu zveřejněnou dne 31. 5. 2018 (bod II. výroku).

[3] Neschválil oddlužení dlužnice (bod III. výroku).

[4] Prohlásil konkurs na majetek dlužnice, s tím, že bude projednáván jako nepatrný (body IV. a V. výroku).

2. K odvolání dlužnice Vrchní soud v Praze ve výroku označeným usnesením potvrdil usnesení insolvenčního soudu v bodech III. a IV. výroku (první výrok) a rozhodl, že soudkyně V. Š. (dále jen „V. Š.“) není vyloučena z projednávání a rozhodování věci vedené u insolvenčního soudu pod označenou spisovou značkou (druhý výrok).

3. Odvolací soud vyšel z toho, že:

[1] Usnesením ze dne 26. 2. 2018 insolvenční soud zjistil úpadek dlužnice a povolil jeho řešení oddlužením.

[2] Do insolvenčního řízení se přihlásili tři věřitelé s pohledávkami v celkové výši 1 077 459 Kč. Věřitelka č. 3 M. D. vzala přihlášku pohledávky v celkové výši 7 865 Kč zpět v částce 1 210 Kč dne 27. 4. 2018. Věřitelka č. 1 K. Ž. vzala přihlášku pohledávky ve výši 234 059 Kč v celém rozsahu zpět dne 23. 7. 2018.

[3] V majetkové podstatě dlužnice jsou sepsány pohledávky za J. K. (dále jen „J. K.“) z titulu bezdůvodného obohacení, a to pohledávka ve výši 83 402,50 Kč, dlužnici (nepravomocně) přiznaná rozsudkem Okresního soudu v Kolíně ze dne 31. 10. 2017, a pohledávka ve výši 136 000 Kč, která je předmětem řízení vedeného u Okresního soudu v Kolíně pod sp. zn. 15 C 25/2017. Majetkovou podstatu dále tvoří podíl o velikosti $\frac{1}{2}$ na specifikované nemovité věci, jehož hodnota určená znaleckým posudkem činí 350 000 Kč.

4. Odvolací soud – vycházejí z ustanovení § 395 odst. 1 a 2, § 398a, § 405 odst. 1 a 2 a § 410 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona) – přitakal insolvenčnímu soudu v závěru o neschválení povoleného oddlužení, když dlužnice nedisponuje majetkem ani příjmy, které by zajišťovaly uspokojení nezajištěných věřitelů alespoň v rozsahu 30 % jejich pohledávek. Uvedl, že 30 % pohledávek nezajištěných věřitelů představuje částku 253 020 Kč a při oddlužení plněním splátkového kalendáře by dlužnice byla schopna uhradit věřitelům pouze částku 73 020 Kč. Při oddlužení zpeněžením majetkové podstaty by bylo třeba od hodnoty podílu na nemovitosti ve vlastnictví dlužnice odečíst hotové výdaje a odměnu insolvenčního správce. Podle odvolacího soudu nelze ani s dostatečnou jistotou odhadnout dobytost pohledávek dlužnice za J. K. Zdůraznil, že dlužnice nesouhlasila s návrhem insolvenčního správce na kombinaci obou způsobů oddlužení.

5. Závěrem odvolací soud uvedl, že námitky proti obsahu zprávy o přezkumu a zprávy pro oddlužení mohou být podány pouze ve lhůtě 7 dnů od zveřejnění zpráv, s tím, že jde o lhůtu procesní a propadnou. Projednání zprávy pro oddlužení a zprávy o přezkumu je ovládáno zásadou koncentrace, proto nelze projednat jiné než včas uplatněné námitky. Podáním ze dne 6. 6. 2018 dlužnice uplatnila námitku, kterou však neodůvodnila. Podáním ze dne 26. 6. 2018 pak uplatnila nové námitky, k nimž insolvenční soud správně (jako k opožděně podaným) nepřihlížel.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

6. Proti usnesení odvolacího soudu (v celém jeho rozsahu) podala dlužnice dovolání, v němž namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci [dovolací důvod dle § 241a odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“)], a požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí odvolacího soudu a vrátil mu věc k dalšímu řízení. Přípustnost dovolání vymezuje ve smyslu § 237 o. s. ř. argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, jakož i otázky, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu.

č. 20

Konkrétně jde o tyto otázky:

[1] Z jakých důkazů má soud vycházet při posuzování uspokojení věřitelů v rozsahu nejméně 30 % jejich pohledávek?

[2] V jakém rozsahu může insolvenční soud sám přezkoumávat zprávu o přezkumu a zprávu pro oddlužení dle § 398a insolvenčního zákona?

[3] Lze doplňovat námitky podané proti zprávě pro oddlužení?

7. Dovolatelka namítá, že soudy obou stupňů se při hodnocení její ekonomické situace odchýlily od ustálené judikatury Nejvyššího soudu (blíže neoznačené), když nezkoumaly komplexně její majetkovou situaci. Zejména se nevypořádaly s rozpornými znaleckými posudky o hodnotě podílu dovolatelky na nemovitosti. Poukazuje na to, že podle posudku, který připojila k návrhu na oddlužení, činí hodnota jejího podílu na nemovité věci 600 000 Kč (oproti částce 350 000 Kč určené Ing. M. v posudku vyhotoveném pro insolvenčního správce). Dále soudům vytýká, že nepřihlédly k její pohledávce za J. K., přestože jde o nárok co do základu důvodný. Dovolatelka rovněž tvrdí, že žádné ustanovení insolvenčního zákona ani občanského soudního řádu „neobsahuje nemožnost námitky doplnit, respektive možnost soudu nepřihlédnout k doplnění odůvodnění námitky, která byla podána ve lhůtě“. S odkazem na rozhodnutí Ústavního soudu dovolatelka uvádí, že je běžnou praxí činit blanketní úkony, které jsou doplňovány v soudem stanovené lhůtě nebo ve lhůtě, o níž procesní strana požádá. Podle dovolatelky by na základě výkladu soudů obou stupňů nebylo ani možné prodloužit insolvenčnímu správci lhůtu pro podání zprávy pro oddlužení ve smyslu § 398a insolvenčního zákona. Dovolatelka nesouhlasí též se závěrem odvolacího soudu o nepodjatosti soudkyně V. Š.

8. Insolvenční správce ve vyjádření navrhuje dovolání zamítnout, maje napadené rozhodnutí odvolacího soudu za správné. Dále míní, že dovolání je opožděné, když rozhodnutí odvolacího soudu bylo doručeno zveřejněním v insolvenčním rejstříku (8. 10. 2018) a dovolatelka podala dovolání dne 10. 1. 2019.

III.

Přípustnost dovolání

9. S přihlédnutím k době vydání dovoláním napadeného rozhodnutí je pro dovolací řízení rozhodný občanský soudní řád v aktuálním znění (srov. bod 2., části první článku II. zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony).

10. Nejvyšší soud se nejprve zabýval námitkou insolvenčního správce o opožděnosti dovolání. Ze spisu plyne, že rozhodnutí odvolacího soudu bylo dovolatelce doručeno (zvláště) dne 19. 11. 2018, a dovolatelka podala dovolání dne 10. 1. 2019. Dovolání je tudíž včasné (podané ve lhůtě dvou měsíců od doručení rozhodnutí). V argumentaci na téma doručení rozhodnutí jeho zveřejněním v insolvenčním rejstříku (8. října 2018) insolvenční správce zjevně přehlíží, že lhůta k podání dovolání začala dovolatelce běžet ode dne, kdy jí bylo rozhodnutí doručeno zvláštním způsobem (§ 74 odst. 2 insolvenčního zákona).

11. V rozsahu, v němž směřuje proti druhému výroku usnesení, kterým vrchní soud rozhodl, že soudkyně V. Š. není vyloučena z projednávání a rozhodování věci vedené u insolvenčního soudu, Nejvyšší soud řízení o dovolání zastavil podle § 243b věty před středníkem a § 104 odst. 1 věty první o. s. ř. Rozhoduje-li vrchní soud o vyloučení soudce krajského soudu, není jeho rozhodnutí rozhodnutím odvolacího soudu (ve smyslu § 16 o. s. ř. jde o rozhodnutí „nadřízeného“ soudu). K pojmu „nadřízený“ soud srov. dále stanovisko pléna Nejvyššího soudu z 27. 6. 1996, [Plsn 1/96](#), uveřejněné pod číslem 48/1996 Sb. rozh. obč. Funkční příslušnost k projednání dovolání proti rozhodnutí „nadřízeného“ soudu občanský soudní řád neupravuje, přičemž nedostatek funkční příslušnosti je neodstranitelným nedostatkem podmínky řízení. Skutečnost, že nadřízený soud je shodou okolností současně i odvolacím soudem vůči soudu, o jehož soudci rozhoduje, zde není rozhodná. Srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2001, sp. zn. [29 Odo 641/2001](#), uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 10, ročník 2001, pod číslem 129 (které je, stejně jako další níže zmíněná rozhodnutí Nejvyššího soudu, dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu).

12. Dovolatelka napadá usnesení odvolacího soudu i v té jeho části, kterou potvrdil usnesení insolvenčního soudu v bodu IV. výroku o prohlášení konkursu na majetek dlužnice. Ve vztahu k tomuto výroku však dovolatelka způsobem odpovídajícím požadavku § 241a odst. 2 o. s. ř. nevymezila důvod přípustnosti dovolání (výše označené právní otázky se tohoto výroku zjevně netýkají) a ohledně tohoto výroku dovolatelka v dovolání žádným způsobem ani neargumentuje. V tomto rozsahu proto Nejvyšší soud bez dalšího odmítl dovolání podle § 243c odst. 1 věty první o. s. ř. K vymezení přípustnosti dovolání srov. především usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2013, sp. zn. [29 Cdo 2394/2013](#), uveřejněné pod číslem 4/2014 Sb. rozh. obč., jakož i stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 28. 11. 2017, sp. zn. [Pl. ÚS- st. 45/16](#), uveřejněné pod číslem 460/2017 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu. Výrok o prohlášení konkursu na majetek dlužníka má povahu výroku závislého na výroku o neschválení oddlužení. V režimu ustanovení § 242 odst. 2 písm. a/ o. s. ř. by tedy byl automaticky odklizen (zrušen), kdyby Nejvyšší soud shledal dovolání přípustným a důvodným v rozsahu, v němž odvolací soud napadeným usnesením potvrdil usnesení

insolvenčního soudu ve výroku o neschválení oddlužení. To však nic nemění na skutečnosti, že směřuje-li dovolání i proti tomuto výroku, nemůže být přípustné, jestliže neobsahuje žádné důvody, pro které by nemohl samostatně obstát výrok o prohlášení konkursu. Srov. k tomu usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 3. 2011, sen. zn. [29 NSČR 12/2011](#), uveřejněné pod číslem 110/2011 Sb. rozh. obč., jakož i (k přípustnosti dovolání) důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2013, sen. zn. [29 NSČR 45/2010](#), uveřejněného pod číslem 86/2013 Sb. rozh. obč.

13. V rozsahu, v němž dovolání směřuje proti té části napadeného rozhodnutí, kterou odvolací soud potvrdil usnesení insolvenčního soudu ve výroku o neschválení oddlužení, může být dovolání přípustné jen podle § 237 o. s. ř. (když pro daný případ neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání podle § 237 o. s. ř., vypočtených v § 238 o. s. ř.).

č. 20

14. Důvod připustit dovolání pro řešení otázky ad 1/ (týkající se dostatečnosti nabídky dlužnice pro realizaci oddlužení) Nejvyšší soud neshledal. Napadené rozhodnutí je totiž v posouzení předpokladů pro schválení oddlužení souladné s judikaturou Nejvyššího soudu. Konkrétně jde o usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. září 2010, sen. zn. [29 NSČR 6/2008](#), uveřejněné pod číslem 61/2011 Sb. rozh. obč., usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2011, sen. zn. [29 NSČR 20/2009](#), uveřejněné pod číslem 113/2011 Sb. rozh. obč., a o usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2011, sen. zn. [29 NSČR 1/2009](#), uveřejněné v časopise Soudní judikatura číslo 1, ročník 2012, pod číslem 10.

15. Dospěl-li odvolací soud k závěru, že nezajištění věřitelé, kteří nesouhlasili s nižším plněním, neobdrží na úhradu svých pohledávek v oddlužení alespoň plnění v rozsahu 30 % (v souhrnu částku 253 020 Kč) ani při oddlužení splátkovým kalendářem (při deklarovaných příjmech bude dlužnice schopna uhradit jen částku 73 020 Kč), ani při oddlužení zpeněžením majetkové podstaty (jejíž hodnota činí 350 000 Kč), a na tomto základě povolené oddlužení neschválil, pak se od označené ustálené judikatury Nejvyššího soudu nijak neodchýlil.

16. Vytýká-li dovolatelka soudům nižších stupňů, že nepřihlédly k posudku, jímž prokazovala hodnotu svého majetku ve výši 600 000 Kč, ani k pohledávce za J. K., pak přehlíží, že nesprávná (neúplná) skutková zjištění nejsou způsobilým dovolacím důvodem (§ 241a odst. 1 o. s. ř.). Nadto platí, že ani samo hodnocení důkazů (opírající se o zásadu volného hodnocení důkazů zakotvenou v § 132 o. s. ř.) nelze úspěšně napadnout žádným dovolacím důvodem (srov. např. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2011, sen. zn. [29 NSČR 29/2009](#), uveřejněného pod číslem 108/2011 Sb. rozh. obč., včetně tam zmíněného odkazu na nález Ústavního soudu ze dne 6. 1. 1997, sp. zn. [IV. ÚS 191/96](#), uveřejněný pod číslem 1/1997 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu).

17. Nejvyšší soud nemá rovněž důvod připustit dovolání k vyřešení otázky ad 2/ ve vztahu k přezkoumání zprávy o přezkumu insolvenčním soudem, když na jejím řešení napadené rozhodnutí nespočívá. Odvolací soud se totiž zabýval hodnocením námitek podaných proti zprávě pro oddlužení z pohledu jejich odůvodnění a včasnosti.

18. Dovolání je však přípustné pro zodpovězení otázky ad 2/ (ve vztahu k přezkoumání zprávy pro oddlužení insolvenčním soudem) a otázky ad 3/ (k problematice námitek proti zprávě pro oddlužení), dovolacím soudem dosud neřešených.

IV.

Důvodnost dovolání

19. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

20. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

21. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona ve znění od 1. 7. 2017 do 31. 5. 2019, jež platila v době zahájení insolvenčního řízení dlužnice (15. 2. 2018) i v době vydání napadeného rozhodnutí odvolacího soudu (5. 10. 2018):

č. 20

§ 398a

Zpráva pro oddlužení

(1) Zprávu pro oddlužení s návrhem na způsob řešení oddlužení předloží insolvenční správce insolvenčnímu soudu spolu se zprávou o přezkumu podle § 410 odst. 2 ve lhůtě podle § 136 odst. 2 písm. f/.

(2) Insolvenční správce ve zprávě pro oddlužení zhodnotí předpokládané plnění věřitelům při realizovaných způsobech oddlužení, připojí k ní znalecký posudek, je-li v majetkové podstatě nemovitá věc; navrhuje-li insolvenční správce provést oddlužení plněním splátkového kalendáře, připojí rovněž propočet předpokládaného uspokojení nezajištěných věřitelů a návrh distribučního schématu splátkového kalendáře pro jednotlivé nezajištěné věřitele a vyjádří se také k návrhu dlužníka podle § 398 odst. 4.

(3) Insolvenční soud přezkoumá zprávu o přezkumu a zprávu pro oddlužení a odstraní zpravidla po slyšení insolvenčního správce chyby a nejasnosti v nich obsažené.

(4) O zprávě o přezkumu a o zprávě pro oddlužení po jejich úpravě uvědomí insolvenční soud účastníky řízení tím, že tyto zprávy zveřejní vyhláškou. Současně je uvědomí o tom, že do 7 dnů od zveřejnění zprávy o přezkumu a zprávy pro oddlužení v insolvenčním rejstříku mohou proti nim podat námitky; námitky nelze uplatnit vůči popěrnému úkonu.

(5) Stejnopis námitek podle odstavce 4 doručí insolvenční soud insolvenčnímu správci k doplnění přezkoumání přihlášených pohledávek či k opravě zprávy o přezkumu nebo k opravě zprávy pro oddlužení a určí mu k tomu lhůtu, která není delší než 10 dnů; odstavce 1 a 2 a § 410 odst. 2 se použijí obdobně. Neshledá-li insolvenční správce námitky důvodnými, sdělí to insolvenčnímu soudu ve stejné lhůtě.

(6) Insolvenční soud rozhodne o námitkách nejpozději v rozhodnutí podle § 404 nebo 405; za účelem projednání námitek může insolvenční soud též nařídit jednání,

ke kterému předvolá dlužníka, insolvenčního správce, věřitelský výbor a věřitele, kteří podali námitky. Proti rozhodnutí o námitkách není odvolání přípustné.

(...)

22. Ve skutkové rovině nebylo sporu o tom (ani dovolání nezpochybňuje), že zprávu pro oddlužení, vyhotovenou insolvenčním správcem 15. 5. 2018, zveřejnil insolvenční soud v insolvenčním rejstříku dne 31. 5. 2018 v 13.11 hodin (B-5) a že dlužnice podáním datovaným 5. 6. 2018, došlým insolvenčnímu soudu 6. 6. 2018 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku téhož dne v 10.44 hodin), sdělila insolvenčnímu soudu, že ve smyslu ustanovení § 398a odst. 4 insolvenčního zákona podává námitku „proti zprávě pro oddlužení zveřejněné v insolvenčním rejstříku dne 31. 5. 2018“ a žádá o poskytnutí přiměřené lhůty „k podrobnému odůvodnění podané námitky“ (B-8). Insolvenční soud již dlužnici žádnou lhůtu k odůvodnění námitek neurčil a dlužnice námitky odůvodnila podáním datovaným 25. 6. 2018, došlým insolvenčnímu soudu 26. 6. 2018, zveřejněným v insolvenčním rejstříku 28. 6. 2018 v 10.07 hodin.

č. 20

23. Jakkoli ustanovení § 398a insolvenčního zákona (v odstavci 4 ani jinde) výslovně nepojmenovává následek, jenž se pojí s později (než ve lhůtě 7 dnů od zveřejnění zprávy pro oddlužení v insolvenčním rejstříku) podanými námitkami (srov. např. § 298 odst. 3 větu první, část věty za středníkem insolvenčního zákona), jde o ustanovení formulované obdobně jako např. lhůta k námitkám proti konečné zprávě (srov. § 304 odst. 2 insolvenčního zákona). Přitom i při výkladu institutu konečné zprávy v insolvenčním zákoně se Nejvyšší soud přihlásil (v usnesení ze dne 28. 7. 2016, sen. zn. [29 NSČR 118/2016](#), uveřejněném pod číslem 134/2017 Sb. rozh. obč.) k výkladu, který podal k institutu konečné zprávy v zákoně č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání. Ten zahrnuje i závěr, podle něhož se k později (než v určené patnáctidenní lhůtě) podaným námitkám proti konečné zprávě nepřihlíží; tím však není dotčeno právo účastníků řízení poukázat při jednání o konečné zprávě, popřípadě v rámci odvolání podaného proti usnesení o schválení konečné zprávy, na rozpor konečné zprávy se skutečnostmi plynoucími z obsahu spisu (tedy se skutečnostmi věcně podloženými dosavadním obsahem spisu, nikoli s nedoloženými tvrzeními).

24. Ve stejném duchu je namístě vykládat i úpravu obsaženou v § 398a odst. 4 insolvenčního zákona. Platí tedy, že k námitkám proti zprávě pro oddlužení podaným později než do 7 dnů od zveřejnění zprávy pro oddlužení v insolvenčním rejstříku, se nepřihlíží; tím není dotčeno právo účastníka insolvenčního řízení poukázat před rozhodnutím insolvenčního soudu podle § 404 nebo § 405 insolvenčního zákona na rozpor zprávy pro oddlužení se skutečnostmi věcně podloženými dosavadním obsahem spisu.

25. Závěr, že k opožděně podaným námitkám se nepřihlíží, plyne i z toho, že jen se včasnými námitkami se pojí (pro účely jejich vypořádání) postupy uvedené v 398a odst. 5 a 6 insolvenčního zákona (opožděně uplatněným námitkám nepřiznává insolvenční zákon žádné účinky). Přitom Nejvyšší soud (stejně jako odvolací soud) nemá pochybnosti o tom, že lhůta k podání námitek proti zprávě pro oddlužení je lhůtou procesní; podání obsahující námitky proti zprávě pro oddlužení je (proto) včasné, je-li nejpozději posledního dne lhůty počítané od zveřejnění zprávy pro oddlužení podáno u soudu nebo odevzdáno orgánu, který má povinnost je doručit.

26. Výše formulované závěry odpovídají tomu, že smyslem právního institutu lhůty obecně je snížení entropie (neurčitosti) při uplatňování práv, resp. pravomocí, časové omezení stavu nejistoty v právních vztazích, urychlení procesu rozhodování s cílem reálného dosažení zamýšlených cílů (srov. nálezn Ústavního soudu ze dne 3. 2. 2000, sp. zn. [III. ÚS 545/99](#), uveřejněný pod číslem 18/2000 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu).

27. Nejvyšší soud se ztotožňuje i se závěrem odvolacího soudu, podle něhož musí být z obsahu podaných námitek zřejmé, jaké konkrétní výhrady se jimi uplatňují proti zprávě pro oddlužení. Po uplynutí lhůty k podání námitek již nelze úspěšně namítat takovou obranu, která nebyla uplatněna ve včasných námitkách (uplatňovat nová tvrzení o skutkových okolnostech).

č. 20

28. V dané věci se výše uvedené závěry promítají tak, že námitky dovolatelky proti zprávě pro oddlužení datované 5. 6. 2018 a doručené insolvenčnímu soudu 6. 6. 2018 nebyly odůvodněny, a proto nebyly způsobilým podkladem pro jejich přezkoumání v námitkovém řízení. Doplnila-li dovolatelka námitky podáním datovaným 25. 6. 2018, doručeným insolvenčnímu soudu 26. 6. 2018, jde o námitky nové a uplatněné opožděně, když lhůta k jejich podání uplynula 7. 6. 2018. Odvolací soud tedy nepochybil, když uzavřel, že k opožděně podaným námitkám dovolatelky nelze přihlížet (nejde o námitky nedůvodné, jak dovodil insolvenční soud).

29. Argumentace dovolatelky, vycházející z oprávnění účastníků řízení podat blanketní opravný prostředek, je lichá. Námitky dle § 398a odst. 4 insolvenčního zákona totiž nejsou opravným prostředkem proti zprávě pro oddlužení. Jinak řečeno, jestliže účastník insolvenčního řízení ve lhůtě uvedené v § 398a odst. 4 insolvenčního zákona uplatní námitky proti zprávě pro oddlužení pouze blanketní formou (tedy tak, že proti zprávě pro oddlužení podává námitky, které odůvodní později), nejde o řádně a včas uplatněné námitky proti zprávě pro oddlužení; k doplnění takových „námitek“ po uplynutí uvedené lhůty se nepřihlíží.

30. K námitce dovolatelky týkající se přezkumu zprávy pro oddlužení insolvenčním soudem lze doplnit, že zprávu pro oddlužení přezkoumává insolvenční soud i tehdy, pokud proti ní nebyly podány žádné námitky (srov. § 398a odst. 3 insolvenčního zákona).

31. Jelikož se dovolatelce prostřednictvím uplatněného dovolacího důvodu a jeho obsahového vymezení nepodařilo zpochybnit správnost rozhodnutí odvolacího soudu co do závěru o opožděnosti námitek proti zprávě pro oddlužení a Nejvyšší soud neshledal ani jiné vady řízení, k jejichž existenci u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), dovolání v tomto rozsahu podle § 243d odst. 1 písm. a/ o. s. ř. zamítl.

32. Nejvyšší soud nepřehlédl, že v průběhu dovolacího řízení insolvenční soud usnesením ze dne 5. 8. 2020 rozhodl o rozvrhu a usnesením ze dne 25. 9. 2020, jež nabylo právní moci dne 24. 10. 2020, zrušil konkurs po splnění rozvrhového usnesení. Usnesením ze dne 23. 11. 2020, zprostil insolvenční soud insolvenčního správce funkce. Tuto okolnost však Nejvyšší soud neměl za překážku, která by bránila zabývat se podaným dovoláním v této věci.

č. 21

Závěr o tom, zda zaměstnanec územního samosprávného celku zařazený do úřadu územního samosprávného celku se plněním svých pracovních úkolů podílí na správních činnostech, je výhradně výsledkem objektivního právního posouzení, zda zaměstnancem vykonávané činnosti naplňují znaky „správních činností“ ve smyslu jejich legální definice uvedené v ustanovení § 2 odst. 3 zákona č. 312/2002 Sb. (ve znění pozdějších předpisů), mezi které nepatří zařazení určitých činností pod správní činnosti územním samosprávným celkem v jeho vnitřních předpisech; k takovému zařazení lze sice přihlížet při posuzování charakteru zaměstnancem vykonávaných činností, ale stane-li se následně tato otázka mezi zaměstnavatelem (územním samosprávným celkem) a zaměstnancem spornou, není jím soud vázán při posuzování charakteru zaměstnancem vykonávaných činností.

č. 21

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 04. 2021, sp. zn. 21 Cdo 2738/2019, ECLI:CZ:NS:2021:21.CDO.2738.2019.1

Skončení pracovního poměru, Odstupné

§ 13 zákona č. 312/2002 Sb. ve znění do 30. 6. 2017, § 2 odst. 3 a 4 zákona č. 312/2002 Sb. ve znění do 30. 6. 2017, § 109 zákona č. 128/2000 Sb. ve znění do 30. 6. 2016, § 110 zákona č. 128/2000 Sb. ve znění do 30. 6. 2016, § 1 vyhlášky č. 512/2002 Sb.

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 26. 2. 2019, sp. zn. 16 Co 32/2017.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobou podanou u Okresního soudu v Novém Jičíně dne 3. 5. 2016 se žalobkyně domáhala, aby jí žalovaný zaplatil 48 534 Kč s úrokem z prodlení ve výši 8,05 % z částky 48 534 Kč od 5. 4. 2016 do zaplacení. Žalobu zdůvodnila tím, že na základě pracovní smlouvy ze dne 26. 1. 2005 pracovala u žalovaného jako referent státní správy a samosprávy až do 31. 1. 2016, kdy její pracovní poměr skončil na základě výpovědi z pracovního poměru podle ustanovení § 52 písm. c) zákoníku práce z důvodu zrušení jejího pracovního místa „Referent – pokladna“. Žalobkyni bylo vyplaceno odstupné ve výši trojnásobku průměrného výdělku, žalovaný jí však odmítl vyplatit další dvouměsíční odstupné podle ustanovení § 13 zákona č. 312/2002 Sb., o úřednících územních samosprávných celků. Žalobkyně je přesvědčena, že splňuje stanovené podmínky pro výplatu dalšího odstupného, neboť po celou dobu svého pracovního poměru byla zařazena na pracovní pozici referent státní správy a samosprávy a vykonávala správní činnosti dle popisu své pracovní náplně.

2. Žalovaný se uplatněnému nároku bránil tím, že naprosto převážnou částí pracovní náplně žalobkyně byla práce pokladní, v menší míře prováděla administrativní činnosti a v míře minimální činnosti ostatní. V rámci své činnosti se žalobkyně věnovala především přijímání

plateb od občanů (příjem poplatků, nikoli jejich správa), v malém rozsahu také administrativním (evidenčním) úkonům při pojišťování majetku úřadu (nikoli sjednáváním pojištění). Jednalo se převážně o správu pokladny úřadu, kterou nelze podřadit pod pojem správní činnosti.

3. Okresní soud v Novém Jičíně rozsudkem ze dne 22. 11. 2016, č. j. 13 C 143/2016-35 žalobě vyhověl a žalovanému uložil povinnost zaplatit žalobkyni (k rukám jejího advokáta) na náhradě nákladů řízení 15 054,20 Kč. Soud prvního stupně vyšel ze zjištění, že žalobkyně na základě pracovní smlouvy ze dne 26. 1. 2005 pracovala u žalovaného jako referent státní správy a samosprávy, že dopisem ze dne 25. 11. 2015 žalovaný rozvázal s žalobkyní pracovní poměr výpovědí z důvodu uvedeného v ustanovení § 52 písm. c) „zákoníku práce“ a že žalovaný odmítl žalobkyni vyplatit další odstupné podle ustanovení § 13 „zákona č. 312/2002 Sb.“ Jako předběžnou otázku řešil, zda žalobkyně byla úřednicí podle ustanovení § 2 odst. 4 „zákona č. 312/2002 Sb.“, tj. zda vykonávala správní činnosti ve smyslu ustanovení § 2 odst. 3 tohoto zákona (plnění úkolů v samostatné nebo přenesené působnosti územního samosprávného celku podle zvláštních právních předpisů). Dospěl k závěru, že výkonem správních činností není jen aplikace správního řádu, ale jedná se o ucelený, velmi široký soubor činností jak v samostatné, tak v přenesené působnosti, které samosprávný subjekt realizuje. Pod ně nezařazuje jen „servisní činnosti“ vykonávané správcem počítačové sítě, pracovníky zajišťujícími úklid budovy úřadu nebo její ostrahu či pracovníky zajišťujícími provozuschopnost budovy (správci budovy, údržbáři, kotelníci apod.). Vzhledem k tomu, že žalobkyně žádnou z těchto servisních činností nevykonávala, dospěl soud prvního stupně k závěru, že žalobkyně pracovala jako úřednice. Vykonávala-li tuto činnost od ledna 2005 do listopadu 2015, „náleží ji nikoliv jen odstupné ve výši trojnásobku průměrného výdělku, ale též další odstupné ve výši dvojnásobku průměrného výdělku dle § 13 odst. 2 písm. a) zákona č. 312/2002 Sb.“

4. K odvolání žalovaného Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 28. 6. 2017, č. j. 16 Co 32/2017-61 rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že žalobu zamítl, a žalobkyni uložil povinnost zaplatit žalovanému (k rukám jeho advokátky) na náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů 19 133 Kč. Odvolací soud nesouhlasil s názorem soudu prvního stupně, že za pomocné a servisní práce ve smyslu ustanovení § 1 odst. 3 písm. c) zákona č. 312/2002 Sb., o úřednících územních samosprávních celků a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů účinném do 30. 6. 2017 (dále též jen „zákona o úřednících“), lze považovat kromě práce správce počítačové sítě pouze práce charakteru správce budovy, údržbáře, topiče, uklízečky, vrátného apod. Podle jeho názoru za výkon správní činnosti jistě nelze považovat jen samotné rozhodování ve správním řízení podle správního řádu, ale rovněž připravování podkladů pro takové rozhodnutí. Na druhou stranu je však třeba hodnotit výkon „čistě“ administrativních prací např. na sekretariátu, podatelně, pokladně apod. jako výkon pomocných prací ve smyslu ustanovení § 1 odst. 3 písm. c) zákona o úřednících. Zaměstnanec územního samosprávného celku bude považován za úředníka, pokud se alespoň zčásti podílí na plnění úkolů, které jsou územnímu samosprávnému celku v samostatné nebo přenesené působnosti uloženy zvláštními právními předpisy. Naopak, pokud je jediným druhem práce zaměstnance výkon obslužných činností, zákon o úřednících se na něho vztahovat nebude. Z tohoto právního názoru odvolací soud vycházel, když se na základě ustanovení § 13 odst. 3 písm. a) zákona o úřednících (jako podmínkou vzniku nároku na další odstupné) zabýval tím, zda žalobkyně u žalovaného v pracovním poměru v převážném rozsahu vykonávala správní činnosti. S ohledem na zjištění, že žalobkyně mimo jiné zajišťovala odbornou agendu na úseku

výkonu správy místního poplatku za užívání veřejného prostranství a že se proto zčásti podílela na plnění úkolů, které jsou územnímu samosprávnému celku v samostatné nebo přenesené působnosti uloženy zvláštními právními předpisy, dospěl odvolací soud k závěru, že žalobkyně byla úředníkem. Současně však zohlednil, že žalobkyně kromě uvedené činnosti vykonávala též práci pokladní (tj. zajišťovala pokladní služby včetně přijímání a vydávání peněz veřejnosti) a další „čistě“ administrativní práce (evidence, skladování a výdej spotřebního materiálu, evidence razítek a klíčů, výdej stravenek apod.). Protože žalovaný tvrdil, že „žalobkyně v naprosto převážném rozsahu vykonávala práci pokladní“, a protože žalobkyně toto tvrzení žádným způsobem „nezpochybňovala či nerozpороvala“, odvolací soud učinil skutkový závěr, že žalobkyně vykonávala po převážnou část stanovené pracovní doby práci pokladní, kterou je třeba považovat za výkon pomocných prací ve smyslu ustanovení § 1 odst. 3 písm. c) zákona o úřednících. Uzavřel proto, že „v případě žalobkyně nebyly splněny předpoklady pro vznik nároku na další odstupné podle § 13 odst. 1, odst. 2 písm. a) a odst. 3 písm. a) zákona o úřednících“.

č. 21

5. K dovolání žalobkyně Nejvyšší soud rozsudkem ze dne 13. 11. 2018, č. j. [21 Cdo 5063/2017](#)- 92 rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc vrátil Krajskému soudu v Ostravě k dalšímu řízení. Nejvyšší soud vyložil, že pro rozhodnutí projednávané věci bylo určující, zda žalobkyně po dobu trvání pracovního poměru u žalovaného byla úředníkem, tedy zaměstnancem podílejícím se na výkonu správních činností zařazeným do městského úřadu (srov. § 2 odst. 4 zákona o úřednících), který správní činnosti vykonával v převážném rozsahu. Odvolacímu soud vytknul, že při svém závěru o tom, že žalobkyně takovým zaměstnancem nebyla, vyšel ze skutkového zjištění, že žalobkyně vykonávala „po převážnou část stanovené pracovní doby práci pokladní“, tj. pomocné práce ve smyslu ustanovení § 1 odst. 3 písm. c) zákona o úřednících, přičemž tento skutkový závěr nesprávně učinil jen na základě tvrzení žalovaného o tom, že „žalobkyně v naprosto převážném rozsahu vykonávala práci pokladní“, které žalobkyně „žádným způsobem nezpochybňovala či nerozpороvala“. Přehlédl však, že soud nemůže vzít tvrzení účastníka za svá skutková zjištění jenom proto, že druhý účastník tato tvrzení „nezpochybňoval či nerozpороval“, neboť z takové nečinnosti účastníka ještě nevyplývá, jaký postoj tento účastník k tvrzeným skutečnostem z hlediska jejich pravdivosti a úplnosti zaujímá, a na taková skutková tvrzení proto nelze pohlížet stejně jako na shodná skutková tvrzení ve smyslu ustanovení § 120 odst. 3 o. s. ř.

6. Krajský soud v Ostravě následně rozsudkem ze dne 26. 2. 2019, č. j. 16 Co 32/2017-122 rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že žalobu zamítl, a žalobkyni uložil povinnost zaplatit žalovanému (k rukám jeho advokátky) na náhradě nákladů řízení před soudy „všech stupňů“ 28 403 Kč. Po zopakování dokazování „mj. pracovními náplněmi“ žalobkyně ze dne 26. 1. 2005, 19. 6. 2006 a 13. 4. 2007 vyšel ze zjištění, že žalobkyně v období od 26. 1. 2005 do 18. 6. 2006 „zajišťovala chod podatelny a výpravny – zástup, vykonávání různorodých administrativních prací dle pokynu vedoucího, provádění dílčích pracovněprávních úkonů a personalistických prací – sepisování pracovněprávních smluv a jejich součástí, příprava a kompletace zaměstnanecké dokumentace a předávání zpracovatelské firmě, evidence a likvidace stravenek zaměstnanců, včetně výdeje, výpočet cestovních náhrad při pracovních cestách, zajišťování pokladních služeb pro potřeby organizace včetně přijímání a vydávání peněz veřejnosti v souladu s Pracovním řádem MÚ Š.“; nezpochybňovala-li žalobkyně pravost a správnost „písemné“ pracovní náplně, neshledal odvolací soud „potřebným“ provádět důkaz účastnickou výpovědí žalobkyně. Uvedené činnosti podle názoru odvolacího soudu mají –

vzhledem k jejich zařazení v katalogu prací stanoveného nařízením vlády č. 469/2002 Sb. – jednoznačně charakter „pomocných a servisních prací“ ve smyslu ustanovení § 1 odst. 3 písm. c) zákona o úřednících a „podpůrně“ o tom svědčí i skutečnost, že uvedené činnosti nejsou uvedeny ve výčtu správních činností podle vyhlášky č. 512/2002 Sb.; významné naopak není, co je za „správní činnost“ považováno podle organizačního řádu městského úřadu. Činnost na úseku státní správy a samosprávy (výkon správy místního poplatku za užívání veřejného prostranství), kterou lze považovat „za správní činnost“ ve smyslu ustanovení § 2 odst. 3 zákona o úřednících, žalobkyně vykonávala „až podle pracovní náplně ze dne 13. 4. 2007“. Na základě uvedeného odvolací soud uzavřel, že žalobkyně „minimálně v období od vzniku pracovního poměru (26. 1. 2005) do 18. 6. 2006 vykonávala výhradně práce pomocné a servisní“. Vzhledem k tomu, že její pracovní poměr skončil ke dni 31. 1. 2016, nebyla splněna podmínka § 13 odst. 2 zákona o úřednících, tedy že by žalobkyně „po dobu 10 let vykonávala či se podílela na správní činnosti v převážném rozsahu (převážné části)“; za nadbytečné proto odvolací soud považoval se zabývat tím, zda v období od 13. 4. 2007 do 31. 1. 2016 žalobkyně vykonávala „po převážnou část stanovené pracovní doby práci pokladní“.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

7. Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání. Uvedla, že nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu o tom, že v období od 26. 1. 2005 do 13. 4. 2007 vykonávala výhradně práce pomocné a servisní, které nelze podřadit pod výkon správních činností ve smyslu zákona o úřednících. Odvolacímu soudu vytýká, že při posuzování toho, co lze podřadit pod výkon správních činností, vycházel pouze z vyhlášky Ministerstva vnitra č. 512/2002 Sb., o zvláštní odborné způsobilosti úředníků územních samosprávních celků, neboť se tím při výkladu pojmu správní činnosti omezil pouze na činnosti vykonávané v rámci přenesené působnosti obce, ačkoliv žalobkyně ve sporném období vykonávala „výhradně“ činnosti, které sám žalovaný označil v „organizačních rádech“ jako úkoly v samostatné působnosti. V řízení přitom „odkázala na konkrétní pracovní úkoly, které obsahují její pracovní náplň a které jsou současně žalovanou označeny za úkoly vykonávané v samostatné působnosti“. Zdůraznila, že od počátku pracovního poměru byla zaměstnána a zařazena na pracovní pozici referent státní správy a samosprávy a na základě pokynů nadřízených plnila i další „v pracovní náplni přímo neuvedené úkoly“. Je přesvědčena, že po dobu přesahující 10 let vykonávala různorodé činnosti, které lze považovat za „podílení se na výkonu správní činnosti“. Také vzhledem k tomu, že není jednotný výklad toho, co lze podřadit pod „výkon správních činností“, nastoluje (v rozhodovací praxi odvolacího soudu dosud neřešené) právní otázky, „jaké činnosti lze v obecné rovině podřadit pod plnění úkolů v samostatné působnosti v souladu se zákonem č. 312/2002 Sb., o úřednících územních samosprávních celků, a zák. č. 128/2000 Sb., o obcích“, „zda je pro rozhodování soudu o náplni práce úředníka rozhodující, zda dané konkrétní úkoly sám zaměstnavatel (obec) uvádí jako samosprávné činnosti ve svém organizačním řádu“ a zda pracovní náplň žalobkyně v období od 26. 1. 2005 do 13. 4. 2007 zahrnovala plnění úkolů v samostatné působnosti. Odvolacímu soudu rovněž vytýká, že „vzal v úvahu pouze ničím nepodložená tvrzení žalované, že výkon pracovní činnosti žalobkyně byl pouze činností obslužnou a pokud připouští, že ne, pak nebyla správní činnost žalobkyně vykonávána v převážné většině“. Nesprávný postup odvolacího soudu spatřuje též v tom, že po provedení listinných důkazů navržených stranami účastníky „vykázal z jednací

síně“ za účelem porady senátu o důkazním návrhu žalobkyně na provedení „účastnického výsledku žalobkyně“ a následně „přímo“ vynesl rozsudek ve věci, aniž by účastníky poučil podle ustanovení § 119a o. s. ř. a aniž by „v průběhu řízení“ rozhodl o jejím důkazním návrhu (účastnickém výsledku); v odůvodnění napadeného rozsudku uvedené „tvrzení soudu“ o nadbytečnosti důkazu výsledkem žalobkyně je – za situace, kdy „žalobkyně dle názoru odvolacího soudu v podstatě neunesla důkazní břemeno“ – „minimálně sporné“. Žalobkyně navrhla, aby Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu změnil tak, že „žalobě vyhově“.

8. Žalovaný navrhl zamítnutí dovolání. Uvedl, že odvolací soud použil vyhlášku Ministerstva vnitra č. 512/2002 Sb., o zvláštní odborné způsobilosti úředníků územních samosprávních celků, pouze jako podpůrný argument pro svůj závěr o tom, že žalobkyní vykonávané práce v období od 26. 1. 2005 do 18. 6. 2006 nelze podřadit pod výkon správní činnosti ve smyslu § 2 odst. 3 zákona o úřednících. Podle žalovaného žalobkyně v průběhu řízení netvrdila, že by vykonávala „i práce odlišné od činností specifikovaných v pracovních náplních“ a ani „nespecifikovala konkrétní práce, které by dle jejího názoru měly být výkonem správních činností v přenesené nebo v samostatné působnosti“. Z tohoto důvodu bylo „dostačující“, že obsah pracovní náplně žalobkyně byl prokázán písemnými pracovními náplněmi a nebylo nutné provádět výslech žalobkyně. Žádná ze zjištěných činností potom nemůže být považována za správní činnost, neboť se podle žalovaného jedná o činnosti vykonávané pouze ve správě organizace, práce personalistické, účetní a pokladní. Zajišťování chodu podatelny a výpravny, ani činnost v oblasti personalistiky, účetnictví a pokladních služeb není správní činností; uvedené činnosti nebyly obci svěřeny zvláštními právními předpisy do samostatné nebo přenesené působnosti a jsou navíc „běžně prováděny i v soukromoprávním sektoru při zajišťování fungování většiny právnických osob“.

č. 21

III.

Přípustnost dovolání

9. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) projednal dovolání žalobkyně podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, účinném od 30. 9. 2017 (dále jen „o. s. ř.“), neboť dovoláním je napaden rozsudek odvolacího soudu, který byl vydán po 29. 9. 2017 (srov. čl. II bod 2 zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

10. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

11. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

č. 21

12. Z hlediska skutkového stavu bylo v posuzované věci – mimo jiné – zjištěno (správnost skutkových zjištění soudů přezkumu dovolacího soudu – jak vyplývá z ustanovení § 241a odst. 1 a § 242 odst. 3 věty první o. s. ř. – nepodléhá), že žalobkyně na základě pracovní smlouvy ze dne 26. 1. 2005 od téhož dne pracovala u žalovaného ve sjednaném druhu práce referent státní správy a samosprávy. Obsah pracovní činnosti žalobkyně byl stanoven písemnou „pracovní náplní“, jejíž obsah se v průběhu pracovního poměru průběžně měnil a doplňoval. Pracovní poměr žalobkyně skončil ke dni 31. 1. 2016 na základě výpovědi z pracovního poměru ze dne 25. 11. 2015 dané jí žalovaným z důvodu uvedeného v ustanovení § 52 písm. c) zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů účinném do 30. 6. 2016 (dále jen „zákoník práce“). Žalovaný, který vyplatil žalobkyni odstupné ve výši trojnásobku průměrného výdělků podle ustanovení § 67 odst. 1 písm. c) zákoníku práce, odmítl žalobkyni vyplatit další odstupné podle ustanovení § 13 zákona o úřednících.

13. Za tohoto stavu věci závisí napadený rozsudek odvolacího soudu (mimo jiné) na vyřešení otázky hmotného práva, jaké činnosti lze ve smyslu ustanovení § 13 odst. 3 zákona o úřednících považovat za výkon „správní činnosti“ ve smyslu ustanovení § 2 odst. 3 tohoto zákona. Vzhledem k tomu, že uvedená právní otázka dosud nebyla v rozhodovací činnosti dovolacího soudu řešena ve všech souvislostech, dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dovolání žalobkyně je podle ustanovení § 237 o. s. ř. přípustné.

IV.

Důvodnost dovolání

14. Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání není opodstatněné.

15. Žalobkyně se v řízení domáhala zaplacení tzv. dalšího odstupného, které podle ustanovení § 13 odst. 1 zákona o úřednících náleží úředníkovi územního samosprávného celku (vedle odstupného podle § 67 a 68 zákoníku práce), s nímž územní samosprávný celek rozváže pracovní poměr výpovědí z důvodů uvedených v § 52 písm. a) až c) zákoníku práce nebo dohodou z těchto důvodů, a to ve výši a za podmínek stanovených v odstavcích 2 až 4 předmětného ustanovení. Úředníkovi náleží další odstupné ve výši dvojnásobku až čtyřnásobku průměrného měsíčního výdělků v závislosti na počtu odpracovaných let podle odstavce 3 (srov. § 13 odst. 2 zákona o úřednících). Pro tyto účely se do doby trvání pracovního poměru započítává pouze doba trvání pracovního poměru úředníka po 24. listopadu 1990 u územního samosprávného celku, který rozváže s úředníkem pracovní poměr způsobem stanoveným v odstavci 1, u jiného územního samosprávného celku nebo u správního úřadu, a to za podmínky, že v tomto pracovním poměru byly v převážném rozsahu vykonávány správní činnosti [srov. § 13 odst. 3 písm. a) zákona o úřednících]; doba pracovního poměru, který je vedlejším pracovním poměrem, se nezapočítává [srov. § 13 odst. 3 písm. b) zákona o úřednících].

16. Z uvedeného vyplývá, že nárok na další odstupné vzniká jen úředníkům územního samosprávného celku (nikoliv tedy jeho dalším zaměstnancům - „neúředníkům“), kteří (jako úředníci) u územního samosprávného celku (jiného územního samosprávného celku nebo správního úřadu) v pracovním poměru odpracovali stanovený počet let a k tomu ještě po tuto dobu v převážném rozsahu vykonávali správní činnosti. Odvolací soud,

posuzoval-li splnění uvedených podmínek, zvolil postup (jemuž nelze nic vytknout), že se nejprve zabýval tím, zda žalobkyně po dobu trvání pracovního poměru účastníků alespoň 10 let [minimální doba pro vznik nároku na další odstupné ve výši dvojnásobku průměrného měsíčního výdělku podle ustanovení § 13 odst. 2 písm. a) zákona o úřednících] pracovala jako úřednice.

17. Zákon o úřednících upravuje pracovní poměr úředníků územních samosprávných celků a jejich vzdělávání (§ 1 odst. 1 zákona o úřednících). Úředníkem se pro účely tohoto zákona rozumí zaměstnanec územního samosprávného celku podílející se na výkonu správních činností zařazený do obecního úřadu, do městského úřadu, do magistrátu statutárního města nebo do magistrátu územně členěného statutárního města, do úřadu městského obvodu nebo úřadu městské části územně členěného statutárního města, do krajského úřadu, do Magistrátu hlavního města Prahy nebo do úřadu městské části hlavního města Prahy (§ 2 odst. 4 zákona o úřednících).

č. 21

18. Uvedené pozitivní vymezení působnosti zákona doplňuje negativní vymezení, podle kterého se tento zákon nevztahuje na zaměstnance územního samosprávného celku a) zařazené v jeho organizačních složkách, b) zařazené jen v jeho zvláštních orgánech a c) kteří vykonávají výhradně pomocné, servisní nebo manuální práce nebo kteří výkon takových prací řídí (§ 1 odst. 3 zákona o úřednících).

19. Z hlediska posuzované právní otázky je významné, že uvedené negativní vymezení působnosti zákona o úřednících akcentuje, že zákon se nevztahuje na zaměstnance vykonávající výhradně pomocné, servisní nebo manuální práce (tzv. obslužné činnosti) a zaměstnance, kteří výkon takových prací řídí. Sem bude možno zařadit např. výkon administrativních prací na sekretariátu, v podatelně nebo na pokladně, servisní práce při údržbě a opravě počítačové sítě a jiných zařízení, řízení motorových vozidel a manuální práce při úklidu, zásobování, poskytování závodního stravování apod.

20. Z pozitivního vymezení působnosti vyplývá, že zákon o úřednících upravuje (jen) pracovní poměr úředníků a jejich vzdělávání a nevztahuje se na zaměstnance územního samosprávného celku, kteří s ním mají uzavřenou dohodu o pracích konaných mimo pracovní poměr (dohodu o provedení práce a dohodu o pracovní činnosti). Úředníkem územního samosprávného celku může být tedy jen zaměstnanec v pracovním poměru. Zaměstnanec, který má s územním samosprávným celkem uzavřenou dohodu o pracích konaných mimo pracovní poměr, úředníkem není, i když se jinak v tomto pracovněprávním vztahu na výkonu správních činností nějakým způsobem podílí. Protože členové zastupitelstva územních samosprávných celků nejsou ve vztahu k územnímu samosprávnému celku v pracovním poměru, ani na ně se zákon o úřednících nevztahuje.

21. Z uvedeného vyplývá, že úředník územního samosprávného celku je definován třemi základními kritérii (znaky), jimiž jsou: a) musí jít o zaměstnance v pracovním poměru k územnímu samosprávnému celku, b) musí jít o zaměstnance zařazeného do úřadu územního samosprávného celku a c) musí jít o zaměstnance podílejícího se na správních činnostech. Tato kritéria musí být splněna kumulativně, jinak zaměstnance za úředníka považovat nelze. Splnění prvních dvou kritérií (posouzení jejich splnění) v praxi zpravidla obtíže činit nebude. Naplnění třetího kritéria – především posouzení, které činnosti je možné podřadit pod

zákonnou definici „správních činností“ – však může být složitější, neboť součástí této definice není (taxativní ani demonstrativní) výčet činností, které se za správní činnosti považují.

22. Podle ustanovení § 2 odst. 3 zákona o úřednících správními činnostmi se pro účely tohoto zákona rozumí plnění úkolů v samostatné nebo přenesené působnosti územního samosprávného celku podle zvláštních právních předpisů.

23. Jak již bylo uvedeno, uvedená legální definice nepodává vyčerpávající a jednoznačnou odpověď na otázku, jaké činnosti se považují za výkon správních činností; demonstrativní výčet by v tomto ohledu nic neřešil a výčet taxativní je s ohledem na velké rozpětí samostatné působnosti územních samosprávných celků problematický. Tuto odpověď nelze proto hledat jen v důvodové zprávě k zákonu o úřednících, podle které „správní činností je zejména správní rozhodování, správní kontrola, dozor nebo dohled, příprava návrhů právních předpisů a zajišťování právní činnosti správních úřadů, příprava návrhů koncepcí a programů, vytváření a vedení informačních systémů ve veřejné správě, statistika, správa rozpočtu územního samosprávného celku, krizové řízení a plánování, ochrana utajovaných skutečností, zabezpečování obrany státu, poskytování darů a dotací, poskytování informací podle zvláštního právního předpisu, další činnosti vyplývající ze zvláštních zákonů a příprava a vypracování věcných podkladů k ostatním správním činnostem“.

24. Odvolací soud proto správně dovodil, že pro určení okruhu osob, na které se zákon vztahuje (úředníků), je rozhodující především slovní spojení „plnění úkolů v samostatné nebo přenesené působnosti“; tento dílčí závěr koresponduje i s důvodovou zprávou k zákonu o úřednících, která výkonem „správních činností“ rozumí „plnění úkolů v oblasti samostatné a přenesené působnosti územního samosprávného celku“. Se závěry, které odvolací soud učinil (a z velké části převzal z odborné literatury – srov. Vedral, Josef, Kdo je úředníkem podle zákona o úřednících územních samosprávných celků, ASPI, ID: LIT25129CZ, nebo Vedral, Josef, Zákon o úřednících územních samosprávných celků, ASPI, ID: LIT25181CZ) při výkladu pojmů „plnění úkolů v oblasti samostatné působnosti“ a „plnění úkolů v oblasti přenesené působnosti“, dovolací soud v zásadě souhlasí.

25. Obtížnější (s ohledem na rozsah samostatné působnosti) je vymezení pojmu „plnění úkolů v oblasti samostatné působnosti“. Podle ustanovení § 7 odst. 1 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů účinném do 30. 6. 2016 (dále jen „zákon o obcích“), obec spravuje své záležitosti samostatně (dále jen „samostatná působnost“). Do samostatné působnosti obce patří záležitosti, které jsou v zájmu obce a občanů obce, pokud nejsou zákonem svěřeny krajům nebo pokud nejde o přenesenou působnost orgánů obce nebo o působnost, která je zvláštním zákonem svěřena správním úřadům jako výkon státní správy, a dále záležitosti, které do samostatné působnosti obce svěří zákon (§ 35 odst. 1 zákona o obcích). Do samostatné působnosti obce patří zejména záležitosti uvedené v § 84, 85 a 102, s výjimkou vydávání nařízení obce. Obec v samostatné působnosti ve svém územním obvodu dále pečuje v souladu s místními předpoklady a s místními zvyklostmi o vytváření podmínek pro rozvoj sociální péče a pro uspokojování potřeb svých občanů. Jde především o uspokojování potřeby bydlení, ochrany a rozvoje zdraví, dopravy a spojů, potřeby informací, výchovy a vzdělávání, celkového kulturního rozvoje a ochrany veřejného pořádku (§ 35 odst. 2 zákona o obcích).

26. Výkon samosprávy (samostatné působnosti) je primárně právem, nikoliv povinností (úkolem) územního samosprávného celku. To pochopitelně nevylučuje, aby zákon územním samosprávným celkům i v samostatné působnosti ukládal povinnosti (úkoly) provádět nebo zabezpečovat určité činnosti [na úrovni obce např. povinnost pravidelného ročního přezkoumávání hospodaření – § 42 zákona o obcích, povinnost obce vytvářet podmínky pro plnění povinné školní docházky – § 178 odst. 1 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), nebo povinnosti obce při nakládání s komunálním odpadem – § 17 zákona č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů]. Pokud by zákon o úřednících rozuměl „plněním úkolů v samostatné působnosti“ jen tyto záležitosti, tedy oblasti, kdy je územním samosprávným celkům zákonem uloženo něco v samostatné působnosti vykonávat, byla by jeho osobní působnost poměrně úzká.

27. Nelze proto přehlédnout, že výkon samostatné působnosti územních samosprávných celků je především záležitostí jejich volených orgánů (zastupitelstva, rady a starosty, resp. hejtmána a primátora), zatímco teprve provádění přijatých rozhodnutí je věcí jejich úřadů (a následně in concreto úředníků v nich zařazených). Relevantní jsou pro tyto případy též ta ustanovení zákona o obcích, na jejichž základě jsou obecní úřady, resp. jejich tajemníci povinni plnit úkoly, které jim uloží příslušná zastupitelstva, rady nebo starostové [srov. § 109 odst. 3 písm. a) bod 1 a § 110 odst. 4 písm. b) zákona o obcích].

28. Plněním úkolů v samostatné působnosti bude tedy to, co zastupitelstvo nebo rada uloží v rámci samostatné působnosti obecnímu úřadu [§ 109 odst. 3 písm. a) bod 1 zákona o obcích], nebo to, co zastupitelstvo, rada nebo starosta uloží v rámci samostatné působnosti tajemníkovi obecního úřadu [§ 110 odst. 4 písm. b) zákona o obcích]. Toto „uložení úkolů“ se může uskutečnit buďto v konkrétní věci (usnesením zastupitelstva nebo rady v určité záležitosti), nebo obecně [typicky prostřednictvím organizačního řádu obecního úřadu schvalovaného radou obce, v němž se stanoví rozdělení pravomocí mezi jednotlivé odbory - srov. § 102 odst. 2 písm. f) a o) zákona o obcích]. Bude tedy záležet na tom, jaké úkoly v samostatné působnosti obce uloží příslušné orgány obce obecnímu úřadu a tím i jeho úředníkům.

29. Při vymezení pojmu „plnění úkolů v oblasti přenesené působnosti“ je třeba vycházet ze zákonné úpravy, z níž vyplývá, že státní správu, jejíž výkon je zákonem svěřen orgánu obce, orgán obce vykonává jako svou přenesenou působnost (§ 61 a násl.) – srov. § 7 odst. 2 zákona o obcích. Zajištění výkonu přenesené působnosti je povinností obce (srov. § 65 zákona o obcích); výkon přenesené působnosti – s výjimkou věcí, které patří do působnosti jiného orgánu obce – náleží obecnímu úřadu [srov. § 109 odst. 3 písm. b) zákona o obcích]. V případě přenesené působnosti bude tedy „podílem na výkonu správních činností“ participace na výkonu státní správy, jejíž výkon je jako celek (na rozdíl od výkonu samostatné působnosti) úkolem obce. Nepůjde přitom jen o vlastní rozhodování ve správním řízení podle správního řádu, ale i o přípravu podkladů pro takové rozhodnutí, z nichž se při jeho vydání vychází.

30. Pro vymezení pojmu „správní činnosti“ v konkrétním posuzovaném případě je důležitá též vyhláška Ministerstva vnitra č. 512/2002 Sb., o zvláštní odborné způsobilosti úředníků územních samosprávných celků, která v ustanovení § 1 obsahuje katalog taxativně

vypočtených správních činností (v oblasti přenesené i samostatné působnosti), pro jejichž výkon se vyžaduje ověření zvláštní odborné způsobilosti. Obsah jednotlivých správních činností vypočtených v tomto ustanovení je prostřednictvím citací příslušných ustanovení právních předpisů upravujících tu kterou oblast veřejné správy definován v příloze této vyhlášky. Znamená to tedy, že vše, co je uvedeno v této vyhlášce, je též správní činností ve smyslu § 2 odst. 3 zákona o úřednících. Na druhé straně ale není možno automaticky dovozovat, že činnosti ve vyhlášce neuvedené správní činnosti nejsou, neboť existují správní činnosti, k jejichž vykonávání není prokázání zvláštní odborné způsobilosti zapotřebí; v příloze k této vyhlášce jsou ve sloupci 4 stanoveny „náplně jednotlivých správních činností, k jejichž výkonu je nezbytné prokázání zvláštní odborné způsobilosti“ (§ 1 odst. 2 vyhlášky).

č. 21

31. Posledním vodítkem je „zařazení zaměstnance do úřadu územního samosprávného celku“. Obecní úřad tvoří vedle starosty a místostarosty (místostarostů) tajemník obecního úřadu, je-li tato funkce zřízena, a zaměstnanci obce zařazení do obecního úřadu (§ 109 odst. 1 zákona o obcích). Zatímco stanovení celkového počtu zaměstnanců obce v obecním úřadu je vyhrazeno radě obce [srov. § 102 odst. 2 písm. j) zákona o obcích], tajemník obecního úřadu, který plní úkoly statutárního orgánu zaměstnavatele podle zvláštních předpisů vůči zaměstnancům obce zařazeným do obecního úřadu [srov. § 110 odst. 4 písm. d) zákona o obcích], rozhoduje o výběru konkrétních osob na tato pracovní místa, tedy o jejich zařazování do obecního úřadu [s výjimkou vedoucích odborů (srov. § 102 odst. 2 písm. g) zákona o obcích) a tajemníka samotného (srov. § 103 odst. 3 zákona o obcích)]. Tajemníkovi obecního úřadu potom náleží též posouzení, zda fyzická osoba (zaměstnanec) je úředníkem, a rozhodnutí o jejím zařazení k výkonu správní činnosti v souladu s druhem práce uvedeným v pracovní smlouvě (srov. § 3 zákona o úřednících). Z tohoto zařazení je potom možno při posuzování charakteru pracovněprávního vztahu takto zařazeného (nezařazeného) zaměstnance vycházet. Stane-li se však následně otázka, zda zaměstnanec je úředníkem (a na jeho pracovněprávní vztah se vztahuje zákon o úřednících), předmětem sporu mezi zaměstnavatelem (územním samosprávným celkem) a tímto zaměstnancem, může (musí) soud sám posoudit, zda byla splněna všechna (shora uvedená) základní kritéria (znaky), aby zaměstnanec mohl být považován za úředníka.

32. Soudní dvůr Evropské unie v souvislosti s výjimkou z volného pohybu pracovníků vztahující se na zaměstnance ve veřejné správě (čl. 39 odst. 5 Smlouvy o založení Evropského společenství) vyložil, že uvedená výjimka nedopadá na všechny zaměstnance ve veřejné správě, nýbrž jen na ta pracovní místa ve veřejné správě, která jsou spjatá s výkonem moci a přidělením odpovědnosti za ochranu obecných zájmů státu (srov. rozsudek ze dne 17. 12. 1980 ve věci Komise Evropského společenství proti Belgickému království č. [C-149/79](#), rozsudek ze dne 3. 6. 1986 ve věci Komise Evropského společenství proti Francouzské republice č. [C-307/84](#) nebo rozsudek ve věci Komise Evropského společenství proti Italské republice č. [C-225/85](#)). V rozsudku ze dne 3. 7. 1986 ve věci Deborah Lawrie-Blum proti Land Baden-Württemberg, č. [C-66/85](#) Soudní dvůr objasnil, že zaměstnáním ve veřejné správě jsou pozice, které zahrnují přímý nebo nepřímý výkon moci uložené veřejným právem při výkonu funkcí, jejichž účelem je chránit obecné zájmy státu nebo jiné veřejné authority a jež proto vyžadují zvláštní vztah loajality ke státu na straně osob, které tato zaměstnání vykonávají, a dále reciprocitu práv a povinností, na nichž je založeno pouto státní příslušnosti.

33. Z uvedeného plyne, že pod „správní činnosti“ ve smyslu ustanovení § 2 odst. 3 zákona o úřednících je možno podřadit plnění úkolů v oblasti veřejné správy (státní správy a samosprávy), tj. činnosti vykonávané na podkladě a v mezích veřejného práva v obecném (veřejném) zájmu, jež představují přímý nebo nepřímý výkon moci spojený s odpovědností konajícího správního orgánu a osob do něj zařazených za dosažení sledovaného výsledku. Zpravidla se bude jednat o činnosti, pro které musí zaměstnanec (úředník) splňovat zvláštní odbornou způsobilost. Naopak, za „správní činnosti“ nelze považovat pomocné, servisní nebo manuální práce (tzv. obslužné činnosti) a jejich řízení, popřípadě další činnosti, při jejichž výkonu zaměstnanec nenese odpovědnost za výsledek při plnění úkolů v oblasti samostatné a přenesené působnosti územního samosprávného celku.

34. Zaměstnance územního samosprávného celku bude možno (za splnění zbývajících dvou předpokladů) považovat za úředníka, pokud se alespoň zčásti podílí na plnění úkolů, které jsou územnímu samosprávnému celku v samostatné nebo přenesené působnosti uloženy zvláštními právními předpisy nebo které vyplývají z usnesení jeho volených orgánů. V každém jednotlivém případě se závěr bude odvíjet od skutkových zjištění o sjednaném druhu práce zaměstnance a o činnostech, které v jeho rámci zaměstnanec fakticky vykonává (vykonával) – srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2020 sp. zn. [21 Cdo 4041/2018](#).

35. Odvolací soud se v souladu s podaným výkladem zabýval tím, jaké činnosti žalobkyně u žalovaného v rámci sjednaného druhu práce fakticky vykonávala a zda tyto činnosti naplňují uvedené znaky „správních činností“ ve smyslu ustanovení § 2 odst. 3 zákona o úřednících. Vyšel přitom ze skutkového zjištění (jehož správnost přezkumu dovolacího soudu nepodléhá), že v období od 26. 1. 2005 do 18. 6. 2006 žalobkyně (na základě pracovní náplně ze dne 26. 1. 2005) „zajišťovala chod podatelny a výpravny – zástup, vykonávání různorodých administrativních prací dle pokynu vedoucího, provádění dílčích pracovněprávních úkonů a personalistických prací – sepisování pracovněprávních smluv a jejich součástí, příprava a kompletace zaměstnanecké dokumentace a předávání zpracovatelské firmě, evidence a likvidace stravenek zaměstnanců, včetně výdeje, výpočet cestovních náhrad při pracovních cestách, zajišťování pokladních služeb pro potřeby organizace včetně přijímání a vydávání peněz veřejnosti v souladu s Pracovním řádem MÚ Š.“, a že teprve na základě pracovní náplně ze dne 13. 4. 2007 žalobkyně prováděla „výkon správy místního poplatku za užívání veřejných prostranství“.

36. Ze samotné povahy těchto činností vyplývá, že jejich výkon nepředstavuje zajišťování veřejných záležitostí týkajících se zájmu obce a jejích občanů zabezpečovaných výkonem státní správy a samosprávy, a tedy ani přímý nebo nepřímý výkon moci, který by byl spojen s odpovědností žalobkyně za dosažení sledovaného výsledku při správě veřejných záležitostí. Odvolací soud v této souvislosti správně přihlédl k tomu, že žalovaný při vymezení obsahu pracovní náplně žalobkyně postupoval podle Katalogu prací obsaženého v příloze nařízení vlády č. 469/2002 Sb., kterým se stanoví katalog prací a kvalifikační předpoklady a kterým se mění nařízení vlády o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě, ve znění pozdějších předpisů účinném do 30. 12. 2006, ve kterém jsou „veškeré činnosti uvedené v pracovní náplni ze dne 26. 1. 2005 (...) zařazeny v první části jako práce ve správě organizace (část 1.1) – a to konkrétně v rámci povolání 1.1.1 administrativní a spisový pracovník, dále jako personalistické, ekonomické a obchodní práce (část 1.2) – v rámci povolání 1.2.1 personalista, povolání 1.2.3 účetní a povolání 1.2.6 pokladník“, kdežto činnosti

na úseku státní správy a samosprávy jsou zařazeny až v části státní správa a samospráva (2.10) „v rámci povolání 2.10.1 referent státní správy a samosprávy“. V souladu s podaným výkladem odvolací soud též (podpůrně) zohlednil, že činnosti, které žalobkyně v uvedené době vykonávala, „nejsou uvedeny ve výčtu správních činností podle vyhlášky č. 512/2002 Sb.“

37. Z uvedeného vyplývá nepochybný závěr, že žalobkyně v období od 26. 1. 2005 do 18. 6. 2006 pro žalovaného vykonávala činnosti, které – jak rovněž dovodil odvolací soud – mají „jednoznačně charakter pomocných a servisních prací ve smyslu § 1 odst. 3 písm. c) zákona o úřednících“. Na uvedeném závěru nemůže nic změnit skutečnost, že podle organizačního řádu Městského úřadu Š. patří zabezpečování pokladní služby, provádění likvidace cestovních příkazů při pracovních cestách, vydávání stravenek zaměstnancům, zabezpečování personální evidence zaměstnanců a zajišťování správy podatelny mezi úkoly na úseku samostatné působnosti. Závěr o tom, zda zaměstnanec územního samosprávného celku zařazený do úřadu územního samosprávného celku se plněním svých pracovních úkolů podílí na správních činnostech, je výhradně výsledkem objektivního právního posouzení, zda zaměstnancem vykonávané činnosti naplňují shora uvedené znaky „správních činností“ ve smyslu jejich legální definice uvedené v ustanovení § 2 odst. 3 zákona o úřednících, mezi které zařazení určitých činností pod správní činnosti územním samosprávným celkem v jeho vnitřních předpisech nepatří; k takovému zařazení lze sice při posuzování charakteru zaměstnancem vykonávaných činností přihlížet, ale stane-li se následně tato otázka mezi zaměstnavatelem (územním samosprávným celkem) a zaměstnancem předmětem sporu, není jím soud při posuzování charakteru zaměstnancem vykonávaných činností vázán. Odvolací soud zde v souladu s podaným výkladem uvedl, že „z hlediska právního posouzení věci je totiž významné pouze to, zda pracovní činnost, kterou žalobkyně fakticky vykonávala, lze považovat za 'správní činnost' podle legální definice obsažené v § 2 odst. 3 zákona o úřednících, nikoli to, co bylo za takovou činnost případně 'prohlášeno' v organizačním řádu městského úřadu“.

38. Lze proto uzavřít, že v období od vzniku pracovního poměru účastníků (26. 1. 2005) do 18. 6. 2006, kdy pro žalovaného vykonávala výhradně práce pomocné a servisní, žalobkyně nebyla úředníkem ve smyslu ustanovení § 2 odst. 4 zákona o úřednících. Ke dni skončení pracovního poměru (31. 1. 2016) nemohla být potom splněna podmínka stanovená ustanovením § 13 odst. 2 zákona o úřednících pro vznik nároku žalobkyně na vyplacení dalšího odstupného ve výši dvojnásobku průměrného výdělku spočívající v tom, že dovršila 10 let pracovního poměru úředníka; ze skutkových tvrzení žalobkyně ani z výsledků provedeného dokazování nevyplývá, že by žalobkyně v době od 24. listopadu 1990 byla v pracovním poměru u jiného územního samosprávného celku nebo u správního úřadu, u něhož by v převážném rozsahu vykonávala správní činnosti.

39. Je-li dovolání přípustné, zabýval se dovolací soud tím, zda řízení není postiženo vadami uvedenými v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3, jakož i jinými vadami řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (srov. § 242 odst. 3 větu druhou o. s. ř.), a to v první řadě na základě námitek, které vznesla žalobkyně v dovolání.

40. Namítá-li žalobkyně, že odvolací soud před vydáním napadeného rozsudku nerozhodl o jejím důkazním návrhu na provedení účastnické výpovědi žalobkyně a navrhovaný důkaz neprovedl, i když „žalobkyně dle názoru odvolacího soudu v podstatě neunesla důkazní

břemeno“, pak přehlíží, že v občanském soudním řízení platí zásada, že o tom, které důkazy budou provedeny, rozhoduje soud. Soud není vázán důkazními návrhy účastníků potud, že by byl povinen provést všechny nabízené důkazy; je oprávněn posoudit všechny důkazní návrhy a rozhodnout o tom, které z těchto důkazů provede. O tom, zda soud provede navržený důkaz, nemusí vydat zvláštní rozhodnutí; rozhodne-li se navržený důkaz neprovést, vypořádá se s touto otázkou v odůvodnění svého rozsudku. Nelze proto spatřovat porušení zásad spravedlivého procesu v tom, že soud nevyhoví všem důkazním návrhům účastníka, má-li za to, že byl dostatečně zjištěn skutkový stav věci (srov. například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 7. 2010 sp. zn. [21 Cdo 1544/2009](#) nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2011 sp. zn. [23 Cdo 2496/2011](#)). Soud může odmítnout provést jako „nadbytečný“ takový důkaz, prostřednictvím něhož mají být objasňovány skutečnosti, které za řízení již byly spolehlivě prokázány jinak (jinými důkazy) nebo které jsou podloženy shodnými tvrzeními účastníků, jež může soud vzít za svá skutková zjištění (§ 120 odst. 3 o. s. ř.); odmítne-li soud provést účastníkem označený důkaz proto, že je „nadbytečný“, je tím samo o sobě vyloučeno, aby rozhodl o věci samé v neprospěch tohoto účastníka z důvodu neunesení důkazního břemene (srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 8. 2003 sp. zn. [21 Cdo 408/2003](#)). Odvolací soud (který nevycházel ze závěru o neunesení důkazního břemene žalobkyní o skutečnostech, z nichž vyplývá, jaké činnosti pro žalovaného v posuzovaném období vykonávala, ale naopak ze závěru, že tyto rozhodné skutečnosti byly prokázány listinnými důkazy) postupoval v souladu s uvedenými závěry soudní praxe, odůvodnil-li v písemném vyhotovení svého rozsudku neprovedení důkazu účastnickou výpověď žalobkyně, navrženou k prokázání „faktického obsahu její pracovní náplně“, spolehlivě tím, že se jedná o nadbytečný důkaz, neboť „jednotlivé 'písemné' pracovní náplně žalobkyně byly dostatečně srozumitelné a určité, vyplývalo z nich, jaké konkrétní práce žalobkyně fakticky vykonávala“, a to „za situace, kdy žalobkyně pravost a správnost písemných pracovních náplní nezpochybňovala“. Toto odůvodnění má přitom dostatečnou oporu v obsahu spisu, ze kterého vyplývá, že žalobkyně k obsahu písemných pracovních náplní, jimiž odvolací soud provedl důkaz u jednání dne 26. 2. 2019, neměla žádné připomínky a neuvedla ani žádné skutečnosti, kterými by jejich obsah zpochybňovala.

41. Žalobkyně dále namítá, že odvolací soud rozhodl ve věci samé, aniž by účastníky vyzval „v souladu s ust. § 119a ke shrnutí svých návrhů a vyjádření se k dokazování a ke skutkové a k právní stránce věci“.

42. Namítaný nedostatek v postupu soudu, pokud by z obsahu spisu vyplýval, by zakládal zmatečnou vadu podle ustanovení § 229 odst. 3 o. s. ř. spočívající v tom, že nesprávným postupem soudu (který by však znamenal porušení ustanovení § 215 odst. 2 věty druhé o. s. ř., nikoliv ustanovení § 119a o. s. ř., které se pojmově spojuje s řízením před soudem prvního stupně a v odvolacím řízení ho tudíž nelze aplikovat) byla žalobkyni odňata možnost jednat před soudem.

43. Odnětím možnosti jednat před soudem se rozumí postup soudu, jímž by znemožnil účastníku řízení realizaci procesních práv, která mu zákon přiznává. O zmatečnost ve smyslu § 229 odst. 3 o. s. ř. jde přitom jen tehdy, jestliže šlo o postup nesprávný (uvažováno z hlediska zachování postupu určeného zákonem nebo dalšími obecně závaznými právními předpisy) a jestliže se postup soudu projevil v průběhu řízení a nikoli při vlastním rozhodování soudu (srov. například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 8. 1992 sp. zn. [2 Cdo 19/92](#), uveřejněné

pod číslem 25 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 1993, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 4. 1997 sp. zn. 2 Cdon 1420/96, uveřejněné pod č. 1 v časopise Soudní judikatura, roč. 1997, a ze dne 9. 7. 2008 sp. zn. [21 Cdo 1307/2007](#), uveřejněné pod č. 78 v časopise Soudní judikatura, roč. 2010).

44. Podle ustanovení § 215 odst. 2 věty druhé o. s. ř. na závěr předseda senátu účastníky vyzve, aby shrnuli své návrhy a aby se vyjádřili k dokazování a ke skutkové a k právní stránce věci.

45. Z protokolu o jednání odvolacího soudu ze dne 26. 2. 2019 vyplývá, že předseda senátu poté, co postupoval podle ustanovení § 119 odst. 3 o. s. ř. a přečetl rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 11. 2018 sp. zn. [21 Cdo 5063/2017](#), provedl důkaz listinami (pracovní smlouvou, výpovědí z pracovního poměru a pracovními náplněmi), účastníkům dal možnost, aby se k provedeným důkazům vyjádřili (účastníci „ke čteným listinným důkazům bez připomínek“), provedl důkaz žalobkyni předloženým organizačním řádem Městského úřadu Š., zástupce žalovaného následně „odkázal“ na obsah podaného odvolání a připojil krátké vyjádření k charakteru žalobkyni vykonávaných činností, zástupce žalobkyně k důkazu navrhl účastnický výslech žalobkyně k „faktickému obsahu její pracovní náplně“, načež zástupci účastníků vznesli požadavek na náhradu nákladů řízení a jednání bylo přerušeno za účelem porady senátu před vyhlášením rozsudku. Z uvedeného vyplývá, že oba účastníci řízení měli při jednání odvolacího soudu dostatečný prostor k tomu, aby se vyjádřili k dokazování a ke skutkové a k právní stránce věci a přednesli své návrhy a z postupu soudu jim muselo být zřejmé, že dokazování se končí a vše směřuje k vyhlášení rozhodnutí ve věci (proto také vznesli své požadavky na náhradu nákladů řízení).

46. Za těchto okolností – i když předseda senátu odvolacího soudu při jednání neučinil formální výzvu podle ustanovení § 215 odst. 2 věty druhé o. s. ř. – nelze mít za to, že byla dovolatelce odňata možnost jednat před soudem, a řízení tak bylo zatíženo zmatečností vadou ve smyslu ustanovení § 229 odst. 3 o. s. ř. Právo dovolatelky garantované i článkem 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod na jednání před soudem bylo v projednávané věci zachováno.

47. Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu je z hlediska uplatněného dovolacího důvodu správný. Protože nebylo zjištěno, že by byl postižen některou z vad uvedených v ustanovení § 229 odst. 1 o. s. ř., § 229 odst. 2 písm. a) a b) o. s. ř. nebo v § 229 odst. 3 o. s. ř. anebo jinou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud dovolání žalobkyně podle ustanovení § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. zamítl.